دامەزرانی کۆماری کوردستان لە چوارچێوەی ئێرانێکی دێموکراتیکی فیدراڵ دا

کوردستان

ئۆرگانی حیزبی دێموکراتی کوردستان — ژمارە ٥٩١

یەکشەممە ٢٦ی خەرمانانی ١٣٩١ ـ ١٦ی سێپتامبری ٢٠١٢ ـ نرخ: ١٥٠ تمەن

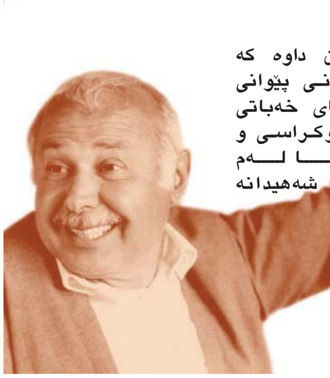

"بە ئاگاهیەوە بڕیاری یەکجاریمان داوە کە هەموو هێزو توانای خۆمان تەرخانی پێوانی ڕێگای دوکتور قاسملوو، یانی ڕێگای خەباتی کۆڵنەدەرانە لە پێناو ئازادی و دیموکراسی و مافەئینسانییەکاندا بکەین تا لەم ڕێگایەدا ـ کە ڕێگای سووری شەهیدانە ـ یان سەر بکەوین، یان بە شانازییەوە وەک شەهیدە ئازیزەکانمان سەر دابنێین."

لە پەیامی د. سادقی شەرەفکەندی
پاش شەهیدبوونی د. قاسملووی نەمر

من دەبووا لەگەڵ ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان تێرۆر کرابام!

ڕوانگەی دوکتۆر سەعید دەربارەی مێژووی کورد

شەرەفکەندی، نموونەی مودیرێکی مودێڕن

«پیاوکوژانی کوشکی فیرووزە»، چیرۆکێک لە تاوان و سزاکان

بەیاننامە

بە بۆنەی بیستەمین ساڵی تێرۆری د. سادقی شەرەفکەندیو هاوڕێیانی

خەڵکی خەباتگێڕی کوردستان!
گەلانی ژێرستەمی ئێران!
لایەنگرانی ئاشتیو ئازادی لەسەرانسەری جیهان!
تێکۆشەران و هۆگرانی حیزبی دیموکراتی کوردستان!

١٧ی سێپتامبری ئەمساڵ، بیست ساڵ بەسەر تێرۆری دوکتور سادقی شەرەفکەندی، سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکرات، فەتاحی عەبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی و بەرپرسی پێوەندییەکانی حیزب لە دەرەوەی وڵات، همایوونی ئەردەڵان بەرپرسی پێوەندییەکانی حیزب لە ئەڵمان و نووریی دێهکوردی ئازادیخوازی ئێرانی و دۆستی حیزبی دیموکرات تێ دەپەڕێ کە لە ڕێستورانێک بە ناوی میکۆنووس لە بێرلین پێتەختی وڵاتی ئەڵمان کەوتنە بەر دەسرێژی تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران و هەر لەوێ گیانیان لەدەست دا.

تێرۆری میکۆنووس بۆ حیزبی دیموکرات و بزووتنەوەی ئازادیخوازانەی کوردستان و سەرانسەری ئێران زەبرێکی قورس و خەسارێکی گەورە بوو. د. سادقی شەرەفکەندی لە کاتێکدا بە دەستی تێرۆریستانی کۆماری ئیسلامی شەهید بوو کە هێشتا برینی لەدەستچوونی نەمر د. عەبدولرەحمان قاسملوو سیاسەتمەداری ناوداری کورد و سکرتێری گشتیی ئەم حیزبە کە سێ ساڵ پێشتر ئەویش هەر بەدەستی تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لە ڤیەن تێرۆر کرابوو، سارێژ نەببۆوە. د. سادقی شەرەفکەندی وەک ڕێبەرێکی بە بڕشتو لێوەشاوە دوای کارەساتی ڤییەن توانی جێگای بەتاڵی د. قاسملووی نەمر پڕ بکاتەوەو نەیەڵێ نیگەرانیو ناهومێدی باڵ بەسەر حیزبی دیموکرات و بزووتنەوە کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دا بکێشێ.

دەزگای قەزایی ئەڵمان دادگایەکی بۆ پەروەندەی تێرۆری میکۆنووس پێک هێنا کە پاش نزیک بە سێ ساڵ و نیو لێکۆڵینەوەی ورد و هەمە لایەنە ڕاستییەکانی بۆ دەرکەوت و ڕێبەر و کاربەدەستانی پلە یەکی کۆماری ئیسلامیی وەک بڕیاردەری تێرۆری ڕێبەرانی کورد بە جیهانیان ناساند. ئەم دادگایە لە جەرەیانی لێکۆڵینەوەکاندا تەنانەت ئەم ڕاستییەشی بۆ دەرکەوت کە تێرۆری ڤیەنیش هەر بە بڕیاری ئەم تاقمە لە کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی بەڕێوە چووە.

ل ٢

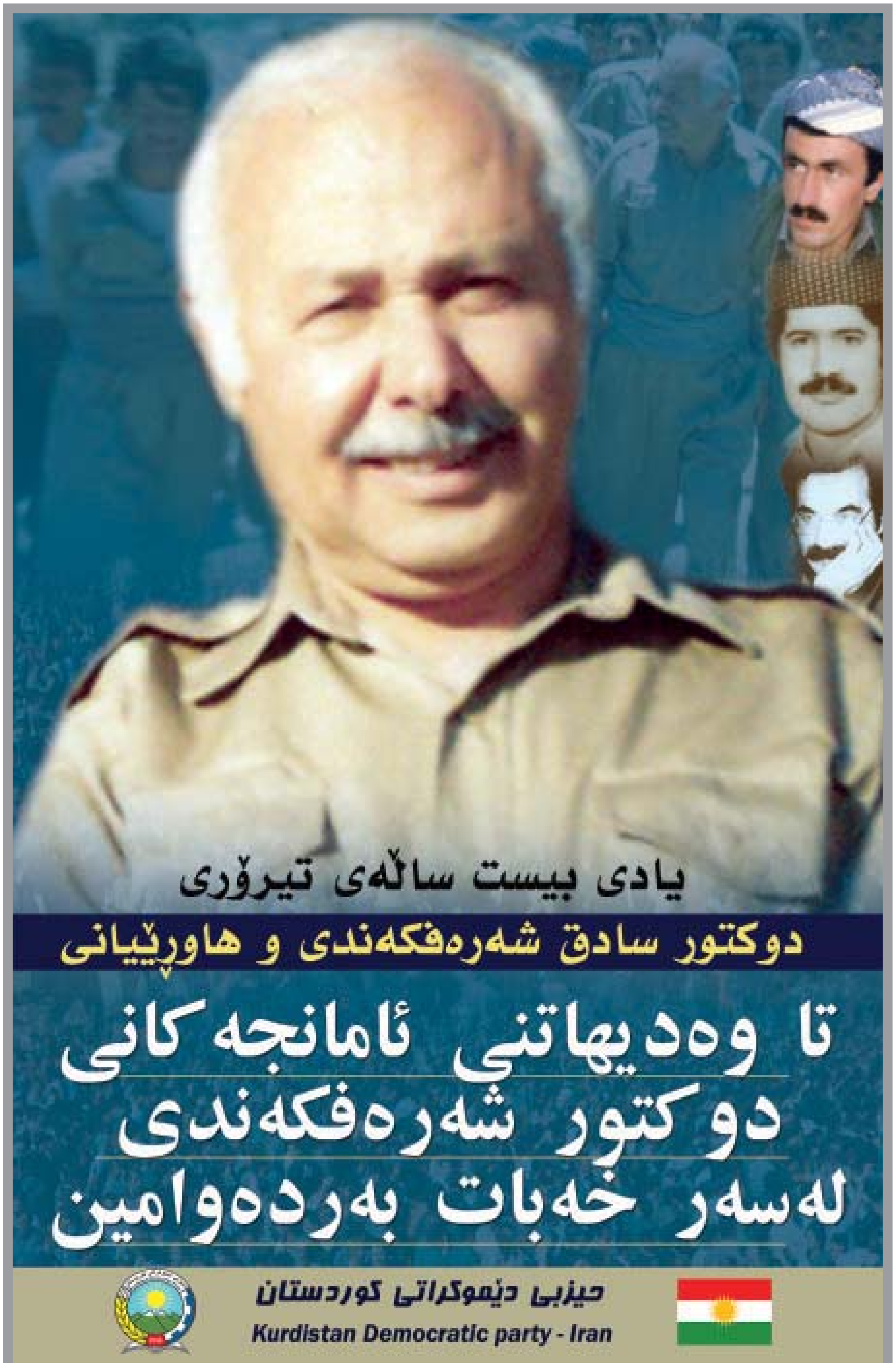

کاک دوکتور سەعید بەو شێوە کە من ناسیومە

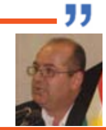

ئامانج و ئاکامەکانی تێرۆریزمی دەولەتی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

هۆرەی شەوێکی خوێناوی

خالید عەزیزی: پێکەوە مانەوەی جۆراوجۆرییەکانی وڵاتێکی وەک ئێران، بە پێناسە کردن و خوێندنەوەی یەک لایەنە و یەک ڕەهەندی مسۆگەر نابێ

پێشنیوەڕۆی سێشەممە، ٢١ ی خەرمانان لە کۆبوونەوەیەکی بەرین دا بە بەشداریی سەدان کەس لە کادرو پێشمەرگەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستان، سکرتێری گشتیی حیزب، بەڕێز خالید عەزیزی لە پێوەندی لە گەڵ بارودۆخی ئەمڕۆی وڵاتی سووریە، پرسی نێوان هەردوو حیزبی دێموکرات و هێرشی ئەم دواییانەی ژمارەیەک لە ئێرانییەکانی دەرەوەی وڵات بۆ سەر داخوازییەکانی بزووتنەوەی میللی دێموکراتی خەڵکی کوردستان قسەی کرد.

لە سەرەتای قسەکانی دا بەڕێز عەزیزی لە کورتە باسیک دا لە پێوەندی لە گەڵ بارودۆخی ئەمڕۆی وڵاتی سووریە، چووە سەر مەسەلەی ئالتەرناتیڤی ڕیژیمی بەشار ئەسەد و وەزعییەتی نێوان ئۆپۆزیسیۆنی ئەم وڵاتە. بەڕێزی پێی وابوو ئۆپۆزێسیۆنی سووریە بۆ ئەوەی وەک ئاڵتەرناتیڤێکی ئاکتیوچاوی لێ بکرێ، پێویستە زیاتر خۆی ڕێک بخات و ڕێککەوتنێکی بەرچاو لە نێو خۆی دا پێک بێنێ.

ڕەوتی ئاڵوگۆڕ لە سووریە

لە پێوەندی لە گەڵ پەرەگرتنی ڕۆژ لە گەڵ ڕۆژ زیاتری توندوتیژییە ناوخۆییەکانی ئەم وڵاتە، بەڕێز عەزیزی، ئاوڕی لە ڕۆڵی ریژیمی کۆماری ئیسلامیی ئێران و پشتگیریی سیاسی و نیزامیی ئەو ڕێژیمە لە دیکتاتۆریی بەشار ئەسەد دایەوە. ئاماژەشی بەوە کرد کە ئەو دیکتاتۆرییە سەرەڕای هەوڵەکانی ڕێژیمی ئێران بۆ هێشتنەوەی،دەڕوا و نەمانیشی لە سەر پێگە و مەوقعییەتی کۆماری ئیسلامی لەم ناوچەیە، و هاوسەنگیی هێزەکان کاریگەرییەکی زۆری دەبێ.

پرسی پێوەندی لە نێوان هەردوو لای دێموکرات

لە بەشێکی دیکەی ئەم کۆبوونەوەیەدا بەڕێز کاک خالید عەزیزی باسی لە پرسی پێوەندیی نێوان هەر دوو لای دیموکرات کرد. بەڕێزی باسی دانیشتنی خۆی و بەڕێز مستەفا هیجری ، سکرتێری حدکا بە ئامادەبوون و خانەخوێیی کۆنسوڵی وڵاتی فەڕانسە، بەڕێز فریدریک تیسۆ لە شاری هەولێری کرد لەم پێوەندییەدا وتی: ئێمە لە دانیشتنەکەی هەولێر دا ساغ بووینەوە کە ڕۆژی ٢٩ی ئاگۆست هەیئەتێک لە ڕێبەریی هەر دوو حیزب بە سەرۆکایەتیی سکرتێرەکانیان و بە خانەخوێیی بەڕێز فرێدریک تیسۆ دابنیشین و لەسەر دۆزینەوەی ڕێگەچارە بۆ ناکۆکیی دوو لایەن وتوویژ بکەین. بەڵام بەداخەوە چەند ڕۆژ پێش لە هاتنی ڕۆژی دیاریکراو، ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان لە لایەن فرێدرێک تیسۆ، کۆنسوڵی فەڕانسەوە ئاگادار کراینەوە کە هاوڕێیانی ڕێبەریی حدکا دانیشتنەکەیان بە ناوی سەرقاڵبوون بە کاروباری کۆنگرەوە هەڵوەشاندۆتەوە. لەم بارەیەوە سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان، وتی من لە پێناوی ئەم دانیشتنە، سەفەری خۆم بۆ کۆنگرەی ئەنتێرناسیۆناڵ، تێک دایەوە، بەڵام کاتێک، دۆستانی حدکا، ئەم دانیشتنەیان هەڵوەشاندەوە و هیچ ڕۆژێکی دیکەشیان لەم نزیکانە دا بۆ دانیشتن پێشنیار نەکرد،بڕیارم دا بەشداری بیست و چوارەمین کۆنگرەی ئەنترناسیۆناڵ بم.

هەر لەم پێوەندییەدا سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان وتی: دوای ماوەیەک کە ئێمە بۆمان دەرکەوت کە ئەوان سەرەڕای بڕیارێک کە لەم دواییانە دا داویانە،خۆیان لە دیالۆگ و دانیشتن دەدزنەوە و لە میدیاکان دا، دان بەو خۆ دزینەوەیە دانانێن، هەوڵمان دا ڕاشکاوانە لە ڕێگای میدیاکانەوە ڕاستیی تێکچوونەوەی دانیشتنەکە بۆ میدیاکان باس بکەین.

بەڕێز کاک خالید عەزیزی لە کۆتایی ئەم بەشە لە قسەکانی دا لە پێوەندی لە گەڵ سیاسەتی لەمەو دوای حیزبەکەی سەبارەت بە پرسی نێوان هەر دوو حیزبی دێموکرات ڕایگەیاند کە سیاسەتی تا ئێستامان کە دیالۆگ و دانیشتنە بۆ چارەسەری کێشەکان، هەر لە جێی خۆی دایە و ئەو سیاسەتە دەبەینە پێشێ.

ڕێکەوتننامەی حدکا و کۆمەڵەی شۆڕشگێڕ

لە بەشێکی دیکەی قسەکانی دا بەڕێز کاک خالید عەزیزی بە ئاوڕدانەوە لە ڕێکەوتننامەی نێوان حدکا و کۆمەڵەی شۆڕشگێری زەحمەتکێشانی کوردستانی ئێران،لە گەڵ ئەوەی ئێمە خوێندنەوە و تێبینی و لێکدانەوەی خۆمان لە سەر ڕێککەوتنامەکە و هاوکاریی ئەو دوو لایەنە هەیە، و فەلسەفە و جەوهەری ئەم یەکگرتنە سیاسییە، دەخوێنینەوە، بەڵام لە پێوەندیی دوو لایەنی سیاسیی دا، ئەم جۆرە هەنگاوانە بە شتێکی ئاسایی دەزانین. دوو لایەن ئازادن هاوکاری و پێوەندیی خۆیان چۆن ڕێک دەخەن و چ میکانیزمێکی بۆ دادەنێن. بەڵام کاتێک دێتە سەر پرسی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان و نوێنەراتیکردنی ئەو پرسە، شتێکی سروشتییە کە لە سەحنەی سیاسیی ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا هێزی دیکەش هەن کە حیزبی دیموکراتی کوردستان لە نێو سەرجەم هێزو ڕێکخراوە سیاسییەکاندا، لە دیارترین هێزەکانە و ڕێگەی ئینکار و پەڕاوێزخستنی ئەو هێزەش بە هیچ لایەنێک نادا.

هێرشی تەبلیغاتیی هێندێک ئێرانی بۆ سەر ویستەکانی گەلی کورد

سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، کاک خالید عەزیزی لە بەشێکی دیکەی قسەکانی دا ئاماژەی بە هێرشی تەبلیغاتیی ئەم دواییانەی هێندێک لایەن و چالاکی سیاسی و میدیایی لە نێو ئێرانییەکانی دەرەوەی وڵات دا کرد کە بە بیانووی ئیمزاکرانی ئەو ڕێککەوتننامەیە، ئینکاری فرەنەتەوەیی بوونی ئێران و دژایەتیی ویست و مافەڕەواکانی نەتەوەی کورد لە ئێران دا دەکەن. بەڕێزی باسی ئەوەی کرد کە ساڵی ڕابردووش، کاتێک حیزبی دیموکراتی کوردستان، لە بەرامبەر هێرشی دەوڵەتانی ناوچەدا بۆ سەر نەتەوەی کورد،داوای پشتیوانیی نێونەتەوەیی کرد، هێندێک لەو لایەنانە هێرشی تەبلیغاتی بۆ سەر حیزبی دیموکراتی کوردستان و داخواز و مافە ڕەواکانی نەتەوەی کوردیان دەست پێکرد. بە داخەوە زۆر لایەنیش لە بەرامبەر ئەم هێرشانە دا چوونکە ڕووی لەوان نەبوو، بێدەنگ بوون! ئێمە پێمان وایە دۆزینەوەی ڕێگەچارە بۆ پێکەوەحاوانەوەی جۆراوجۆرییەکانی ئێران لە داهاتوودا دەبێ بە دوور لە ئیحساساتی دەمارگرژانە و بە خوێندنەوەیەکی واقیعبینانە بۆ جۆراوجۆرییەکانی ئێران و لە سەر بناغەی داننان بەو جۆراوجۆرییانە و ڕێزگرتن لە مافەکانیان بێ. ئەو عەقڵیەتە خزمەتی پێکەوەژیانی دلخوازانە و بە تەبایی هاونیشتمانان لە چوارچێوەی ئێران دا دەکا. ئەوەشمان لە دانیشتنەکانمان و لە کۆنفرانسەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی دا بە ڕاشکاوی وتوە و لە داهاتووشدا، پێی لە سەر دادەگرینەوە. چارەسەرکردنی پێکەوەبوونی جۆراوجۆرییەکانی وڵاتێکی فرەنەتەوە و فرەئایینی وەک ئێران، بە پێناسە کردن و و خوێندنەوەی یەک لایەنە و یەک ڕەهەندی ناکرێ. ئێمە لە ڕۆژانی داهاتوو دا پتر تیشک دەخەینە سەر هەڵوێست و سیاسەتمان لەم پێوەندییەدا. سکرتێری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستان هەر وەها وتی: ئێمە وەک حیزبی دێموکراتی کوردستان وێڕای مەحکوومکردنی هەرجۆرە لێدوان و هەڵوێستێک، کە ئینکاری نەتەوەی کورد و مافەڕەواکانی بکا،لە سەر بەرەو پێشەوە بردنی پێناسەی نەتەوەیی خۆمان و بزووتنەوەکەمان بەردەوام دەبێن و هاوکاتیش دەبێ هەوڵ بدەین ئەو لایەن و هێزانەی هێرش دەکەنە سەر گوتاری نەتەوەییمان لە قەزییەکانمانیان تێ بگەیەنین.

هەڵوێستی دەوڵەتی کانادا بەرامبەر ڕێژیمی ئێران

لە تەوەرێکی دیکەی باسەکانیدا، سکرتێری گشتیی حیزب، ئاماژەی بە گوشارە نیونەتەوەییەکان بۆ سەر ڕێژیمی ئێران کرد کە لە گەڵ گرفت و قەیرانی ئابووریی سەرچاوەگرتوو لە تەحریمە جیهانییەکان، دەستیان داوەتە دەستی یەک. لەم پێوەندییەدا، بەڕێز عەزیزی، بە ڕێزەوە باسی هەڵوێستی ئەم دوایانەی وڵاتی کانادا لە پێوەندی لە گەڵ ڕێژیمی ئێرانیدا کرد و دەرکردنی دیپلۆماتەکانی کۆماری ئیسلامی لە کانادای بە کردەوەیەکی سیاسی و دیپلۆماتیکی ئازایانە بەرامبەر بە ڕێژیمێکی تیرۆریست و یاغی ناوبرد و وتیشی حیزبی ئێمە ئەم هەنگاوە ئەویش لە بەرەبەری بیستەمین ساڵرۆژی تیرۆری د. سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی، بە هاوپێوەندی لە گەڵ خەباتی ئازادیخوازانەی خەڵکی ئیران دەزانێت.

حدک لە کۆنگرەی S.Iدا

دوا تەوەر کە سکرتێری گشتی لە باسەکەی خۆی دا تیشکی خستە سەر، بەشداریی هەیئەتی پایەبەرزی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە بیست و چوارەمین کۆنگرەی ئەنترناسیۆناڵی سۆسیالیست لە ئەفریقای باشوور دا بوو. لەم پێوەندییەدا، بەڕێز عەزیزی، وێڕای ئاماژە بە چەندین دیدار و چاوپێکەوتنی هەیئەتی حیزب لە گەڵ ڕێبەرانی حیزب و ڕێکخراوە سیاسییەکانی وڵاتە جۆراوجۆرەکانی جیهان، باسی لە ڕۆڵ و گوتاری حیزبی دیموکراتی کوردستان لەم کۆنگرەیە دا و بایەخدانی کۆنگرە بە پرسی کورد و هاوکاریی و هاوهەنگاویی حیزبە کوردەکانی بەشداری ئەم کۆنگرەیەی کرد.

لە بەشێکی دیکەی ئەم کۆبوونەوەیەدا دوای وتەکانی بەڕێز سکرتێری گشتیی حیزب، چەند کەسێک لە بەشدارانی کۆبوونەوەکە لە پێوەندی لە گەڵ باسەکانی ناوبراودا پرسیار و ڕاو بۆچوونی خۆیان هێنایە گۆڕێ کە دواتر لە لایەن بەڕێز کاک خالید عەزیزییەوە وڵامیان درایەوە.

سکرتێری گشتیی حیزب: بڕیاری دەوڵەتی کانادا لە بەرەبەری ٢٠ ساڵەی د. شەرەفکەندیدا، مایەی خۆشحاڵییە

بەڕێز جەنابی جان بەیرد !
وەزیری دەرەوەی کانادا؛
سڵاو و ڕێز؛

بڕیاری دەولەتی کانادا لەبارەی بەستنی سەفارەتی ئێران و دەرکردنی دیپلۆماتەکانی کۆماری ئیسلامی لە وڵاتەکەتان، هاوپێوەندیی ئێوە لەگەڵ خەباتکاران وچالاکوانانی دێموکراسی ومافی مروڤ لە ئێران بە گشتی و کوردی ئێران بە تایبەت نیشان دەدات.

هەر لەم ڕۆژانە دا حیزبی دیموکراتی کوردستان یادی دوکتور سادق شەرەفکەندی ڕێبەری ئەو حیزبە و هاوڕێیانی دەکاتەوە کە بیست ساڵ پێش ئێستا (١٧ سپتامبری ١٩٩٢) لە لایەن تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە بێرلین تیرۆر کران.

لێکۆلینەوە و دەرئەنجامەکانی دادگای بێرلین لە ١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧ دەریخست کە کار بەدەستانی کۆماری ئیسلامی لە ڕادەی هەرە سەرەوەی ئەو ڕێژیمەدا بڕیاری ئەو تیرۆرەیان دابوو و سەفارەتی ئێران لە ئاڵمان کارئاسانیی بۆ جێبەجێکردنی ئەم تیرۆرە کردبوو.

بڕیاری دەولەتی کانادا هاوکات لەگەڵ بیرەوەریی ٢٠ ساڵەی، ئەم تیرۆرە بۆ ئێمەی کوردی ئێران جێگەی خۆشحالی و پێزانینە.

هیوادارین هەماهەنگی و هاوکاریی کۆمەڵگای نێودەولەتی لە دژی ئەو ڕێژیمە ڕۆژ بە ڕۆژ لە پەرەستاندندابێ.

لەگەڵ ڕێزم
خالید عەزیزی
سکرتێری گشتیی
حیزبی دیموکراتی کوردستان
٢٠١٢/٠٩/١١

درێژەی:

بەیاننامە بە بۆنەی بیستەمین ساڵی تێرۆری د. سادقی شەرەفکەندیو هاوڕێیانی

لە ڕاستیدا ئەگەر دادگای میکۆنووس نەبوایە ئەو بێ عەداڵەتیو ستەمە مێژووییەی کە لە ڕوودوای ڤییەن دا لە حیزبی دیموکراتو گەڵی کورد کرا، لە ڕووداوی میکۆنووسیش دا دووپات دەبۆوە و ڕاستیو عەداڵەت دەبوونە قوربانیی ساتوسەودا ئابوورییەکانی نێوان ئێرانو ئەڵمان، بەڵام دادگای میکۆنووس بەو پەڕی ئازایەتیو سەربەخۆییەوە بڕیاری خۆی دا و هەڕەشە و ئیمتیازەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ ئەڵمان و کۆسپ و تەگەرەکانی دەوڵەتی ئەو وڵاتە لەسەر ڕێگای دادگا، پێشی بە ئیرادەی دادپەروەرانەی قازی و دادئەستێنەکانی دادگا نەگرت. گرنگ نیە لەو دادگایەدا چەند بەکرێگیراوی نزمی سەر بە سوپای پاسداران زیندانی کران یان نا، گرنگ ئەوەیە تەواوتیی ئەم ڕێژیمە و بەرپرسە پلە یەکەکانی بە تێرۆریست و تێرۆریستپەروەر ناسران و لەسەرانسەری جیهاندا ڕیسوا و مەحکووم کران. هەرچەند تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی نە بە ڕووداوی میکۆنووس دەست پێ دەکا و نە لەوێش کۆتایی پێ هات، بەڵام بێگومان ڕەئی دادگای میکۆنووس زەبرێکی قورسی لە تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی ـ لانی کەم لە ئاستی ئورووپا دا ـ وەشاند.

دۆستانو هۆگرانی پرسی کورد لە سەرانسەری جیهان!

ڕاستە تێرۆریزم دیاردەیەکی نوێ نیە و ڕەنگە هیچ کات بە تەواوی ڕیشەکێش نەکرێ، بەڵام ئەگەر زۆر جار تێرۆریست و تێرۆریستپەروەران لە تاریکی و پشتی پەردەوە زەبری خۆیان وەشاندوە و شاراوە بوون، کۆماری ئیسلامی بە ڕۆژی ڕوون کردەوەی تێرۆریستیی ئەنجام داوە و بە ئاشکرا پشتیوانیی لە تێرۆریزم کردوە. ئێمە پێمان وایە ئەگەر ئیرادەی جیهانیان لەسەرەتاوە لیبڕاوانە بەرەبەرکانیی لەگەڵ تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی کردبا، ڕەنگ بوو تێرۆریزم بەقەد ئەمڕۆ ئاسایشی جیهانی نەخستبایە مەترسییەوە. حیزبی دیموکراتی کوردستان و گەلی کورد وەک بەناوبانگترین قوربانیانی تێرۆریزم خۆیان لە بەرەی دژی تێرۆردا دەبیننەوە و مەحکوومی دەکەن. ئێمە لەسەر ئەو باوەڕەین کە کۆمەڵگای نێودەوڵەتی پێویستە میکانیزمی پتەوتر و عەمەلی بۆ پێشگیری لە تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی و ڕێکخراو و تاقمەتێرۆریستەکان دابنێ و نابێ تێرۆریزم بکەوێتە ژێر کاریگەریی پێوەندییە سیاسیو ئابوورییەکانەوە.

تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی و تێرۆری موخالیفانی ئەم ڕێژیمە بە هیچ جۆر تەنیا کێشەیەکی ئێرانیو نێوخۆیی ئەم وڵاتە نەبووە و نیە، بەڵکوو کێشەکی جیهانییشە و کۆڕ و کۆمەڵە نێو نەتەوەییەکانیش لە بەرامبەری دا بەرپرسن، چونکە ئەم تێرۆریزمە لە سیاسەتەکانی دەرەوەی ئەم ڕێژیمەش دا پێڕەو دەکرێ و قوربانیەکانی نە بە تەنیا کوردن و نە بەتەنیاش ئێرانین،و نە هەموو تێرۆرەکانیش لە خاکی ئێران دا کراون. لە ئەمریکای لاتینەوە بگرە تا ئورووپا و سەرانسەری ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست بەشێکی زۆر لە کردەوە تێرۆریستییەکان شەقڵی تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامیان پێوە دیارە.

قوربانیانی تێرۆری میکۆنووس میوانی ئەنتەرناسیۆنال سۆسیالیست، گەورەترین ڕێکخراوی جیهانی پاش ڕێکخراوی نەتەوە یەکگرتووەکان بوون. ئەو تێرۆرە لەلایەک دەستدرێژی بۆ سەر گیانی ڕێبەرانی کورد بوو و لەلایەکی دیکەشەوە بۆ سەر سەروەریی نیشتمانیی ئەڵمانو کۆبوونەوەی ئەنتەرناسیۆنال سۆسیالیست. هەر بۆیە ئەم تاوانە، بێڕێزی و سووکایەتییەکی ئاشکرا بە کۆمەڵگەی نێودەوڵەتییش بوو.

خەڵکی ئازادیخوازی ئێران!
هێز و ڕێکخراوە سیاسیو مەدەنییەکان!

د. سادقی شەرەفکەندیو هاوڕێیانی لە کاتێکدا لە لایەن تیرۆریستانی کۆماری ئیسلامییەوە شەهید کران کە خەریکی دیالۆگ لەگەل لایەن و کەسایەتییە سیاسییەکانی ئێرانی بە مەبەستی پێکهێنانی هەماهەنگی و هاوکاری لە نێوان هێزەکانی ئۆپۆزیسیۆنی کۆماری ئیسلامیدا بوون. ئەم بایەخدانەی د.شەرەفکەندی بە دانیشتن و دیالۆگ لە گەڵ لایەنەکانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی لەو باوەڕەی حیزبەکەیەوە سەرچاوەی دەگرت کە نەبوونی هاوکاری و هەماهەنگی لە نێوان هێزە دیموکرات و پێشکەوتنخوازەکانی کوردستان و ئێران، هۆی سەرەکیی لەسەرکار مانەوەی کۆماری ئیسلامییە. بەڵام جێگای داخە کە ٢٠ ساڵ دوای شەهید بوونی د.شەرەفکەندی و هاوڕێیانی کە گیانی خۆیان لە سەر ئەم ئامانجە دانا،ئەم یەکگرتوویە بەدی نەهاتوە. نەک هەر بەدی نەهاتوە، بەڵکوو هەر جارەی بە بیانوویەک، ژمارەیەک کەسایەتی و لایەنی ئێرانیی دەرەوەی وڵات،هێرشی نارەوا دەکەنە سەر داخوازەکانی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی خەڵکی کوردستان. ساڵی ڕابردوو کاتێک حیزبی دیموکراتی کوردستان لە بەیاننامەیەک دا، داوای کرد کۆمەڵگەی نیونەتەوەیی لە بەرامبەر ستەم و هێرشی دەوڵەتانی ناوچە بۆ سەر نەتەوەی دابەشکراو و بندەستی کورد، پشتیوانی لەم نەتەوەیە بکا، شەپۆلێک لە تەبلیغاتی دوژمنانە، بەرامبەر حیزبی ئێمە و بزووتنەوەی حەقخوازانەی خەلکی کوردستان وەڕێ کەوت. ئەمساڵیش بڵاوبوونەوەی ڕێککەوتنامەیەک لە نێوان دوو ڕێکخراوی سیاسیی کورد بووە بە بیانوویەکی دیکە بۆ ئەوەی تاوانە سواوەکانی دوو ڕێژیمی شایەتی و کۆماری ئیسلامی لە دژی بزووتنەوەی نەتەوایەتی لە کوردستان دووپات بکرێنەوە و حاشا لە فرەنەتەوەبوونی وڵاتی ئێران و سەرەتاییترین مافەکانی نەتەوە بندەستەکانی ئێران بکرێ. ئێمە بە داخبوونی خۆمان لە بوون و خۆنواندنی ئەم جۆرە ڕوانگە و بۆچوونە زیانبارانە ڕادەگەیەنین و لە سەر مافە نەتەوەییەکانی کورد و نەتەوەکانی دیکەی ئێران پێدادەگرینەوە. هەر لەم کاتەش دا سەرنجی هێز و ڕێکخراو و کەسایەتییە ئێرانییەکان بۆ لای ئەم ڕاستییە ڕادەکێشین کە بە بێ قبوولی فرە نەتەوەیی بوونی خەڵکی ئێران و ڕێزلێگرتن و بەرەسمی ناسینی داواکانیان، نە لە ئێستا دا یەکیەتی و یەکگرتوویەکی خەباتگێڕانە لە ئاستی ئۆپۆزیسیۆن دا پێک دێ و نە لە داهاتوو دا یەکپارچەیی وڵات دابین و دەستەبەر دەکرێ.

چاوەڕوانی ئێمە لە هەموو ڕێکخراو و کەسایەتی وتاکێکی ئێرانیی ئازادیخواز و بەرپرس ئەوەیە دژی ئەم هێرشە تەبلیغاتییە و ئەم جۆرە ڕوانینە چەوتە بوەستنەوە و هاندەری ڕووبەڕووبوونەوەی ئازایانە و واقیعبینانە لە گەڵ واقعییەتەکانی کۆمەڵگەی ئێران و دانیشتن و دیالۆگ بە مەبەستی لێک تێگەیشتن و دانانی بناغەیەکی پتەو بۆ یەکیەتیی دڵخوازانەی ئێرانی سبەینێ بن.

خەڵکی خەباتگێڕی کوردستان!

کۆماری ئیسلامیی ئێران بیست ساڵ لەوەپێش بەوئامانجە د. سادقی شەرەفکەندیو هاوڕێیانی تێرۆر کرد کە زەبرێکی گەورە نەک هەر لە حیزبی دێموکرات، بەڵکوو لە بزووتنەوەی نەتەوەیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بوەشێنێ. بەڵام بە خۆشییەوە، ئەم حیزبە و ئەم بزووتنەوەیە، سەرەڕای ڕووبەڕوو بوون لە گەڵ کۆسپ و قۆرتی نەخوازراو و تێپەڕین بە هەوراز و لێژی جۆراوجۆردا، هەر واچقڵی چاوی دەسەڵاتدارانی کۆماری ئیسلامین. بیروباوەڕی نەتەوایەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەلایەک قووڵتر و نەهادینەتر بووە و لەلایەکی دیکەشەوە ناوچەیەکی بەرینتر و ڕووبەرێکی زیاتری لە جوغرافیای کوردستان گرتۆتەوە. بزووتنەوەی مەدەنی لە گەڵ ئەوەی بە توندی دژایەتیی دەکرێ، پەری گرتوە و گەلی کورد هەروا خاوەنی ڕێکخراوترین و بەرچاوترین هێزی سیاسییە بە چەشنێک کە هێزەسیاسییەکانی کورد نەک هەر بە ئاسانی لە پەراوێز ناخرێن، بەڵکوو توانای گێڕانی ڕۆڵی سەرەکیو چارەنووس سازیشیان لە ئاڵوگۆڕەکانی داهاتووی ئێراندا هەیە.

گیروگرفتی سەرەکیی ئۆپۆزیسیۆنی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەوە دایە کە هەر وا پرش و بڵاوە و هاوکاری و هاوهەنگاویی پێویست لە نێوانیان دا نییە. حیزبی دیموکراتی کوردستان ئەمە بە کێشەیەکی جیدیو تەنانەت بە مەترسییەک لەسەر قازانجەکانی نەتەوەی کورد لە ئێستا و بە تایبەتی لە هاتوودا دەبینین. ئێمە هەر وا کە لە چەند ساڵی ڕابردوو دا نیشانمان داوە، هەوڵدان بۆ پێکهێنانی هاوکاری و هەماهەنگی لە نێو هێزە سیاسییەکانی کورد بە ئەرکی هەرە گرنگی خۆمان دادەنێین. وەک زۆر جاری دیکەش ڕامانگەیاندوە لێک نزیک بوونەوە و یەکگرتوویی دیموکراتەکان بە ڕێخۆشکەر و دەسپێکی یەکیەتی و هاوکاریی هێزە سیاسییەکان لە ئاستێکی گەورەتر دا دەزانین.

خەڵکی ئازادیخوازی کوردستان!
بنەماڵەی شەهیدە سەر بەرزەکان!

لە بیست ساڵەی شەهید بوونی د. سادقی شەرەفکەندی و هاوڕییانیدا جارێکی دیکە پەیمان نوێ دەکەینەوە کە تا سەر بە ڕێگای ئەواندا بڕۆین و هەتا وەدیهاتنی ئامانجەکانیان ڕێگاکەیان بەرنەدەین. دڵنیاین کە گەلی کورد بەو ئاستە لە وشیاریی سیاسی و نەتەوەیی گەیشتوە کە هێز و توانا بە ڕێکخراوە سیاسی و خەباتگێڕەکانیان ببەخشن بۆ ئەوەی قۆناغ بە قۆناغ جێگای بە تاڵی تێکۆشەرە لەدەسچووەکانیان بگرنەوە. ڕازی مانەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستان دوای ئەو هەمووە زەبرە قورسانە و ئەو هەمووە هەوراز و نشێوە سەختانە بێگومان سەرچاوەی لەبڕان نەهاتووی کۆمەڵانی خەڵکی کوردستانە.

سڵاو لە یادو ناوی د. سادقی شەرەفکەندی، فەتاح عەبدولی، هومایوونی ئەردەڵانو نووریی دێهکوردیو هەموو شەهیدانی ڕێگای ئازادی،

بەردەوام بێ ڕێگای شەهیدانی میکۆنووس تا وەدیهاتنی ئاواتو ئامانجە پیرۆزەکانیان،

مەرگو نەمان بۆ ڕێژیمی تێرۆریستو تێرۆریست پەروەری کۆماری ئیسلامی.

حیزبی دیموکراتی کوردستان
دەفتەری سیاسی
٢٦ی خەرمانانی ١٣٩١ (١٦ی سێپتامبری ٢٠١٢)

تێرۆری میکۆنووس، شرۆڤەی تێرۆرێکی سیاسی

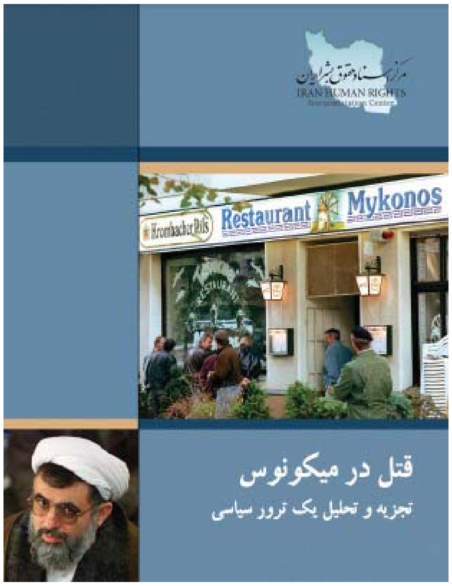

لە بلاوکراوەکانی: ناوەندی بەڵگەنامەکانی مافی مرۆڤی ئێران گەلاوێژی ١٣٨٦

وەرگێڕانی: تەها رەحیمی

ئەم بابەتەی خوارەوە هەڵبژاردەیەکە لە پەرتووکێک بە ناوی « قتل در میکونوس تجزیه و تحلیل یک ترور سیاسی» کە«مرکز اسناد حقوق بشر ایران» گەلاوێژی ١٣٨٦ بلاوی کردۆتەوە. هاوکارمان تەها رەحیمی لە دەستەی نووسەرانی رۆژنامە ، لە سەر داوای «کوردستان» ، ئەم پەرتووکەی بە بۆنەی ٢٠ ساڵەی تێرۆری د.سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی، وەرگێڕاوەتە سەر زمانی کوردی. دەقی تەواوی وەرگێڕدراوەکە، لە سایتی «کوردستانوکورد» دا دەخرێتە بەرچاوی خوێنەران. لەم ژمارە تایبەتەی «کوردستان»دا، هەڵبژاردەیەک لە ناوەرۆکی ئەم پەرتووکە، کە لێکۆڵینەوەیەکی شرۆڤەکارانەی تیرۆری میکۆنووسە، دەخەینە بەرچاوی خوێنەرانی ئەم ژمارە تایبەتە.

«کوردستان»

پێشەکی

لە کاتی سەرکەوتنی شۆڕشی گەلانی ئێرانەوە تا ئێستا، کۆماری ئیسلامی نیشانی داوە لە سەر هەناردە کردنی شۆڕشەکەی بۆ دەرەوەی سنوورەکانی ئێران جیددییە. یەکێک لە رەهەندەکانی هەناردەکردنی شۆڕش، هەوڵدان بۆ کپ کردنی دەنگی رەخنەی کۆمەڵگەی ئێرانییەکانی دەرەوە لە سەرانسەری جیهانە. لە سەرماوەزی ١٣٥٨ ەوە، مەئموورانی ئیتلاعاتی ئێران، چالاکانی پاشایەتیخواز، نەتەوەیی و دێموکراتیان لە وڵاتانی جۆراوجۆری وەک ئەمریکا، ئیماراتی یەکگرتووی عەرەبی، فەڕانسە و تورکیە تێرۆر کردوە.

... لەم بارەیەوە، دۆسیەی میکۆنووس گرنگییەکی تایبەتی هەیە، چونکە دەلاقەیەکمان بەرەو جیهانی شاراوە لێ دەکاتەوە. موحاکەمەی زۆرێک، دیارە بە داخەوە نەک هەموو ئەو کەسانەی لە تیرۆرەکەدا دەستیان هەبوو، بچووکترین وردەکارییە پراکتیکییەکانی لە سەر تیرۆرەکانی ئێران و جۆر و کەسایەتیی ئەم کەسانەی بۆ کوژران هەڵدەبژێردرێن لە قاو دەدا. شایەتیی گەورە بەرپرسێکی ئیتلاعاتی پێشووی ئێران کە ئەزموونی راستەوخۆی لەو تیرۆرانە دا هەیە، بووە هۆی دروستبوونی روانگەیەکی بێوێنە لە سەر فەرمانی سیاسیی پشت ئەم هێرشانە. بڵاوبوونەوەی بێ وێنەی بەڵگە و دێکۆمێنتە زانیارییەکانی ئاڵمان، سترەکتۆری چالاکیی ئیتلاعاتیی ئێران لە ئورووپای رۆژئاوا بۆ پێداچوونە خستە بەردەستی خەڵک...

پوختە

لە ٢٦ خەرمانان ١٣٧١ دا مەئموورانی کۆماری ئیسلامیی ئێران سێ کەس لە ئەندامانی رێبەریی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و هاوڕێیەکانیان لە هۆڵێکی تایبەتیی رێستورانی میکۆنووس لە گەڕەکی ویلمێرز دۆرف (wilmersdorf) ی بێرلینی ئاڵمان تیرۆر دەکەن. ئەم هێرشە یەکێکە لەم زنجیرە تیرۆرە بەرنامە بۆ داڕێژراوانەی کۆماری ئیسلامی کە دوای شۆڕشی ١٣٥٧ بە مەبەستی ترساندن و تێکدانی چالاکییە سیاسییەکانی دژبەرانی رێژیم جێبەجێ کرا.

- فەرمانی جێبەجێ بوونی تیرۆری میکۆنووس لە لایەن کۆمیتەی کاروباری تایبەتیی کۆماری ئیسلامییەوە دەرکرا کە ئەو کات عەلی خامنەیی سەرۆکایەتیی دەکرد و سەرکۆمار، ئەکبەری هاشمی رەفسەنجانی، وەزیری ئیتلاعات، عەلی فەللاحیان و وەزیری دەرەوە، عەلی ئەکبەری ویلایەتیی ئەندامی بوون.
- کۆمیتەی کاروباری تایبەت بەرپرسایەتیی جێبەجێ کردنی ئەم تیرۆرەی بە عەلی فەللاحیان سپارد.
- تیرۆری میکۆنووس لە لایەن پێرسۆنێلی ئەنجومەنی چالاکیی تایبەتیی وەزارەتی ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامی و کەسانێکی سەربەخۆ کە لە لایەن وەزارەتی ئیتلاعاتەوەبەکرێگیرابوون، ئەنجام درا.
- عەلی فەللاحیان، عەبدولڕەحمانی بەنی هاشمیی بۆ سەرپەرستیی تیمی میکۆنووس هەڵبژارد و بەنی هاشمی لە لایەن یەکێک لە ئەندامانی وەزارەتی ئیتلاعاتی دانیشتووی ئاڵمان بە ناوی کازم دارابییەوە یارمەتی کرا. دارابی چوار هاوڵاتیی لوبنانیی دانیشتووی ئاڵمانی بە ناوەکانی یوسف محەممەد ئەلسەید ئەمین، عباس حوسێنی رائیل، محەمەد عەتریس و ئەتائوڵلا ئەیاد کە بە هۆی پێوەندییانبە حیزبوڵلا یان ئەمەلەوە دەیناسین بۆ هاوکاری لە جێبەجێکردنی تیرۆرەکەدا بەکرێ گرت.
- ئامانجی سەرەکیی هێرشی میکۆنووس، دوکتور محەمەد سادق شەرەفکەندی، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات، فەتاح عەبدولی، نوێنەری حیزبی دێموکرات لە ئورووپا و هومایون ئەردەلان، نوێنەری حیزبی دێموکرات لە ئاڵمان بوون. نووروڵلا دێهکوردی، برادەری دوکتور سادق شەرەفکەندییش لەم هێرشەدا کوژرا و عەزیزی غەففاریش، خاوەنی رێستورانت بریندار بوو.
- کوشتنەکان بە هۆی عەبدولڕەحمان بەنی هاشمی و عەباس حوسێن رائیل کە کەسێکی بەئەزموونی سەر بە حیزبوڵلا بوو و دوا گوللەش هەر ئەو لە سەری ئەردەلان و د.شەرەفکەندیی دا، بەڕیوە چوون. یوسف ئەمین لە کاتی تیرۆرکردنەکەدا بە داخستنی دەرکی هاتنە ژوورەوەی رێستورانت ئەمنییەتی تێرۆریستانی دەپاراست. فەرەجوڵلا حەیدەر لێخوڕینی ئەو ترۆمبێلەی لە ئەستۆ بوو کە بۆ هەڵاتن لە بەر چاو گیرابوو و هاووڵاتییەکی ئێرانیی دیکەش کە تەنیا بە محەمەد ناسراوە چاوەدێریی شوێنی تێرۆرەکەی تا کاتی تیرۆرەکە لە ئەستۆ بوو.
- ئەگەر چی بەنی هاشمی، حەیدەر و محەمەد توانییان هەر زوو لە ئاڵمان هەڵێن بەڵام زۆربەی ئەو کەسانەی کە راستەوخۆ لە تیرۆری میکۆنووسدا دەستیان هەبوو دەستگیر کران. دادوەرەکانی ئاڵمان، رائیل، دارابی و ئەمینیان بە کوشتنی چوار کەس و هەوڵ بۆ تیرۆری کەسێکی دیکەش تاوانبار کرد. دوو کەسەکەی دیکەش بە هاوکاریی لە ئەنجامدانی تاوان، تاوانبار کران.
- دادگای میکۆنووس سێ ساڵ و نیوی پێ چوو. دادگا لەم ماوەیەدا ٢٤٦ جار کۆ بۆوە و ١٧٦ کەس لە دادگا دا شایەتیان دا. یەکێک لە شایەدەکان مەئمووری پێشووی وەزارەتی ئیتلاعاتی کۆماری ئیسلامی بوو و بەڵگەنامەکان هەر لە پەروەندە ئیتلاعاتییەکانەوە بگرە تا بەرنامە تۆمار کراوەکانی کاناڵی هەواڵی تەلەڤیزیۆنی ئێرانتاوتۆی کران. دادوەرەکان توانیان ٤ کەس لەو ٥ کەسە تاوانبارکراوە، مەحکووم بکەن. رائیل و دارابی بەهۆی ئەوەکە هێرشیان کردبووە سەر رێستورانت سزای هەتاهەتاییان بۆ دەرچوو.
- بەرپرسانی ئاڵمان بەم ئاکامە گەیشتن کە دەوڵەتی ئێران «راستەوخۆ» دەستی لە تیرۆری میکۆنووس دا هەبووە و لە بانەمەڕی ١٣٧٤ دا، دادستانی گشتیی فیدڕاڵی ئاڵمان، کەی نێهم (kaynehm)، بە شێوەیەکی چاوەڕواننەکراو بڕیاری دەستبەسەر کردنی نێونەتەوەیی، عەلی فەللاحیان وەزیری ئیتلاعاتی ئێرانی دەرکرد. ئەم بڕیارە روونی دەکردەوە کە فەللاحیان دەستی لەم تیرۆرەدا هەبووە.
- بڕیاری دەستگیری بۆ دوو مەئمووری دیکەی وەزارەتی ئیتلاعات کە لەتاران دەبوون و رۆڵی سەرەتاییان لە داڕشتنی تیرۆرەکەدا هەبوو، دەرچوو. هەرسێکیان ئێستا داواکراون.
- بڕیاری دەستگیریی عەبدولڕەحمانی بەنی هاشمی و حەیدەر هەروا لەسەر جێی خۆیەتی، وێدەچی هەردووکیان ئێستا بە ئاسایشی تەواوەوە لە ئێران بژێن.

حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران گرنگترین پارتی سیاسی کوردەکانی ئێرانە و، یەکێک لە سەرەکیترین پارتە سیاسییەکانی دژ بە کۆماری ئیسلامییە. ئەم حیزبە لە ٢٥ی گەلاوێژی ١٣٢٤ لە مەهاباد دامەزرا و ئامانجەکەی ئۆتۆنۆمیی ئیداری، حقووقی و پەروەردەیی بۆ کوردستانە بە بێ لەت کردنی ئێران. درووشمەکەی «دێموکراسی بۆ ئێران، خودموختاری بۆ کوردستان»ە.

بە دوای لێکەوتنی محەمەد موسەدیق، سەرۆک وەزیر بە هۆی کودیتای ساڵی ١٣٣٢ ەوە محەمەد رەزا شای پەهلەوی زۆربەی گرووپە دژبەرەکانی قەدەغە کرد. حیزبی دێموکراتی کوردستانیش یەکێک لەم پارتە قەدەغەکراوانە بوو و لە ئاکامدا ناچار بوو بە شێوەی نهێنی درێژە بە چالاکی خۆیان بدا. رووخانی حکوومەتی پەهلەوی لە ساڵی ١٣٥٧ دا هەلێکی دووبارەی بۆ کوردان رەخساند کە دیسان داوای ئۆتۆنۆمی بهێننەوە گۆڕێ و زۆربەی هەرە زۆری خەڵکی کورد بە خڕۆشەوە دەگەڵ شۆڕش کەوت. حیزبی دێموکراتی کوردستان لە رەشەمەی ساڵی ١٣٥٧ دا چالاکی ئاشکرای خۆی راگەیاند و خێرا دەستی کرد بە پڕۆپاگەندە بۆ خودموختاری بۆ کوردستان.

... خومەینی حیزبی دێموکراتی بە حیزبی «شەیتان» ناوبرد و رێژیم ئەندامەتی لەو حیزبەی دا بە تاوان دانا و بە پێی قانوونی ئیسلام و ئێران سزای بۆ لەبەر چاو گرت.

حیزبی دێموکراتی کوردستان دیسان ناچار بە چالاکیی نهێنی بۆوە و شەڕی چەکداریی هێزی پێشمەرگە و هێزەکانی دەوڵەت درێژەی کێشا.

بە هۆی ئەوەی کە کۆماری ئیسلامی داوای لە حیزب دەکرد بەر لە هەموو شتێک چەک دانێ هەوڵەکان بۆ ئاگربڕ ئاکامیان نەبوو. هەڵایسانی شەڕی نێوان عیراق و ئێران لە خەرمانانی ١٣٥٩ دا بووە هۆی ئەوەی رێژیم هێرش بکاتە سەر کوردستان و زۆربە شارە گرنگەکان داگیر بکا لە حاڵێکدا هێشتاش زۆربەی ناوچەکان بەتایبەت گوندەکان لە دەست حیزبی دێموکرات دابوون.

دەگەڵ ئەوەی رێبەرایەتیی حیزب کەوتە دەرەوەی سنووری وڵات، دیسان رێژیم هەوڵی دا بە تیرۆری ئەوان کار و چالاکییەکانی حیزب لەنگ بکا، ئەو شێوازەی کە زۆربەی پارت و رێکخراوە سیاسییەکانی دژ بە دەسەڵاتی ئاخوندەکانی گرتبۆوە. کۆماری ئیسلامی پێ و شوێنی ئەندامانی چالاکی حیزب لە عێراق، ئاڵمان، ئۆتریش، تورکیە، سوئێد و دانمارکی هەڵگرت و دەستی کرد بە هێندێک تیرۆر. کە بەر لە تیرۆری میکۆنووس بەرچاوترینی ئەم هێرشە ناجوانمێرانانەیە تیرۆری دوکتور عەبدولڕەحمانی قاسملوو، سکرتێری گشتی حیزبی دێموکرات لە ساڵی ١٣٥٢ەوە کە لە کۆبوونەوەیەک لەگەڵ بەرپرسانی ئێران بۆ گەیشتن بە رێگەچارەسەرێکی ئاشتیخوازانەدا، لە پووشپەڕی ١٣٦٨ لە ڤییەنی ئۆتریش بە دەستی نەیارانی ئاشتی تیرۆر کرا.

بەرنامەرێژی و جێبەجێ کردنی تیرۆر

دەرچوونی بڕیاری تیرۆر

سەرچاوەی دەرکردنی بڕیاری تیرۆری میکۆنووس دەتوانین ببەینەوە سەر بڕیاری کۆمیتەی کاروباری تایبەتی کۆماری ئیسلامی بۆ دانانی عەلی فەللاحیان وەزیری ئەوکاتی ئیتلاعات بۆ چاوەدێریی و سرینەوەی فیزیکی رێبەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران.

دوای مردنی خومەینی لە ساڵی ١٣٦٨ دا، کۆمیتەی کاروباری تایبەت بۆ بریاردان لەسەر بابەتە گرینگەکان پێک هات. پێکهێنانی ئەم کۆمیتەیە لە قانوونی بنەڕەتیدا پێشبینی نەکراوە چونکی رێبەری رێژیم خامنەیی، سەرۆکایەتی ئەم کۆمیتەیە دەکا و لە لایەکیشەوە تێزی ویلایەتی فەقیە دەسەڵاتێکی بانئاسایی بە رێبەری دەبەخشێ، کەواتە ئەم کۆمیتەیە بە کردەوە وەسەر دەوڵەت و پارلمان کەوت. لە سەردەمی تیرۆری میکۆنووس دا ئەندامانی هەمیشەیی ئەم کۆمیتەیە بریتی بوون لە: ئەکبەری هاشمی رەفسەنجانی، سەرکۆماری ئەو کاتی رێژیم، عەلی فەللاحیان، وەزیری ئیتلاعات، عەلی ئەکبەر ویلایەتی، وەزیری دەرەوە، محەمەد رێی شەهری، وەزیری ئیتلاعاتی پێشوو، موحسێن رەزایی، فەرماندەی سوپای پاسداران، رەزا سەیفوڵلاهی، فەرماندەی پاراستنی ئیتلاعاتی هێزی ئینتیزامیی کۆماری ئیسلامیی ئەوکات و ئایەتوڵلا خەزعەلی، ئەندامی شووڕای نیگەهبان.

دوای ئەوەی بڕیاری کۆتایی درا کە رێبەرانی حیزبی دێموکرات لە ئاڵمان تیرۆر بکرێن، وەزارەتی ئیتلاعات یەکێک لە مەئموورانی دانیشتووی ئاڵمانی بۆ ئامادەکاریی و پشتیوانی جێبەجێ کردنی هێرشی تیرۆریستی راسپارد. ئەو کەسە کازمی دارابی ئەندامی سوپای پاسداران بوو کە لە ساڵی ١٣٥٩ ەوە نیشتەجێی ئاڵمان بوو. دارابی ئەندامی دەستەی بەڕێوبەری «یەکیەتی ئەنجومەنی ئیسلامییەکانی خوێندکارانی ئورووپا» (UISA) بوو و پێشینەی کاری توندووتیژی دژی ئۆپۆزیسیۆنی دانیشتووی ئاڵمانی هەبوو. دارابی چوار لوبنانی بە ناوەکانی یوسف محەمەد و ئەلسەید ئەمینی، عەباس حوسێنی رائیل، محەمەد عەتریس و عەتائوڵلا ئەیادی کە لە رێگەی پێوەندییەکانی پێشوویانەوە لەگەڵ گرووپە میلیشیاکانی لوبنان، حیزبوڵلا و (ئەمەل) ەوە دەناسی بۆ ئەم تیرۆرە دەستنیشان کرد.

قۆناخی کۆتایی پیلان، بەهەواڵی گەیشتنی دوکتور محەمەد سادق شەرەفکەندی، هومایون ئەردەلان و فەتاح عەبدولی لە ٢٣ی خەرمانانی ١٣٧١ بە برلین بۆ بەشداریی لە کۆنگرەی نێونەتەوەیی سۆسیالیستەکان [Congress of the Socialist International] تەواو بوو.

بڕیار بوو شاندی نوێنەرایەتی حیزبی دێموکرات لەگەڵ رێبەرانی گرووپە دژبەرەکانی دیکەی کۆماری ئیسلامی و چالاکانی ئێرانی دانیشتووی برلین لە پێنجشەممەی ٢٦ی خەرمانان کۆببنەوە. رستورانتی میکۆنووس بۆ ئەم کۆبوونەوەیە دەستنیشان کرا. ئەمە ئەو هەلە بوو کە وەزارەتی ئیتلاعات چاوەڕوانی دەکرد و رۆژی ١٦ی خەرمانانی ١٣٧١ یا ئەو نزیکانە عەبدولڕەحمان بەنی هاشمی بۆ فەرماندەیی تیرۆری میکۆنووس گەیشتە برلین.

ئامادەکاریی تیرۆر

٢٢ی خەرمانانی ١٣٧١، ئەندامانی تیمی تیرۆری میکۆنووس لە ماڵە دارابی هەڵکەوتوو لە شەقامی (Detmolderstrabe) ژمارەی ٦٤ B ، یەکتریان بینی. بەنی هاشمی، دارابی، محەمەد، ئەمین، حەیدەر و رائیل بەشداری کۆبوونەوەکە بوون. دوای کۆتایی کۆبوونەوە، دارابی تیمەکەی بردە بنکەیەک لە زێنفتین بێرگێر رینگ [RingSenftenberger]، ژمارە ٧ لە برلین کە بۆ ئەم هێرشە لەبەر چاو گیرابوو.

هێرش

دوکتور شەرەفکەندی، ئەردەڵان عەبدولی و دێهکوردی نزیک ساعەتی ٧:٣٠ی دوای نیوەڕۆ لە دەرکی ریستۆرانێت چوونە ژووری. داوا لە عەزیز غەفاری خاوەنی ریستۆرانتەکە کرابوو کە پێوەندی بە نوێنەرانی رێکخراوە و گرووپە سیاسییە ئێرانییەکان لە بێرلین بکا و بانگهێشتی کۆبوونەوە شاندی نوێنەرانی حیزبی دێموکراتیان بکا. بەڵام پێموا غەفاری کەمتەرخەمی کردبوو و کەسانی پێوەندیداری بۆ دوانیوەڕۆی رۆژی دواتر بانگهێشت کردبوو. کە زانی هەڵەی کردوە خێرا دەستی کرد بە تەلیفون بۆ ئەو کەسانەی کە دەبوایە هاتبانە کۆبوونەوە.

.... نزیک بە کاتژمێری ١٠:٥٠ی شەو، دوو تیرۆریستەکە، عەبدولڕەحمان بەنی هاشمی و عەباس حوسێن رائیل هاتنە ریستۆرانتەوە. یوسف محەمەد ئەمین لە دەرەوەی ریستۆرانت ئاگای لە ولات بوو کەس نەیەتە ژوورەوە. بەنی هاشمی و رائیل وێنەی قوربانییەکانیان پێ بوو و هەروەها شارەزایی تەواوی نەخشەی ریستۆرانتیش بوون و هەر بۆیە زۆر ئاسان توانیان دەستبەجێ بگەنە شوێنی کۆبوونەوە و خێرا تیرۆرەکە بکەن. بەنی هاشمی چەکی یوزی کەلە نێو جانتا وەرزیشییەکەی بوو و رائیلیش چەکی کەمەری ئۆتۆماتیکی هەڵگرتبوو. هەرتک چەک ئامێری دەنگبڕیان لە سەر بوو.

بەنی هاشمی و رائیل دەگەڵ وەژوور کەوتن راست بەرەو دیوی پشتەوەی ریستۆرانت، کە لەوێدا شاندی نوێنەرایەتی حیزبی دێموکرات و میوانەکانیان خەریک نانخواردن بوون، چوون. لە لای راستی هۆدەکە دوومێز نزێک بە یەکتر بە قەراخ دیوارەکەوە دانرابوون، میرراشدی لەوسەری مێزی لای راستەوە دانیشتبوو. دەستماڵچی، عەبدوولی و ئەردەڵان بە ئاراستەی چرکەژمێری ساعەت لەلای چەپییەوە دانیشتبوون.

دۆسییەی میکۆنووس تا ئێستاش باشترین نموونەیە بۆ ناسینی چالاکیی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە تێرۆری دژبەرەکانی لە دەرەوەی وڵات دا. ئەم چالاکییانە بە روونی بە کارهێنانی رێکخراوە تێرۆریستییە دەرەکییەکان بۆ راوەدوونانی دژبەرەکانی لە لایەن ئێرانەوە دەردەخا

شەرەفکەندی، دێهکوردی، ئیبراهیم زادەی ئیسفەهانی و سادق زادە لەوبەری مێزەکە بوون. غەفاری لە پشتی مێزی دوویەم کە هێندێک لەوی دیکە ئەولاتر بوو، دانیشتبوو. گۆشەی خوارەوەی مێزەکە بەتاڵ بوو.

پەرویز دەستماڵچی بەمجۆرە باس دەکا:

باسی سەرەکیی کۆبوونەوەکە، دۆخی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران لە دەرەوە، چالاکییەکانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران و هەروەها هەماهەنگیی چالاکییەکانی بوو. بەر لە وتووێژەکان، باس لەسەر تیرۆرەکانی دەرەوەی وڵات کرا. دوکتور شەرەفکەندی وتی: «من لە چیاکانی کوردستان دەگەڵ پێشمەرگەیەکی کورد لەسەر ژیان و مردن قسەم دەکرد. (پێشمەرگەکە) دانیشتبوو، هەستا و بەسەر پنجە دڕوویەک دا بازیدا و پاشان پێی وتم کاک دوکتور سەعید ئەوەندەیە مەودای ژیان و مردن. ئیبراهیم زادەی ئیسفەهانییش دەڵێ:

بەر لە تیرۆر، دوکتوور شەڕەفکەندی، دەستماڵچی و میرراشدی لەسەر پرسە نێونەتەوەییەکان و تەواوییەتی ئەرزیی ئێران و هەڵوێستی حیزبی دێموکرات لە پێوەندی دەگەڵ ئۆتۆنۆمی قسەیان دەکرد..

لەم کاتەدا بەنی هاشمی هاتەژوورەوە و بە فارسی وتی «دایک قاحبەینە» و تەقەی کرد.

بە تەقەکەڕا دیار بوو شەرەفکەندی، ئەردەڵان و عەبدولیی مەبەستە. دوای دوو دەسڕێژ تەقەی یوزی بەنی هاشمی، رائیل کە پاش بەنی هاشمی هاتبووە ژوور فیشەکی کۆتایی لە ئەردەڵان و شەڕەفکەندیدا. تیرۆریستەکان بە گشتی ٣٠ فیشەکیان تەقاندبوو.

بەنی هاشمی یوزیی بەرەو شاندی رێبەرایەتیی حیزبی دێموکراتی کوردستان گرت و ٢٦ فیشەکی لە عەبدولی، ئەردەڵان و شەڕەفکەندی و دێهکوردی دا. غەفاری کە لەلای ئەردەڵانەوە راوەستابوو بەهۆی شوێنەکەیەوە وەبەر رەهێڵەی یوزی هات. غەفاری دوو فیشەکی بەرکەوتبوو؛ یەکیان لاقی راستی گرتبوو یەکیشیان (گورچیلەی) گرتبوو بەڵام بەو حاڵەشەوە نەمرد. رائیل فیشەکێکی بە پشت سەری ئەردەڵان و دوو فیشەکی بەسەر و مل و زگی وەنابوو، سییەکان و جەرگ و گورچیلەی بریندار ببوون. پێویستی بە گوللەی کۆتایی رائیل نەدەکرد. ئەردەڵان چوار فیشەکی بەر سینکی کەوتبوو. پشکنینەکانی توێکاری نیشانی دا ئەگەر فیشەکی کۆتایی بەسەری ئەردەڵانەوە نەنرابایە لەوانەبوو بژی. عەبدولییش چوار فیشەکی یوزیی بەرکەوتبوو، یەکێک لە فیشەکەکان دڵی گرتبوو یەکجێ کوشتبووی. دێهکوردی حەوت فیشەکی بەرکەوتبوو، گوازرایەوە کلینیکی شتێق لیتز (steglitz)و کاتژمێر ١٢:٢٥ی پارشێوی ٢٧ ی خەرمانانی ١٣٧١ بەهۆی خوێن لەبەر چوونی زۆری ئەو فیشەکەی بەرسینگی کەوتبوو گیانی دا.

راکردن

دوای ئەوەی کە رائیل گوللەی کۆتایی لە شەڕەفکەندی و ئەردەڵان دا ،هەر دوو بکوژەکە بەورێگەیەی‌دا کە هاتبوونە ژوور، لە ریستۆرانەکە وەدەر کەوتن. لە دەرەوەی ریستورانت، رائیل و بەنی هاشمی دەگەڵ ئەمین بەرەو شەقامی پرینتس ریجنتن [Prinzregentstra□e]، ئەو شوێنەی محەمەد و فەرەجوڵڵا ئەبووحەیدەر لە ترۆمبێلی راکردن دا چاوەڕوانیان دەکرد، پێیان پێوە نا.

فەرمانی دەستبەسەر کردنی عەلی فەللاحیان دەردەچێ.

سێ حەوتوو بەر لە دەستپێکی

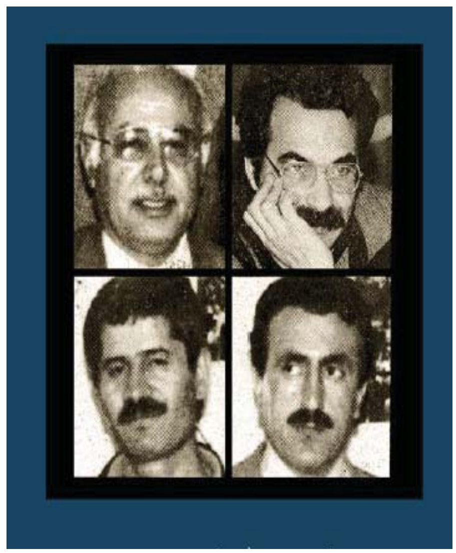

دادگای میکۆنووس، وەزیری ئیتلاعات عەلی فەللاحیان گەیشتە «بون» تا چاوی بە بەرزترین بەرپرسی ئیتلاعاتیی ئاڵمان، بێرند شمیت باوێر، [Bernd Schmidbauer] بکەوێ. فەللاحیان داوای کرد ئەو پێنج تاوانبارەی لەم پێوەندییەدا گیراون ئازاد بکرێن و هەوڵی دا پێش بە بەرێوەچوونی دادگا بگرێ. بەڵام شمیت باوێر بە گوێی نەکرد.

لە راستیدا، دادستانەکانی ئاڵمان ئەوەندە لە دەست تێدابوونی ئێران لە تێرۆرەکەدا دڵنیا بوون کە دادستانی گشتی فێدراڵی ئاڵمان، کێی نێم {kaynehm} ، بە شێوەیەکی چاوەڕوانی نەکراو بڕیاری دەست بەسەر کرانی فەللاحیانی لە ٢٤ی رەشەممەی ١٣٧٤ دەرکرد. بڕیاری دەستبەسەر کردن بە روونی باسی لەوە دەکرد کە فەللاحیان فەرمانی تیرۆرەکەی داوە. هەواڵی بڕیاری دەستبەسەر کردنی فەللاحیان کۆمەڵێک خۆپێشاندانی لە ئێران لێکەوتەوە.

رەفسەنجانی، سەرکۆماری ئەو کات لە وتووێژ دەگەڵ «شپیگێل» [Der Spiegel] دا وتی کە بۆ دادگای میکۆنووس و دەرچوونی بڕیاری دەستبەسەر کردنی فەللاحیان دەوڵەتی ئاڵمان بە تاوانبار نازانێ. رەفسەنجانی وتی « بەرپرسانی ئەمریکایی و ئیسرائیلی دەستیان لەم کارەدا هەبووە و یان ئەوەی دەزگای قەزایی ئاڵمان تووشی هەڵە بووە»

بڕیاری دادگا

سەرەنجام دادگای بەرزی بێرلین لە ٢١ی خاکەلێوەی ١٣٧٦ بڕیاری خۆی دەرکرد. کازم دارابی زیندانی هەتاهەتایی بۆ دەرچوو. بڕیارەکە دەیوت: « دارابی..... تیرۆرەکانی بۆ سرویسی نهێنیی ئێران رێکدەخست . ناوبراو ئاگای لە تاوانەکان هەبووە و بۆیە لە تیرۆرەکەدا بەشدار بووە.» عەباسی رائیلیش زیندانی هەتاهەتایی بۆ درچوو. دادگا رائیلی بە تاوانی لانیکەم ئەوگوللانەی بوونە هۆی کوشتن، بە تاوانبار لە قەڵەمدا. یۆسف محەمەد ئەلسەید ئەمین بە تاوانی هاوکاری لە کوشتنی چوار کەسدا، ١١ ساڵ زیندانی بۆ بڕایەوە. محەمەد عەتریسیش بە تاوانی هاوکاری لە کوشتندا ٥ ساڵ و سێ مانگ زیندانی بۆ بڕایەوە. عەتائوڵڵا بێتاوان ناسرا و ئازاد کرا، لە حاڵێکدا بۆ ماوەی چوار ساڵ لە رەوتی محاکەمەدا دەستبەسەر بوو.

دادگا شتی سیاسیی بە هاندەری تاوانبارەکان بۆ ئەم تێرۆرە سیاسییە زانی. چونکی ئەوان سەر بە رێژیمی بناژۆخوازی ئێران بوون و ئامادە بوون بە تێرۆری رێبەری گرووپە دژبەرەکان پشتیوانیی خۆیان بسەلمێنن. سەرۆکی دادگا، فریتهۆف کووبش {frithjofkubsch} لە حوکمە ٣٩٥ لاپەڕەییەکەی‌دا گونجاندی کە موحاکەمە« دەرچوونی بڕیاری تێرۆر لە لایەن کاربەدەستانی ئێرانەوەی سەلماند». کۆبش ناوی هیچ بەرپرسێکی لە حوکمەکە دانەهێنا بەڵام روونی کردەوە کە شایەتیدانی شایەدەکان و بەڵگەنامەکانی دیکە سەلماندیان کە کۆمیتەی کاروباری تایبەت بڕیاری تێرۆرەکەی داوە و رێبەری، سەرکۆمار، وەزیری دەرەوە و وەزیری ئیتلاعات هەموویان ئەندامی چالاکی ئەم کۆمیتەیە بوون.

لێدوانەکانی پێشوو دەریان خست کە تێرۆری رێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران بە سکرتێریی دوکتور شەڕەفکەندی نەک تێرۆرێکی تایبەتی و نە بەرهەمی جیاوازیی بیروڕای نێوان گرووپە سیاسییەکانی ئۆپۆزیسیۆنی رێژیم، بەڵکوو ئەم تێرۆرە لە لایەن بەرپرسە باڵاکانی رێژیمەوە رێکخراوە.

تاوانباران.... هیچ پێوەندییەکی تاکەکەسییان لەگەڵ کوژراوەکان نەبووە و هیچ قازانج و هۆگرییەکیش بۆ کوشتنیان هانی نەداون. تەنانەت دارابی سەرەڕای پێوەندی بە دەزگا زانیارییەکانەوە و رەپێش خستنی بەرژەوەندی سیستم بە سەر قازانجی خۆیدا نەیدەتوانی بە بێ بڕیاری پێویست پلان بۆ تیرۆر دابڕێژێ و تەنانەت لە بواری لۆجیستیکییەوە بە بێ یارمەتیی ئەم مەئمووریيەتە جێبەجی بکا.

بەڵگەکان دەری دەخەن کە باندی دەسەڵاتبەدەستی رێژیم نەک هەر بڕیاری تێرۆری دەرەوەی وڵاتی پەسەند کردوە و رێز لەو تێرۆریستانە دەگرێ، بەڵکوو راست بۆ خۆیان بڕیاری جێبەجێکردنی تێرۆری جیابیران ئەویش تەنیا بەو تاوانە کە لە باری سیاسییەوە لەگەڵ دەسەڵاتدارانی رێژیم هاوڕا نین، (بە دەستوپێوەندەکانی) جێبەجێ دەکا. ئەوان بە پتەو کردن و پاراستنی دەسەڵاتەکەیان بە شێوەی فیزیکی هەوڵی سڕینەوەی دژبەرانی سیاسیی خۆیان دەدەن.

لە ئاکامدا «کووبش» لە حوکمەکەی خۆیدا بە بێ ناوهێنان و بە شێوەی ئاماژەیی خامنەیی رێبەری کۆماری ئیسلامی، هاشمی سەرکۆمار، ویلایەتی وەزیری دەرەوە و وەزیری ئیتلاعات عەلی فەللاحیانی مەحکووم کرد:

رێبەرانی سیاسیی ئێران تەنیا بۆ پاراستن و پتەوکردنی کۆڵەکەکانی دەسەڵاتی خۆیان بڕیاری تێرۆریان دەرکردوە. ئەو کەسانەی بڕیاریان داوە بەرپرسانی دەوڵەتی ئێران بوون. بۆ یەکەمین جار لە مێژووی حوقووقیی ئاڵماندا، دادگایەکی بەرز راشکاوانە دەوڵەتێکی دیکەی بە بەرپرسی دۆسییەیەکی تێرۆریستی لە قەڵەمدا. ئاڵمان باڵوێزەکەی خۆی لە ئێران کشاندەوە و ولاتە ئورووپاییەکانی دیکەشی هاندا کە باڵوێزەکانیان بکشێننەوە. بە پشتیوانی لە ئاڵمان، چاردە وڵاتی ئورووپایی جگە لە نیوزلەند و ئوسترالیا پێوەندییە دیپلۆماسییەکانی خۆیان دەگەڵ تاران هەڵپەسارد. بەڵام زۆربەیان دوای مانگێک گەڕانەوە تاران.

دەوڵەتی ئێران بە روونی نارەزایەتیی خۆی لەم حوکمەی دادگا دەربڕی. بۆ ماوەی چەند رۆژ زنجیرەیەک خۆپێشاندان لە تاران و قوم درێژەی هەبوو. سەرکۆمار رەفسەنجانی لەوتاری نوێژی هەینیدا وتی بڕیارەکە سیاسی بووە و پێشبینیی کرد کە لە مێژوودا وەک بڕیارێکی «بێ‌شەرمانە« تۆمار بکرێ. هاشمی وتی ئاڵمان «دڵی میلیۆنان کەسی شکاندوە« و «ئەو بڕیارە لە بیر ناکرێ و بێ وڵامیش نابێ» لە درێژەی قسەکانی‌دا بەشێوەی ناڕوون هەرەشەی کرد کە ئاڵمان « قازانجەکانی خۆی « لە ئێران لە دەست دەدا.

خامنەیی دەوڵەتی ئاڵمانی بۆ دەرکردنی ئەم بڕیارە لۆمە کرد و رایگەیاند کە ئاڵمان بڕواپێکراویی خەڵکی ئێرانی لە دەست داوە. کاتێ ئاڵمان بڕیاری‌دا بگەڕێتەوە تاران، خامنەیی فەرمانی تایبەتی بە وەزیری دەرەوەدا کە ئیعتیبارنامەکەی قبوول نەکا چونکە دەوڵەتی ئاڵمان بە ناحەق ئێرانی بە تاوانێک کە ئەنجامی نەداوە، تاوانبار کردوە.

ئاکام

کۆماری ئیسلامی لە مێژە هەوڵ دەدا بنکە و ناوەندەکانی گرووپە سیاسییەکانی دژی رێژیم لە نێوخۆ و دەرەوەی وڵات لە نیو بەرێ. لە ماوەی ساڵەکانی ١٣٥٨ تا ١٣٧٥ دا، کاربەدەستانی کۆماری ئیسلامی ئێرانی بڕیاری زنجیرە تێرۆرێکیان دژی دژبەرانی سیاسیی رێژیم دەرکرد کە زۆربەی ئەم تێرۆرانە لە ئورووپای رۆژئاوا جێبەجی کران. دوای مردنی خومەینی لە ساڵی ١٣٦٨، بەرپرسایەتیی بەڕێوەبردنی ئەم تێرۆرانە بە کۆمیتەی کاروباری تایبەت بە سەرۆکایەتی خامنەیی، (جێنشینی خومەینی)سپێردرا. هەروەها بەرپرسایەتیی جێبەجێ بڕیارەکانی کۆمیتەش بە ئەنجومەنی چالاکیی تایبەت سەر بە وەزارەتی ئیتلاعات سپێردرا.

دۆسییەی میکۆنووس تا ئێستاش باشترین نموونەیە بۆ ناسینی چالاکیی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامیی ئێران لە تێرۆری دژبەرەکانی لە دەرەوەی وڵات دا. ئەم چالاکییانە بە روونی بە کارهێنانی رێکخراوە تێرۆریستییە دەرەکییەکان بۆ راوەدوونانی دژبەرەکانی لە لایەن ئێرانەوە دەردەخا. تێرۆری میکۆنووس کەم تێچوو لە هەمان کاتدا کاریگەر بوو. ئەو میتۆدەی گرووپی تێرۆری میکۆنووس بە کاریان هێنا ئەگەر چی ئەگەری دەست تێدابوونی وەزارەتی ئیتلاعاتی کەم دەکردەوە بەڵام هەوڵێکی زۆر بۆ شاردنەوەی سەرچاوەی تیرۆر یا بەلارێدا بردنی مەئموورانی لێکۆڵینەوە نەدرابوو. نەک هەر هیچ هەوڵێک نەدرابوو بۆ سڕینەوەی ژمارە سریاڵی ئەو چەکانەی تێرۆرەکەیان پێ کردبوو بەڵکوو هەوڵێکی ئەوتۆش بۆ لەنێو بردنی چەکەکانیش نەدرابوو تا پێوەندیی ئەو چەکانە بە ئێرانەوە دەرنەکەوێ. کە ئەمەش خۆی نیشاندەری ئەوەیە کە کۆماری ئیسلامی پێی وایە ئەگەر دژبەران بزانن کەدەوڵەتی ویلایەتی فەقیهی لە پشت ئەو تێرۆرانەوەیە، بەقازانجیەتی.

رەنگە گرینگترین تایبەتمەندیی رووداوی میکۆنووس، دوژمنایەتیی پاساو هەڵنەگری کۆماری ئیسلامی دەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستان بێ. لە ماوەی سێ ساڵدا، دوکتور شەڕەفکەندی دوویەمین سکرتێری گشتیی حیزب بوو کە لە یەکێک لە شارە ئورووپاییەکاندا تێرۆر دەکرا. بە گشتی، ناوەندی بەڵگەنامەکانی مافی مرۆڤی ئێران لەو تێرۆرانەی لە دەرەوەی وڵات لە دژی حیزبی دیموکراتی کوردستان کراون، زانیاریی زیاتری لە سەر ئەو تێرۆرانە هەیە کە لە عێراق لە دژی ژمارەیەکی زۆر لەتێکۆشەران و ئەندامانی پایەبەرزی ئەو حیزبە ئەنجام دراون. لێزانیی تێرۆریستەکان و جێبەجێکردنی لەسەرەخۆیانە و بە شێنەیی تێرۆرەکە لە لایەن بکوژانەوە لە عەمەلیاتی میکۆنووسدا نیشاندەری بێ بەزەیی رێژیمی ئێرانە کە هەمیشە لە هەوڵی کوشتن و تێرۆری

هەڵکەوتی دانیشتنی ئامادەبووانی رێستووڕانی میکۆنووس

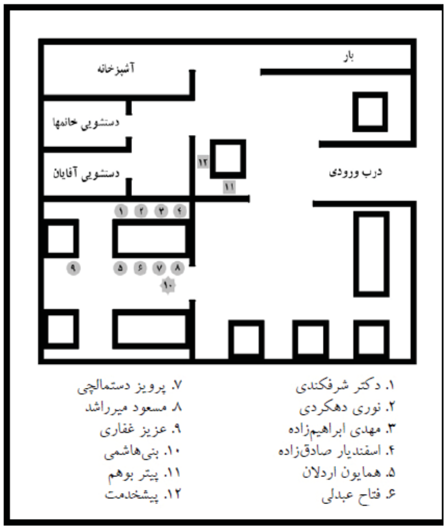

هەڵبژاردەیەک لە وتاری د.گوڵمراد مرادی

من دەبووا لەگەڵ ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان تێرۆر کرابام!

دوکتور گوڵموراد مورادی

وەرگێڕان لە فارسییەوە: مستەفا مەعرووفی

هەر چۆنێک بێ ئەمن کە ئەمرۆ ... زیندووم، بەو جۆەری کە لە سەرەتادا باسی کرا، دەبووا لە ١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢دا تێرۆری ڕێبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، نەمران دوکتور سادقی شەرەفکەندی، ناسراو بە دوکتور سەعید، سکرتێری گشتیی حیزب، نەمر فەتاح عەبدولی، بەرپرسی کەم وێنە و زۆر لاوی حیزب لە ئوروپا، نەمر هومایوونی ئەردەڵان بەرپرسی لێزانو چالاکی حیزب لە ئەڵمان و نەمر نووری دێهکوردی چالاکی سیاسیو کارمەندی خاچی سووری ئەڵمان کە دۆستی نەتەوەی کورد، رابیتی حیزب لەگەڵ هێزە ئۆپۆزیسیۆنەکانی ئێران وەرگێڕ لە کۆنگرەی ئەنتەر ناسیۆنالیست سۆسیالیست بۆ وەفدی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بوو بە خانە خۆیەتیی حیزبی سۆسیال دیموکراتی ئەڵمان، کوژرابوایەم. چارەنووسم وابوو و بەهۆی تەنیا دواکەوتنێکی چەند دەقەیی لە تیری جینایەتکارانی حیرفەیی و کەللە وشک دەرباز بوومو هێشتا زیندووم. گومانی تێدا نیە ئەگەر منیش لەوێ بووایەم دەکوژرام، چونکە نەمر نووری دێهکوردییش دۆستی نزیکی نەتەوەی کورد بوو، (دەبووا) تێرۆر بکرێ.

یەک شت پێویستە پێی لەسەر دابگرین، ئەویش ئەوەیە کە ئامانجی تێرۆریستەکان تەنیا تێرۆری ڕێبەرانی کورد و نزیکەکانیان بوو. چونکە بزووتنەوەی نەتەوەی کوردو دۆستەکانیان بۆ ئەوان زۆر مەترسیدارتر بووو هەیە. ئەمرۆ دەبینین کە کۆماری ئیسلامی وەهەوڵ و تەقەلا کەوتوە و بە کڕینی جاش و تەرخانکردنی گەورەترین بودجە بۆ کەمڕەنگ نیشاندانی بزووتنەوەی هەقخوازانەی کوردەکانی ئێران و بەر لە هەمووان حیزبی دیموکراتی کوردستان، نموونەی بەرچاوی ترسو وەحشەتی کۆماری ئیسلامیە. لە راستی دا ئەمن هەرچەند هیچ پێوەندییەکی تەشکیلاتیم بە حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێرانەوە نیە، بەڵام لەبەر چەند هۆ مەسەلەن دیفاع لە مەسەلەی نەتەوایەتی و ئۆگریی زۆر بەو ناودارانەی کە لە لووتکەی حیزبدا بوون، کەسایەتییەکانی وەک قازی محەممەدی نەمر ئەو گەورە پیاوە هەڵکەوتوو و دەگمەنەی مێژووی کورد، نەمر دوکتور قاسملوو بنیاتنەرەوەی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و نەمر دوکتور سەعید ی ئاشتیخوازو لایەنگری دیالۆگ، لە رادەبەدەر خۆم لەم حیزبە بە نزیک دەزانی. جگە لەوەش لەلایەک دروشمی دیموکراسی بۆ ئێرانو خودموختاری بۆ کوردستان کە لە کۆنەوە دروشمی حیزب بووەو ئێستاش دروشمی نەتەوەکانی ئێران سیستمی فیدرالی لە سەرووی بەرنامەکانی حیزبدایە، زیاتر لە هەر کاتێک ئەمن لەم حیزبە نزیک دەکاتەوەو لەلایەکی دیکەشەوە تا ئەو جێگایەکی کە بە دڵنیاییەوە دەتوانم بڵێم، ئەمن تاقە کەسم کە تا ئەمرۆ ئەم حیزبە و مێژووە خوێناوییەکەیم بە خوێنەرانی ئەڵمانی لە ئوروپا لە روانگەیەکی زانست پەسندانەوە، ناساندوە. نەمر هومایوونی ئەردەڵان هەرچەند لە زمانی ئەڵمانی دا لاواز بوو ئەوەی بە باشی دەزانیو بەو زانیارییەی کە لە ڕێگای نووسینەکانی دوکتور سەعید لە بارەی بزووتنەوە نەتەوەییەکانی کورد لە سەدەی نۆزدە تا شەڕی دووەمی جیهانی هەیبوو، بە وردی بەراوردی دەکردو دەیدیت کە کتێبی من بە ناوی ساڵێک حکوومەتی خودموختار لە کوردستانی ئێراندا بە زمانی ئەڵمانی هەر بەو رادەیەی کتێبی دوکتور قاسملووی نەمر بۆ ئینگلیسی زمانەکان گرنگە، ئەم نووسینەش کە مێژووی بزووتنەوەکانی گەلی کوردی لە هەزارەی رابردوودا بە وردی خستۆتە بەر لێکۆڵینەوە، بۆ ئەڵمانی زمانەکان گرنگە و چەندین جار پێی دەگوتم، خۆزگە ئەڵمانیەکەی ئەوەندە باش بووایەو ئەو کتێبەی وەردەگێڕا. ئەو پێی دەگوتم: چاوەڕوانیت لە کۆمەڵگای موحافیزەکار نەبێ کە شتێک لە دژی خۆی وەربگێڕێ، ئەتۆ بۆخۆت ئەگەر کاتت هەبێ هەر نەبێ بیکە فارسی کە بێگومان کەسانێک هەر دەبن بیکەن بە کوردی. ئەمن قسەکانی نەمر هومایوونی دڵسۆزم قبووڵ دەکردنو لام پەسند بوون بەڵام بە راستی ئەرکی دیکە ئەو ئیزنەیان پێ نەدەدام ئەو کارەی بکەم. هەرچۆنێک بێ ئەمن هەتا ئێستا هیچم لەم بارەیەوە نەدەگوت، تەنیا لەبەر ئەوە بوو خۆ رانەنیم. ئێستا دەبێ بڵێم، چونکە پرسیارم لێکراوە کەبیرەوەریی خۆم لەگەڵ یەکێک لە قوربانیەکان بنووسم، ئەم کارەی دەکەم.

ئەمن چەند ساڵ پاش تێرۆری ڕێبەرانی کورد، سەبارەت بە نەمریی هومایوونی ئەردەڵان، ئاکامی تێرمێک لە دەرسی زانستگەم بە ناوی ئەزموونی ساڵێک حکوومەتی خودموختاری کوردستانی ئێران ناسراو بە کۆماری مەهاباد کە ئەویش لاوێکی چالاکی کوردی کرماشان، بە ئۆگرییەکی زۆرەوە لە ئەڵمانیەوە وەری گێڕایە سەر زمانی فارسی، بە تەما بووم بڵاوی بکەمەوە کە لەو کاتەدا سەردەبیری بەڕێزی گۆڤاری گزینگ پێشنیاری وتووێژێکی لەگەڵ گۆڤارەکەدا بە من کردو ئەمن بۆ ئەم وتووێژە کەڵکم لەو وەرگێڕانە وەرگرت. دواتر بە پێداچوونەوەیەکی کەمو زیادکردنی هێندێک بابەت، لە شێوەی کتێبدا هەر بۆ ئەو مەبەستە لە سوئێد بڵاوم کردەوە کە ئێستا دەست ناکەوێ.

ئەمن لەم نووسینەی ئێستادا کە بە یادی دۆستی هەرگیز نەمرم هومایوونی ئەردەڵانە، یەکەم، هەوڵ دەدەم هێندێک شت لە پێوەندی لەگەڵ کەسایەتیی هەرگیز نەمری ئەو کە ببوو بە یەکێک لە دۆستانی زۆر نزیکم، بخەمە روو و ئاماژەیەک بە هەوڵی ئەو بکەم کە ئەمن ببمە ئەندامی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران. دیارە ئەو قەتی پێ نەگوتم، بەڵام بەو جۆرەی دەمبیست گۆیا هەوڵێکی زۆری دابوو کە بە نەمر دوکتور سەعیدی بڵێ و کارێکی وا بکا ببمە ئەندامی حیزب. وای بۆ دەچم بانگهێشتن کردنی من بۆ ئەم کۆنگرەیە وەک وەرگێڕ، رێگایەک بوو کە من لەگەڵ نەمر سکرتێری گشتیی حیزب، دوکتور شەرەفکەندی زیاتر ئاشنا بمو ئەو تەنانەت دەیەویست پاش کۆنگرە بێتە هایدلبێرگو ئەمن شانازیی میوانداریەتیی ئەوم بە نسیب بێ کە بە داخەوە ئەو شانسەم بە نسیب نەبوو. دووەم، ئەم دارابییە، مۆرەی تێرۆر، کێیە؟ و سێیەم، کاردانەوەی راگەیەنەکان لە رادەی جیهانی دا لە پێوەندی لەگەڵ ئەم تێرۆرە دا چ بوو؟ هەرچۆنێک بێ هەوڵ دەدەم لە درێژەی ئەم بابەتانەدا بە بۆنەی بیست ساڵەی بیرەوەریی [رووداوی] شوومی میکۆنووس بە تایبەتی یادێک لە دۆستی بێ مرادم هومایوونی ئەردەڵان بکەمەوە.

ئەمن لەگەڵ نەمر هومایوونی ئەردەڵان ببوومە دۆستێکی نزیک، بۆیە لەو کاتەوە کە ئەو هاتبووە ئەڵمانو لە فرانکفۆرت نیشتەجێ ببوو، بەردەوام بۆ ئەو کۆبوونەوانەی بانگ دەکردم کە لەلایەن حیزبە کوردستانیەکانەوە پێک دەهاتنو زۆر جار ئەو وتارانەی بەزمانی ئەڵمانی لە بارەی مێژووی بزووتنەوەکانی کوردەوە بوون، ئەگەر ئەم حیزبەو هەڵسووڕێنەرانی کۆبوونەوەکە، ئەویان وەک نوێنەری حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران بانگهێشتن کردبایە، کەزۆر جاریش هەر وا بوو، بەبێ دوودڵی حەتمەن داوای لێدەکردم لەگەڵی بچمو تەنانەت جاری وابوو وەک نوێنەری حیزبیش قسان بکەم. هەرچەند ئەمن ئەندامی حیزب نەبووم بەڵام ئەغڵەب ئەم ئەرکەم بە ئۆگرییەوە بە ئەستۆوە دەگرت. هەروەک کە لە رۆژنامەی کوردستان ژمارە ١٩٠ی ساڵی ١٣٧١ دا هاتوە و بەڕێز پەرویزی دەستماڵچی لە یەکێک لە کتێبەکانی دا وەک بەڵگە ئاماژەی پێکردوە، بەڕاستی هومایوون شۆڕشگێڕێکی چالاک، حیزبییەکی وەفادار، نەجیب زادەیەکی بە تەواوی مانا و کادرێکی بە ئەزموون، پەروەردەی سیاسیی حیزبی دیموکراتی کوردستان بوو. مەندیو لەسەرخۆیی ئەو دڵفەرەوانیو نەرمی لە باس لەگەڵ موخالیفانی حیزبدا وێردی سەرزمانی هەمووان بوو. رۆژێکی لە سەفەرێکیدا بۆ سیمینارێک، دۆستانە لێم پرسی بۆچی شەریکی ژیانت نیە؟ ئەو رووی تێکردمو گوتی:» ئاخر مامۆستا، کەسێک بەڕاستی کاری حیزبی بکا، ژیانی بۆخۆی نیە. ئەمن تا ئەوکاتەی لە

ئێران بووم زۆربەی کاتم لە خزمەتی کاری حیزبدا لە شاخو کێوان بووم. بە ئینسافم نەدەزانی کچێکی گەنج لە ماڵیدا بەتەنێ دەژووری بکەم. ئێستا کە هاتوومەتە ئوروپا لە فکردام، بەڵام کار و چالاکیی حیزب فەرزترە.» ئەمن بە راستی لەلای خۆم، رێزم لەز جۆرە بیرکردنەویە دەگرتو بە پێکەنینەوە پێم گوت، ئاواتمە بەم زووانە پڵاوێکی شایی بخۆین، کە بەداخەوە ئەو ئاواتە قەت وەدی نەهات.

ئەو لە سەرەتاکانی شۆڕشی ١٣٥٧دا زانستگەی بەجێ هێشتبووو چووبووە نێو ریزەکانی حیزبی دیموکراتی کوردستانەوە. هومایوون بە هۆی لێهاتووییەوە پلە بەرزەکانی حیزبیی لە ماوەیەکی زۆر کورتدا بڕینو لە کۆنگرەی شەشەوە بەم لاوە بوو بە ئەندامی کۆمیتەی ناوەندیی حیزبو ئەرکو بەرپرسیایەتیی گرنگی لە حیزبدا بە ئەستۆوە گرتن. پاش کۆنگرەی هەشت بە رەزامەندیی حیزب هاتە ئوروپا و لە فرانکفۆرتی ئەڵمان نیشتەجێ بوو. ناسیاویی من لەگەڵ نەمر هومایوون لە رێگەی وتارەکانمەوە بوو، لەپێشدا بە زمانی ئەڵمانی لە فرانکفۆرتێر رۆند شاو و پاشان وتاردانەکانم بە زمانی فارسی لە بارەی کێشەی کوردو کوردستاندا بوو. هومایوون ئۆگرییەکی زۆری بە کارو چالاکیی حیزبی هەبوو، چونکە باوەڕی بەو رێگایە هەبوو کە دەبێ مافە رەواکانی نەتەوەی کورد وەربگیرێن و کورد ببێتە خاوەنی چارەنووسی فەرهەنگیو سیاسی لە کاروباری خۆیدا. ئەو ئەم [ئامانجەی] لە بەرنامەی حیزبی دیموکراتی کوردستاندا بەدی کردبوو و تا گیانی لەسەر دانا پێی وەفادار بوو. ئەو بەڕاستی دەیەویست هێزی چالاک و رووناکبیر بۆ حیزبەکەی کۆ بکاتەوە، هەر بۆیە لەگەڵ هەموو کوردێک بە هەر بیرو باوەڕ و ئیدئۆلۆژییەکەوە دەسازا. تا ئەو جێیەی من بزانم، وشەی دوژمنایەتی لە فەرهەنگی نەمر هومایووندا نەبوو و دەیەویست لەگەڵ هەموو لایەکی دۆست بێ.

ئەوە ستەمی مێژوویە لە هێندێک لە نەتەوە بندەستەکان کە کەسایەتییەکانی وەک قازی محەممەد و قازییە بێ تاوانەکانی دیکە ئێعدام بکرێن، دوکتور قاسملوو و هاوڕێیانی تێرۆر بکرێن، دوکتور سادقی شەرەفکەندی و فەتاحی عەبدولی و هومایوونی ئەردەڵان و نووریی دێهکوردی لە باوەشی نەتەوەی کورد و بزووتنەوەی دیکتاتۆری برفێندرێن. بێگومان خەساری ئەم کارەساتە زۆری پێدەچێ قەرەبوو بێتەوە، هەرچەند هیچ شتێک نیە نەبێ، بەڵام قورسە. سەبارەت بەوەی ئەمن نەمتوانی بچمە بێرلینێ، بەداخ بووم لەوەی کە شانسی چاوپێکەوتنی دوکتور شەرەفکەندیم لەدەست دا، بەڵام هومایوونی ئازیز پەیامی بۆ ناردبووم کە رۆژی هەینی یان شەممە لە هایدلبێرگێ دەبین. ئەمن هەرچەند خۆم بۆ کاردروستایەتی ئامادە کردبوو، بەڵام حەیفێ شانازیی ئەو دیدارەم بە نسیب نەبوو. هەوڵی هومایوون هەر ئەوە بوو سەرەڕای کەمیی کات چاوپێکەوتن و وتووێژ لەگەڵ منی لە هایدلبێرگ لە بەرنامەکەی دا گونجاندبوو.

هاونیشتمانانی ئازیز وخوێنەرانی خەباتگێڕ، پێویستە نەک هەر تەنیا کەسایەتییە خەڵکی و تێکۆشەرانی سیاسیی خۆیان بناسن و بزانن کە ئەوان چۆن فیداکاریان کردوە، بەڵکوو دەبێ کەسانی دڵڕەق و دزێویش لە مێژوودا فێڵ و تەڵەکانیان بناسن و ئەو دوو لایەنە پێکەوە بەراورد بکەن. ئەمن لێرەدا یەکێک لەو مۆرە بێزراوەی نوێنەری جەهلی کۆماری ئیسلامی دەناسێنم کە دڵنیام زۆربەتان ناوی دەزانن. ئەو کەسە کازمی دارابیی کازروونییە کە من بۆخۆم پێم خۆش نیە و حەز دەکەم بمرم و ببمە خۆڵەمێش بەڵام ئاوا لە مێژوودا بە بەسەر شۆڕی و بە شەرمەزاری نەمێنمەوە. ئەوەی لە رۆژنامەکاندا لە بارەی ئەو مۆرە بەڕاستی کوێر و دەمارگرژەیەوە هاتوە لێرەدا باس دەکەم. چونکە بە ڕاستی بێزم هەڵدەستێ بۆخۆم لە بارەی ئەو و کردەوەی هەر تێرۆریستێکدا قەڵەم بەکار بێنم:

«کازمی دارابیی کازروونی ساڵی ١٣٤٣ لە شیراز لەدایک بووە. ئەو وەک خوێندکار لە دەرەوەی وڵات لە ئوتریشو ئەڵمانو فەڕانسە خەریکی خوێندن بووە! لە رێگەی چالاکی لە ئەنجومەنە ئیسلامییەکانی خوێندکارانی ئێرانەوە لە ئوروپا لە ساڵی ١٣٦٥ وەک کەسێکی کاریگەرو گونجاو ناسراوە و دەبێتە ئەندامی وەزارەتی ئیتیلاعات. ئەو لەسەرەتای چوونی بۆ نێو وەزارەتی ئیتیلاعات دەبرێتە ئیدارەی گشتیی سیاسیی جێگری تایبەتیو کاروباری سرویسی وەزارەتی ئیتیلاعاتو لە ساڵی ١٣٦٨یشدا دەبرێتە جێگرایەتیی ئەمنییەتی وەزارەتی ئیتیلاعاتو لە ئیدارەی گشتیی ئوروپادا خەریکی کار دەبێ. دارابی کە لە دۆستانو باوەڕپێکراوانی مستەفا کازمی بووە توانیویەتی بەکەڵک وەرگرتن لەو ناسیاویە کە لەگەڵ بەڕێوەبەرانی پلە بەرزی وەزارەتی ئیتیلاعات و پێوەندیی بەربڵاو لەگەڵ هێزە کاریگەرەکان لە دەرەوەی وڵات لە یەکێک لە سرویسە دەست رۆیشتووەکانی وەزارەتی ئیتیلاعاتدا زوو جێی خۆی بکاتەوەو سەرەنجام لە ساڵی ١٣٧٠دا بە پێی داوای فەرماندەی گشتیی سوپای پاسداران سەرتیپ وەحیدی فەرماندەی ئەوکاتی هێزی قودسی سوپای پاسداران بە مەبەستی کەڵکوەرگرتن لە ئەزموونو پێکهاتنی قەرارگای عەمەلیاتی لە ئەڵمان بچێتە هێزی قودسی سوپای پاسداران. شتێک شایانی گوتنە ئەوەیە کە رەنگە زۆر کەس ناوی مستەفا کازمی مووسەوی نەزانن. ئەو جێگری ئەمنییەتیی وەزارەتی ئیتیلاعات لە سەردەمی دوریی نەجەف ئابادی و لەسەردەمی خاتەمیدا بوو کە لە قەتڵە زنجیرەییەکاندا تۆمەتباری سەرەکی بوو و گۆیا پاشان بە زیندانیی هەتاهەتاییش مەحکووم کراوە. ئەو پیاوە دارابیی دەناسی. دارابی لەگەڵ کەسانێکی دیکە بە ناوەکانی حەسەنی جەوادی، بەهمەنی برنجیانو فەرهادی ئەمانیی فەراهانی لە ئەڵمان قەرارگایەکیان بە ناوی نهێنیی علویە بەڕێوە دەبرد.

ناسینی رێبەرانو چالاکانی نەیاری کۆماری ئیسلامی لە چالاکییە سەرەکییەکانی ئەم قەرارگایە لە ئەڵمانو راکێشانو ناسینو دامەزراندنی جاسووسو قسەبەر و قسەهێن لەنێوخۆی رێکخراوەکانو هێزە نەیارەکانی کۆماری ئیسلامی و هەروەها بەڕێوەبردنی عەمەلیاتی تێرۆریستی بووە.

ئێستا دەمانەوێ بزانین کە بیروڕای گشتیو وڵاتانی جیهانو بە تایبەتی ئوروپاییەکان دژکردەویان لەبەرامبەر ئەو کردەوە جینایەتکارانەیەی کۆماری ئیسلامیدا چۆن بوو؟ بەر لەو شتە دەبێ عەرزتان بکەم کە دادگای میکۆنووس لە ٢٨ی ئۆکتۆبری ١٩٩٣دا دەستی پێ کردو تا ١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧و رەئی دوایی درێژەی کێشا و سەرەنجام بە گوێرەی قسەی پەرویزی دەسماڵچی، کە یەکێک لە بەشدارانی ئەو دانیشتنە بوو و بە سلامەتی دەرچوو بوو و لە دادگای میکۆنووس یەکێک لە شاهیدە عەینییەکان بوو، رێبەرانی رێژیم وەک بڕیاردەری نهێنی ناسران و تەنانەت حوکمی تەعقیب و گرتنی فەللاحیان دەرکرا. وەک زۆربەی خوێنەرە بەڕێزەکان ئاگادارن، لە دادگای بێرلین، رێبەرانی کۆماری ئیسلامی، لەوانە عەلی خامنەیی رێبە رو « نوێنەری ئیمامی دوازدەیەم»، هاشمیی رەفسەنجانی سەرۆک کۆماری ئەو کات، ویلایەتی وەزیری دەرەوەی ئەو کات و عەلیی فەللاحیان وەزیری ئیتیلاعاتو ئەمنییەتی وڵات لەو کاتدا بڕیاردەر بە مۆرەکانی تێرۆر لە ئوروپا بە تایبەتی بۆ تێرۆری رێبەرانی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە بێرلین ناسێندران، هەر نەبێ لەسەر کاغەز کەوتنە ژێر تەعقیبەوە. هەر بۆیە هەموو وڵاتانی ئوروپا سەفیرەکانی خۆیان بە راگەیاندنی ئەم حوکمە لە تارانەوە بانگ کردەوە و پێوەندییەکانی ئوروپا و ئێران بۆ ماوەیەکی کاتی سارد بوونەوە و ئەمەش لە راستیدا لەلایەن زۆربەی خەڵکی ئوروپاوە پشتیوانیی لێ کرا. زۆربەی رۆژنامەکانی ئەڵمانی زمان بابەتیان لە مەحکوومییەتی کردەوە جینایەتکارانەکانی کۆماری ئیسلامی نووسی. خەڵکی ئوروپا تا ئەو جێگایە چوونە پێش کە هاودەنگ لەگەڵ ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی خوازیاری پساندنی پێوەندیی دیپلۆماتیک لەگەڵ ئێرانی ئیسلام لێدراوبوون. بە شتێکی سەرنجڕاکێشی دەزانم لە کۆتاییەکانی ئەم وتارەدا بەشێک لە نووسینی فەرهادی فەرجاد بگێڕمەوە کە یەکێک بوو لە بانگهێشتن کراوانی ئەو شەوە بۆ کۆبوونەوەکە، لە ژێر ناوی«روانینێک لە بارەی رەئی مێژوویی دادگای میکۆنووس (ئۆپۆزیسیۆن لە بەردەم رێگایەکی تازەدا)» دا کە پاش تەواوبوونی کۆبوونەوەکانی دادگا نووسیویەتی و بڵاوی کردۆتەوە. بەڕێز فەرجاد دەنووسێ:» رۆژی پێنج شەممە دەی ئاوریلی ١٩٩٧ بەارمبەر بە ٢١ ی خاکەلێوەی ١٣٧٦ دادگای بێرلین ، کازمی دارابیو عباس (حوسێن) رائیلیان بە زیندانیی هەتا هەتایی، یووسف ئەمینیان بە یازدە ساڵو محەممەد ئیدریسیان بە پێنج ساڵ و سێ مانگ زیندانی مەحکووم کرد. هەروەها دادگا کۆمیسیۆنێکی (کۆمیتە) تایبەتی پێکهاتوو لە وەلیی فەقیە، سەرۆک کۆمار، وەزیری دەرەوە و فەللاحیان وەزیری ئیتیلاعاتی رێژیمی کۆماری ئیسلامیی وەک بڕیاردەر و دەستووردەری سەرەکیی تێرۆری دوکتور سادقی شەرەفکەندی دەبیری یەکەمی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران، فەتاح عەبدولیو هومایوون ئەردەڵان لە کادری رێبەریی حیزبو هەروەها نووری دێهکوردی لە خەباتگێڕانی رێگای ئازادیی ناساند و پێوەندیی ئەم کوشتارەی لەگەڵ تێرۆری عەبدولرەحمان قاسملوو و هاوڕێیانی لە ڤیەن دەرخستو رای گەیاند کە کۆمیسیۆنی تایبەتی بڕیاردەری سەرەکیی کوشتاری ئەندامانی دیکەی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران لە دەرەوەی وڵاتیش بووەو هەیە.

بەم جۆرە قازییەکانی دادگای میکۆنووسو بە تایبەتی بەڕێز کوویش سەرۆکی دادگا پاش سێ ساڵ و نیو، سەرەڕای ئەو هەمووە فشارەی کە لەلایەن دەوڵەت و کاربەدستانی ئەمنییەتیی ئەڵمانو هەڕەشە بەردەوامەکانی پیاوکوژانی تاران، بە ئازایەتیو بوێرییەکی کەم وێنەوە ئەرکی پیرۆزی خۆیان بە کردەوە بەجێ هێنا و بۆ یەکەم جار لە مێژووی قەزاییدا، بەرپرسانی سەرەکیی تێرۆر واتە رێژیمی تارانیان لە سەر کورسیی تۆمەت داناو مەحکووم کرد. « فەرهادی فەرجاد لە درێژەی ئەم وتارەدا دەڵێ:» تەنیا پاش دەسگیرکرانی یووسف ئەمین و دانپێداهێنانی سەرەتایی ئەو و دۆزینەوەی ئەو چەکانەی لە تێرۆرەکەدا بەکار هاتبوون، روونبوونەوەی پێوەندییەکان و رۆڵی کازمی دارابی

ل ٧

کورتەیەک لە ژیانی شەهیدانی ١٧ی سێپتامبری بێرلین

ئامادە کردنی: شۆڕش

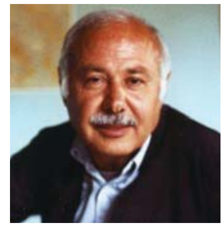

دوکتور سادق شەرەفکەندی،

ڕێبەری شەهید دوکتور سادق شەرەفکەندی، ڕۆژی ٢١ی بەفرانباری ساڵی ١٣١٦ی هەتاوی لە بنەماڵەیەکی نیشتمانپەروەرو ئایینی لە گوندی تەرەغەی بۆکان لە دایک بوو. لە منداڵیدا باوکی لە دەست دەداو سەرپەرستییەکەی دەکەوێتە سەر شانی برا گەورەکەی، شاعیری میللیو نیشتمانپەروەری کوردستان مامۆستا هەژاری نەمر. سەردەمی منداڵیی د. سادق شەرەفکەندی هاوکات بوو لەگەڵ پەرەسەندنی خەباتی رزگاریخوازانەی خەڵکی کوردستانی ئێرانو دامەزرانی کۆماری کوردستان. ڕێنوێنیو ئامۆژگارییەکانی برا زاناو خەباتگێڕەکەی دەبێتە هۆی نەخش بەستنی زۆرێک لە دیمەنەکانی قۆناخی مێژوویی ئەو کات لە بیرو زەینیدا. د. شەرەفکەندی بەشێک لە خوێندنی سەرەتایی لە بۆکانو پاشان کە بنەماڵەکەی لە مەهاباد گیرسانەوە، بەشەکەی دیکەی خوێندنی سەرەتاییو دەورەی ناوەندیی لەو شارەو کۆتایی قۆناخی دەبیرستانی لە تەورێز تەواو کرد. ساڵی ١٣٣٨ لە «دانشسرای عالی»ی تاران لیسانسی شیمیی وەرگرتو هەر لەو ساڵەدا بوو بە مامۆستای دەرسی شیمیو هەتا ساڵی ١٣٤٤ی هەتاوی لە شارەکانی ورمێو مەهاباد بە ئەرکی مامۆستایەتییەوە خەریک بوو. سەرەنجام «ساواک» ئەو خزمەتەی لە کوردستان پێ ڕەوا نەدیو لەگەڵ ژمارەیەک لە مامۆستایانی دیکەی هاوبیری بۆ شارەکانی ئەراکو کەرەج دوور خرانەوە.

د. سادق لە ساڵی ١٣٤٩ی هەتاوی بۆ زانستگەی تەربیەت موعەللیم گوێزرایەوەو وەک یاریدەدەری مامۆستای زانستگە دەرسی شیمیی دەوتەوە. ساڵی ١٣٥١ی هەتاوی بە کەڵک وەرگرتن لە بورسی وەزارەتی علووم چوو بۆ فەرانسەو دوای چەند ساڵ مانەوە لەو وڵاتەدا توانی دوکتورای شیمیی ئانالیز (شیمی تجزیه) لە زانستگەی فەرانسە وەرگرێ. دوکتور شەرەفکەندی ساڵی ١٣٥٥ی هەتاوی گەڕایەوە تاران و وەک «استادیار»ی شیمی لە زانستگەی تەربییەت موعەللیم درێژەی بە کاری مامۆستایەتی دا.

دوکتور شەرەفکەندی ساڵی ١٣٥٢ی هەتاوی کاتێک لە پاریس خەریکی خوێندن بوو، لەگەڵ ڕێبەری مەزن دوکتور قاسملووو بەرنامەو پێڕەوی نێوخۆیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان ئاشنا بوو و داوای ئەندامەتیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستان کرد. پاش گەڕانەوەی بۆ ئێران بوو بە رابیتی نێوان دوکتور قاسملووو ئەندامانی کۆنی ڕێبەرایەتیی حیزب. دوای ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتیو دەستپێکردنەوەی تێکۆشانی ئاشکرای حیزبی دێمۆکرات، لە ساڵی ١٣٥٨ی هەتاویدا، بوو بە موشاوێری کومیتەی ناوەندیی حیزبو لە کۆنگرەی چوارەمی هەمان ساڵدا بە ئەندامی کومیتەی ناوەندیی حیزب هەڵبژێردراو بەرپرسایەتیی کومیتەی حیزب لە تارانی پێ ئەسپێردرا.

سەرەتای هاوینی ساڵی ١٣٥٩ی هەتاوی لە لایەن ڕێبەرایەتیی حیزبەوە بۆ کاری تەواو وەخت بانگ کرایەوە کوردستانو لە پلینۆمی کومیتەی ناوەندیی لە هاوینی ساڵی ١٣٥٩ی هەتاویدا بە ئەندامی دەفتەری سیاسی هەڵبژێردرا. دوکتور شەرەفکەندی لەو کاتەوە نازناوی «سەعید»ی بۆ دیاری کراو لە دەرەوەو نێوخۆی حیزب هەر بە دوکتور سەعید ناودەبردرا. دوکتور سەعید لە کونگرەکانی پێنجەم، شەشەم، حەوتەم، هەشتەمو نۆهەمی حیزبدا هەموو جارێ بە ئەندامی کومیتەی ناوەندیو لە کومیتەی ناوەندییش‌دا هەموو جارێ بە ئەندامی دەفتەری سیاسی هەڵبژێردراوەتەوە. دوکتور سادق لە ماوەی بوونی لە ڕێبەرایەتیی حیزبدا زۆرتر بەرپرسایەتیی بەشی تەبلیغات (رادیۆو چاپەمەنی)ی لە سەر شان بوو. لە ساڵی ١٣٦٥ـ یشەوە هەتا شەهیدبوونی دوکتور قاسملووی نەمر، ئەرکی جێگری سکرتێری گشتیی حیزبی بە ئەستۆوە بوو.

دوکتور سادق لە یەکەم پلینۆمی دوای شەهیدبوونی دوکتور قاسملوودا بە تێکڕای دەنگی ئەندامانی کومیتەی ناوەندی بە سکرتێری گشتیی حیزب هەڵابژێردراو لە کونگرەی نۆهەمی حیزبیشەوە تا کاتی شەهیدبوونی ئەرکو بەرپرسایەتیی قورسی سکرتێری گشتیی حیزبی دێمۆکراتی بەڕێوە برد.

دوکتور سادق شەرەفکەندی سەرەنجام لە ٢٦ی خەرمانانی ١٣٧١، وێڕای هاوڕێیان کاک فەتتاح عەبدولی، ئەندامی کومیتەی ناوەندیو نوێنەری حیزب لە ئوورووپا، کاک هومایون ئەردەڵان کادری بەوەجی حیزبەکەمانو دۆستی بە ئەمەگو لە مێژینەی حیزبەکەمان کاک نووری دێهکوردی بە دەستی چەپەڵی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لە شاری بێرلین شەهید بوو.

شەهید فەتتاح عەبدولی

هاوڕێی هەڵسووڕو خەباتگێڕ فەتتاح عەبدولی ساڵی ١٣٤٠ی هەتاوی لە ئاوایی «وەزنێ»ی ناوچەی سندووسی نەغەدە لە بنەماڵەیەکی زەحمەتکێش‌دا لە دایک بوو. خوێندنی سەرەتاییو ناوەندیی لە پێش‌دا لە زێدەکەیو دواتر لە نەغەدە تەواو کرد. بە دەستپێکردنی ڕاپەڕینی پڕشکۆی گەلانی ئێران دژی حکوومەتی پاشایەتی «فەتتاحی عەبدولی»ش وەک زۆربەی لاوانی نیشتمانپەروەری کوردستان پێی نایە مەیدانی سیاسەتو هاوکات لەگەڵ دەستپێکردنی خەباتی ئاشکرای حیزبی دێموکراتی کوردستان، بە وەرگیرانی لە یەکیەتیی لاوانی دێمۆکرات پێی نایە مەیدانی خەباتو تێکۆشانی حیزبییەوە.

فەتتاح لە یەکەم دەورەی پێگەیاندنی کادردا بەشداریی کردو لە سەرەتای ساڵی ١٣٥٩ ڕا وەک کادرێکی هەڵسووڕو لێوەشاوە لە ریزەکانی تەشکیلاتی حیزبی دێمۆکراتدا جێی خۆی کردەوە. لە یەکەمین کۆنفرانسی کومیتەی شارستانی نەغەدەدا کە بە دوای دەستپێکردنەوەی تێکۆشانی ئاشکرای حیزبدا پێک هات، بە ئەندامی هەیئەتی ئیجرایی کومیتەی شارستانی نەغەدە هەڵبژێردرا. بەدوای بەشداری لە کۆنگرەی پێنجەمی حیزبدا بە ئەندامی جێگری کومیتەی ناوەندی هەڵبژێردراو لە لایەن دەفتەری سیاسییەوە وەک بەرپرسی کومیتەی شارستانی سنە دیاری کرا. لە کۆنگرەی حەوتەمی حیزب بە ئەندامی کومیتەی ناوەندیی حیزبی دێمۆکرات هەڵبژێردراو بەرپرسایەتیی کومیتەی مەڵبەندی یەکی باشووری کوردستانی کەوتە سەرشان. لە دوای پلینۆمی دووهەمی پاش کۆنگرەی حەوتەم وەک بەرپرسی کومیتەی شارستانی سەردەشت درێژەی بە ئەرکو تێکۆشانی حیزبی دا. کاک فەتتاح لە کۆنگرەکانی هەشتەمو نۆهەمدا سەر لەنوێ وەک ئەندامی کومیتەی ناوەندیی حیزب هەڵبژێرایەوە.

ساڵی ١٣٦٨، بە دوای شەهید بوونی سکرتێری گشتیی حیزب دوکتور قاسملووی نەمرو کاک عەبدوڵڵای قادریئازەر ـ نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات. فەتتاح عەبدولی لە لایەن کومیتەی ناوەندیی حیزبەوە ئەرکی نوێنەرایەتی حیزبی لە دەرەوەی وڵات کەوتە سەرشانو بۆ جارێکیتریش لێهاتووییو کارامەیی خۆی لەو بەرپرسایەتییەدا سەلماندو تا کاتی شەهید بوونی بەڕێوەبەری ئەم بەرپرسایەتییە بوو.

شەهید هومایون ئەردەڵان

شەهید هومایوون ئەردەڵان کوڕی سەیفوڵڵا خان «مظفر السلطنه اردلان» لە بنەماڵەی ئەردەڵانییەکانی سەقز بوو. خوێندنی سەرەتاییو ناوەندیی لە سەقز تەواو کرد. ساڵی ١٣٥٦ لە زانستگەی سەنعەتیی تاران درێژەی بە خوێندن دا.

[illegible] ساڵی ١٣٥٧ بۆ بەشداری لە بزووتنەوەی شۆڕشگێرانەی گەلی کورددا، ریزی تێکۆشەرانی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێرانی هەڵبژارد.

هومایون بە هۆی کارزانی، تێگەیشتوویيو لێهاتوویی خۆیەوە توانی پلە تەشکیلاتییەکانی حیزب یەک بە دوای یەکدا ببڕێو بەرپرسایەتیی زیاتر وەئەستۆ بگرێ. کاک هومایوون لە کۆنگرەی شەشەمی حیزب (١٣٦٢)دا بە ئەندامی کومیتەی ناوەندی هەڵبژێردراو وەک ئەندامی کومیتەی «ناوەندی ئاژوان» چووە باشووری کوردستان. پاشان لە لایەن دەفتەری سیاسیی حیزبەوە بەرپرسایەتیی حیزب لە سەقزی خرایە سەرشانو هەتا ساڵی ١٣٦٤ ئەم بەرپرسایەتییەی بەڕێوە برد. هومایون لە کۆنگرەی حەوتەمدا بۆ ئەندامەتیی کومیتەی ناوەندی خۆی کاندید نەکرد، بەڵام بەرپرسایەتیی کاروباریماڵیو ئەرکی جێگری بەرپرسی نەخۆشخانەی «٢٥ی گەلاوێژ»ی وەئەستۆ گرت.

پاش کۆنگرەی هەشتەم لە سەر ئیجازەی حیزب، هومایوون ئەردەلان چووە دەرەوەی وڵاتو لەوێش بۆ ساتێک وازی لە تێکۆشانی سیاسی نەهێنا. لەو ماوەیەدا کە لە «ئاڵمان» دەژیا، وەک ئەندامێکی هەڵسووڕ بەشی زۆری کاتی خۆی بۆ بەجێ گەیاندنی ئەرکە حیزبییەکان تەرخان کردبووو هەتا دوا کاتەکانی ژیانی بە ئامانجە پیرۆزەکانی حیزبەکەی وەفادار مایەوەو سەرەنجام وێڕای دوکتور شەرەفکەندی، کاک فەتتاح عەبدولی و «نووری دێهکوردی» کەوتە بەر دەستڕێژی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیو شەهید بوو.

شەهید «نوری دێهکوردی»

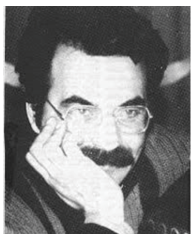

شەهید نووری دێهکوردی ڕۆژی ١٣ی خاکەلێوەی ١٣٢٥ی هەتاوی لە «شهر کرد»ی ئۆستانی «چهارمحالو بختیاری» لە دایک بوو. لە نێوەڕاستەکانی دەیەی ٤٠دا سەفەری ئوورووپای کردو لە زانستگەی «لیوبن»ی ئۆتریش خەریکی خوێندن بوو. چەند ساڵ دواتر چووە بێرلینو لەوێ درێژەی بە خوێندن دا. «نوری» هەر لە سەرەتای قۆناغی خوێندکارییەوە دەگەڵ کۆنفدراسیۆنی جیهانیی خوێندکاران کەوت. لە کۆنگرەی ساڵی ١٣٥٤ی کۆنفدراسیۆنی جیهانیدا بە سەرۆکایەتیی ئەم ڕێکخراوەیە هەڵبژێردرا.

«نووری دێهکوردی» یەکێک لە بەرهەڵستکارە بەناوبانگەکانی ڕێژیمی پاشایەتی بووو لە کاتی دەستپێکردنی جموجۆڵە ئێعترازییەکانی خەڵک دژی ڕێژیمی پاشایەتیدا لەگەڵ هاوڕێیانی هاتەوە ئێران. پاش ڕووخانی ڕێژیمی پاشایەتی لەگەڵ ژمارەیەک لە دۆستە هاوبیرەکانی ڕێکخراوێکی چەپ، سەربەخۆو ئازادیخوازیان بە ناوی یەکیەتیی چەپ (اتحاد چپ) دامەزراندو بەرپرسایەتیی دەرکردنی «پیام آزادی» ئۆرگانی ئەو ڕێکخراوەیەی وەئەستۆ گرت.

شەهید نووری بە پەرەگرتنی سەرکوتو توندوتیژیی ڕێژیمی ئیسلامی لە هاوینی ١٣٦٠دا شوێن پێی هەڵگیراو بە ناچار بنەماڵەکەی بەجێ هێشتو ژیانی نهێنیی هەڵبژارد. ساڵی ١٣٦١ هاتە کوردستانو لەوێ خەبات بۆ ڕووخاندنی حکوومەتی سەرکوتگەری کۆماری ئیسلامیی درێژە دا. لە ماوەی دوو ساڵ مانەوەی لە کوردستان لە نێوان ئەوو دوکتور قاسملوو و دوکتور شەرەفکەندیدا دۆستایەتییەکی قووڵ و بەهێز پێک هات. نووری هاوپێوەندیو تێکەڵاوییەکی گەرمی لەگەڵ ئەندامانی دەفتەری سیاسی حیزبدا هەبوو و حیزبی دێمۆکراتیش بە چاوی ڕێزەوە سەیری ئەوی دەکرد. ساڵی ١٣٦٣ چووە بێرلینو لەگەڵ بنەماڵەکەی کە لەم شارە دەژیان، یەکیان گرتەوە. لەوێ بە ئەرکی یارمەتی گەیاندنو ڕاپەڕاندنی کاروباری پەنابەران لە ئۆردوگاکانی خاچی سوور خەریک بوو.

لە ساڵی ١٣٦٨ پەرەی بە هەوڵ و تێکۆشانی خۆی بۆ نیزیک کردنەوەی پاشماوەی کەسایەتیو هێزە چەپو سەربەخۆو ئازادیخوازەکان داو لە نووسینو ڕێکخستنی دەقی «گەڵاڵەی پێشنیاری هەڵسەنگاندنی نیزیکایەتیی نەزەریو کردەیی هێزە چەپە دێمۆکراتەکان بە مەبەستی بەرەیەکی سیاسی یەکگرتوو»دا چالاکانە بەشداری کرد. هاوڕێ «نووری دێهکوردی» وەک ئەندام و وەرگێڕی دەستەی نوێنەرایەتیی حیزبی دێمۆکراتی کوردستانی ئێران لە کۆنگرەی ئەنترناسیونالیستی سوسیالیستدا بەشداری کرد. پاش تەواو بوونی کارەکانی کۆنگرە، ڕۆژی ١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢ کاتێک شانبەشانی دوکتور شەرەفکەندیو هاوڕێکانی لەگەڵ ژمارەیەکی دیکە لە نوێنەرانی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران خەریکی چاوپێکەوتنو وتووێژ بوون، بە دەستڕێژی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی شەهید کرا.

کۆمەڵێک نووسراوەو وتار لە شەهید نووری بەجێ ماون کە لە بڵاو کراوەکانی «اتحاد چپ»، «پیام آزادی»، «نامه پارسی»، «پیمان»، «شانزدهم آذر» و . . . لە چاپ دراون.

ئەحمەد مەکلاوەیی

«مەشخەڵی ئازادیخوازی»

ژیانی هاوسەنگەران و هاوسەفەرانی شەهیدی دوکتۆر شەرەفکەندی کردوە و چەند وێنەیەکی پێوەندیدار بە کتێبەکەی، لە کۆتاییدا گونجاندوە. نووسەر کە ئەم کتێبەی لەسەر ئەرکی خۆی ئامادە و چاپ کردوە، پێشکەشی بە یادی دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی لە ٢٠ ساڵەی شەهید بوونیاندا کردوە. «کوردستان» دەسخۆشی لە نووسەری «مەشخەڵی ئازادیخوازی» دەکا و بەردەوامی و سەرکەوتنی لە بوارە جۆراوجۆرەکانی تێکۆشان و یەک لەوان نووسیندا، بە ئاوات دەخوازێ.

لە بەرەبەری ٢٠ ساڵەی شەهیدبوونی دوکتور سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانیدا، کادر و تێکۆشەری دێرین حیزبی دێموکراتی کوردستان، ئەحمەد مەکلاوەیی کتێبی « مەشخەڵی ئازادیخوازی»ی دەخستە بەرچاوی خوێنەران. ئەم کتێبە لە چەندین بابەتی پێوەندیدار بە ژیان و تێکۆشان و چۆنیەتیی شەهیدبوونی دکتور سادق شەرەفکەندی پێک هاتوە و زانیاری جۆراوجۆری لەسەر ژیان و خەباتی ئەم ڕێبەرەی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەدا بە خۆێنەران. نووسەر لەم کتێبەدا، پاش ئاماژەکردنێکی کورت بە ژیاننامەی ئەم ڕیبەرە ئاوڕی لە بابەتگەلێکی وەک دەوری چالاکانەی دوکتور سادق لە کۆنگرە و کۆبوونەوەکانی حیزبیدا، وتار و وتە بەنرخەکانی، کار و چالاکییەکانی و سەرەنجام چۆنیەتی شەهیدبوونی داوەتەوە و زانیاریی لەسەر چۆنیەتی دادگایی کرانی تاوانبارانی میکۆنووس و مەحکووم کران و ریسوابوونی کۆماری ئیسلامی لەپێوەندیی لەگەڵ تیرۆری ئەم ڕێبەرە و هاوڕێیانیدا خستۆتە بەرچاو. لە کۆتاییدا رای هەندێک لە هاوڕێ و هاوسەنگەرانی دوکتۆر شەرەفکەندی لە بارەی ژیانی ناوبراوەوە وەرگرتوە و لەچەند لاپەڕەیەکیشدا بە کورتی باسی

درێژەی:

هەڵبژاردەیەک لە وتاری د.گوڵمراد مرادی

من دەبووا لەگەڵ ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان تێرۆر کرابام!

وەک ئەندامی واواک و پێوەندیی ئەو لەگەڵ دیپلۆماتە ئێرانییەکاندایە کە بۆ دادئەستێن رۆڵی کۆماری ئیسلامی دەردەکەوێ و یەکەم داوانامەی دادئەستێنی لێ دەکەوێتەوە کە لەوێدا ئاماژە بە رۆڵی ڕێژیمی ئێران لەو تێرۆرەدا کراوە. هەر ئەو داوانامەیە بە قسەی فۆن ئێشتال دادئەستێنی گشتی لەو کاتدا، دەبێتە هۆی لەسەرکار نەمانی لەو پۆستەدا.

بەڵام دادگای میکۆنووسو دادئەستێن سەرەڕای ئەو هەمووە فشارو کۆسپەی کاربەدەستە دەوڵەتیو ئەمنییەتییەکانی ئەڵمانو ئێران، لەسەر بەجێهێنانی ئەرکەکانی خۆی سوور بووو بۆ روونبوونەوەی راستییەکان هەوڵی دەدا. سووربوونی دادگا و دادئەستێن لە بەدەواداچوونی پەروەندەکە لەو کاتدا، دەبێتە هۆی فشارو دەنگدانەوەی زۆربەی پێوەندییەکانو هاوکارییە نهێنی و ئەمنییەتی و جاسووسییەکانی ئەڵمان لەگەڵ وەزارەتی ئێتیلاعات و ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی لە راگەیەنە گشتییەکانی ئەڵماندا.

فەرمانی گرتنی فەللاحیان سەرەڕای کۆسپی کلاوس کینکێل (وەزیری دەرەوەی ئەو کات) لەبەر قازانجە نەتەوەییەکانی ئەڵمانی فیدراڵ لەلایەن برۆنووس یۆست دادئەستێنی بەرزی دادگای میکۆنووسەوە دەردەکرێ. هەر لەم پێوەندییەدایە کە هاوکارییە ئەمنییەتییەکانی ئێرانو ئەڵمان یەک لەوان راهێنانی ئەندامانی واواک لە پوولاخ (شارۆچکەیکی ویلایەتی بایرن) لەلایەن ڕێکخراوی ئێتیلاعاتیی ئەڵمانەوە لە بەکارهێنانی ئامرازی مۆدێرن بۆ تەعقیبو چاوەدێری و فرۆشتنی ئامرازی مۆدێرنی راوکردنی مرۆڤ بە ئێران و هەروەها تەیارکردنی واواک بە بانکی زانیاری لەلایەن ئەڵمانەوە و هەمووشی بە ناوی بێنێوەرۆکی یارمەتی بە واواک بۆ دژایەتی کردنی تێرۆریزم لەقاو دەدرێ. « ئەمن ئاماژەم بەو بەڵگە زۆر دوور و درێژە کرد چونکە بۆ روونبوونەوەی تەنیا گۆشەیەک لەو مەسەلەیە گرنگ بوو، کە « چۆن دەوڵەتی ئەڵمان بە مەبەستی پێوەندییە باشەکانی ئابووری « هەوڵی دەدا کۆسپو تەگەرە بخاتە پێش دادگا کە ئەمە پێچەوانەی ئێددیعاکانی دارابی دەسەلمێنێ. لە راستیدا کارەساتی میکۆنووس بۆ زۆربەی خەڵکی ئورووپاو بە تایبەتی خەڵکی ئەڵمان لەبیر نەکراوە و هەر مرۆڤێکی دیموکرات جینایەتێکی ئەوتۆ مەحکووم دەکا و لەگەڵ هێزە ئۆپۆزیسیۆنەکانی ئێرانی بە ئۆگرییەوە هاوپێوەندی نیشان دەدا. لە کۆتایی ئەم وتارەدا، دەمەوێ رستەیەک لە قسەکانی سارا دێهکوردیی ٢١ ساڵە لە پەردە لادانی مۆنۆمێنتی کارەساتی میکۆنووس کە لە پێش ئەو رێستوورانتەدا کردنی و رۆژنامەکان نووسیانەوە، بگێڕمەوە:

« سارا چەشنێک دەدوا کە دەتگوت باوکی لەپێش رێستوورانتی سایگۆن، میکۆنووسی پێشوو، لە گۆشەیەک راوەستاوە و گوێ لە قسەکانی دەگرێ. لە بەرامبەر وی دا گوتی: ئەتۆ هەمیشە ئاواتت هەڵدەخواست مەرگ بێ ئامانج نەبێ، مانای هەبێ. ئێستا ئاواتەکەت وەدی هاتوە، دەزانی ئەو جینایەتەی دەرهەقی ئێوە کرا لەبیر نەکراوە، هیوادارم ئەم مۆنۆمێنتە دەسەڵاتدارانی ئێران وشیار بکاتەوە تا بزانن ناتوانن مرۆڤە ئازادیخوازەکان تێک بشکێنن، رەنگە بتوانن گیانیان لێ بستێنن، بەڵام رۆڵەکانیان، هاوڕێیان و بنەماڵەکانیان رێگیان درێژە پێ دەدەن. واسلاڤ هاڤێل جارێکی گوتبووی، واتای هومێد ئەوە نیە کە مرۆڤ دڵنیا بێ رووداو حەتمەن کۆتاییەکی خۆشی هەیە، هومێدەوار بوون ئەوەیە کە مرۆڤ دڵنیا بێ لەوەی کە روو دەدا واتایەکی هەیە، جا چ کۆتاییەکی خۆشی هەبێو چ نەی بێ.»

هایدلبێرگ، ئەڵمانی فیدراڵ، ١٦ی سێپتامبری ٢٠١٢

سەرچاوەکان:

- بیرەوەرییەکانی خۆم لەگەڵ یەکێک لە قوربانییەکانی میکۆنووس
- پرویز دستمالچی، بخشی از اسناد میکونوس
- ایران نیوز
- وتاری فەرهادی فەرجاد کۆپییەکەی لە ئارشڤدا
- ناوەندی ئەسنادی شۆرشی ئیسلامی

تێبینی:
دەقی تەواوی ئەم وتارە لە ماڵپەری «کوردستان و کورد»دا دەخرێتە بەرچاوی خوێنەران.
«کوردستان»

شەرەفکەندی، نموونەی مودیرێکی مودێڕن

هەیاس کاردۆ

بۆ ڕاگرتنی نەزمی کۆمەڵ و هەڵسووڕاندنی چەرخی ژیانی کۆمەڵایەتی، مودیر و مودیرییەت وەک پێویستییەکی حاشا هەڵنەگر خۆی دەنوێنێ. لە چووکترین ئۆرگانی کۆمەڵ ڕا کە بنەماڵەیە هەتا دەگاتە بەربڵاوترین بەشی کە دامودەزگای حکوومەتییە، مودیرییەت وەک ئەسڵێکی گرینگ حیسابی بۆ دەکرێ و نەبوونی، نەزمی ژیان تێک دەدا. بە تایبەت لە کاری سیاسی و ئابووری دا مودیرییەت دەتوانێ ڕۆڵی یەکجار گرینگ لە بۆپێشەوە بردن یان بۆ دواوە گێڕانەوەی ڕەوتی ژیانی کۆمەڵ دا بگێڕێ و هەر بۆیە چووکترین هەڵە لەو بوارەدا زیانی قورسی بەدواوە دەبێ.

حیزبی سیاسی مەیدانێکی باشە بۆ خۆ تاقی کردنەوە لە بواری مودیرییەت دا چونکە ئیدەی دامەزرانی حیزبی سیاسی بۆ بەدەستەوە گرتنی دەسەڵات و بەڕێوەبردنی نەزمی کۆمەڵە. حیزبی دێمۆکڕاتی کوردستانیش کە دەیان ساڵە لە پێناوی گەیاندنی خەباتی خەڵکی کوردستان بە سەر مەنزڵی مەقسوود دا خەبات دەکا، ئاساییە لە بواری مودیرییەت دا ئەزموونی باشی وەسەر یەک نابێ و گرینگیی زۆری پێ بدا. لە نێو ڕێبەرانی حیزبی دێمۆکرات دا دوکتۆر شەرەفکەندی وەک مودیرێکی وشیار، بە بڕشت و دووربین بە حیساب دێ.

ئەمن کە شانازیی ئەوەم پێ بڕاوە بۆ ماوەی چەند ساڵێک لە ژێر مودیرییەتی دوکتۆر شەرەفکەندی، لە بەشی ڕاگەیاندنی حیزبی دێمۆکڕات دا کار بکەم بە قووڵی لە تواناکانی مودیرییەت و بەڕێوەبەریی ئەو مرۆڤە حاڵی بووم. لەو تایبەتمەندییانەی کە مودیرێکی سەرکەوتوو دەبێ هەیبن و لە دوکتۆر شەرەفکەندی دا هەبوون دەتوانم ئەوانە ناو بەرم کە خۆم لە نیزیکەوە هەستم پێ کردوون:

١- دوکتۆر شەرەفکەندی هەتا بڵێی مرۆڤێکی بە هۆش و زیرەک و زانا لە بواری جۆراوجۆردا بوو. مامۆستا حەسەنزادە کە خۆی بۆ ماوەیەکی زۆر هاوکاری نیزیکی بووە لە بارەی زیرەکیی ناوبراوەوە دەڵێ: « هیچ بێ ئەدەبی نییە لە بەرابەر ڕووحی دوکتۆر قاسملوودا کە بڵێم لەباری ئەوەی پێی دەڵێن زەکاوەت و بیر تیژی، زۆر لەپێش دوکتۆر قاسملووی بوو. لەو بارەیەوە ئەو زیرەکتر بوو. لە هێندێ کاری مودیرییەتیش دا لە دوکتۆر قاسملووی بە بەرنامەتر و ڕێک و پێکتر بوو. قابلییەت و خەسڵەتی ئەوەی کە ببێتە ڕێبەر تێدا هەبوو». (وەرگیراو لە کتێبی ئەزموونی خەبات، ئاوڕێک لە ژیان و خەباتی عەبدوڵلا حەسەن زادە). دوکتۆر شەرەفکەندی لە دانی زانیاری بە ئەفرادی ژێر مودیرییەتی خۆی دانەدەما. بۆ هەر مەبەستێک و لە هەر بوارێک دا پرسیارت لێ کردبا شتی بۆ گوتن هەبوو. ئەوەش وەنەبێ هەر لەخۆوە وەڵامی دابنەوە، بەڵکوو هەمووی لە سەر بنچینەی فاکت و سەرچاوەی باوەڕپێکراو بوو. من بۆخۆم چەندین جار شاهیدی ئەوە بووم کاتێک پرسیارم لێ دەکرد تەنیا بۆ لە کۆڵ خۆ کردنەوە وەڵامی نەدەدایەوە بەڵکوو دەیویست لەو ڕێگایەوە زانیاریی پێویستم بداتێ. ئەو باش لەوە ئاگادار بوو تیمێک کە کارێکی هاوبەش دەکەن هەتا زانیاریی زیاتریان هەبێ کارەکەیان باشتر ڕادەپەڕێنن. بۆیە گرینگیی زۆری بە زانیاری و ئاگادار بوون دەدا. بەتایبەت کە ئەوکات خۆی بەرپرسی ڕاگەیاندن بوو و دەبوو زانیاریی دروست تەحویلی خەڵک بدا. لەو ماوەیەدا کە لە ژێر مودیرییەتی دا کارم دەکرد قەتم هەست نەکرد جارێک شتێکی لە بیر چووبێتەوە. یانی هەر شتێکی پێی دەگوترا یان داوای لێ دەکرا، یان هەر بڕیارێکی دەدرا و دەبوو بەدواداچوونی بۆ کرابا محاڵ بوو لە بیری بچێتەوە. ئەوە لە حاڵێکدا بوو کە ئەو جێگری سکرتێری گشتیی حیزبیش بوو کە لە باری فکرییەوە زۆر سەرقاڵ بوو. لە کاری مودیرییەت و بەڕێوەبەری دا هۆش و زیرەکی زۆر گرینگە کە دوکتۆر شەرەفکەندی بە زیادەوە لێی بەهرەمەند بوو.

٢- دوکتۆر شەرەفکەندی ئەهلی کار و خۆ ماندوو کردن بوو. لەو ماوەیەدا کە لە نیزیکەوە ناسیومە و کارم دەگەڵ کردوە قەت نەمدیت بێکار بێ. بەدایمە خەریک بوو. بەڕاستی سەرم سوڕ دەما ئەو کابرایە چۆن دەتوانێ ئەوەندە کار بکا. مودیری باش دەبێ خۆی سیمبولی کار و خۆماندوو کردن بێ ئەگینا خەڵکی ژێر مودیرییەتی خۆیان لە کار دەدزنەوە. ئەمن کە زاتەن ئینسانێکی پڕ کار و هەڵسوور نەبووم، ئەو ماوەیەی لە خزمەتی دا کارم کرد شەرمم دەکرد خۆم بخافڵێنم، چونکە هەتا ئەوم دەدیت خەریکی کارێکی بەسوود بوو. بەڕاستیش هەوڵم دا ئەو نەمرە بکەمە سەرمەشقی کار و ئەوەندەی بتوانم خۆم ماندوو بکەم. ئەو کات کە من لە ڕادیۆ و چاپەمەنی کارم دەکرد و ئەو نەمرە بەرپرس بوو پڕکارترین و بە بەرنامەترین و ڕێکوپێکترین بەشەکانی حیزب ئەو دوو بەشە بوون. بەشی زۆری ئەو ڕێکوپێکییەش وێڕای ئەوەی کە سروشتی کار لەو بەشانە دا ئەوەی دەوێ، پڕ کاری و ماندوویی نەناسیی بەرپرس و کارگێڕەکانی بوو. لە بیرمە بێ ئەوەی کاری من لە ڕادیۆ وتار نووسین بێ، هەر بۆ ئەوەی بێکار نەبم ڕۆژێک دەستم بە نووسین کرد و یەکەم وتارم بۆ ڕادیۆ بە ناوی «ڕێگای قودس لە کەربەلاوە نیزیکترە» نووسی و تەحویلی کاک سەعیدم دا. ئێوارێ کاتێک من لە بەر سێبەری دیواری دیوی کاری ڕادیۆ ڕاوەستابووم دیتم وتار بەدەست و بە پێکەنینەوە بۆ لام هات. فەرمووی «وادیارە دەستی تەنز نووسینت هەیە و من نەمزانیوە. ئێمە لە ڕادیۆ پێوستیمان بەو جۆرە وتارانە هەیە کە بە زمانی تەنز سیاسەتەکانی ڕێژیم لە قاو بدەن. ئەمن تەشویقت دەکەم درێژەی پێ بدەی و زەحمەتی منیش بڕێک کەم کەیەوە». پاشان باسی لاوازییەکانی وتارەکەی بۆ کردم و نیشانی دام چەندەی خەتی سوور پێدا هێناوە و لە ژێرەکەی شتی دیکەی نووسیوە بە جۆرێک کە نووسراوی من بە کەمی بەرچاو دەکەوت. بەڵام بەو حاڵەش وای لێکردم درێژە بە نووسین بدەم و لەو ڕێگایەوە هەم خۆم فێر کەم هەم بەشێک لە زەحمەتەکانی ئەو نەمرە کەم کەمەوە. مەبەستم ئەوەیە بڵێم مودیری باش و پڕکار نەک هەر دەتوانێ دەزگای ژێر مودیرییەتی خۆی بە چالاکی هەڵسووڕێنێ، بگرە بۆی هەیە دەوری ڕێنوێن و مامۆستاش بگێڕێ و کەسانی ژێر مودیرییەتی فێری کاری بە بەرنامە و بەردەوام بکا.

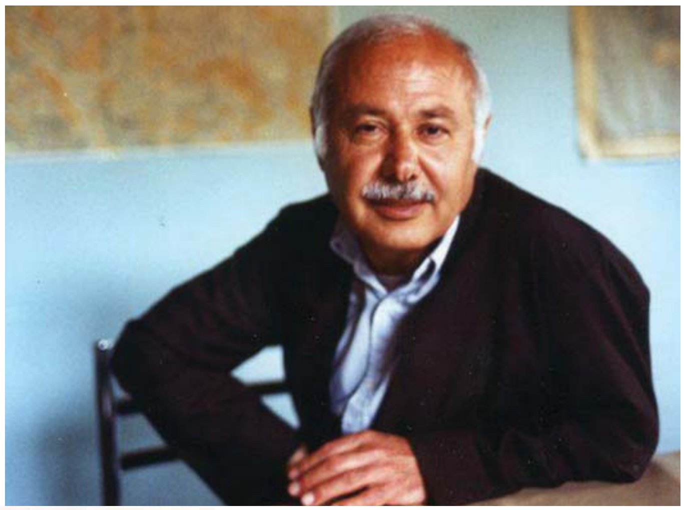

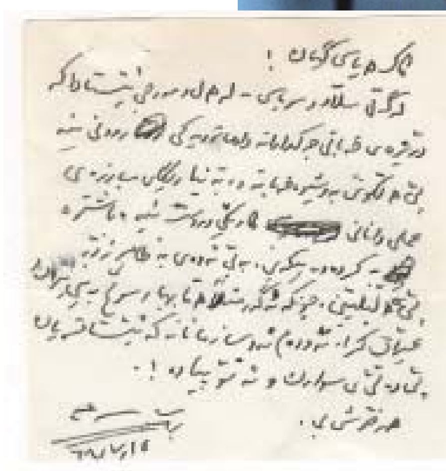

٣- دوکتۆر شەرەفکەندی مودیرێک بوو ناحەقی و بێ نەزمی لە کەس قبووڵ نەدەکرد. لەئۆرگانی ژێر مودیرییەتی ئەو نەمرە دا کەس بۆی نەبوو بێ نەزمی بکا و کاری ئێستا بۆ سبەی بێڵێتەوە. ئەو کە خۆی ڕێک و پێک و بە بەرنامە بوو لە کەسانی ژێر مودیرییەتی خۆشی دەویست بە نەزم و بە دیسپلین بن. ناوبراو بۆ گەیشتن بە پلەی سەرتر خۆی بە قەرزداری کەس نەدەزانی و هەوڵی نەدەدا لە کاری مودیرییەت دا خۆبەخۆیی و دەستەبەندی پێک بێنێ. سەراحەت و ڕووک وێژی لە وتە و کرداری دا بە تەواوی خۆی دەنواند و لەو بارەوە کەسێکی کەم وێنە بوو. ئەو نەمرە وێڕای بوونی ئەو خسڵەتە، هەوڵی دەدا چوارچێوەی شوێنی کار لەو پەڕی گەرمی و دۆستانە دا ڕابگرێ و هەستی خۆ بەکەمگرتن و لێک نامۆ بوون بەتەواوی لەنێو بەرێ. نەزمێک کە ئەو دەویست نەزمێکی ویشک و سەربازی نەبوو، بەڵکوو نەزمێکی وشیارانە و لەڕووی مەیل و بۆ گەیشتن بە ئاکامێکی باشتر و بە سوودتر بوو. هەربۆیە لە هەموو ئەو ماوەیەدا کە ئەو نەمرە بەرپرسی ڕاگەیاندنی حیزب بوو و من لە نیزکەوە ئاگام لێ بوو کەس بۆڵەی نەدەهات و تاقە کەسێک گلەیی نەبوو. کەس خۆی وەپاش نەدەدا و لەپشت سەری یەکدان مانای نەبوو. هەموو وێکڕا بۆ کاری هاوبەش هەنگاویان هەڵدێنا و هەرکەس دەیزانی ئەرکی چییە و چۆن دەبێ بەڕێوەی بەرێ.

٤- سادەیی و خۆمانە بوون تایبەتمەندییەکی بەرزی نەمر دوکتۆر شەرەفکەندی بوو کە لە کاری مودیرییەت دا یەکجار گرینگە و کاریگەریی ڕاستەوخۆی لە چۆنیەتیی ڕاپەڕاندنی ئەرکەکان دا هەیە. کاک سەعید کە لە باری خوێندەوارییەوە بەرزترین پلەکانی بڕیبوو و لە نێو کۆمەڵی دانیشگایی ئەوکاتی ئێران دا کەسێکی ناسراو بوو و جگە لەوەش لە نێو دەزگای شۆڕش دا کەسایەتییەکی خاوەن نفووز بوو، کەچی لە نێو کۆڕی هاوکارانی دا چووکترین ئاسەواری خۆبەزلزانینی تێدا بەدی نەدەکرا. لە کاتی کاردا خۆمانە و دۆستانە بەرخوردی دەکرد و هەوڵی دەدا لێکحاڵیبوون و تەفاهوم جێگای دەمەقاڵە و ملبەملە بگرێتەوە. لە کاتی حەسانەوە دا وێڕای هاوسەنگەرانی دیکەی بەو ئیکماناتە کەمەی لە بەر دەستیان دا هەبوو قەناعەتی دەکرد و هەوڵی دەدا شادی و خۆشی باڵ بەسەر کۆڕەکەدا بگرێ. ئەو کە هاوخەرجی چەند کەس لە وێژەران و بەڕێوەبەرانی دەنگی کوردستان بوو (نەمر کاک تەها عەتیقی، بەڕێز کاک ئەحمەد شێربەگی، تێکۆشەر خەدیجەی مەعزوور و کاک مەنسوور خوسرەوی)، دواتر کاک مەنسوور ماڵی پێکەوە نا و لێیان جودا بۆوە، وێڕای ئەوان لە کارەکان دا بەشداری دەکرد و هەمان خواردنی هەبوو کە بۆ هەموویان ساز دەکرا. ژووری کاری ڕادیۆ هەمان ژوور بوو کە ئەوان بۆ نان خواردن کەڵکیان لێ وەردەگرت و تەنانەت ژووری میوانیش بوو. هەموو بەیانان کە ئێمە لە شوێنی ژیانمانەوە دەچووین بۆ کاری ڕادیۆ، دەمدیت ئەو چەند کەسە لە سەر سفرەیەکی سادەی چووکەڵە دانیشتوون و زۆر جار نان و پەنیر و گوێزیان لە پێشە. کاک سەعید زۆر بە ئیشتیا بابۆڵەی پەنیری کووپەی دروست دەکرد، گوێزی ڕەگەڵ دەخست و بە چای شیرین دەی خوارد. من هەتا ئەوکات قەت نەم دەزانی نان و پەنیر و گوێز بە یەکەوە دەخورێن بەڵام لە لای ئەو بەڕێزانە فێر بووم و زانیم خواردنی خۆش بە گران بوونی نییە بەڵکە بە چۆنیەتیی خواردنیەتی. لەبەر ئەوە زەبتی بەرنامە بەیانان زوو بوو هەموو ڕۆژێ کە ئێمە دەگەیشتینێ چاوم لێ بوو کاک سەعید هەم نانی دەخوارد و هەم بە بابەتەکانی بەرنامەی ڕۆژ دا دەچۆوە. لە پێداچوونەوەش دا بە ڕادەیەک ورد و دەقیق بوو کە کەم واهەبوو هەڵەی لە ژێر دەستی دەربچێ. بەو جۆرە ئەو مرۆڤە مەزنە ژیانی سادەی نێو شۆڕشی کردبووە مەیدانی هەڵسووڕانی بەردوام بۆ بردنە پێشی کاروباری حیزبی و لەو ڕێگایەشەوە خزمەت بە ئامانجەکانی کورد. بەو سادەیی بوونەی وای کردبوو هەموو وەک ڕەفیق چاومان لێ دەکرد و هەر پێمان دەگوت «کاک سەعید».

٥- دوکتۆر شەرەفکەندی کەسێکی دووربین بوو. لە کاری مودیرییەت دا و بەتایبەت بۆ کاری سیاسی دوور بینی گرینگیی زۆری هەیە. کاک سەعید پێشرەفتی کارەکانی تەنیا لەو کاتەدا نەدیت کە سەرکەوتنێک مسۆگەر دەبێ، بەڵکوو داهاتووی ئەو هەوڵانەی لێک دەدایەوە و پێش بینیی زۆر ڕووداوی دەکرد کە بۆ ئێمەمانان لەو کاتەدا چاوەڕوان نەکراو بوو. لە بیرمە بەرەبەری ئاشتیی نێوان ئێران و عێراق دوای شەڕی هەشت ساڵەیان، من لە وتارێکی ئاگرین دا لۆمەی هێندێک هێزی دیکەم کردبوو کە بە کردەوە شەڕی چەکداری ناکەن و تەنیا قسەیان هەیە. هەر لەو وتارەدا زۆرم بە بەژن و باڵای شەڕی چەکداری هەڵلا گوتبوو و حیزبی دێمۆکڕاتم بە تاقە سواری ئەو مەیدانە ناو بردبوو. دوکتۆر شەرەفکەندی وتارەکەی ڕەت کردەوە و وێڕای ناردنەوەی وتارەکە بۆخۆم ئەم کورتە نووسراوەشی دەگەڵ ناردبوو: « کاک هەیاس گیان! لە گەڵ سڵاو و سوپاس. لە هەل ومەرجی ئێستا دا کە درێژەی خەباتی چەکدارانە داهاتوویەکی ڕوونی نیە، پێ هەڵگوتن بەو شێوە خەباتە و بە تەنیا ڕێگای مبارزەی عملی دانانی، کارێکی دروست نیە. باشترە بە کردەوە بیکەین، بێ ئەوەی بە ظاهر زۆر پێی هەڵبلێین. چونکە ئەگەر مثلا هەتا بەهار سولح بینی ئێران و عێڕاق کرا، ئەودەم ئەو سازمانانە کە ئێستا قسەیان پێ دەڵێی سوارن و ئەتۆ پیادە! هەر خۆش بی. برات سەعید ٦٨/٧/١٠». ئەوە یەک لە دەیان پێش بینیی ئەو نەمرە بوو کە خۆم لە نیزیکەوە لێم دەبیست کە ڕادەی وردبینیی ناوبراویان دەر دەخست.

ئەو چەند خاڵەی لە بارەی مودیرییەتی کاک سەعید باسم کردن تەنیا لە بواری بەڕێوەبەریی ئۆرگانێکی وەک ڕاگەیاندنی حیزب دا بوو و تەنیا ئەوانەش بوون کە خۆم هەستم پێ کردبوو. هەر وەک دیتمان دواتر دوکتۆر شەرەفکەندی جێگای شەهید دوکتۆر قاسملووی گرتەوە و بوو بە کەسی یەکەمی حیزبی دێمۆکرات. لەو بەرپرسایەتییە دا بوو کە ڕادەی لێوەشاوەیی ناوبراو زیاتر دەرکەوت و دیققەت و وردبینی و دووربینییەکانی ناسران. لەو ماوە کەمەی پێش شەهید بوونی دا کە ڕۆڵی سکرتێری گشتیی حیزبی دێمۆکڕاتی دەگێڕا هەر بەو لێزانی و متمانە بەخۆ بوون و خۆمانە بوونەی خۆی توانی متمانەی هەموو لایەک وەربگرێ و حیزبی دێمۆکڕاتی دوای دوکتۆر قاسملوو لە مەترسیی ورەبەردان و شل بوونەوە لە بڕینی ڕێگای سەختی خەبات بپارێزێ. نموونەی دوکتۆر شەرەفکەندی ئەوەمان پێ دەڵێ کە گەورەیی کەسایەتییەکان بە شوێندانەر بوونیان لە سەر ڕەوتی ڕووداوەکان و ڕادەی کارتێکردوویان لە سەر کۆمەڵگا دا دەردەکەوێ. دوکتۆر شەرەفکەندی بێ ئەوەی خۆی سوور و شین هەڵگێڕێ و شەو ڕۆژ دەفکری کڕینی دەنگی لایەنگر دا بێ، توانیبووی تواناکانی خۆی بسەلمێنێ و وەک مودیرێکی سەرکەوتوو ڕێبەریی حیزبێکی گەورە وەئەستۆ بگرێ. هەر بۆیەش دوژمنی دڵڕەق ڕەحمی پێ نەکرد، لێی خەفتا هەتا مەجالی لەداو خستنی وەدەست هێنا و ئەو کەسایەتییە لێهاتوویەی کوردی شەهید کرد.

ئوستڕالیا
٢٠١٢/٩/٥ -

کاک دوکتور سەعید بەو شێوە کە من ناسیومە

عەلی مێهرپەروەر

سەرەتا لەسەروبەندی بیستەمین ساڵی تیرۆرکرانی تێکۆشەری ناوداری کورد کاک دوکتور سەعید سکرتیری گشتیی حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران و هاوڕێکانی لە شاری بێرلینی وڵاتی ئاڵمان، هەزاران سڵاویان پێشکەش دەکەم و سەری ڕێز و حورمەت لە بەرانبەر گەورەییاندا دا دەنوێنم.

باسکردن لەسەر کەسایەتییەکان بەتایبەت ئەوانەی کە بوونەتە یەکێک لە مرۆڤە ناودارەکانی مێژووی گەلێک، بەشێوەیەک کە بکرێت هەموو کەلێن وقوژبنەکانی کەسایەتییەکە بپشکنرێت و بێلایەنانە لە سەری دادوەری بکرێت، ئەگەر نەڵێم نامومکین دەتوانم بڵێم زۆر ئەستەمە. چونکە کەسێک کە سەبارەت بە مرۆڤێک کە ناسیاری لەسەری هەیە دەدوێت گومانی تێدانیە کە ناتوانێت بێ لایەنی ڕەها بێت، بەڵکوو بەرێژەیەک بەلایەکی ئەرێنی یان نەرێنیدا دەشکێنێتەوە.

هەر مرۆڤێک خاوەن کۆمەڵێک تایبەتمەندییە کە سەرجەم کەسایەتیی ئەو کەسە دەنەخشێنێت. بێ گومان لەو تایبەتمەندیانەدا خاڵی لاواز وبە هێز یان ئەرێنی ونەرێنی بوونی هەیە. بەگشتی ئەو کەسەی خاڵی ئەرێنی زۆرترە لە نێو خەڵکدا بە مرۆڤێکی باش ناودێر دەکرێت. بە کورتی کە سایەتیی هەر مرۆڤێک لەرووی ڕێژەی تایبەتمەندییە باش و ناباشەکانیەوە پێناسە دەکرێت. هەر چەند ئەو تایبەتمەندییانەش لە مرۆڤێکدا نەگۆڕ و چەسپاو نین و بەدرێژایی تەمەنی هەر مرۆڤێک گۆڕانیان بەسەردا دێت.

من هەوڵ دەدەم تائەو جێیە کە بیرم بڕ دەکات و بە پشت بەستن بەو ئاستە لە زانیاری کە لە سەر کەسایەتیی کاک دوکتور سەعید[دوکتور سادق شەرەفکەندی] هەمە بەهۆی ئەو ماوە کە دەرفەت و شانازیی هاوکاریی ناوبراوم بووە،

هەر چەند لە ریزی شۆڕشدا بەفەرمی ئەرکی ناوبراو مامۆستایەتی نەبوو، بەڵام هەموو کات بۆ هاوڕێیانی نەخشی مامۆستایەکی دڵسۆزی هەبوو و هەوڵی دەدا بنەماکانی شۆڕش وشۆڕشگێری لە رووی زانستیەوە بۆ کادەرەکانی حیزب لە خولەکانی راهێناندا شی بکاتەوە

کورتەیەک لەسەر کەسایەتیی ناوبراو بنووسم. بەڵام پێش ئەوەی بچمە سەر باسەکە، ئەو پرسیارە دێتە پێش کە پێویستە وەڵامی بدرێتەوە. ئەویش ئەوەیە کە مەبەست لە باس لە سەر وەها کەسایەتییەک بە چ مەبەستێکە؟ گومان لەوەدانیە کە ئەرکیکی سەرەکییە لاوەکان وجیلی ئیمرۆ لە بەسەرهات و ژیانی کەسانی ناوداری گەلەکەمان ئاگادار ببن، بەومەبەستە کە هەم بیرەوەریی مێژوویی[حافظە تاریخی] گەلەکەمان بپارێزین، هەم تۆوی رێز وخۆشەویستیمان

سەبارەت بە پاڵەوانای مێژووی بزووتنەوەی کورد لە دڵی لاوەکاندا چاندبێت، و هەم بتوانین دەرس لە ڕێباز و بیر و ئەندێشە وفیداکارییان لە ڕێی ئازادی وسەربەستیی نەتەوەی کورددا وەر بگرین.

من ناچمە سەر ئەو بابەتە کە کاک سەعید لە کوی لە دایک بووە یان ژیان وبەسەرهاتی مندالی و مێر منداڵی و لاوەتیی ناوبراو بگێڕمەوە. بەڵکوو پتر هەوڵ دەدەم کەسایەتیی ناوبراو بخەمە ڕوو. کاک سەعید مرۆڤێکی خاوەن پلەیەکی بەرزی خۆیندەواری بوو. خویندەوار بوون و چاوکراوەیی کاک سەعید لە پلەیەکی بەرزی خوێندەواری وەکوو دوکتورا لە بەشی کیمیای شیکردنەوە[شیمی تجزیە] کە لە سەردەمی خۆیدا زۆر کەم بوون ئەو کەسانە کە لە ئێراندا خاوەن وەها پلەیەک بن، بەتایبەت کە خویندنەکەی لەوڵاتێک وەک فەرانسە ولە یەکیک لە زانکۆ بەناوبانگەکانی پاریس واتا زانکۆی ژمارە ٦ی ئەو شارە بەدەست هێنابێت. بیگومان خویندن لەفەرانسە وتوانای وەرگرتنی وەها پلەیەکی زانستی پێویستی بە زانینی زمانی فەرانسە ئەویش لە ئاستێکی بەرزدا دەبێت. کاک سەعید بەتەواوی بەسەر ئەو زمانەدا زاڵ بوو. شارەزایی لە زمانێکی گرینگی دەرەکی سەرەرای زمانی فارسی و زمانی دایکی، ئەو توانایەی پێ بەخشیبوو کە بتوانێت لە سەرچاوە زانستیەکان بە باشی کەڵک وەر بگرێت و لە رووی زانستیەوە خۆی پێ دەوڵەمەندتر بکات و بەهرەیەکی زۆرتر بە خویندکارەکانی لە زانکۆکانی تاراندا ببەخشێت.

خاڵیکی دیکەی جێی ئاماژە پێکردن ئەوەیە کاک سەعید پێش ئەوەی کورسیی زانکۆ بەرەو شاخ بە جێ بێڵیت، مامۆستا بووە ،گومان لەوەدانیە کە هەر کار وپیشەیەک خاوەن هەندێک تایبەتمەندییە کە لە کەسایەتیی خاوەن پیشەکەدا بە شێوەیەک لە شێوەکان رەنگ دەداتەوە وکاریگەری دەبێت و شوێن دادەنێت. پیشەی ماموستایەتی بۆ کاک سەعیدیش بەدەر لە و نورمە نەبوو. یەکێک لەو تایبەتمەندیانە کە ماموستایان هەیانە دلاوەلایی و بەخشەندەیی[سخاوت] یە. ماموستایان لەگواستنەوەی ئەوەی کە دەیزانن بۆ قوتابیەکانیان درێغ ناکەن، بۆیە کاک سەعیدیش بەشێک لەو بەخشەندەیی ودلاوەلاییە کە هەیبوو و سنووری نەدەناسی لە مامۆستایەتیەکەیەوە بۆی مابۆوە. من کەم کەسم دیوە کە بەرادەی کاک سەعید دلاوەلا بێت. ئەو لە کاتی وتنەوەی وانە زانستیەکانی لە زانکۆ دا ئەوێش لە زانستێکی وەک کیمیا، پەنای بۆ بەڵگە و یاسا زانستیەکان دەبرد و دەی سەلماند. بۆیە نائاسایی نەبوو کاتێک لە ژیانی سیاسییشدا هیچ بابەتێکی سیاسی یان کۆمەلایەتی یان ... بە بێ بەڵگە وەرنە گرتبایە. بۆ قسە و راو بۆچوونەکانی بەڵگەی دەهێنایە و وقەناعەتی بە لایەنی بەرانبەری خۆی دەهێنا. لەخۆڕایی نەبوو کە کاک سەعید لە ئاخەوتندا راشکاو و قسە لەروو، بوێر ولەئاستیکی لۆژیکیدا جەسوور وچاونەترس بوو.

هەر چەند لە ریزی شۆڕشدا بەفەرمی ئەرکی ناوبراو مامۆستایەتی نەبوو، بەڵام هەموو کات بۆ هاوڕێیانی نەخشی مامۆستایەکی دڵسۆزی هەبوو و هەوڵی دەدا بنەماکانی شۆڕش وشۆڕشگێری لە رووی زانستیەوە بۆ کادەرەکانی حیزب لە خولەکانی راهێناندا شی بکاتەوە. لەسەر ئەو بروایەدا بوو کە مرۆڤی شۆڕشگێر لە پەنای هەستی شۆڕشگێریدا پێویستە بە زانست و زانیاری سەبارەت بە بابەتە سیاسی و کۆمەڵایەتیەکان کە پێوەندیان بە شۆڕش و شۆڕشگێرییەوە هەیە، تەیار ببێت.

وا نیە هەر کەس زانابوو، خوێندەوار بوو، مامۆستابوو،و... حەتمەن دەبێ شۆڕشگێڕیش بێت. یان هەر شۆڕشگێریکیش بەناچاری پیویستە پلەی بەرزی زانستیی هەبێت. ئەوە بۆ کەم کەس رێ دەکەوێت کە هەر لە تەمەنی منداڵیەوە بە هۆی بارودۆخی تایبەتیی بنەماڵەکەیەوە هەستیکی شۆڕشگێری و ئاگایی لەسەر بێبەشی و مەزڵوومیەتی گەلەکەی لا دروست بووبێت کە پاشان لە گەورەییدا بووبێت بە شعوورێکی شۆڕشگێری وبڕوایەکی پتەو و چەسپاو بۆ هەوڵدان و خەبات و فیداکاری لە رێی ئازادی و سەربەستیی گەلەکەیدا. شۆڕشگێریی کاک سەعید کوتوپڕ و یەکدا بە

نووسەر لەگەڵ نەمران سەلام عەزیزی و د. شەرەفکەندی دا

دوو نەبوو بەڵکوو هاوتەریب لە گەل چوونەسەری تەمەن و تێکەڵ بوون بە ژیانی کۆمەڵایەتی، هەست کردن بە زوڵم وستەمی ڕیژیمی زاڵ بەسەر وڵاتدا لە ناخیدا جێی خۆی کردەوە و ئەوکاتەی کە هە ر لە تافی لاوەتیدا بەتاوانێکی نەکردوو و بەهۆی مامۆستابوون و بەهۆی کوردبوون، لەزێدی باب وباپیرانی و بە تۆپزی دوور خرایەوە تا سەر ئیسقان هەستی بە بەشخوراوی و ژێر دەستەیی گەلەکەی کرد.

شۆرش و خەبات لە ریگای رزگاری گەلێکدا تەنها شێوازێکی نیە و لە تاکە روانگەیەکەوە نابینرێت یان بەواتایەکی دیکە رزگاریی گەلێک تەنها لەوە دا نیە کە خاکەکەی لە دەست دوژمنەکەی رزگار بێت، بەڵکوو هاوتەریب لەگەڵ ئەوەش شۆڕشگێرەکان پێویستە لە رووی ئابووری وسیاسی و کۆمەڵایەتییشەوە پلانی رزگاریی گەلەکەیان لە چنگ بێعەدالەتی و چەوسانەوە و دابینکردنی دیموکراسی وئازادییش هەبێت. کاک سەعید یەک لەو کەسانە بوو کە بروایەکی قووڵی بە عەداڵەتی کۆمەڵایەتی وئابوورییش هەبوو کە هەم لەرووی سیاسی وکومەڵایەتیەوە چەشنێک لە یەکسانی باڵ بە سەر کۆمەڵگای کوردیدا بکێشێت و هەم لە رووی ئابوورییەوە ژیانی مرۆڤەکان هاوسەنگیەکیان لە نێواندا هەبێت و ئاستیک لە ژیانی نورمال بۆ هەموو خەڵکی کوردستان مسۆگەر ببێت. ئەو بۆ دابین بوونی وەها ئاوات وئامانجێک سوسیالیزمی دیموکراتیکی بە ئولگوو

و نموونەیەکی باش دەزانی کە لە لایەک ژیانی ئابووریی خەڵک مسۆگەر بێت و لە لایەک ئازادیی سیاسی نەبیتە قوربانیی خۆشگوزەرانی. هەربۆیە بە توندی پشتیوانیی لەو ئایدیایە دەکرد و بەرێگەیەکی گونجاوی بۆ بەختەوەریی خەڵک دەزانی.

سەردەمی خەباتی کاک سەعید خەباتی چەکداری وژیانەکەی، ژیانی پێشمەرگایەتی وئەرکەکەی رێبەریی شۆڕشیکی چەکداری بوو . بۆیە بەو هۆیەوە هەر دەم ژیانی لە مەترسیدا بوو،[هەر وەک بە دەست تیرۆریستە نێردراوەکانی کۆماری ئیسلامی بۆ بێرلین شەهید کرا] رێبەری شۆڕشێکی وەها پێویستی بە ورە و بوێرییەکی واهەیە کە لە کاتە هەستیارەکاندا بتوانێت بڕیاری دروست بدات و ورەی هاورێیانی دەوروبەری رابگرێ و بپارێزێ و تەنانەت بەرزیشی بکاتە وە. ئەو تایبەتمەندییە لەو پەڕی

خۆیدا لە کەسایەتیی کاک سەعید دا رەنگی دەدایەوە و هەموو ئەو کەسانەی کە ئەو گەورە پیاوەیان دەناسی دانیان بە ورەی بەرز و خۆڕاگریی ئەودا دەنا و تەنانەت موخالیفەکانیشی نەیان دەتوانی حاشا لە وەها تایبەتمەندییەک بکەن. ئەو بوێرییە تەنها لە بواری مەیدانەکانی شەڕی داسەپاوی ڕێژیمدا نەبوو، بەڵکوو مرۆڤ بۆ دەربڕینی را وبۆ چوونی خۆی لەهەموو هەلو مەجێکدا پێویستی بە چەشنێک لە ئازایەتی و چاو نەترسی هەیە. کاک سەعید لە ئاخاوتنەکانیدا لە هەر کۆڕ و کۆمەلێکدا بە راشکاوی و جەسوورانە قسەی دلی خۆی دەکرد و ئەهلی نان بە قەرزدان و چاو نووقاندن لە ئاست راستییەکاندا نەبوو.

بۆ کەسێک زۆر گرینگە کە خەڵکیی بروا ومتمانەیان پێی بێت، گومان نەخەنە سەر قسەکانی و ئەوە کە دەیڵێت بەدڵنیاییەوە لەلایەن جەماوەرەوە لێی وەر بگیریت. ئەو متمانە بەدەست هێنانە کاری رۆژێک و دوو رۆژ نیە، بەڵکوو کاری ساڵانێکی دوور و درێژە. هەر چەند لە کیس چوون و لە دەست دانی متمانە، پێویستی بەو هەموو ساڵە نیە. راستوێژی وراستگۆییش لەو تایبەتمەندییانەن کە لە هەندێک کەسایەتیدا خۆ دەنوێنن. بەخۆشیەوە کاک سەعیدی جێی باسی ئەم بابەتە خاوەن وەها خەسڵەتێک بوو. زۆر کەس لە تەمەنی گەورەساڵیدا نازناویکیان پێ دەبرێت کە جاری واهەیە ئەرێنیە وجاری واشە نەرێنی

ونگەتیفە، بەڵام کاک سەعید پاش لەدایکبوونی ناوی [صادق]ی لەسەر دانرا هەرواش بوو تالەژیاندا مابوو مرۆڤێکی راستوێژ، قسەلەروو، بێ رووەدربایست و ئەوەی لە دڵیدا بوایە، بەزمانیش دەری دەبڕی وباکی لەکەسێک نەبوو کە ئەوەیش خۆی لە خۆیدا جۆرێک لە بوێرییە. ئەوەی کەدەی گوت قسەی دڵی بوو، وانەبوو کە بەزمان شتێک بڵێت و لەدڵیدا بە پێچەوانەکەی بیر بکاتەوە، بۆیە خەڵک بڕوایان بە وتەکانی هەبوو وگومانیان نەدەخستە سەر قسەکانی و ئەوە بۆ رێبەرێکی شۆڕشگێر تایبەتمەندییەکی بەرز وبەنرخ ولەهەمان کاتدا پێویستە. رەنگ بێت «صادق» بوون بۆ ئەو ئەرکێک بووبێت کە هەر لە منداڵیەوە پێی ئەسپێردرابێت.

کاک سەعید بەخۆشیەوە ئەو دەرفەتەی بۆ رەخسابوو کە لەمەکتەبی گەورە پیاوی مێژووی

بزووتنەوەی کورد واتا دوکتور قاسملوو پەروەردە ببێت. ئەو مەجال و دەرەتانەی بۆ رەخسا کە چەم و خەمی بەرێوەبەری واتا[مدیریت] ی رێکخراوێکی پان وبەرین و جەماوەریی وەک حیزبی دیموکراتی کوردستانی ئێران لە تەنیشت قاسملووی مامۆستای بەباشی فێر بێت و لەو بوارەشدا کەم نەهێنێت. کاک دوکتور سەعید بۆ خۆی کەسێکی بە بەرنامە وخاوەن پلان بۆ کارەکانی بوو،هەروەک پێشتریش باسمان کرد ماموستا بوو، کە ماموستاکان هەرچەند لە رووی زانیاری و شارەزایی بە سەر وانەکانیشدا زاڵ بن، بەڵام هەر پێویستە لە هونەری بەرێوەبەریی پۆلەکەشدا شارەزابن. ئەوە لە خۆیدا راهێنانێکی باش بووە بۆ کەسێک کە بەرێوەبەریی حیزبێکی گەورەی لە هەلومەرجێکی دژواردا کەوتبێتە ئەستۆ. بە راشکاوی دەتوانین بلێن کە کاک سەعید بەرێوەبەرێکی باش بوو بەو مانایە دەیزانی کەسی شیاو بۆ پۆستی شیاو دابنێت، رێز لە تێکۆشانی هاوریانی بگرێت و بایەخ بە کارەکانیان بدا، ولەئاست کەم وکووریەکان و هەڵە و کەمکاری هاورێکانیدا بی دەنگ نەبیت. کەسێک بوو کە بەکردەوە بنەماکانی بەرێوەبەریی[مودیریەت] بەرێوە دەبرد. سەرەڕای بە بڕشت بوون لە بەرێوەبەریدا تاکرەو و دیکتاتۆر مەسلەک نەبوو، و ئەهلی راوێژ و پرسورا لە وەرگرتنی بڕیاردا بوو. هەرچەند وەک باس کرا هەموو کاتێک بەراشکاوی ڕای خۆی دەردەبڕی،

بەڵام لە بەرانبەر دەلیل و بەڵگەی بەرانبەری خۆیدا قەناعەتی هەبوو.

کاک دوکتور سەعید لە هەمانکاتدا بۆ راپەراندنی کارەکان زۆر جیدی بوو، و لە بەرانبەر گنخاندن و شل و وێلی لەکارەکاندا لەکەس خۆش نەدەبوو، بەڵام لەژیانی تایبەتیدا مرۆڤێکی قسەخۆش و مەجلیس گەرم بوو. سەرەرای ئەوەی پلەی زانستیی ئەو لە بواری ئەدەبیاتدا نەبوو بەلام بۆخۆی دەستی نووسینی باڵای هەبوو. بەتایبەت لە نووسیی بابەتی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا. هەر وەها لەگەل ئەوەی شاعیر نەبوو بەڵام شیعرناس بوو، زۆر شیعری شاعیرانی لە بەر بوو بەتایبەت ئۆگریی بە شێعری حافزەوە زۆر بوو. زۆر جار دەمدیت بە وردبینییەکی سەیرەوە پارچە شێعری شاعیرانی کوردی بۆ نموونە شاعیری بەناوبانگ شێرکۆ بێکەسی بە دەستخەتی خۆی دەنووسیەوە ولەبەری دەکرد.

نامهەوێ بە ئەنقەست هەرچی خەسڵەتی باشە بیدەمە پاڵ کاک دوکتورسەعید، بەڵام لەهەمانکاتیشدا بەهەڵەی دەزانم ئەگەر تایبەتمەندییەکی بەرزی ببێ و من پێی بزانم، بیشارمەوە. بۆ نموونە بەراستی ئەو کەسێک بوو کە زۆر بە سادەیی دەژیا و خۆشی لە زەرق وبەرقی تەشریفات نەدەهات و تەنانەت لێیشی قەڵس بوو. سادە وساکاری وخاکی بوون، ژیانی پێشمەرگایەتی بۆئەو ئاسان کردبوو. ئەوە راست بوو کە کاک سەعید هەموو هاورێیانی بەیەک چاو سەیر دەکرد بەڵام وەک هەموو کەسێک لە بواری ژیانی تایبەتی خۆیدا کۆمەڵێک دۆستی نزیکی هە بوو کە لە دۆستایەتیدا لەگەڵیان زۆرسەمیمی و بە وەفا بوو.

کەسایەتیی کاک سەعید ئەو کاتە بەتەواوی خۆی دەرخست کە بەرپرسایەتیی راستەوخۆی رێبەریی حیزبی دیموکراتی پاش شەهید کرانی کاک دوکتور قاسملوو کەوتە ئەستۆ. بەواتایەکی دیکە دەتوانین بڵێین تائەو کاتەی دوکتور قاسملوو لەژیاندا مابوو، کاک دوکتور سەعید لە سێبەردا دەژیا و جگە لە بەرێوەبردنی ئەرکە پێ سپێردراوەکانی لە حیزبدا کەمتر خۆی دەر دەخست، یان دەر دەکەوت و دەناسرا. بەڵام کاتێک کە بووبە سکرتێری حیزب ئەو کات هەموو توانا و داهێنانی خۆی لە لایەک بۆ سارێژ کردنەوەی برینی قووڵی شەهیدکرانی کاک دوکتور قاسملوو لە جەستەی حیزب و بزووتنەوەی کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستان، ولە لایەکی دیکە بۆ بەرەو پێشبردنی کاروبارەکانی حیزب تەرخان کرد. هەر چەند ماوەی سکرتیریی کاک دوکتور سەعید چەند ساڵ زیاتری نە خایاند و ئەویش هەر وەک مامۆستاکەی کەوتە بەر تیری تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی و شەهید کرا و بۆ جارێکی دیکە حیزبی دیموکرات سکرتێرێکی بە وەج و بزووتنەوەی کورد رۆڵەیەکی هەڵکەوتووی خۆی لە دەست دا، بەڵام ئەوە کە لێرەدا دەتوانم بە راشکاوی قامکی لە سەر دابنێم ئەوەیە کە ئەگەر مەرگ مەجالی ژیانی پتری بە کاک دوکتور سەعید بدایە زۆر بە باشی دەیتوانی ئەو برینە کە ئاماژەم پێ کرد سارێژ بکاتەوە و جێی بەتاڵی قاسملوو بەباشی پڕ بکاتەوە. بەڵام سەد مەخابن ئەو دەرفەتە نە بۆ ئەو ونە بۆ حیزبی دیموکرات ونە بۆ کورد لە رۆژهەڵاتی کوردستاندا، نە رەخسا.

هەر وەک لە سەرەتای ئەم بابەتشدا باسم کرد بۆ کەسێک ئەستەمە بتوانێت هەموو کون و قوژبنەکانی کەسایەتیی مرۆڤێک بپشکنێت و سەری لێ دەر بکات. بۆیە ئەوەی کە لەسەرەوە سەبارەت بەو کەڵە پیاوەی مێژووی جووڵانەوەی کورد باسم کرد، مشتێک لە خەرواری تایبەتمەندییەکانی کاک دوکتور سەعید بوو.

شەهید دوکتۆر سەعید لە چەند وشەیەکدا

عەبدوڵڵا ئیبراهیمی

مێژووی کورد زۆر کەڵەپیاوی نەبەزی بەخۆوەدیون، کە هەرگیز لەبیرناچنەوە و مردنیان زیانی قەرەبوونەکراوی لە بزووتنەوە ئازادیخوازانەکانی یەک لەدووی یەک و بێ پسانەوەی گەلەکەمان داوە. ئەو کەڵەپیاوانە لەهەرسەردەمێکدا دەگمەنو بێوێنەن، یا وێنەیان زۆرکەمە و هەربۆیەش پڕکردنەوەی جێگایان زۆر ئاستەم بووە. بێگومان تا ستەم بمێنێ ئاگری شەڕ و بەربەرەکانی دژی ستەمکاران ناوەستێ و گەلی ستەم لێکراو و بەشخوراوی کوردیش لەو قانوونە بەدەرنیە.

دوکتۆر سادقی شەرەفکەندی، ناسراو بەدوکتۆرسەعید، یەکێک لەهەڵکەوتووترینی ئەوکەڵەپیاوانەی مێژوومان بوو. ئەو وەک مامۆستا هەژاری برای باس دەکا، بەکوێرەوەری پێگەیشتبوو. بەکوێرەوەری ئاشنابوو و ژیانی براگەورەکەشی دردو مەینەتی گەلی کوردی پێناساندبوو. هەر ئەوەش بوو بەهاندەری پەیوەندی گرتنی بەحیزبی دێمۆکڕاتی کوردستان. ئەمن شانازیی ئەوەم پێبڕابوو کە زۆر لەنیزیکەوە لەگەڵی لەپەیوەندیدابم. هەر لەسەرەتای بەرپرسیارەتیم لە کۆمیتەی پیرانشار لە ساڵی ١٩٨٠ ڕا کە بەربەرەکانییەکی توندم هەبوو لەگەڵ تاوانبارییەکانی کەریمی و داروودەستەکەی لەوشارەدا، زۆرجار لەسەرم وەجواب دەهات. بۆیە ئیزنم بدەن، نەک بەشێوەیەکی ئەدیبانە و نووسەرانە بەڵکوو بەپێی ئەوهەستەی لەحاستی گەورەیی ئەوپیاوە مەزنەی گەلەکەمان، لەکانگای دڵمدایە لەسەری بدوێم. بەواتایەکی دیکە با وتاری ئەدەبی نەدەم و بەزمانی دڵم کە زمانێکی ساکارە، پێناسەی بکەم. ئەوهەر لەسەرەتای شۆڕشی گەلانی ئێران ڕا دەوری خۆی لەحیزبدا بەو پەڕی لێهاتوویی‌و شارەزایی گێڕا. ئەو نەک هەر ناوی سادق بوو، بەڵکوو لە کردەوەشدا نموونەی سەداقەت‌و پاکی بوو. زۆر نەترس و لەبڕیاردا ئازابوو. زۆر مەزن و پێشەوای گەلەکەمان، سەریان لەڕێی ئەو ئازایەتییە دانا. ئەو ئازایەتییە بەداخەوە بێباکی‌یەکی مەترسیداری پێ بەخشیون، کە بۆتە هۆی لەدەستچوونیان. بۆ نموونە چ دوکتۆ قاسملوو و چ دوکتۆرسەعید، ئەگەر چەند گیانپارێزی ئورووپاییان بۆ ڕۆژی دیدارەکانیان لەگەڵ ئێرانیان، بەکرێ گرتبان، کە لەزمانی وتووێژەکانیشیان نەدەزانی، ئەمڕۆش لەوانەبوو هەر لەناومان بان.

دوکتۆر سەعید، لە ڕەفتا لەگەڵ هاوسەنگەرانیدا زۆر بێڕیاو مێهرەبان بوو، هەمیشە پێکەنینێکی شیرن‌و خۆشی لەسەرزاری بوو. لەبەرانبەر ناڕەواییدا زۆر هەڵدەچوو و بێدوودڵی بڕیاری دەدا. هەمیشە دێتەوەبیرم، کە ئەوکاتی کە بوو بە سکرتێری حیزب، ئەمن لەکۆمیسیۆنی ماڵی بووم. ئەگەرکەسێک دیارییەکی بۆبردبا، بانگی دەکردم‌و دەیکوت: «.... ئەو شتەی بۆهێناوم، بزانە ئەو بە یارمەتیی پێشمەرگایەتی چۆن دەتوانێ دیاری بۆمن بۆ بێنێ!» ئەو نەخۆشیی گەدەی هەبوو و چێشتەکانی ساڵۆنی نانخواردنی حیزبی پێنەدەکەوتن. لەکۆمیسیۆنی ماڵی بڕیارمان دا مریشکی بۆ بەرن‌و لە سکرتاریا بۆی ببرژێنن. کاتێک بەوەی زانی زۆر توورە بوو. کوتی: «شتی وا قبووڵ ناکەم، ئەوەی ئێوە لەساڵۆنی نانخواردن دەیخۆن، ئەمنیش هەر ئەوەم دەوێ‌و ئەگەر بە شتێکیش گەدەم ناڕەحەت بوو نان‌و پەنیر یا شتێکی ساکاری دیکە دەخۆم.

دوکتۆر سەعید، لە پێوەندیدا مرۆڤێکی زۆر خاکی‌و بەدوور لە خۆبەزلزانی بوو. ئەو بەڕاستی کەسێک بوو کە پلەی بەرزی حیزبایەتیی هەر بۆ خزمەت دەویست، نەک بۆ خۆ گەورەکردن. بۆخۆی ئەوەندە گەورەبوو کە پێویستیی بەوەنەبوو خۆ گەورە بنوێنێ. ڕۆژێکی بۆ کارێکی پەیوەندیدار بە کۆمیسیۆنی ماڵی، چووم ببینم. بەرپرسی سکرتاریا کوتی «دانیشە جارێ میوانێکی لەلایە، بائەو بێتەدەر تا پێی بڵێم تۆ هاتووی». شتێکی وای پێنەچوو کاک دوکتۆر میوانەکەی بەڕێکرد، کەچاوی بەمن کەوت، ناڕەحەت بوو، کوتی: «بۆ لێرەدانیشتووی؟» کوتم «میوانت هەبوو ڕاوەستام تا ئەو بڕوا» کوتی برا تۆ ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی، هەرکات هاتی دەتوانی سکرتێر ببینی، پێویست‌ناکا لێرە دانیشی‌و چاوەڕوان بێ!» ئەوە هەڵوێستێک بوو کە ئەوەندەی من دیتم، دوای شەهید بوونی کاک دوکتۆر سەعید، ئەگەر بۆ هەمووانیش نا، لانی‌کەم بۆ هێندێکان وەلانرا.

ئەو کەسێک بوو کە لە ڕێبەریکردنی حیزبدا بەڕاستی توانی جێگای دوکتۆر قاسملوو پڕکاتەوە. بڕیارو هەڵوێستەکانی زۆر ژیرانەبوون‌و لە وتاردا تووشی هەڵەی سیاسی نەدەبوو و سیاسەتوانێکی کارامە و وردبین بوو. باوەڕی تەواوی بە یەکێتیی نەتەوایەتیی کورد بوو و سەرکەوتنی هەر پارچەیەکی کوردستانی بە ئی هەموو کورد دەزانی. لەڕۆژی گیرانەوەی کەرکووکدا، لەپێش سکرتاریا بووم. شەهید دوکتور هەر هاتە پێش دەرکە و دەستی کرد بەتەقەی خۆشی. زۆرمان پێسەیربوو، چونکە ئەو هەمیشە دژی کاری وابوو و لەبۆنە خۆشەکاندا نەیدەهێشت بیکەین. پاشان لێمان پرسی سەرەڕای ئەوەی هەمیشە ئامۆژگاریی دەکردین خۆ لەوکارە بپارێزین، چۆن بوو ئەوجارە بۆخۆی تفەنگی بەحەواوە هەڵتۆقاند! لە وەڵامدا کوتی ئەو بۆنەیە ئەوەندە خۆشە کە نرخی ئەوەی هەیە تەقەی خۆشیی بۆ بکەی. پاش سەرکەوتنی شۆڕشی کوردستانی باشوور و دامەزرانی حکوومەتی هەرێمی کوردستان، دەیکوت ئەگەر بزانین کاری چەکداریمان زیان بەو ئازادییە دەگەیەنێ دەبێ وەلای نێین. باوەڕێکی قووڵی بە پێوەندیی دۆستانە و هاوکاری دەگەڵ گەلانی دیکەی ئێران هەبوو و وەک دیتمان بەداخەوە سەریشی هەرلەو ڕێیەدا دانا. لەپێوەندیی نێونەتەوەییشدا، پیاوێکی سەرکەوتوو و لە نێو وڵاتانی ڕۆژئاوادا باش نەسرابوو و دۆستی زۆری لەوێ هەبوون.

ئەویش وەک دوکتۆر قاسملوو چاونەترس‌و ئەهلی خەتەرکردن بوو. بەداخەوە سەرەڕای ئەزموونی تاڵی سکرتێری پێشووی حیزب لەو گۆڕەپانەدا، تووشی هەمان هەڵە بۆوە و بەبێ ڕەچاوکردنی باری ئەمنی لەگەڵ نوێنەرانی چەند ڕەوتێکی سیاسیی ئێرانی لە قاوەخانەیەک دانیشت و کۆماری ئیسلامیی ئێران زۆر بەئاسای توانیی دەستی لێبوەشێنێ. یادی بەخێرو ڕووحی شادبێ.

٢٠١٢/٨/١٣
ئادیلاید – ئوستەرالیا

ڕوانگەی دوکتۆر سەعید دەربارەی مێژووی کورد

مێهدی مێهرپەروەر

کتێبی «کورتە مێژووی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کورد لە سەدەی نۆزدەیەم تا کۆتایی شەڕی دووەمی جیهانی» ناوێکی ئاشنایە بۆ تێکۆشەرانی دێموکرات و ئەو کەسانەی بە دوای ئاگاداربوون لە مێژووی جووڵانەوەی کورد لە دوو سەدەی ڕابردوودا بوون. ئەم کتێبە لە نووسینی «سەعید بەدەل» دوکتۆر سادق شەرەفکەندییە.

کاک سەعید وەک کەسایەتییەکی ئاکادیمی، شۆڕشگێڕێکی ڕاستەقینە و ڕێبەرێکی واقیع بین لە دژوارترین قۆناخی خەباتی نەتەوایەتیی گەلی کورد لە کوردستانی ئێران لە دەیەی ٦٠ی هەتاوی و سەرەڕای سنووردداربوونی دەستڕاگەیەشتن بەسەرچاوەگەلی مێژوویی، هەوڵی دا کورتەیەک لە مێژووی بزووتنەوەی کورد بەتایبەت لە دوو سەدەی ڕابردوودا لە دوو توێی کتێبێکدا بڵاو بکاتەوە.

ئەم کتێبە کە لە ٢ بەش و ٦ فەسڵ پێک هاتوە، لە فێرگەی سیاسی–نیزامیی حیزبی دێموکرات بووە یەکێک لە سەرچاوەکانی وانەی مێژووی بزووتنەوەکانی کورد. نووسەری ئەم دێڕانە کە ماوەی ٧ ساڵ لە فێرگە ئەرکی وانەوتنەوەی بەشێک لە وانە سیاسییەکان و یەک لەوان مێژووی بزووتنەوەکانی کورد بۆ بەشداربووانی فێرگەی سیاسی–نیزامیم لە سەر شان بوو، بەو ئاکامە گەیشتم کاک سەعید بە نووسینی ئەو کورتە مێژووە ویستوویەتی ئەو پەیامە بە خوێنەرانی کتێبەکەی بدا، ئەگەر نەتەوەیەک ئاگاداری ڕابردووی خۆی نەبێ و وانە و ئەزموون لە ڕابردووی وەرنەگرێ و بەشێوەیەکی لۆژیکی شرۆڤەی ڕووداوەکان نەکا، بێگومان مەحکووم بەدووبارەکردنەوەی ڕووداوە تاڵەکان دەبێ، هەروەها دەیویست ئەوەمان پێ بڵێ یەکێک لە گەورەترین کێشەکان کە کورد لەگەڵی بەرەوڕوو بووە و پێوەی ناڵاندوویەتی، نەبوونی کۆدەنگی لەنێوان ڕێبەران و پێکهاتەکانی کورد لە قۆناخە جیاجیاکانی مێژوودا بووە، هەروەها هەوڵی داوە بەئاماژەکردن بەشۆڕشە یەک لە دوای یەکەکان سەدەی نۆزدەیەم تا کۆتایی شەڕی دووەمی جیهانی خوێنەران لەوە ئاگادار بکاتەوە هەر چەندە هۆکاری شکستی ڕاپەڕینەکانی کورد فرت و فێڵ و هێزی نابەرانبەری سەربازیی وڵاتانی داگیرکەر بووە، بەڵام هۆکارێکی دیکەش لە ئارادا بووە ئەویش ناکۆکی و ململانێی ناو ماڵی کورد بووە کە زیان و ئاسەوارەکانی زۆر گرانتر و بەژانتر بووە لە نییەتی دوژمنانی سوێندخواردووی کورد.

کاک سەعید لە کتێبەکەیدا کە دێتە سەر باسی ئاکامەکانی شەڕی یەکەمی جیهانیی و دۆخی کورد لەو سەردەمەدا پێی وایە گونجاوترین دەرفەت بووە بۆ کورد تا سەربەخۆیی وڵاتەکەی ڕابگەیەنێ، بەڵام لە بەر چەند هۆکارێک و یەک لەوان نەبوونی ڕێبەرییەکی یەکگرتوو ئەو ئاواتەی کورد نەهاتووەتە دی، لەو بارەوە دەنووسێ:

«... بۆ کورد قۆناخی نێوان ١٩١٨ و خەرمانانی ١٩١٩ گونجاوترین کاتی پێکهێنانی دەوڵەتێکی نیشتمانی بوو. ئەم ئاواتەش لە نێوان خەرمانانی ١٩١٩تا سەرەتای زستانی هەمان ساڵ هێشتا ئیمکانی هەبوو، چونکە لەو ماوەیەدا بەتەواوی بۆشایی سیاسی لە تورکیە و ناوچە داگیرکراوەکانی عوسمانی دەبینرا.

سەربازەکانی فەڕەنسا، بریتانیا، ئیتالیا و یونان زیاتر لە سێ لەسەر چواری خاکی تورکیایان داگیر کردبوو، یەکێتیخوازان لە مەیدان وەلانرا بوون و دەسەڵات و نفووزی سوڵتان و حکوومەت لە چوارچێوەی پایتەختی عوسمانی نەدەترازا و سوپای عوسمانی بەیەکجاری لێک بڵاو ببوو و ئەفسەر و کادرەکانیان سەریان لێ شێوا بوو، ڕووسیاش ببووە وڵاتی شووراکان و وازی لە زێدەخوازییەکانی ڕووسیای تێزاری هێنا بوو، دۆخی سوپای ئێرانیش لە سوپای عوسمانی باشتر نەبوو.

بەڕاستی لە مێژوودا ئەو سەردەمە گونجاوترین کات بوو بۆ ڕزگارکردنی کۆی کوردستان و پێکهێنانی دەوڵەتی سەربەخۆی کورد و ئەگەر لە نێو کورد و ڕێبەرانی ئەو کاتدا توانایی پێکهێنانی دەوڵەتێکی ئەوتۆ هەبایە، ئەگەری بەهێز هەبوو فەڕهنسا و بریتانیاش قبووڵیان بکردایە، بەڵام ئەم دەرفەتە گونجاوە لە کیس نەتەوەی کورد چوو. چوونکە کۆمەڵگای کورد بەو ڕادەیە پێش نەکەوتبوو کە لە ژێر کاریگەریی سیستمی دەرەبەگایەتی ڕزگاری بێ و لە دەوری ڕێبەرییەکی یەکگرتوو و مۆدێڕن کۆ بێتەوە، ڕێبەریی بزووتنەوەی کورد کە لە گرووپەکان، کەسایەتییەکان و حیزبە جۆراوجۆرەکان پێک هاتبوون، بەهۆی دووبەرەکی و تایبەتمەندیی عەشیرەیی تووشی لێکترازانی فیکری ببوون، هەربۆیە لە ڕووی تێگەیشتنی سیاسی و مێژوویی، لە ئاست بارودۆخی هەستیار و قەیراناویی ئەو سەردەمە نەبوون....»

کاتێک گۆڕانەکانی ناوچەی ڕۆژهەڵاتی ناوەڕاست و پێگەی کورد لەم هاوکێشەیەدا هەڵدەسەنگێنین، دەردەکەوێ ڕەوشی کورد بەبەراورد لەگەڵ ڕابردوو گۆڕانی بەرچاو و ڕیشەیی بەخۆوە بینیوە، بەشێوەیەک مێژووی دوای شەڕی یەکەمی جیهانی و ئەو دەرفەتە گونجاوە کە کاک سەعید ئاماژەی پێ کردوە، خەریکە دووپات دەبێتەوە.

لە کوردستانی باشوور تا ڕادەیەک مافەکان دەستەبەر کراون و ڕەوشی ئەو هەرێمە جێگیر بووە، هەر چەند چارەنووسی بەشێک لە خاکەکەی هەروا نارۆونە. کوردستانی ڕۆژئاوا لە جۆش و خرۆشدایە و چاوەڕوان دەکرێ ئەسەد هەمان چارەنووسی قەزافیی هەبێ. پرسی کورد لە تورکیا پێی ناوەتە قۆناخێکی نوێوە و ڕەوشی ئێرانیش چ لە ئاستی ناوخۆ و چ لە ئاستی نێودەوڵەتیدا لە خراپترین حاڵەتدایە. پرسی کورد کە لە ڕابردوودا هەوڵ دەدرا وەک پرسێکی ناوخۆیی سەیر بکرێ، بووەتە پرسیکی ناوچەیی و تەنانەت جیهانیش، هاوکێشە سیاسییەکانی ناوچە بە پێچەوانەی ڕابردوو کە بەردەوام بەزیانی کورد بووە ئێستا تا ڕادەیەک لە چوارچێوەی بەرژەوەندیی کورد دایە.

لێرەدا پرسیارێک دێتە پێش، ئایا ئەم ڕەوشە کە ئێستا کورد تێیدایە و زۆر بەکورتی باسم کردوە، ئاماژەیەک نییە بۆ ئەوەی پاش نزیک بە سەدەیەک، دەرفەتێکی گونجاوی دیکە بۆ کورد هاتووەتە پێش تا بتوانێ چارەنووسی خۆی دیاری بکا، کورد تا چەند ئامادەیە قەرەبووی هەڵەکانی ڕابردووی بکاتەوە و بەخوێندنەوەیەکی نوێ پێشوازیی لە گۆڕانەکان بکا؟

ئەگەر پێوەندیی نێوان ڕێبەران و پێکهاتەکانی کۆمەڵگەی کوردستان لە ئێستا لەگەڵ ڕابردوو بەراورد بکەین بەداخەوە جیاوازییەکی ئەوتۆ نابینین، هەر پارچەیەک لە کوردستان بەدەست کۆمەڵێک کێشە ناوخۆیی، دووبەرەکی و لێکدابرانەکانەوە دەناڵێنێ، جارێکی تر ئەو نیگەرانیە سەر هەڵدەداتەوە بڵێی ئەم دەرفەتەش لە کیس کورد بچێ؟

لە کاتێکدا یادی ٢٠ ساڵەی شەهید بوونی کاک سەعید و هاوڕێیانی دەکەینەوە کە کورد لە هەموو کات زیاتر پێویستیی بەیەکریزی و کۆدەنگیی هەیە، واتە ئەو پەیامەی کە کاک سەعید ویستوویەتی بەنووسینی «کورتە مێژووی بزووتنەوەی نەتەوایەتیی کورد» بەئێمەی بگەیەنێ، هیوادارم بۆ جارێکیش بێ دەرس لە مێژوو وەربگرین و ناچار نەبین ڕووداوە تاڵەکان دووپات بکەینەوە.

ئامانج وئاکامەکانی تێرۆریزمی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان

لوقمان زەهرایی

سیاسەتی تیرۆریزمی دەوڵەتی لە وڵاتی ئێران بەرامبەربە گەلی کورد مێژوویەکی دووروودرێژ و تاڵ وکارەساتاوی بە دواوە بووە و مەبەستی ئەو سیاسەتە چەپەڵەش کە بەرنامە دارێژراووئامانجدارتاکوو ئێستاشی لە گەڵ بێ بەرێوەدەچێ،بە پلەی یەکەم، تێکشاندن و لە ناوبردنی روحیەی بەرگری وخۆراگریی گەلی کورد لە هەمبەرسیاسەتەکانی داگیرکارانە وئینکارکردنی هۆوییەتی نەتەوەیی کورد لە لایەن دەوڵەتی ناوەندگەرا ورەگەزپەرستی حاکم بە سەرئێراندا بووە.

تێرۆری جەستەیی کەسایەتییە کوردەکان لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە لایەن حکومەتەکانی تارانەوە کاریگەریی زۆرنەرێنی و خراپی کردووەتە سەرخەباتی ڕزگاریخوازیی نەتەوەی کورد لەوبەشە لە نیشتمانی داگیرکراوی کوردان. سیاسەتی دەوڵەتانی یەک لە دوای یەکی ئێران بە تایبەت لە دوای هاتنە سەرکاری رەزاخان هەوڵدان بووە بۆ سڕینەوەی ناسنامەی سیاسیی گەلی کورد و بۆ ئەو مەبەستەش بۆ بەرەنگار بوونەوە ودامرکاندنەوەی خەباتی ڕزگاریخوازانەی گەلەکەمان ولە کاتی شکست و سەرشۆڕیان لە مەیدانەکانی نەبەرد لە هەمبەرشۆرشگێرانی کورد دا، زۆر زەبونانە پەنایان بۆ تێرۆرکردنی رێبەرانی جووڵانەوەکان بردوە و بە شێوەیەکی زۆر دڕندانە و نامرۆڤانە و بێ ئەخلاقانە کەسایەتییە ناسراوەکانی کوردیان بە فرت وفێڵ خستۆتە نێو داوی خۆیان و بێ بەزەییانە تێرۆریان کردوون.

دوومەسەلەی گرینگ لە بەرێوە بردنی ئەوسیاسەتە چەپەڵانەدا دەورو کاریگەریی سەرەکییان هەبووە کە یەکیان پان فارسیزمە کە بە پان ئیرانیزمیش پێناسە دەکرێ وبوونی گەلی کورد ئینکارو حاشا دەکا و بۆ ئەو،کورد وکوردستان بوونی نیە و یەک نەتەوە و یەک ئاڵا و یەک دەوڵەت کە پێناسەی فارسەکان بکا، سیاسەتی نەگۆڕیانە ولە پێناو جێ بەجێکردنی ئەو سیاسەتە دژی ئینسانییە دا و بۆ بە قەولی خۆیان پاراستنی ‹‹ چوارچێوەی عەرزیی ئێران›› ئامادەن بە هەزاران رۆڵەی کورد قەتلە عام بکەن وهەموو ڕۆژهەڵاتی کوردستان خاپووربکەن.

مەسەلەی دووهەم، پەرەئەستاندنی بیری فوندامێنتالیزمی مەزهەبی شیعە لە ئێران دایە کە لە دوای شۆڕشی گەلانی ئێران لە ١٩٧٩ و بە دەستەوە گرتنی دەسەلات لە لایەن ئاخوندە شیعەکان بە سەرۆکایەتیی خومەینی رۆژ لە گەڵ رۆژ لە هەوڵی پتەو کردنی جێگە وپێگەی سیاسی وکۆمەڵایەتی وفەرهەنگیی خۆی چ لە ناوخۆی ئێران وچ لە دەرەوەی سنوورەکانی ئەو وڵاتە بووە. دەسەڵاتی تەک ڕەوانە وسەرەرۆیانەی تاکە کەسێک کە خۆی بە جێنشینی ئیمامی زەمانی شیعەکان لە سەرعەرزفەرزدەکا و بە قەولی خۆیان تاکوو دەرکەوتنی ئیمام مەهدی، ئەرکی بەرێوەبردنی جیهانی ئیسلامی لە ئەستۆیە. وەلیی فەقی دەسەلاتی بێ سنووری هەیە و کەس بۆی نیە قسەی لە قسەی بکا و لە بەرامبەر فەرمان و بڕیارەکانی دا ڕابوەستێ. ڕێژیمی دیکتاتۆر ودژە ئازادی و دیموکراسیی ئاخوندە شیعەکان بە زەبری زەبروزەنگ وکوشتن و گرتن و زیندان و ئیعدام خۆی بە سەرهەموو گەلانی دیکەی غەیری فارس داسەپاندوە وهەوڵی داوە لە ڕێگای بەرەوپێشبردنی سیاسەتی تێرۆر و تۆقاندن جێگە وپێگەی دەسەڵاتی خۆی لە ئێران دا لە هەمبەرسوننی مەزهەبەکان و ئایینەکانی دیکە بە هێزتربکاو بۆ ئەو مەبەستەش بە پەنا بردن بۆ ئاین وشەرعیەتدان بە کردەوە دژە ئینسانییەکانی، سیاسەتی پاکتاوی ئایینی وئێتنیکی لە دژی گەلانی دیکەی ئێران بەرێوە بردوە ودڕندانەترین شێوازەکانی کوشتار وقەڵاچۆی لە سەرگەلانی غەیری فارس و بە تایبەت کوردەکانی رۆژهەڵاتی کوردستان تاقی کردۆتەوە.

دەرکردنی فەرمانی جیهاد لە لایەن خومەینی لە دژی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ٢٨ ی گەلاوێژی ١٣٥٨ ی هەتاوی و بە کافر ناسینی کوردان بەڵگەی حاشا هەڵنەگرن بۆسیاسەتی پاکتاوی ڕەگەزی و تێرۆریزمی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی کە لە دژی گەلی کورد بەرێوە چووە و تاکوو ئێستاشی لە گەڵ بێ کۆماری ئاخوندە شیعەکان لە کوردستان دا پەیرەوەی لە سیاسەتی تێرۆریزمی دەوڵەتی دەکا وکورد بە کافرو کوردستان بە زیدی کافران پێناسە دەکرێ وهەرلەو چوارچێوەش دایە کە ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەردەم بۆ کۆماری ئیسلامی کەیسێکی ئەمنی بووە وکوردستانیش بۆتە مۆلگەی بە هەزاران لە بەکرێگیراوانی ڕێژیمی ئاخوندە شیعەکان.

فەرمانی جیهادی خومەینی لە دژی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان سەرەتای دەستپێکی سیاسەتی تێرۆریزمی دەوڵەتی شیعەی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانە. لە ماوەیەکی کورت دا و لە دوای دەرکردنی حوکمی جیهادەکە قەڵاچۆی خەڵکی گوندەکانی قارنێ ، قەڵاتان ،سەوزی، سەرچنار، قەرەگۆل،ئیندرقاش ودەیان گوندی دیکە بە دەستی سپای جەهل و نەزانی ئاخوندەکان روویاندا وبە پێی پیلانێکی پێشتر دارێژرا ولە شاری نەغەدە شەڕی کورد و تورکیان دروست کرد و بە سەدان کەس لە کوردانی شاری نەغەدە بێ تاوان ومەزلومانە قەڵاچۆ کران وبە هەزارانیش ئاوارە و پەرێوەی گوند وشارەکانی دەوروبەر بوون. ئەنجام دانی ئەو جەنایەتانە لە ژێرناوی ‹‹ جیهاد لە دژی کوردستان›› بەڵگەی حاشا هەڵنەگری تێرۆریست بوونی نیزامی ئاخوندەکان و پان ئێرانیستە شیعەکان نیشان دەدا. جێبەجێکردن وبەرێوە بردنی سیاسەتی تێرۆریزمی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە ژێرناوی دین و شەڕی دژی کافرانی کورد لە کوردستان لە لایەک وشەڕ بۆ پاراستنی ‹‹ چوارچێوەی عەزری ئێران وسنورەکانی کۆماری ئیسلامی›› لە دەست درێژی بێگانە وڕاوەدوونانی چەکدارە کوردەکانی بە قەولی ئەوان سەر بە بێگانە لە لایەکی دیکەوە، ئاکام و کاریگەریی جۆراوجۆری زۆرخراپی لە بوارەکانی سیاسی، فەرهەنگی، کۆمەڵایەتی وئابووری لە سەرکۆمەڵگەی کوردستان بە گشتی ولە سەرجووڵانەوەی کورد بە تایبەتی داناوە.

یەکێکی دیکە لە سیاسەتەکانی تیرۆریزمی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی لە کوردستان حەزفی جەستەیی چالاکان وخەباتکاران و رووناکبیرانی کورد بە گشتی و ڕێبەرانی جووڵانەوەی ڕزگاریخوازی بە تایبەتی بووە و بۆ ئەو مەبەستەش تێرۆرکردنی ڕێبەرانی حیزبی دێموکرات چ لەناوخۆی کوردستان و چ لە دەرەوەی سنوورەکانی ئێران بۆتە بەشێکی گرینگ وسەرەکی لە سیاسەتی تێرۆریزمی دەوڵەتی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کە بە پلان وبەرنامە ودیاری کردنی بودجەی پێویست بۆ جێ بە جێ کردنیان بە کردەوە هەنگاویان بۆهەڵێناوەتەوە وبە داخەوە لەو پیلانە چەپەڵ وشومەیان دا وبە هۆی کەمتەرخەمی ڕێبەرانی کورد سەرکەوتوو بوون.

تێرۆرکردنی د.شەرفکەندی وهاورێیانی لە ڕێستورانی میکۆنۆسی شاری برلین لە ئالمان بە دەستی تێرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی کە بە پیلان ونەخشەی پێشتر بۆدارێژراوبەرێوەچوو یەکەمین تێرۆری دەوڵەتی ئەو ڕێژیمە دژی ڕێبەرانی گەلی کورد لە دەرەوەی سنورەکانی ئێران نەبوو.

تێرۆری د.قاسملوو و عەبدوللای قادری ئازەرسەرەتای دەستدرێژیی تیرۆریزمی نێودەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی لە دژی گەلی کورد لە دەرەوەی سنووڕەکانی کوردستانە. کۆماری ئیسلامی بە بیانووی چارەسەری کێشەی کورد زۆرلە مێژبووکە پیلانی لە داوخستنی ڕێبەری بلیمەت ولێوەشاوی گەلی کورد د.قاسملووی دارشت بوو،

تەنیا لە دەرفەت دەگەڕا تاکوو جێبەجێی بکا و بە داخەوە ئەوجارەش ڕێبەری خەباتی ڕزگاری خوازانەی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان «کەوتە داوی عەجەمان» وزۆردڕندانە وجەنایەتکارانە لە سەرمێزی بە ناو وتووێژ بە دەستی تێرۆریستەکانی ڕێژیم کە خۆیان بە دیپلۆمات ناساندبوو، شەهید کرا.

٣ ساڵ وچەند مانگ دوای تێرۆرکردنی د.قاسملوو وهاورێیانی لە وییەن ، ئەوجارتێرۆریزمی دە وڵەتی کۆماری ئیسلامی لە برلین گیانی د.سادقی شەرەفکەندی سەرۆکی هەڵکەوتووی حیزبی دێموکرات وکاک فەتاح عەبدولی وکاک همایونی ئەردەلان وکاک نوری دەهکردی کە دۆستی حیزبی دێموکرات بوو ئەستاند .

کۆماری ئیسلامیی ئێران زۆری هەوڵ دا کە لە ڕێگای دیپلۆماسی وئابوورییەوە زەخت بخاتە سەردەوڵەتی ئالمان تاکوو پێشی بەرێوە چوونی

وریبەرانی لە ناوخەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان ئاگادار بوون و بۆیە هەمان سیاسەتیان دووپات کردەوە کە دەرحەق بە کۆماری کوردستان وبە شەخسی پێشەوا قازی مەحەممەد وهاوڕێیانی لە لایەن ڕێژیمی حەمەرەزاشاوە کرا. مەحاکەمە کردن ولە سێدارە دانی پێشەوا قازی مەحەممەد و براوئامۆزاکەی بۆ گەلی کورد و بۆحیزبی دێموکرات زەبرێکی یەکجار زۆر قورس و کاریگەر بووکە ئاکامی زۆرکارەساتاویی بۆ خەباتی ڕزگاریخوازانە وبۆ ناسیۆنالیزمی کوردی بە دواوە بوو. چەندین ساڵ دوای ئەوکردەوە جەنایەتکارانەیەش، حیزبی دێموکرات تووشی لاوازی و پرش وبڵاویی تەشکیلاتی ببوو. کۆماری ئیسلامییش بۆ تێکشکاندنی روحیەی بەرگری وخۆراگریی ئەندامان ولایەنگرانی حیزبی دێموکرات وخەڵکی ڕۆژهەڵاتی کوردستان هەمان سیاسەتی گرتە بەروبۆئەو مەبەستەش لە ناوبردن

لە کوردستانەوە بەرەنگاری نارەزایەتیی خەڵک نەبێتەوە و بەڵکوو لە سەرئاستی ئێرانیش تووشی گیروگرفتی سەرەکی بێ لە هەمبەر نارەزایەتیی گەلانی ئێران.

بۆیە تێرۆری د. شەرەفکەندی بۆ جارێکی دیکە زەبرێکی گورچ وبڕبووکە وەخەباتی دێموکراسی خوازی لە سەرئاستی ئێرانیش کەوت. تێرۆری د. شەرەفکەندی کاریگەری لە سەرچالاکی سیاسی ڕێکخراو وکەسایەتیەکانی ئێرانی لە ئۆروپا و ئامریکا دانا ولە راستی دا تاڕادەیەکی زۆرشۆکێکی سیاسی وسایکۆلۆژی بوو کە لە جەریانە سیاسیەکانی ئێرانیش کەوت وئەو کردەوە تێرۆریستیە ترسی زۆری خستە نێو دڵی چالاکوانانی ئێرانی دژبە ڕێژیمی ئاخوندە شێعەکانی نیشتەجێ لە دەرەوەی وڵات وزۆرانی ناچار کرد کە لە ترسی گیانیان بێ دەنگ بن.

د.شەرەفکەندی بە روونی ئەو مەسەلەی دەرخست وکاریگەریی ڕاستەوخۆی لە سەرروحیەی ئەندامانی حیزب لە پلەی یەکەم و بە پلەی دووهەمیش لە سەرروحیە و مۆرالی تاکەکانی کۆمەڵگای کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان داناوە و زۆر کەسی تووشی ناهۆمیدی و بێ هیوایی کردوە و ڕێژیم بەوکارە هەوڵی داوە کە بە تەواوی ورەی ئەندامانی حیزبی دێموکرات برووخێنێ و تۆوی ناهومیدی و شکست لە ناو ئەندامانی حیزبی بە تایبەتی و کۆمەڵگای کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان بە گشتی بچێنێ. تێرۆری د. قاسملوو و د. شەرەفکەندی ببوو بە هۆی ئەوەی کە ژومارەیەکی بەرچاو لە ئەندامانی حیزبی خوازراو ونەخوازراو ریزەکانی حیزب بە جێ بهێلن و یان ڕوو لە هەندەران بکەن و یان خۆیان تەسلیمی کۆماری ئیسلامی بکەنەوە و لە ئاکامیشدا دا ژومارەیەک لەوانەی خۆیان تەسلیمی ڕێژیم کردەوە ملیان بۆ داوای ڕێژیم لە مەڕ هاوکاری وسیخوری و چەک هەڵگرتن شۆڕکرد و کەوتنە شەڕی هاوسەنگەرانی پێشووی خۆیان و ڕێژیمیش بە پلان و بەرنامە لە هەوڵی پەرەپێدانی سیستمی جاشایەتی و کورد بە گژی یەکترداکردن دا بووە، بۆئەوەی کورد لە جیاتی خەبات و بەربەرەکانی لە دژی ڕێژیمی ئاخوندەکان، خەریکی خۆخۆری وشەڕی براکوژی بن.

هەرچەند کردەوەی تێرۆریستییەکەی ڕێستورانی میکۆنووس کە ببووە هۆی شەهید بوونی د.شەرەفکەندی وهاورێیانی بە دەردی کەیسەکەی د.قاسملوو نەچوو و دەولەتی ئالمان نەیتوانی ساتوسەودا بە خوینی ئەو شەهیدانەوە بکا ولە ئاکامی ٣ ساڵ و چەند مانگ لێکۆڵینەوە و بردنی دەیان شاهید بۆ بەردەم دادگا، دادگای فێدرالی ئالمان ڕاستەوخۆ سەرانی ڕێژیمی تارانی بە دەستهەبوون وفەرماندان بە جێبەجێکردنی ئەو تێرۆرانە مەحکوم و ریسوا کرد و ببوو بە هۆی خۆشحالیی گەلی کورد، بەڵام لە دەستچوونی د.شەرفکەندی خەسارێکی زۆرگەورە بوو کە وەحیزبی دێموکرات و وەخەباتی ڕزگاریخوازی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کەوت وحیزبی دێموکرات وگەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی لە بوونی ڕێبەرێکی بەتوانا ولێزان وسیاسی بێ بەش کرد.

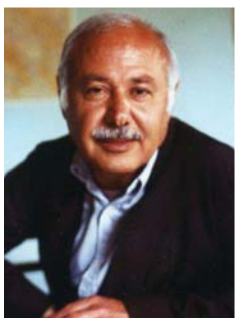

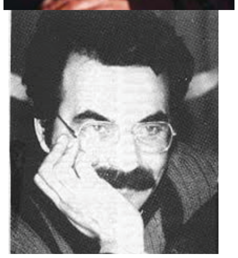

دادگای ئەو جەنایەتە بگرێ وسەرەڕای نارازیبوونی دەوڵەتی ئالمانیش، دادگای سەربەخۆی ئەو وڵاتە بڕیاری خۆی دا وپاش ٣ ساڵ و چەند مانگ لێکۆلینەوە وهێنانی ژمارەیەکی زۆرخەڵک وەکووشاهید بۆ دادگا وخەرجکردنی پارەیەکی زۆر، سەرەنجام لە بڕیارێکی مێژوویی وئازایانە دا سەرانی پلە یەکی ڕێژیمی ئاخوندەکانی بە دەست تێدا بوون لەو جەنایەتە وەکوو تاوانباربە جیهان ناساند و یەکێکیش لە بەرێوەبەرانی ئەو تێرۆرە بە زیندانی دووردرێژ حوکم درا. بڕیاری دادگای فدرالی ئالمان رووخساری دڕندانە وتێرۆریستی کۆماری ئیسلامی و مەزلوومیەتی گەلی کوردی بە دونیا ناساند و ئەو ڕاستیەی بۆ مرۆڤایەتی وجیهانی ئازاد خستە رووکە ئەو دەوڵەتە پێشێلکەری هەموو قانوونە نێونەتەوەییەکان و ماف و ئازادییەکانی گەلانی ئێرانە. لە ژێر کاریگەری بڕیاری دادگای فدڕالی ئالمان بووکە وڵاتانی ئەندامی یەکێتی ئوروپا ناچاربوون دیپلۆماتەکانیان لە تاران بانگ بکەنەوە وهەتا چەند مانگان پەیوەندی دیپلۆماتی وڵاتانی ئەندامی یەکێتی ئوروپا لە گەڵ ڕێژیمی تیرۆریستی ئاخوندەکان تووشی ساردی وسڕی بوو.

ئامانج وئاکامەکانی تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی لە سەرکورد وجولانەوەکەی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان لە چەند ڕەهەندەوە جێگای تێرۆانین وهەڵسەنگاندن.

یەکەم : بواری سیاسی

لە سەر ئاستی کوردستان،هەوڵدان بۆ لاوازکردنی حیزبی پێشەنگی جولانەوە، واتە حیزبی دێموکراتی کوردستان بوو. دوژمنان بە باشی لە جێگەو پێگە وخۆشەویستیی ئەو حیزبە

وحەزفی فیزیکیی سەرانی حیزبی دێموکراتی کردە ئامانجی سەرەکیی خۆی و تیرۆریزمی دەوڵەتیی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان پلانداڕێژراو و بە بەرنامە ئەو ئامانجەی بەرێوە برد.

لە سەرئاستی ئێران، ئەگەرچی تێرۆرکردنی د.قاسملوو زەبرێکی سامناک بووکە لە حیزبی دێموکرات ولە کۆمەڵگای کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کەوت ،خەسارێکی یەکجارگەورەش بووکە وەجولانەوەی دیموکراسیخوازانە لە سەرئاستی سەراسەری ئێران کەوت. بە نەمانی د. قاسملوو گەلانی ئێران کەسایەتییەکی هەڵکەوتوو ولێزانیان کە بۆ پرۆسەی بە دیموکراتیزە کردنی ئێران دەوروکاریگەریی زۆربەرچاوی هەبوو لە دەست دا وئەوەش بۆ دیکتاتۆریی ویلایەتی فەقی دەسکەوت وسەرکەوتنێکی گەورە بوو.

بە هەمان شێوە شەهید کردنی د.شەرەفکەندی وەکوو کەسایەتییەکی هەڵکەوتوو چ لە سەرئاستی کوردستان وچ لە سەرئاستی ئێران جارێکی دیکە حیزبی دێموکراتی تووشی هەژانێکی گەورە کرد. د. شەرفکەندی ڕێبەرێکی هەڵکەتوو بووکە بە قسەی زۆر لە دۆستان و چاوەدێرانی سیاسی جێگرێکی لێوەشاوە بوو بۆ پڕکردنەوەی جێگای بەتاڵی د.قاسملوو، لە هەمان کاتدا هەڕەشەیەکی گەورەش بوو بۆ سەردەسەڵاتی کۆنەپەرستانەی ئاخوندە کان لە ئێراندا. د.شەرەفکەندی هەوڵەکانی خۆی وەرگەڕخستبوو بۆ ئەوەی لایەنە جیاجیاکانی ئۆپۆزیسیۆنی دەرەوەی کۆماری ئیسلامی لە یەکتر نزیک بکاتەوە و بەوکارەش دەیهەویست پشت ئەستوورییەک بۆ خەباتی ڕزگاریخوازی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دروست بکا،تاکوو ڕێژیمی ئاخوندە شیعەکان تەنیا

دووهەم: تێکشکاندنی کەسایەتیی تاکی کورد لە بواری هۆوییەتەوە

ئامانجێکی دیکەی تێرۆریزمی دەوڵەتی کۆماری ئیسلامی لە تێرۆری د. قاسملوو و د. شەرەفکەندی تێکشکاندنی کەسایەتیی تاکی کورد بووە وبۆ ئەوەی هەستی متمانە بە خۆکردن لە ناخی دابکوژێ. خۆ بەکەم زانین و تەحقیربوون لە لایەن دەسەلاتدارەوە. هەم لە کەیسی تیرۆری د.قاسملوو دا و هەمیش لە کەیسی تێرۆری د. شەرفکەندی دا کۆماری ئیسلامی هەوڵی تەحقیرکردنی هۆوییەتی نەتەوەیی تاکی کوردی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستانی داوە ولە ناوخۆی وڵات لە ڕێگای جۆراوجۆرەوە هەوڵی داوە ئەو پەیامە بە گوێی خەڵک لە ڕۆژهەلاتی کوردستان بگەیەنێ کە ‹‹ خودموختاریمان دا بە ڕێبەرەکانتان››. لە سەر ئاستی دەرەوەش بە سات وسەودای سیاسی وبازرگانی هەوڵیان داوە کە تێرۆری سەرانی کورد وەکوو شتێکی بێ نرخ و بێ بایەخ بە دونیا نیشان بدەن و خۆیانی لێ بێ بەری بکەن و دیتیشمان کە چۆن دوای تیرۆری د.قاسملوو و هاورێیانی لە وییەن، بە سات وسەودای سیاسی و بازرگانی دەمی دەسەلاتدارانی ئەوسەردەمی حکوومەتی ئۆتریشیان بەست و تێرۆریستە نێردراوەکانیان بە بێ هیچ گیروگرفتێک بە فرۆکە بردەوە تاران.

سێهەم : بواری سایکۆلۆژی وتێکشکاندنی روحیەی بەرگری وخۆڕاگری

کردارە تێرۆریستییەکان جگە لە بواری جەستەیەوە، لە بواری سایکۆلۆژییشەوە کاریگەریی خۆیان لە سەر بواری دەروونیی تاکی کورد هەیە و تێرۆری ڕێبەرانی کورد د. قاسملوو و

هەڵبەت جێگەی خۆیەتی کە خەمساردی وکەمتەرخەمیی وبە کەمزانینی تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی لە لایەن ڕێبەرانی شەهیدەوە بە خاڵێکی زۆرلاوازسەیربکەین و ئەگەر د.شەرەفکەندی هەڕەشەکانی ڕێژیمی تیرۆریستی کۆماری ئیسلامیی بە هیند وەرگرتبا و ئاوا بێ موبالات نەچووبا لە گەڵ چەند کەسێکی نەناسراو کە هیچ گرینگییەکیان بۆ ڕێژیم نەبوو لە ڕێستورانی میکۆنووس تا درەنگانی شەو بە بێ پارێزەرکۆبوونەوەی نەکردبا، ڕەنگ با ئاوا بە سووک وسانایی نەوکەوتبا نێو داوی تێرۆریستەکانەوە و ئاوا بێ بەزەیانە شەهیدنەکرابا. شەهید بوونی د.شەرفکەندی خەسارێکی زۆر گەورە بوو کە وەحیزبی دێموکرات وخەباتی ڕزگاریخوازی لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان کەوت و ئێستاشی لە گەڵ بێ جێگای بە تاڵی هەست پێ دەکرێ.

کوردی ڕۆژهەڵات هیچکات نابێ پێشوازیی گەرم وگۆڕی نوێنەرانی وەزارەتی دەرەوەی ڕێژیمی تێرۆریست پەروەری تاران لە کازم دارابیی تێرۆریست لە فرۆکەخانەی تاران لە یاد بکەن کە چلۆن دوای ١٥ ساڵ زیندان وگەڕانەوەی بۆ باوەشی کۆماری ئیسلامی وەکوو قارەمانی میللی دەستەگوڵیان لە ملی کرد و لە مێدیاکانی سەربە ڕێژیم وەکوو رۆلەیەکی ڕاستەقینەی ئیسلام باسیان لێوەکرد. با تیرۆری دوو ڕێبەری لێوەشاوە و هەڵکەوتووی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەرسێک بێ بۆ باقی ڕێبەرانی ئێستای حیزبەکانی رۆژهەڵات کە لە هیچ کات وساتێک دا متمانە بە ڕێژیمی تێرۆریست وتێرۆریست پەروەری کۆماری ئیسلامی نەکەن.

٢٠١٢/٩/٥

ڕۆڵی دوکتور شەرەفکەندی لە پێوەندی لەگەڵ ڕێکخراو و کەسایەتییە ئێرانییەکان

حەمە ڕەسووڵ حەسەنپوور

ڕۆژی ١٣٧١/٦/٢٦ (١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢) ڕۆژی تێرۆر کردنی دوکتور سادق شەرەفکەندی (دوکتور سەعید) ڕێبەری بەوەج و کارامەی حیزبی دێموکراتی کوردستان، کاک فەتتاحی عوبدوولی نوێنەری حیزب لە دەرەوەی وڵات، کاک هومایوونی ئەردەڵان نوێنەری حیزب لە وڵاتی ئاڵمان، کاک نووری دێهکوروی دۆستی حیزب لە ڕێستوورانی میکۆنووس لە بێرلین بە فەرمانی ڕاستەوخۆی خامنەیی و ئاگاداریی ڕەفسەنجانی، فەللاحیان و ویلایەتی کە دادگای وڵاتی ئاڵمان ڕۆژی ١٣٧٦/١/٢١ (١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧) بە بڕیارێکی مێژوویی ئەوانی بە تاوانباری سەرەکی تێرۆرەکە ناساند و مەحکوومی کردن و لە دونیادا بوو بە مەسەلەیەکی گرینگ.

لە پاشان شارەداری پاژی شالۆتۆنی بێرلین خاتوو مۆنیکاتیمەن بڕیاریدا بەردەنووسراوێک بۆ بیرەوەریی جینایەتی میکۆنووس لە بەر دەرگای ڕێستوورانی میکۆنووس کە تێرۆرەکەی لێ ئەنجام درابوو دابنێ.

حیزبی دێموکراتی کوردستان و لایەنگرانی ئازادی، ئەمەگناسی خۆیان بۆ سەرۆک و دادوەرانی دادگای میکۆنووس، دادستان، دادیار، و پۆلیس و دەزگای دژەتیروری ئاڵمان بۆ بە جێگەیاندنی ئەرکی مرۆڤانەیان دەربڕی.

ئەو خانمە نەترس و بلیمەتە کە بوو بە سەمبوڵی ئاشتی، بە نوێنەرانی شارەکەی ڕاگەیاند کە خەڵکی ئاڵمان، نادادپەروەی لە هیچ دەسەڵاتدارێک لە سەر حیسابی ئەوان قبووڵ ناکا. حوکمی دادگای میکۆنووس ئەوەی بە ڕوونی دەرخست کە فەرماندەرانی ئەو تیرورە لە تاران چ کەسانێک بوون و دادگا فەرمانی دەستبەسەرکردنی فەللاحیان بە ئەنترپۆل – (پۆلیسی نێونەتەوەیی) ڕاگەیاند.

حوکمی میکۆنووس بوو بە خاڵێکی وەرچەرخان بۆ لێکۆڵینەوە لە کاربەدەستانی حکوومەتی تاران کە نەتوانن لەوە زیاتر درێژە بە تیروری دەوڵەتی بدەن.

لەسەر ڕۆڵی شەهید شەرەفکەندی پێویستە بگوترێ ئەو پاش شەهیدکردنی دوکتور قاسملوو بە لێزانی تەواوەوە چاوەدێریی بەسەر هەموو ئۆرگانەکان و بەشەکانی حیزبدا دەکرد و لە ڕێنوێنی کردنی گرینگترین ئۆرگانەکانی حیزبەکەی کە رادیۆ و چاپەمەنی بوو و پێشتریش ساڵانێکی زۆر بەرپرسایەتی ڕاستەوخۆی ئەو دوو دەزگایەی هەبوو، غافل نەبوو.

دوکتور سەعید هەردەم و لە هەر حاڵدا دوارۆژی حیزب و جووڵانەوە و گەلەکەی لەبەرچاو بوو. هەربۆیە بەوپەڕی تواناوە هەوڵی دەدا پێوەندیی حیزب و ڕێکخراو و کەسایەتییە

جۆراوجۆرەکانی ئێرانی، نووسەر و ڕۆژنامەوان و ئاکادیمیست پتەوتر بکا.

ئەو بیری دەکردەوە کە لە پاش ڕووخانی ڕێژیمی ئاخوندی و بە ئاکام گەیشتنی خەباتی خوێناویی گەلی کورد لە ڕۆژهەڵاتی کوردستاندا، پێویستە و دەبێ لە ئێستاوە لە فکری پێوەندیگردن بە ڕێکخراو و کەسایەتییە ئێرانییەکان، ئەوانەی بڕوایان بە مافی گەلانی ژێردەستەی وڵاتی پان و بەرینی ئێران هەیە، دابین و بیانکەین بە دۆست و هاوپەیمانی حیزب و گەلەکەمان و متمانەی ئەوان بۆ لای خۆمان ڕابکێشین.

ئەو بەباشی دەیزانی ئەم کارە چەند سوودی بۆ حیزبەکەی هەیە:

– لە حاڵی ئێستادا یارمەتیی مەعنەوی بە حیزب و جووڵانەوە دەگەیەنێ.

– لە داهاتوودا وەک دوست و هاوپەیمان دەمێننەوە و دەتوانن بەرپەچی یەو پرۆپاگەندە ژەهراوییانەی نەیاران و شۆڤینیستە ئێرانییەکان لەمەر جیاوازیخوازی گەلی کورد و حیزبی دێموکراتی کوردستان بدەنەوە.

– بەم هۆیانە و زۆر هۆی دیکە دوکتور شەرەفکەندی گرینگی زۆری بە لێکنزیکبوونەوەی حیزب و لێکتێگەیشتن لەگەڵ ڕێکخراو و کەسایەتییە جۆراوجۆرەکانی ئێرانی و گەلانی ژێردەستی وڵاتەکەمان، دەدا.

وەک هەموومان دەزانین دوکتور شەرەفکەندی لە دانیشتن لەگەڵ ئەواندا بوو کە بەداخێکی زۆر گرانەوە شەهید کرا.

پێویست بە ئاماژە پێ کردنە کە دوکتور سەعید لە کاتی ئەوەیدا کە لە بەرزترین پلەی تەشکیلاتیی حیزبدا بوو ئەو پێوەندییانەی دانەمەزراند، بەڵکوو تەنانەت پێش وەرگرتنی شەرەفی ئەندامەتی لە حیزب و لە کاتێکیشدا کە ئەندامێکی سادە و ساکاری شانەیەکی حیزبی بوو گرینگی زۆری بەو جۆرە پێوەندییانە دەدا.

ئەو لەو کاتەدا کە مامۆستای وانەبێژی زانستگەی تاران و لەوێ نیشتەجێ بوو پێوەندیی پتەو و نەپساوەی بە کەسایەتییە ئاکادێمییەکان، شاعیر و ڕۆژنامەنووس و نووسەر و وەرگێراوە فارسەکان و ئەوانی دیکەوە هەبوو و هەردەم سەرنجی ئەوای بۆ لای داخوازییە ڕەواکانی گەلەکەی ڕادەکێشا، بۆیە بە هەق ببوو بە مامۆستایەکی شارەزای مێژووی جووڵانەوەکانی گەلی کورد.

پاش ڕووخانی ڕێژیمی حەمەڕەزاشا و هاتنە سەر کاری ڕێژیمی ئاخوندی بەشێک لەوانە کە زۆر زوو کەوتنەبەر تیغی بێ بەرەزیی یانەی سەرکوتی ڕێژیم و بەناچاری هاتنە کوردستان و پاشان چوونە دەرەوەی وڵات زۆر زۆر لە وتە بەنرخەکانی دوکتور شەرەفکەندی تێگەیشتن کە زۆر جاران بە گوێ دادەدان کە چاری گەلانی ئێران هاتنە سەر کاری ڕێژیمێکی مەزهەبی سەدەکانی نێوەڕاست نییە بەڵکو لە ئێراندا پێویستە و دەبێ ڕێژیمێکی سیکۆلار و فرەڕەهەند و دێموکرات بێتە سەرکار. بۆیە ئەوانە بوون بە دۆست و لایەنگری حیزب و جووڵانەوەی گەلی کورد لە کوردستانی ڕۆژهەڵاتدا.

لە یادی ٢٥ ساڵەی تیروری میکۆنووس سەری ڕێز و نەوازیش بۆ قوربانییانی ئەو جینایەتە سامناکە دادەنوێنم و درێژەدان بە ڕێگەی پیرۆزی شەهیدەکان بە ئەرکی سەرشانی خۆم دەزانم

تێبینی: بۆ نووسینی ئەم بابەتە کەڵک لە کتێبی (ئوسکۆرت بەرەو تاران) وەرگیراوە.

دوکتۆر شەرەفکەندی، وجوودێکی جیانەبۆوە لە شوناسخوازیی نەتەوەی کورد

کەسایەتیی هەر مرۆڤێک حاڵەتی پڕاکتیکی فەلسەفەی ئەو و، سیاسەتەکەی هونەری بەڕێوەبردن و جێبەجێکردنی فەلسەفەکەیەتی

ئارەش لوڕستانی

و: سیروان موساپوور

هەر مرۆڤێکی خەباتکار خاوەن چوار ڕەهەندی تاکەکەسی، کۆمەڵایەتی، نەتەوەیی و سیاسییە. دوکتۆر شەرەفکەندی وەک یەکێک لە گەورە ڕێبەرانی بزووتنەوەی حەقخوازانەی کوردستان ڕەهەندە وجوودییەکانی خۆی لەسەر شوناسی کوردی چڕ کردبۆوە و بە هاوئاهەنگیی لایەنە وجوودییەکانی خۆی لە پێناو مافی دیاریکردنی چارەنووس بۆ کوردستان تا کاتی شەهیدبوونی هەروا قورس و قاییم مایەوە و ئەمڕۆکە دوای تێپەڕبوونی ٢٠ ساڵ بەسەر شەهیدبوونیدا، یەکێک لە ئۆلگوو و سەرمەشقەکانی بزاڤ و خەبات لە ڕێگەی شوناسخوازی و مافویستی نەتەوەی کوردە.

ڕەهەندی تاکەکەسیی ژیانی دوکتۆر شەرەفکەندی لە کۆماری کوردستان و هاونشینی لەگەڵ براکەی، سیمای بەرچاو و ناوداری نێو وێژە و ئەدەبیاتی کوردستان و، بەوای ئەویشدا خوێندن و وەدەسهێنانی بڕوانامەی دوکتۆرای شیمی، دۆستایەتی و هاوکاری لەگەڵ شەهید دوکتۆر قاسملوو و حیزبی دێموکراتی کوردستان، چالاکیی بەردەوام لە دژوارترین هەلومەرجەکانی خەباتی بزووتنەوەی شوناسخوازیی کورد و سەرەنجام ڕێبەرایەتی کردنی حیزبی دێموکرات هەتا کاتی شەهیدبوونی شکڵی گرتوە و درێژەی کێشاوە. دوکتۆر شەرەفکەندی وەک تاکێک، پابەندی بنەما و بەها مرۆییەکان بوو، زۆر چالاک و ماندوویی نەناس، لە پێوەندیی دۆستانەدا سادە و دڵۆڤان بەڵام دەرحەق بە ئەنجامدانی ئەرک و بەرپرسایەتیی حیزبی زۆر جیددی و تێکۆشەر بوو. دوای هاوکاری و بوونە ئەندام لە حیزبی دێموکراتی کوردستان وەک کەسێکی خوێندەوار و خاوەن بڕوانامەی دوکتۆرای شیمی، سەرەڕای ئەوەیکە دەیتوانی داهاتوو و پاشەڕۆژێکی خۆش و ئاسوودەی هەبێت، خەباتی شوناسخوازانەی کوردی هەڵبژارد و ڕێگەیەکی گرتەبەر کە هەتا کۆتایی تەمەنی سەرانسەر هەوڵ و خەبات و ڕەنج و ماندووبوون بوو. ئەو ڕەنج و ماندووبوونەی کە لەبەر داهاتووی کوردستان قبووڵی دەکرد و لە پەنا هاوسەنگەرە ئازادیخوازەکانی ئەرکی خۆی لە بەرزترین ئاستی گونجاودا بەڕێوە دەبرد.

بەرچاوترین بەشی لایەنی کۆمەڵایەتی ژیان و چالاکیی دوکتۆر شەرەفکەندی، تەواوی پێوەندییەکان و هەوڵ و هاوکارییەکانی ناوبراو لە سەرەتای خوێندنی باڵا هەتا کاتی شەهیدبوونیەتی کە بەردەوام لە پەیوەندی لەگەڵ کۆمەڵگە بە ئاسانی لەبەرچاو دەگیرا و بەردەوامیش هەستی بە بەرپرسایەتی دەکرد. دوکتۆر شەرەفکەندی خۆی بە ئەندامێکی کۆمەڵگە دەزانی کە دەبووایە ڕۆڵی خۆی بەڕێوە ببات و ئەم خاڵە گرینگە لە سەردەمی ڕێبەرایەتیی ناوبراویشدا کەم تا زۆر بەرچاو و شیاوی گرینگی پێدان بوو

ڕووحیەی بەهێز و بیری بەرزی ناسیۆنالیستی (نەتەوەیی)ی دوکتۆر شەرەفکەندی یەکێک لەو فاکتەرانەیە کە لە زۆربەی نووسراوە و وتارەکانیدا بەردەوام دووپات بۆتەوە و جەختی لەسەر کراوەتەوە. ڕەمزی سەرکەوتنی کورد لە خەباتی شوناسخوازی و مافویستی لە ڕوانگەی دوکتۆر شەرەفکەندییەوە، بەهێزبوون و بایەخ پێدان بە هزری ناسیۆنالیستیی بوو. بیرکردنەوەی ناسیۆنالیستیی دوکتۆر شەرەفکەندی و ڕێبەرانی دیکەی حیزبی دێموکراتی کوردستان گرینگترین هۆکاری پاراستن و بەردەوامیی خەبات و چالاکیی بوو کە سەرەڕای هێرشەکان و لەسەرتربوونی سەربازیی و ئابووریی ڕێژیمەکانی باڵادەست، حەڵقەی مافخوازیی کورد لێک هەڵنەوەشا و هەتا گەیشتن بە شوناسی سەربەخۆی کورد درێژەی هەیە.

لایەنی سیاسیی ژیان و چالاکیی دوکتۆر شەرەفکەندی پێکهاتوو لە سێ ڕوحییە و فاکتەری پێشوویە. سیمایەک لە ژیان و کەسایەتیی ناوبراو کە سیاسەتی بە واتای دروست و لە جێگەی دروستی خۆیدا پێناسە کرد و لە ژیانی سیاسیی ئەودا لە سەردەمی ئەندامبوون هەتا ڕێبەریی حیزب، بەردەوام لە ئاستە جیاوازەکاندا لە خزمەت حیزبی دێموکراتی کوردستان و پێویستییەکانی نەتەوەی کورد لە سەردەمی ژیانی خۆی و داهاتووی بەردەمیدا بوو.

پێشەوا قازی محەمەد دامەزرێنەری حیزبی دێموکراتی کوردستان و پێشەوای کۆماری کوردستان، ناسیۆنالیزمی لە چوارچێوەی کوردستان و لە پێوەندی لەگەڵ مافە مەدەنییەکاندا پێناسە کرد. دوکتۆر قاسملوو فۆڕمی ڕاستەقینەتر و مۆدێرنی حیزبی سیاسیی بە حیزبی دێموکراتی کوردستان دا و حیزبی لە حاڵەتی مانەوە لە چوارچێوەی کوردستان هێنایەدەر و بە لایەن و خەباتی ڕزگاریخوازانەی جیهانی ناساند و ئیعتباری نێونەتەوەیی بە حیزبی دێموکرات و نەتەوەی کورد بەخشی و، ناسنامەی خەباتی نەتەوەیی کورد شوناسێکی جیهانی وەرگرت. دوکتۆر شەرەفکەندی بە نەهادینەکردنی بەڕێوەبەرێتی و کردەوەخوازیی ناو حیزب و پێوەندییەکانی دەرەوەی حیزب، بە تایبەت لە بیاڤی ڕاگەیاندندا جۆرێک سەقامگیریی بە دەسکەوتەکانی پێشووی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا و لە دژوارترین و قەیراناویترین بارودۆخەکاندا، کە حیزبە ئۆپۆزیسیۆنە کوردی و غەیرە کوردییەکان تووشی گۆشەگیری و تەریککەوتوویی ببوون، چالاکی و خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان نە تەنیا ڕانەوەستا، بەڵکوو دەتوانین بڵێین سەردەمی ڕێبەرایەتیی دوکتۆر شەرەفکەندی یەکێک لە کاریگەرترین قۆناغەکانی خەباتی حیزبی دێموکراتە.

پێشەوا قازی محەمەد، دوکتۆر قاسملوو و دوکتۆر شەرەفکەندی سێ کۆڵەکەی بزووتنەوەی مۆدێرنی سیاسیی کوردن کە بە پێکهاتەشکێنیی سیاسی ـ فەلسەفی لە شێوازی نەریتی ناڕەزایەتیی کەم کاریگەر بۆ سیستەمی بەردەوام و شوێندانەر، بوون بە هۆی گەیشتن بە قۆناغی نوێی شوناسخوازی و مافویستیی کورد. ئەم سێ ڕێبەرە گەورەیە، کار و چالاکییەکانیان بە ڕادەیەک پێکەوەبەستراو و تێکهەڵکێشراوە کە لەبەرچاو نەگرتنی هەر یەکێکیان کەموکوڕی لە پرۆسەی ئاماژەپێدراودا پێک دێنێت.

دوکتۆر شەرەفکەندی چ ئەو کاتەی کە جێگری دوکتۆر قاسملوو بوو و چ لە سەدەمی ڕێبەرایەتی کردنی حیزبدا، ڕۆڵێکی کاریگەری لە کلاسیک کردنی سیستەم و کاری حیزبیدا هەبوو. جیاکردنەوەی چالاکیی حیزب لە بیاڤە جۆراوجۆرەکاندا، یەکپارچەکردن و یەکگرتوویی ناوخۆیی حیزب و هاوئاهەنگیی زیاتر لەگەڵ کۆمەڵگەی کوردی، گرینگیدان بە پێوەندی و هاوکاریی نێوان حیزبی دێموکرات و حیزبە کوردی و غەیرە کوردییەکان، بەردەوامیی هاوکاری و درێژەدانی چالاکی لە ئاستی نێوتەنەوەیی بە تایبەت لە کۆنگرەکانی ئەنتەرناسیۆنال سۆسیالیست و زۆر کار و کردەوەی دیکە دەرخەری جێگە و پێگە و کەسایەتیی سیاسیی دوکتۆر شەرەفکەندییە.

دەرکردنی فەرمانی هێرش بۆ سەر کوردستان لەلایەن خومەینی و قۆناغی شەڕی ٨ ساڵەی ئێران و عێراق و بەرگری لە بەرامبەر هێرشەکانی

کۆماری ئیسلامی، ئەو بارودۆخە هەستیارە بوو کە بە بچووکترین سستی و کەمتەرخەمییەک لە بەڕێوەبەرایەتیدا، ئاکام و ئاسەواری مەترسیداری مرۆیی بەدواوە دەبوو کە دوکتۆر قاسملوو و دوکتۆر شەرەفکەندی بە باشی توانیان توانایی بەرزی ڕێبەرایەتی و بەڕێوەبەریی خۆیان لە کۆنترۆڵکردنی هەلومەرجەکە و بەرەوپێشبردنی خەباتی شوناسخوازانەدا نیشان بدەن و شێوەی شەهیدبوونیان بە ڕوونی دەرخەری حەساسییەت و مەیلی کۆماری ئیسلامی بۆ لەنێوبردنی ئەم ڕێبەرە هەڵکەوتووانە بوو.

چالاکی لە سەردەمی خەباتی چەکدارانە و پێویستیی بەردەوامیی میتۆدی سیاسی ـ فەلسەفیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، پێویستبوونی کولتوورسازییەکی تایبەتی لەم قۆناغەدا بە ڕوونی دەخستەڕوو. پێویستییەک کە لەو ڕابردووە مێژووییەدا، بارودۆخی ڕۆژ و دانەبڕانی خەبات و چالاکی لە داهاتوودا دەبووایە لەبەرچاو بگیرێت و کەڵکوەرگرتن لە تەواوی تواناییە ماددی و مەعنەوییەکان بۆ گەیشتن بە ئامانج کە هەمان شوناسخوازی و مافی دیاریکردنی چارەنووسی کورد لە ئێراندایە دەبێ بە وردی و بە دروستی هەڵسەنگێنرێ و بەرنامەی بۆ دابنرێت. بێجگە لە فاکتەرەکانی سەرەوە، باوەڕ بەخۆ بوون و پێویستیی نوێکردنەوەی ڕێکخستن و پەرەپێدانی پێگە و شوێنگە لەنێو کۆمەڵگەی کوردییش هەلومەرجەکەی هەستیارتر دەکرد.

دوکتۆر شەرەفکەندی ڕێبەرێکە کە توانی ڕۆڵی خۆی لە بەرزترین ئاستدا بەڕێوە ببات و تەنانەت شەهیدبوونی ناوبراو چ لە کوردستان و چ لە ئێران بوو ناڕەزایەتیی بەربڵاو و بەرچاوی لێکەوتەوە کە توانی وزەیەکی نوێ بە ڕەوتی ئازادیخوازی و شوناسخوازی بدات و لە ئاستی نێونەتەوەییشدا دادگای میکۆنۆس بۆ یەکەم جار سیمای کۆماری ئیسلامی و تایبەتمەندیی تیرۆریزمی دەوڵەتیی ئەو ڕێژیمەی، نیشان دا و دەسەڵاتدارێتیی کۆماری ئیسلامیی ناچار بە پاشەکشە و قبووڵکردنی تێچووی زۆری سیاسی ـ کۆمەڵایەتی بکات و لە ڕوانگەی ئایدۆلۆژیکەوە شوناس و ماهییەتی ڕاستەقینەی خۆی جارێکی دیکە لەسەر بنەمای زوڵم و گەندەڵی نیشان دایەوە.

دوکتور شەرەفکەندی لە نێو حیزبیش دا مامۆستا بوو

سەلاح پوور ئەسەد

ساڵی ١٣٦٢ی هە تاوی ئێمە سێ کەس واتا شەهید ئازاد، مستەفا قازی زادە و من بە هۆی هێندێک کێشە و ناکۆکی کە لەگەڵ ڕێکخراوەکەی پێشوومان دا بوومان، بڕیارمان دا کە بچینە نێو یەکێک لە حیزبە سیاسییەکانی کوردستان. شێوە ی بیرکردنەوەی ئەو کاتەمان فەرقی دە کرد و لە باری فیکرییە وە لە سەر زۆر مەسەلە لە گە ل حیزبی دیموکرات و کۆمەڵە ناکۆک بووین. چۆنکە پێشتر لە ریزی ریکخراوێکی چەپی دا بووین یەکەم جار چووینە لای کۆمەڵە و پێمان گوتن بە پاراستنی بیروبۆچوونی خۆمان دە مانهەوێ ببینە پێشمەرگەی کۆمەڵە، بۆ کوێمان دەنێرن دە چین. گوتیان ئێمە ئەوەمان قەبوول نییە و ئێوە یان دە بێ هەموو بیر و باوەڕی ئێمە قەبوول بکەن، یان وەک میوان لامان بمێننەوە تا ئەو کاتەی خۆتان بڕیار دەدەن. لە بەر ئەوەی نەمان دەویست بێکاردانیشین ئەم پێشنیارەمان قەبووڵ نەکرد و چووینە لای حیزبی دێمۆکرات کە ڕێبەرایەتییەکەی تازە لە گەلاڵەی نزیک سەفرە جێگیر ببوون. ئەو کات دوکتور شەرەفکەندی بەرپرسی کومێسیۆنی تەشکیلات بوو. ڕێنۆیننیان کردین بۆ لای کاک سەعید(د. سادق شەرەفکەندی) کە شۆێنی کارەکەی چادرێک بوو. زۆر بە گەرمی بە خێرهاتنی کردین، گوتمان ئێمە چە ند ساڵێک لەگەڵ ڕێکخراوێکی مارکسیستی بووین، بیروبۆچوونمان لەگەڵ حیزبی دێموکرات فەرقی هەیە. گوتی دەتانهەوێ بێنە نێو حیزب بەڵام بیروبۆچوونی خۆتان بپارێزن؟ گوتمان ڕاست وایە. گوتی هەر بیرو باوەڕێکتان هەیە دەتوانن بیپارێزن. بەڵام دڵنیام هەمووی شەش مانگی پێ ناچی کە بە تەواوی ڕێبازی حیزب قەبووڵ دەکەن، چونکە ڕێبازێکە لە خزمەتی خەڵک دایە. لە ساکەکەی سێ بەرگەی ئە ندامەتیی دەرهێنا و گوتی پڕی بکەنەوە.

لە یەکەم چاوپێکەوتن لەگەڵ دوکتور شەرەفکەندی ئەم خالانەم تێدا بەدی کرد کە بۆ هەمیشە لە زەینم دا دەمێنیتەوە. زۆر بە ئارامی باسەکانی بۆ

شی کردینەوە. هەستمان نەکرد کە لە گەڵ کەسێکی غەریب قسە دەکەین، هەستی خۆبە گەورەزانینم تێدا بەدی نەکرد، دەتگوت لە گەڵ کەسێک دەدوێین کە چەندین ساڵە دەیناسین. قسەکانی ورەی کارکردنی تێدا بە هێز کردین، وای کرد کە بڕوا بەخۆبوونمان زیاتر بێت و لە بەربەستەکانی ڕێگا سل نەکەین. پێی گوتین ڕەنگە لە جەرەیانی کار دا کێشەتان بۆ دروست بێ، بەڵام دەبێ خۆڕاگر بن. حیزبی دیموکرات جێگای هەموو کە سی دەبێتەوە و زۆرمان پێ خۆشە لاوەکان و کەسانی خوێندەوار لە حیزب دا کار بکەن.

ئێستا پاش چەندین ساڵ باشتر بۆم دەرکەوتوە کە چلۆن کەسێکی وەک دوکتور شەرەفکەندی ئەزموونی چەند ساڵ دەرس خوێندن و وانە گوتنەوە لە زانکۆکانی بە کردەوە هینایە نێو حیزب و ئەوەندەی لە دە ستی هات بۆ مودێرنیزە کردنی حیزب تێکۆشا .

کاک د. سەعید، بەو جۆرەی لە دڵی من دابوو!

سەید عەلی هاشمی

دوکتۆر سادقی شەرەفکەندی لە لای من و لە نێو دڵی من، چۆن بوو بەو شێوەیە یادی دەکەم. ئەو سەرەڕای ئەوەی کە پسپۆڕێکی بەمشوور و غەمخۆرێکی بە تەواو مەعنا بۆ نەتەوەکەی بوو، زانایەکی هەڵکەوتوو لە باری مێژوو فەرهەنگ وئاداب و رسوومی گەلەکەی خۆی و هەر وەها بە غیرەت و بە زیبک و کەم وێنە لە نێو هەموو سەرکردەی هێزە شۆڕشگێرەکانی کوردستاندا بوو. بەڵام لە هەمووی سەیر تر ئەوە بوو کە دەتکوت لە ناو جەرگەی کوردەواریدا گەورە کرابوو. سەرکردەیەکی بێ هەوا، بێ ئیفادەو تەکەببور بوو. من زۆر جار بیرلەوە دەکەمەوە کە ئەو بەشێکی زۆر لە ژیانی دوور لە نیشتمانی خۆی جا چ بەهۆی خوێندن و مامۆستایی یان کاری شەخسی، لە شار و دوور لە کۆمەڵی کوردەواری ژیانی بردبووە سەر ، بەڵام بە کردەوە دەتکوت دەنێو جەرگەی دێهاتی کوردەواریدا گەورە بووە. لە نێو کۆڕی هاوسەنگەرانیدا خوێن شیرن وروحسووکییەکی تایبەتی هەبوو ، بزەی سەر لێوەکانی و نێوچاوانە پاکەکەی و ڕووخۆشییەکەی، نیشاندانی موحیبەتە ڕاستگۆیانەکەی ، هاوڕێیانی دێنایە سەر ئەو باوەڕەی کە بەبێ دوودڵی پشتی پێ ببەستن.

یەکی دیکە لە سیفەتە هەرە پاکەکانی ئەو، ئەوە بوو کاتێک قسەت دەگەڵ دەکرد بەشێوەیەک خۆی دەنواند کە پیاو پێیوابوو لەگەڵ پێشمەرگەیەکی سادەو سادق قسە دەکا، نەک دەگەڵ سەرکردەیەک یان سکرتێرێک. هەر بۆیەش ئەو سەرنجڕاکێشییەی ئەو، وای لە پیاوی دەکرد کە هەم دەردی دڵ و هەم باسە گرینگەکانی ناو بازنەی تەشکیلاتی حیزبەکەمان بەبێ پێشەکی (موقەدەمە) دەگەڵی باس بکەین. فەرقێکی دیکە و گەورەییەکی دیکەی ئەو لە گەڵ جێ نشینەکانی دوای خۆی(بە هەردووک باڵی حیزبی دێموکراتەوە) ئەوە بوو، هەر داوایەکی بە نووسراوە لێیکرابا، ئەو داوایە هەرگیز بێ جواب نەدەماویەوە، جا چ نامەکەی بە دڵ با یان بە دڵی نەبا، با نامەکەش سیاسی نەبا ویان هی کەسێک لە سەتحێکی خواریَ دا با، بۆ ئەو هیچ فەرقی نەبوو، هەر ئەو سیفەتانە و ئەو جۆرە مودیرییەتە بوون کە وایان کردبوو ئەو بە هاسانی برینی لە دەستدانی ڕێبەری مەزن د.قاسملوو سارێژ بکا و کەلێنی بێ قاسملوویی پڕ بکاتەوە .

کاک سەعید لەو ڕۆژەوە بوو بە سکرتێری گشتیی حیزب زۆر بە خێرا وەک کارگی بەهار هەڵتۆقی وەک چرایەکی ڕووناک و هیوابەخش گەشەی کرد و جێگای لە ناو دڵی نەتەوەکەی و هاوڕێیانیدا کردەوە و تەمومژی غەمی لەبن نەهاتووی شەهیدبوونی د. قاسملووی لە سەر کوردستانی ڕۆژهەڵات وهاوسەنگەرانی ڕەواندەوە. بۆیە دەبێ دڵنیا بێ هەر چەندە بیست ساڵ بە سەر شەهید بوونیدا تێدەپەرێ، بەڵام لە ناو بیرو هەستی ڕێبوارانیدا وەک ئەوە وایە بیست ڕۆژ لەمەوبەر کۆچی دوایی کردبێ.

کاک سەعیدی مێژوونووس، بە شەهید بوونەکەشی مێژوویەکی دیکەی بۆ شەهیدانی سەربەرزی حیزبی دێموکرات لە نێو جەرگەی ئورووپای ئازادیخواز بۆ مەزلوومیەتی گەلەکەی چەسپاند، دادگای لێوەشاوەی ئەڵمان و خوێنی شەهیدانی میکۆنووس ڕێبەری کۆماری ئیسلامی ئیران و گەورە بڕیاردەرانی ڕێژیمی تێرۆریستی ئێرانی لە قەفەزی (ممنوع الخروج) ی هەتا هەتاییدا بەستنەوە.

یادی شەهیدانی میکۆنووس لە دڵی ڕێبوارانیدا هەمیشە بە زیندوویی دەمێنیتەوە.

سلاو دەنێرم بۆ گیانی پاکی شەهیدان دوکتۆر سادقی شەرەفکەندی، فەتاح عەبدولی، هومایوونی ئەردەڵان ونووری دێهکوردی و هەموو شەهیدانی کوردستان.

سوێد ٢٠١٢/٨/١

بیرەوەرییەکی هەندەران لەگەڵ شەهید فەتاح عەبدولی

سەید عەلیی هاشمی

دوای شەهید بوونی نەمر د. قاسملوو، هێزە سیاسییەکانی کوردستان بۆ پاراستنی گیانی ئەندامانی ڕێبەرییان کەوتبوونە نەهێنیکاری. کاک برایم جۆرابچییش لە وڵاتی سوید یەکێک بوو لەو کادرانە کە هەم دیسپیلینی حیزبیی دەپاراست و هەم زۆریش نەهێنیکار بوو. ڕۆژێک زەنگی بۆ لێدام زۆر بە سرتە بە تەلەفوون پێی گوتم لە فلان سەعات دەچی کاک فەتاحی دێنی، لە پاریسڕا دێت، بەڵام لەوێ قسەی دەگەڵ ناکەی و ئەوەش نیشانە نەهێنیەکەیەتی ، لەبیرت نەچێ.

کاتێک چوومە شوێنی دیاریکراو، دۆزینەوەی کاک فەتاح لە بەر حەشیمەتی زۆر بۆ من کەمێک سەخت بوو، بەڵام ناو نیشانی من بۆ کاک فەتاح زۆر هاسان بوو (بە دوو شەقە و یەک لاق) یەکێک هاتە پێش و وتی تۆ سەید عەلی؟ من فەتاحم! دەستمان دەملی یەک کرد و وەسیەتەکەی کاک برایمم لە بیر چۆوە.

شوێنی کۆبوونەوەکە لە دەرەوەی ستۆکهۆڵم بوو، دەبوو خەتی ٧٣ م گرتبا، منیش بۆ یەکەم جار بوو کاک فەتاحم دەدی و ئەویش پێموایە یەکەم جاری بوو دەهاتە سوید، تۆشی بیرەوەریی پێشمەرگایەتی بووین و ڕێگاکەم گوم کرد و سەرم لێشێوا. نیزێک بە کاتژمێرێک لە ناو شاردا بی ئەوەی بزانم بۆ کوێ دەچم هەڵسووڕام، جارێک نا جارێکیش کاک فەتاح وا دەکا، تەح..... لەو شارەی؟ کوڕە خۆ دەڵێی بەحرە! هەربنەی نایە! من وامدەزانی هەر پاریس گەورەیە، خۆ دەسکان لە دووی ئێرە ناکا، منیش بۆ ئەوەی خۆم نەشکێنم بە کاک فەتاحی نیشان بدەم کە ئەو سەید عەلییە نیە کە لە دەشتی لاجانی پیرانشار مەڵەغانی دەکێشاو شەنە و درمەغی دەکرد، ئێستا لە سوید زمانی هەندەران فێر بووە و تابلۆیان دەخوێنێتەوە، خۆش خۆش چاوم لە تابلۆی سەرجادە دەکرد و بە زەحمەت وبە منگە منگ دەمخوێندنەوە، بە هیچ ئاکامێک نەگەیشتم. مەجبوور بووم لە لای کیوسکێک ماشینەکەم ڕاگرم. تاکسیەک لەوێ راوەستابوو، خەڵک لە سەف ڕاوەستابوون، رووم لە سەفەکە کردو پرسیم کێ خاوەنی ئەو تاکسیەیە، کوڕێکی کورتەباڵای سەر ڕەش لە سەفەکە هاتەدەر و وتی من. داواوی یارمەتیم لێکرد، پرسیم چۆن خەتی ٧٣ وەبینم؟ لە حاستەخۆ منی سووڕاند و وتی بەڕێی خۆتدا بگەڕێوە، ئەوە خەتی ٧٣ یە، کە هاتمەوە ناو ماشینەکە کاک فەتاح بەو سەحنەی کە دیبووی پێدەکەنی، پرسی ئەرێ ئەوە چ بوو؟ ئەو کوڕەت دەناسی؟ منیش زانیم تازە خۆ هەڵکێشانەکەم هیچ سوودێکی نیە و شۆفیری تاکسی ریسەکەی لێ کردوومەتەوە خوری، وتم ماڵت نەشێوێ کاک فەتاح بەحری چی وپاریسی چی!! ڕێم لێون بووە و سەرم لێشێواوە، دەنا ئەوسەرەو سەری ستۆکهۆڵم نیو سەعاتە رێ نابێ. هەزار جار یادت بەخێر بێ کاک فەتاح گیان.

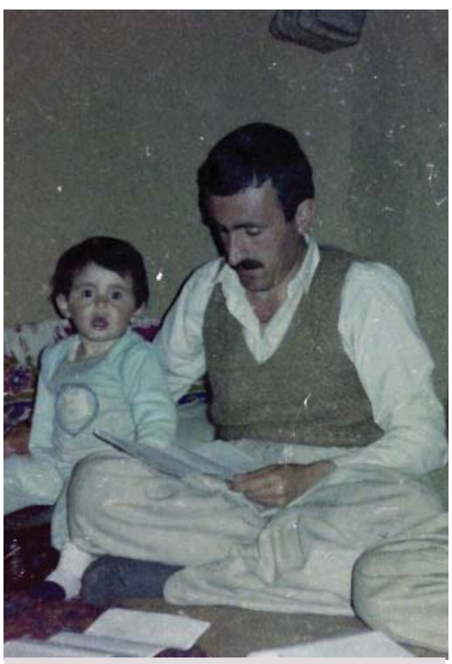

شەهید فەتاح عەبدولی لەگەڵ زاگرۆسی کوڕی

سلاو دەنیرم بۆ ڕووحی پاکی شەهیدانی میکۆنووس و سەرجەم شەهیدانی کوردستان

سوید ٢٠١/٨/١

«پیاوکۆژانی کوشکی فیرووزە»، چیرۆکێک لە تاوان و سزاکان

وەرگێران بۆ کوردی : ڕێبوار مەعروفزادە

ڕۆیا حەکاکیان

٢٠ ساڵ لەمەوبەر ڕێبەرانی کورد لە ڕێستوورانێک لە بێرلین دەدرێنە بەر رەگباری گوڵلە. ڕوئیا حەکاکیان شوێنپێی هەقیقەت و دادپەروەریی لەو تاوانەدا هەڵگرتوە. پیاوکۆژانی کوشکی فیرووزە چیرۆکێکی راستەقینەی تاوانێکی ڕێکخراوی دەوڵەتییە کە لە لای ئێرانییەکان، بە هۆی ناوی ئەو ڕێستوورانەی کە تاوانەکە لەوێدا ئەنجام درا، بە تاوانی میکۆنووس ناوبانگی دەرکردوە.

کتێبەکە بە ڕووداوی سەرەکیی چیرۆکەکە دەست پێدەکا. لە ڕێستوورانی میکۆنووس لە بێرلین، ٨ کەس پێکهاتوو لە ڕێبەرانی حیزبی دێموکراتی کوردستان و دژبەرانی کۆماری ئیسلامیی ئێران کە بۆ خواردنی شام و قسەکردن لەو ڕێستوورانە کۆ ببوونەوە، لەگەڵ خاوەنی ڕێستوورانەکە وەبەر دەسرێژی دوو پیاوی چەکداری دەمامکدار دەکەون. چوار کەسیان، ڕێبەری حیزبی دێموکراتی کوردستان، دوکتور سادقی شەرەفکەندی و دوو هاوکارەکەی، فەتاح عەبدولی و هومایوونی ئەردەڵان کە بۆ بەشداری لە کۆنگرەی نێونەتەوەیی حیزبە سۆسیال دێموکراتەکان هاتوونەتە بێرلین و هەروەها نووری دێهکوردی، یەکێک لە دژبەرانی ئێرانیی دانیشتووی ئاڵمان، دەکۆژرێن. خاوەنی ڕێستووران، عەزیز غەففاری، بریندار دەبێ و چوار کەسی دیکە بە سەلامەت دەرباز دەبن. پەرویز دەستماڵچی، فەرهاد فەرجاد، مێهدی ئیبراهیمزادە، چوار چالاکی سیاسی و دژبەری کۆماری ئیسلامیی ئێران دەربازبووانی ئەو هێرشە تێرۆریستییەن.

سەیر ئەوەیە کە ئەو هێرشە ڕێک لە کاتێکدا ڕوودەدا کە سەرۆک کۆماری ئیسلامیی ئێران، ئەکبەری هاشمی رەفسەنجانی بە بەڵێنی لێبووردەیی و سازان، داوا لە ئێرانییەکانی دەرەوەی وڵات دەکا کە بگەرێنەوە وڵات.

چیرۆکەکە هەر لە سەرەتاوە بە گرێ دەست پێ دەکا. دەزانین کە دوو ئێرانی و چوار لوبنانی لەو تاوانەدا بەشدار بوون. عەبدوڵرەحمانی بنی هاشمی، ڕێبەری عەمەلیاتەکە، بۆ ئێران رادەکا. کەسێک کە قوربانییەکان دەداتە بەر دەسرێژی گوڵلە و جنێوی سووک، کازمی دارابیی ئێرانییە. عەبباسی رائیل گوللەی کۆتاییان لێ دەدا و یوسف ئەمین دوستی ئەو، کە چاوەدێریی دەرگای پێش ڕێستوورانەکە دەکا، هەر دووک ئەندامی حیزبوڵڵای لوبنانن و لە شاری رەشتی ئێران لە و سپای پاسداران بۆ ماوەی شەش مانگ ئامووزشی تێرۆریستییان دیتووە. بکۆژی ئێرانی و چوار لۆبنانی قۆڵبەست دەکرێن.

چیرۆکەکە ڕێک لەو شوێنە کە واپێدەچێ هەموو شتێک تەواو بووە،واتە پاش کۆژرانی کەسەکان، دەست پێدەکا. لەمەوبەدوا کاری کتێبەکە، دۆزینەوەی ئەو نهێنییانەیە کە وەک چیرۆکی هەزارویەک شەو لە پاش کۆبوونەوەی کەسایەتییەکان و ڕووداوی چاوەڕواننەکراو لە کەشوهەوایەکی پڕ لە دڵەخورپە دا بەرەبەرە لە ئێمە ڕوون دەبنەوە. لە نێو ئاڵۆزیی شیمانە و گومان و بۆچوونی جۆراوجۆردا، هەر لە پەنابەرانی ئێرانی، کە هەر لە یەکەم ساتەکانەوە تاوانەکە بە کاری کۆماری ئیسلامیی ئێران لە قەڵەم دەدەن، هەتا دەگاتە سیاسەتمەدار و بەڕێوەبەرانی دەوڵەتیی ئێران و ئاڵمان، کە ئەو تاوانە بە بەرهەمی ململانێ و ئاڵۆزییە نێوخۆییەکانی کوردەکان دەزانن، هەقیقەت دەبێ وردە وردە و هەنگاو بە هەنگاو بدۆزرێتەوە و وەک چنینی فەرشی ئێرانی لە تەنیشت یەکتر دابنرێ تا بتوانرێ پێشکەش بە فریشتەی دادپەروەری بکرێ.

ئەگەر تایبەتمەندیی کتێبی باش ئەوەیە کە خوێنەر لە خوێندنەوەی هیلاک نەبێ و بە واتایەکی دیکە کتێبەکە لە ڕووی ناچاری نەخوێنێتەوە، بێ گومان ئەو جۆرە لە ڕۆژنامەنووسیی نوێ یان ڕۆژنامەنووسیی لێکۆڵینەوەیی لە ریزی کتێبە «باشەکان»دا لە پلەیەکی بەرزدا جێ دەگرێ. کتێبی «پیاوکۆژانی کوشکی فیرووزە» لە لایەک لەگەڵ هەموو چیرۆکە جینایییەکانی دیکە جیاوازی هەیە. هەموو ڕووداو و کەسایەتییەکانی واقعین و خوێنەر ئەگەرچی هەموو وردەکارییەکانی نازانێ، بەڵام تا رادەیەک هەموو چیرۆکەکە، بە تایبەتی سەرەتا و کۆتایی چیرۆک، دەزانێ و لەگەڵ ئەوەشدا کتێبەکە وەلا نانێ. پێشتر لە ڕوئیا حەکاکیان، نووسەری کتێبی پیاوکۆژانی کوشکی فیرووزە، کتێبێکی شێعر و دواتریش کتێبی سەربردەی ژیانی بە ناوی {سەفەر لە وڵات «نا»} مان خوێندۆتەوە. بەڵام ئێستا لەگەڵ نموونەیەک لە ڕۆژنامەنووسیی ئەدەبی و چیرۆکێکی سیاسی_جنایی ڕووبەڕوین.

لە وتووێژێکدا کە لە گەڵ ڕوئیا حەکاکیان کردوومە لێی دەپرسم :

_ چۆن بوو کە دەستت دایە نووسینی ئەو شێوازە لە چیرۆک، هەڵبەت ئەگەر بکرێ ناوی چیرۆکی لێ بنرێ؟

ڕوئیا حەکاکیان : لە دوای بڵاوکردنەوەی بیرەوەرییەکانم، ناشر(بڵاوکەرەوە) دەیویست کە من بەرگی دووهەمی ئەو کتێبە بنووسم کە پێوەندیی بە ژیانی دەرەوەی وڵاتم واتە لە ساڵی ١٩٨٤ بەولاوە هەبوو. بەڵام من هەستم دەکرد کە رەوتی ژیانم لە ١٩٨٤ بەملاوە شتێکی تێدا نییە کە بایەخی بوون بە کتێبی هەبێ. بە هۆی ئەوەی حەز بە مێژووی هاوچەرخی ئێران و سەربردەی ژیانی ئێرانییەکان لە ٤٠ ساڵی پێشوودا دەکەم هەستم کرد کە ئەو کتێبە بە جۆرێک درێژەی بە سەرهاتی خۆمە. واتە دروستە کە ئەو کتێبە بە سەرهاتی خۆم نییە، بەڵام ڕووداوێک کە لە ڕێستوورانێک لە بێرلین بۆ چەند ئێرانییەک هاتە پێش دەکرا بۆ هەموو ئێرانییەکانی دەروەی وڵات کە لە پێوەندی لەگەڵ ئێران و پرسەکانی ئەو وڵاتەن پێش بێ. واتە دەکرا ئێمەش لە کۆبوونەوەیەکی هاوشێوەدا بەشدار بین. هەستم کرد کە لەگەڵ تێمەکان و فیکری من دەگونجێ و بە شێوەیەکی ناراستەوخۆ درێژەی کتێبی یەکەمی منە. واتە بە جۆرێک چیرۆکی ژیانی ئێرانییەکانی دەرەوەی وڵاتە.

– ئەو بابەتەت بۆ هەڵبژارد ؟

ڕوئیا حەکاکیان : تەنیا بەو هۆیە کە ٦-٧ ساڵ پێش لەگەڵ پەرویزی دەستماڵچی ئاشنا بووم کە یەکێک لە رزگاربووەکانی ئەو تاوانە بوو. لە رەوتی ناسینی دەستماڵچی لەگەڵ رەهەند و لایەنەکانی ئەو چیرۆکە ئاشنا بووم کە نەمدەناسی و هەروەها هەستم دەکرد چ ئێرانی و چ کەسانی دیکە ئاگاداری ئەو بابەتە نین. مەسەلەی میکۆنووس بە لەبەرچاوگرتنی هەموو رەهەند و لایەنەکانی قەت بە تەواوەتی نەکۆتراوە و نەنووسراوە. هەروەها ئەو ڕووداوە بۆ گێرانەوەش گرینگ و سەرنجراکێش و پڕ لە هەوراز و نشێو بوو. لە رەوتی پێشڤەچوونی چیرۆکەکە ڕووداوی لەناکاو دێتەپێش کە چیرۆکەکە سەرنج راکێشتر دەکا. جگە لەمە ئەگەرچی پێش لە میکۆنووس چەند تیرۆری دەوڵەتیی دیکەش لە دژی ئێرانییەکانی دەرەوەی وڵات ڕوویان دابوو، بەڵام دەرئەنجامی میکۆنووس لەگەڵ تیرۆرەکانی دیکە بە شێوەیەکی بەرچاو جیاواز بوو. بۆ یەکەم جار وڵاتێکی درەکی قامکی تاوانی بۆ لای ئێران راداشت و بەرپرسانی یەکەمی ئێرانیان مەحکووم کرد. ئەو جیاوازییە ئەوەندە بەرچاو و مێژوویی بوو کە شایانی پێشکەش کردن بە جیهان بوو.

ژانری کتێب

کتێبی «پیاوکوژانی کوشکی فیرووزە» لەگەڵ ئەوەدا کە جۆرێک لە ڕۆژنامەنووسیی لێکۆڵینەوەیییە، بە هۆی ئەوەی بابەتەکە بە شێوەی چیرۆک نووسراوە و کەسایەتییەکانی نێو چیرۆک و هەروەها جۆری دروستکردنی دڵەراوکێ و چاوەڕوانییەکان لە شێوەی رۆمانە جنایی_پۆلیسییەکان دەچێ. لەگەڵ ئەوەشدا کتێبەکە لە سەر بنەمای کۆمەڵێک وتووێژ و نەوار و ئارشیوی دەوڵەتی و ژمارەیەکی زۆر دەستنووسی شەخسی نووسراوە. نووسەر کە خۆی خەڵکی ئەمریکایە بۆ بە دەستهێنانی ئەو بەڵگانە سەفەری بۆ ئاڵمان و وڵاتانی دیکە کردوە.

ڕوئیا حەکاکیان بە نیسبەت ژانری کتێبەکە دەڵێ : «ئامانجی من لە هەڵبژاردنی ئەو شێوازە لە نووسین سەرەڕای ئەوەی کە خۆم حەزم لە لێکۆڵینەوە و وتووێژە ، بەڵام بەلامەوە گرینگ بوو کە کتێبەکە بە جۆرێک بێ کە تەنیا بە کەلکی کارناسانی

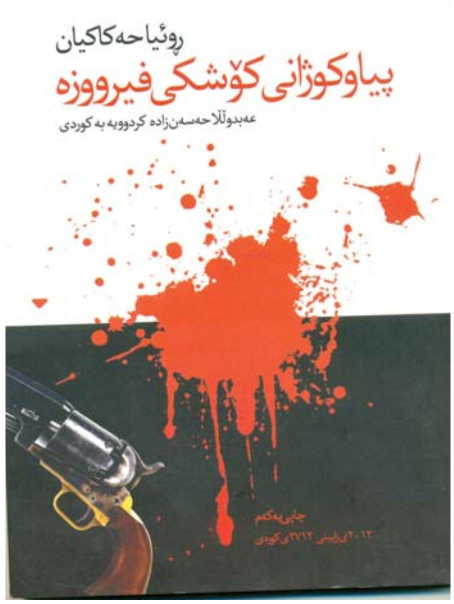

سیاسی نەیەت و خەڵکی ئاسایی و غەیرە ئێرانییش رابکێشێ. ڕەنگە بڕوا نەکەن، بەڵام تەنیا وەسەر یەکخستنی چوارچێوەی چیرۆکەکە زیاتر لە یەک ساڵی خایاند. ئەو کاتە نیوەی ئەو ماوەیە بوو کە ناشر بۆ نووسینی کتێبەکە بە منی دابوو. لەو ماوەیەدا بە تەواوەتی سەرقاڵی ئەوە بووم کە چیرۆکەکە فێر بم چونکە زۆر ئاڵۆز و قەرەباڵغ بوو. چیرۆکەکە هەر وەک بازاری ڕۆژهەڵات کە پڕن لە مرۆڤ و دوکان و شتومەکی ڕەنگین و ... ئاڵۆز بوو. هەم ئەو کەسایەتییانەی کە ڕۆل دەگێرن زۆرن و هەم بابەتەکە لە لایەنی حقووقی، سیاسی و ... زۆر ئاڵۆزە.

من بۆ ئەوەی بتوانم بڕیار بدەم کە لە کەسایەتییەکان کامیان هەبێ و کامیان نەبێ و لە تێمەکان کامیانم دەوێ و کامیانم ناوێ چیرۆکەکەم بە شکڵی شەجەرەنامەیەک لە سەر دیوار کێشاوە. هەموو هەوڵم ئەوە بوو کە هەموو ئەو وردەکارییانەی کە خوێنەری ئاسایی گێژ و سارد دەکا لاببەم و بایەخ بە گرینگترین و سەرەکیترین ڕووداو و بابەتەکان بدەم. هەڵبەت لابردنی بەشێک لە وردەکارییەکانی کتێب هەڵبژاردنێکی دژوار بوو. یەیداکردنی ئێسکەپەیکەر و کێشانەوەی شەجەرەنامەی چیرۆکەکە کاتێکی زۆری خایاند.

کاراکتێرەکانی کتێب

کاراکتێرە سەرەکییەکانی ئەو کتێبە لەگەڵ کتێبەکانی دیکە جیاوازییەکی بەرچاویان هەیە. «هەقیقەت» و «دادپەروەری» دوو کاراکتێری سەرەکین کە ڕووداوەکانی نێو کتێب لە پێناو چۆنیەتیی گەیشتن بەو دووانە رۆڵ دەگێرن. دادستانی فێدراڵی ئاڵمان، برۆنۆ یوست، دادوەری راستگۆ و ماندوونەناس، گەڕان و دیتنەوەی «هەقیقەت» وەئەستۆ دەگرێ و گۆشارە سیاسی و دیپلۆماسییەکان، کە بۆ بەلارێدا بردنی رەوتی پێراگەیشتن بە دۆسییەکە ئەنجام دەدرا، لەبەرچاو ناگرێ. فریتیۆف کوبش، بە وەئەستۆ گرتنی سەرۆکایەتیی دادگای میکۆنووس، ئەرکی دانانی ئەم هەقیقەتە لە تەرازووی دادپەروەریدا و دەرکردنی بڕیاری ڕەوا کە بزەی سەرکەوتن دەخاتە سەر لێوەکانی دادپەروەری، وەئەستۆ دەگرێ. سەرۆکی دادگای میکۆنووس بۆ ماوەی پێنچ ساڵ، بە تێرامان و وردبینییەکی تەواو، رەهەند و لایەنەکانی ئەو دۆسییەی لێک دایەوە.

کۆژراوەکان و بنەماڵەکانیان، تیمی تیرۆر و سەربردەی ژیانی زۆربەی ئەندامانی،بڕیاردەرانی ئەو تیرۆرە، بەرپرسانی ئاڵمانی، ڕۆژنامەنووسانێک کە ئەو هەواڵەیان بۆ ماوەی پێنچ ساڵ لە زەینی خۆیاندا ڕاگرتبوو، شاهیدانێک وەک ئەبولقاسمی میسباحی و ئەبولحەسەنی بەنی سەدر، تەنانەت لەوحی یادەوەرییەک کە بە یادی ئەو ڕووداوە لە سەر دەرکی ڕێستووڕانی پێشووی میکۆنووس دانرا، هەموویان کەسایەتییەکانی چیرۆکەکەن. بەڵام کتێبی ڕوئیا حەکاکیان تەنیا گێرانەوەیەک بە یارمەتیی دێکۆمێنت نییە. ئەگەر مێژوو لەگەڵ شرۆڤەکردنی ڕووداوەکان و کردەوەی دەسەڵاتداران لە کات و شوێنێکی دیاریکراودا ڕووبەڕوویە، بەڵام ڕۆمان ژیان و هەستی تاک تاکی مرۆڤەکانیش لەو دۆخ و زەمەندا نیشان دەدا. ئەوەی ئەو کتێبە سەرنج راکێشتر دەکا روانینی مرۆڤانەی نووسەرە بۆ چارەنووسی کەسەکان چ ئەوانەی بە خواستی خۆیان (بکۆژە بەکرێگیراوەکان) و چ ئەوانەی بە بێ خواستی خۆیان (کۆژراوان و بنەماڵەی کۆژراوان و بکۆژەکان) لەو ڕووداوەدا، ڕۆڵیان هەبووە.

نووسەر کەسایەتی و دۆخی رۆحی و هەستی مرۆڤەکان وێنا دەکا و ڕۆخساری مرۆڤانەی ئەو کەسانە پێشان دەدا. بۆ نموونە پەرویزی دەستماڵچی ڕۆژی دوایی ئەو شەوە ترسناکە و پاش ئەوەی لە مردن رزگاری بوو چی کرد و چ هەستێکی هەبوو ؟ شوهرەی خێزانی نووری دێهکوردی، کە پاش پێوەندییەکی ئاشقانە زەماوەندیان کردبوو و بە تەبایییەکی فیکری و سیاسیی تەواو لەگەڵ یەکتر دەژیان، چۆن بەرگەی ساتەکانی «بێ ئەوی»ی دەگرت ؟ کاریگەریی ئەو ڕووداوە لە سەر ئەو دوو کچە بچووکەی نێو چیرۆکەکە، سارا دێهکوردیی پێنچ ساڵە و سالوومەی هەشت ساڵە، چۆن بووە؟ لە حالێکدا کە سالوومە باوکی لە ڕووداوێک کە بە سەری نەهاتوە رزگاری بووە، خەریکە دڵی لە لێدان بکەوێ و بە پرسیاری زۆر سەبارەت بەو شەوە و ئەو ڕووداوە بابی هەراسان دەکا، ساراش کە باوکی کۆژراوە، نە دەپرسێ و نە دەیهەوێ بزانێ و نە دەیهەوێ گوێی لە هیچ بێ. دەڵێی دەیهەوێ بە پرسیارنەکردن نکۆڵی لە ڕووداوەکە بکا.

ڕوئیا حەکاکیان دەڵێ : «هۆکاری بایەخ نەدانی سارا بە مردنی باوکی غەمباربوونی ئەو بووە. هەوڵی دەدا بە لە یادکردنی ڕووداوەکە کەمتر خەسار ببینێ، بەڵام ئێستا پێچەوانەی ئەو کات هەڵسوکەوت دەکا. هەنووکە سارا لە لاوانی چالاکی بواری مافی مرۆڤی ئاڵمانە. کاری ڕێکخستن و بەرنامەدانان و ڕێبەری ئەنجام دەدا و و وا دێتەبەرچاو کە درێژەدەری ڕێگەی باوک و دایکی بێ.»

هەر وەها دردۆنگی و گومان لەو بارەیەوە کە کام یەک لەو ٩ کەسە سیخوڕییان کردوە؟ لە ڕاپۆرتی چیرۆکەکەدا هاتوە کە سیخوڕەکە ئەو شەوە لە ڕێستووران بووە و لەوێرا تەلەفونی کردوە. هەروەها ئەو کەسە لەگەڵ حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێرانیش پێوەندیی هەبووە. ئەو شەوە کاتژمێر نزیکەی دەی شەو، چ کەسێک بە تەلەفون هەواڵی ئامادەبوونی ڕێبەرانی کوردی بە بکۆژەکان داوە ؟

ئەویش سەبارەت بە چاوپێکەوتنێک کە ڕێکەوتەکەی بە هۆی هەماهەنگ نەکردنی دروستی کاتەکەی (زۆرێک لە میوانەکان شەوی هەینی (هەینی لە سەر شەممە)یان لەگەڵ هەینی شەو (پێنجشەمە لە سەر هەینی) بە هەڵە گرتبوو و نەهاتبوون. دەستماڵچیش لەگەڵ ئەو کەسانە بوو کە لە دوا ساتەکان و بە پرکێشیی نووری دێهکوردی ڕێگەی ڕێستووڕانی گرتەبەر، هێندێک کەس تووشی هەڵە بوون.

مەگەر جگە لەو ٩ کەسە کە یەکێکیان عەزیز، خاوەنی ڕێستوورانەکە کە جێگەی متمانەی ئەوان بوو و یەک دوو موشتەریی ئاڵمانی کە تا درەنگانی شەو لە سالۆنی گشتیی ڕێستووران دانیشتبوون چ کەسێک لەوێ بوو ؟ چ کەسێک ئەوانی ڕێک بۆ دیوی پشتەوە کە شوێنی بەڕێوەچوونی ڕێستوورانەکە بوو ڕێنوێنی کردبوو ؟ هێندێک جار پانتایی گومانەکان تا ئەو جێگەیە بەرین دەبۆوە کە خۆدی بەرکەوتووانیشی دەگرتەوە، بەڵام زیاتر لە هەمووان گومان لە عەزیزی غەففاری خاوەنی ڕێستوورانەکە دەکرا. ئایا بە ڕاستی ئەو سیخوڕەکە بوو ؟ نووسەر ڕۆخساری عەزیزی غەففاری بە شێوەیەکی تەواو و ڕاستەقینە وێنا دەکا.

ڕوئیا حەکاکیان تەنانەت لە باسکردنی مرۆڤکۆژەکانیش بە شێوەیەکی بێ لایەنانە پەردە لە کەسایەتیی ئەوان لادەدا. وێنەی کەسایەتیی یوسف ئەمین، کەسێک کە لە کاتی تیرۆرەکەدا لەبەر دەرکی ڕێستووران نیگابانی دەدا، یەکێک لە سەرنجراکێشترین و جوانترین کەسایەتییەکانی چیرۆکەکەیە. گەنجێکی لوبنانی کە بە هیوای بە دەستهێنانی پوول و ژیانێکی باشتر لە ئەنجامدانی تاوان دا بەشداری دەکا، بەڵام لە غەمی خێزانی دووگیانی دایە و ئاواتی دیتنی کورە نەبینراوەکەی هەیە.

بەشێکی دیکەی کتێبەکە کە گرینگییەکی تایبەتی هەیە پێوەندیی بە چارەنووسی میسباحی و ڕۆڵی سەعیدی ئیمامی، لە هەڵاتنی ئەو لە ئێران و ڕۆیشتن بۆ ئامادەبوون لە دادگای میکۆنووسەوە، هەیە.

ڕوئیا حەکاکیان دەڵێ : «دەزانن کە خۆدی میسباحییش قوربانییە. ژنەکەی سیخوڕی بۆ فەللاحیان دەکرد. فەللاحیان ناچاری کردبوو بە دژی مێردەکەی بۆ وەزارەتی ئیتلاعاتی فەللاحیان سیخوڕی بکا.

_ بۆ چی ؟ مەگەر میسباحی خۆی ئیتلاعاتی نەبوو ؟ بۆچی فەللاحیان گومانی لە سەر ئەو و سەعیدی ئیمامی هەبوو؟

ڕوئیا حەکاکیان دەڵێ : ڕاستە، بەڵام لە دەورانێکدا فەللاحیان لەگەڵ میسباحی و سەعیدی ئیمامی دەکەوێتە شەڕی دەسەڵات. فەللاحیان دەیویست ئەوان لە مەیدانی دەسەڵات وەدەر بنێ. ئەو شەڕی دەسەڵاتە بۆ میسباحی بە نرخی لە دەستدانی بنەماڵە و پیشە و وڵاتەکەی و بۆ سەعیدی ئیمامییش بە بەهای لە دەستدانی گیانی تەواو بوو. سەعیدی ئیمامی میسباحی ئاگادار دەکاتەوە کە گیانی لە مەترسی دایە، بەڵام بێ ئاگایە کە خۆیشی لە ژێر چاوەدێری دایە. پێی وابوو کە مەسەلەکە بە هەڵاتنی میسباحی کۆتایی پێ دێ.

میسباحی جەختی لە سەر ئەوە دەکرد کە بکۆژ نەبووە و کاتێک داوای لێ دەکەن پلانی کوشتنی خورسەندی دابنێ، چونکە دژی توندوتیژی نواندن بووە کارێک دەکا کە هادی خورسەندی دەرباز بێ و چیرۆکەکە لە نێو کتێبەکەدا دەخوێنینەوە. هەر ئەوەش دەبێتە هۆی ئەوەی کە پۆلیس متمانەی پێ بکا. حەکاکیان کێشەی فەللاحیان و میسباحی بۆ هەبوونی بیرورای جیاواز، بە نیسبەت شێوازی کارکردن، دەگەڕێنێتەوە :

ڕوئیا حەکاکیان : «میسباحی سەر بەو نەوە تازەیە لە ئیتلاعاتییەکان بوو کە پێیان وابوو بە کەڵکوەرگرتن لە ئامرازەکانی مۆدێرنی زانیاری و سیخوڕی دەتوانن لە شەڕی دەسەڵاتدا سەرکەتن بە دەست بێنن. ئەوان مێتۆدی فەللاحیانیان بۆ لە مەیدان بەدەرکردنی دژبەران قبووڵ نەبوو و دەیانویست بە باڵادەستیی فیکری و ئیدئۆلۆژیک دژبەرانیان بە قەناعەت بگەیەنن.»

تیرۆریزمی دەوڵەتیی ئێران یان قەتڵە زنجیرەییەکان

قەتلە زنجیرەییەکان لە دەرەوەی وڵات لیستێکی ٥٠٠ کەسی بوو کە دەکوترا لە سەردەمی خومەینی و بە ڕەزامەندیی ئەو ئامادە کراوە و بە دادگای میکۆنووس کۆتایی پێ هات. لیستێکیش لە قەتلە زنجیرەییەکان بۆ نێوخۆی وڵات ئامادە کرابوو کە لە هاوینی ١٣٧٦وە بە شێوەیەکی بەردەوام بەڵام تا ڕادەیەک بە بێ دەنگی، بە شێوەی مردنە ناڕوون و کوتوپڕەکان، بێ سەروشوێن بوونی کەسانێک کە هیچ کات نەدیترانەوە، تەسادوف لەگەڵ ماشێن و کامیۆن کە لە کولتووری کوشتن دا وشەی تازەی «کامیۆنی بوون»ی بۆ دروست کرا، کۆژران بە چەقۆ و خنکان بە تەناف و ... ، جێبەجێ دەکرا.

ئەو کەسانەی دەکۆژران زۆرتر لە ڕوناکبیران، جیابیران، کەسانێک کە تازە ببوونە مەسیحی و کەسانێک کە سەر بە ئیتنیکەکان بوون، بەڵام گرووپێک لە ماموستایانی ئایینی و کەسانی سەر بە خۆیانیش لە نێو کۆژراوەکاندا هەبوون. هەر لە ئایەتوڵڵا لاهووتییەوە هەتا ئەحمەدی خومەینی. هۆکاری ئەو کوشتنانە قەت بە ڕوونی ڕانەگەیەندران. تەنیا لە دوای کۆژرانی تارادەیەک هاوکاتی پەروانە و داریووشی فروهەر و دوو نووسەر، محەممەدی موختاری و محەممەد جەعفەری پوویەندە کە لە سەرەتای دەوڵەتی خاتەمیدا دەوڵەت بە فەرمی «هێندێک لە کەسانی سەرەڕۆی وەزارەتی ئیتلاعات»ی وەک تاوانباری ئەو کوشتنانە ڕاگەیاند. کەسانێک یەک لەوان سەعیدی ئیمامی، قۆڵبەست کران و لێکۆڵینەوەیان لێ کرا، بێ ئەوە کە بڕیاردەرانی ئەو تاوانانە قەت لە بەرامبەر دادپەروەری دا وڵامدەر بن. فەللاحیان کە خۆی ئەندامی گرووپی بڕیار بوو هەرەشەی دەکرد کە ئەگەر دادگایی بکەن ناوی کەسانی پایەبەرز ئاشکرا دەکا. سەعیدی ئیمامی، جێگری

ل ١٥

ئەمنییەتی وەزارەتی ئیتلاعات، پاش لێپێچینەوەیەکی دوورودرێژ لە زیندان گیانی لە دەست دا. هۆکاری مردنی «خۆکوشتن لە ڕێگەی خواردنی دەرمانی خاوێنی»(واجبی) ڕاگەیەندرا. ئەو لە لێکۆڵینەوەکاندا وتبووی کە تەنیا بەڕێوەبەری بڕیارەکانی تایبەت بە کۆمیتەی کوشتنەکان بووە. لە نێوخۆی وڵاتیش تەنیا لە دوای مەحکووم کردنی چوار تاوانی کوشتن کە بە قەتڵە زنجیرەییەکان ناویان دەرکرد، زنجیرەی ئەو تاوانانە پسا.

ئەبولقاسمی میسباحی یان شاهیدی C

ڕوئیا حەکاکیان بە نیسبەت ئەبولقاسمی میسباحی دەڵێ : «سەربردەی ژیانی ئەبولقاسمی میسباحی زۆر سەرنجراکێش و سەیرە کە بە تەنیا دەکرێ ببێتە بابەتی کتێبێک».

_ چۆن ؟

ڕوئیا حەکیان : «ئەو کەسێکی وریا بە تواناییەکی سەرسوورهێنەر بوو. لە تەمەنی ٢٣ ساڵی دا دەبێتە بەرپرسی عەمەلییاتیی ئەمنییەتی لە ئوروپا. بە ڕۆژ لە زانکۆی سوربۆن دەخوێنێ و شەوانیش‌پلانی عەمەلییاتی سیخۆڕی دادەڕێژێ. بۆ من زۆر دژوار بوو کە، سەرەڕای ئەو هەموو هۆگرییەی کە بە چارەنووسی ئەوم هەبوو، بڕیار بدەم کە بە کورتی باسی ئەو بکەم.

_ ئێستا دۆخی ئەبولقاسمی میسباحی، کە ئەو کات بە شاهیدی C ناوبانگی دەرکرد، چۆنە ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «ئەو لەو دۆخە ناروونە کە هەیەتی یەکجار دڵگرانە، چونکە ناچار بوو روخسار و شۆناسی خۆی بگۆڕێ. خۆگونجاندن لەگەڵ ژیانی تازە زۆر بۆی دژوار بوو. هەستی بە تەنیاییەکی زۆر دەکرد. ئەوەندە پێویستی بە قسە کردن هەبوو کە بە جێگەی ئەو ٤-٣ کاتژمێرەی کە بۆ وتوویژ لەگەڵ ئەو تەرخانم کردبوو، سێ چوار ڕۆژ قسەی کرد.

_ دڵگرانییەکەی لە چییە ؟ هەر ئەو ناخۆشییانەی پەنابەرانی دیکە هەیانە ؟ وەک دوورکەوتنەوە لە نیشتمان و دوستان و غوربەت و ... ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «جگە لەمانە دەستی لە درێژەدان بە ژیانی کاریی خۆی لە ئێران هەڵگرتوە، لەگەڵ ئەوەدا کە ئێستاش بە خوێندنەوە سەرقاڵە، بەڵام ناتوانێ لە ژیانی دا کەڵکیان لێ وەرگرێ و چالاکیی هەبێ. کاتێک ئەوم دیت زۆر غەمبار بووم.»

_ چ بەشێک لەو کتێبە بە پێی بەڵگەی مێژوویی و ڕاستەقینە ئامادە کراوە و چ بەشێکی لە لایەن خۆتەوە زیاد کراوە ؟ بۆ نموونە لە بارەی شیکردنەوەی هەستی دەروونیی کەسایەتییەکان وەک ئەو وایە کۆ خۆتان لەوێ بوون و ئاگاداری دۆخی دەروونی ئەوان بوو. ئەو کەسایەتییانەی دروستت کردوون چەندە بە پێی خەیاڵی خۆتان بووە ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «هەست یان ئەو وشانەی لە بارەی کەسایەتییەکان نووسراون هی من بووە، بەڵام من هیچ یەک لە ڕووداوەکانم دروست نەکردوون. هەروەها هەڵبژاردن، لابردن یان جەختکردنە سەر ڕووداوێک کاری من بووە.»

_ کتێبی ئێوە زۆر سەرنج ڕاکێشە تەنانەت خوێنەر لەگەڵ ئەوەشدا کە لە تاوان و دادگا و دەرئەنجامەکەی ئاگادارە هەر بۆ خوێندنەوەی ڕادەکێشرێ. هۆکارەکەی چییە ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «من دەمویست کتێبێکی چاک بنووسم کە بەختەوەرانە هەر واش بوو. دەمویست کتێبەکە بە جۆرێک نەبێ کە تەنیا خوێنەرێک کە ئاگاداری پرسەکانی تایبەت بە ئێرانە بتوانێ بیخوێنێتەوە. واتە کتێبێکی سیاسی نەبێ. لەگەڵ ئەوەشدا کتێبەکە هەم سیاسییە و هەم سیستمی دادوەرییش نیشان دەدا. خوێنەرانی ئەو کتێبە لە گرووپی جۆراوجۆر پێکدێن کە هەر لە بنەڕەتەوە لە یەکتر جیاوازن. جگە لە ئێرانییەکان و بە تایبەتی کوردەکان و کەسانی سیاسی، زۆرێک لە خوێنەرانی ئەو کتێبە کەسانێکن کە هۆگری ژانری جینایین. زۆربەیان هەر لە بنەڕەتەوە ئێران ناناسن. زۆربەیان حەزیان لە کاروباری سیاسی نییە و بە گشتی کەسانی ئاسایی بە ئەژمار دێن و ئەوەش بۆ من جێی دڵخۆشیە . بە بڕوای من هۆکارێکی دیکەی سەرنج ڕاکێشبوونی کتێبەکە ئەوەیە کە خاوەنی نەخشەیە. کێشانی نەخشە یان پێکهاتەی کتێبەکە زیاتر لە ساڵێکی خایاند. بۆ من گرینگە کە لە نێو چیرۆک دا ڕووداو ڕووبدا. هەموو هەوڵی من لە کۆی ئەو بەرهەمەدا ئەوە بوو کە هەوراز و نشێوی چیرۆک لە نێو پێکهاتەکەی ڕەنگ بداتەوە نەک تەنیا لە نێو کەسایەتییەکان دا.»

_ بۆ نووسین و ئامادەکردنی ئەو کتێبە چەندت کار کردوە؟

«یەکجار زۆر، من لە ژێرزەمینی ماڵەکەم بە قەت موزەیەک لە بارەی ئەو تاوانە و دادگاکەی بابەتەم هەیە. جگە لە نەواری وتوویژەکانی خۆم، بیرەوەری و دەستنووسی کەسانی دیکە چیرۆکەکەشم هەیە. بۆ نموونە بیرەوەرییەکانی شوهرە بەدیعی کە بە نیسبەت ڕەوتی دادگا و دۆخی خۆی نووسیویەتی یان دەستنووسەکانی پەرویزی دەستماڵچی. ئەو بابەتانە ئەوەندە زۆر بوون کە ببوونە مایەی بارگرانیی بنەماڵەکەم. مناڵە دووانە (جمک) کانم تازە لە دایک ببوون و شوێنی ڕوودانی تاوانەکە و هەموو کەسانی پێوەندیدار لە ئاڵمان بوون. من بۆ لێکۆڵینەوە و وتوویژ ١٢-١٠ جار سەفەرم کرد، بەڵام بە هۆی مناڵەکان زۆر نەدەمامەوە. تەنانەت جارێک توانیم مناڵەکانیش لەگەڵ خۆم ببەم کە ئەو سەفەرە نزیکەی مانگێکی خایاند. من بۆ لێکۆڵینەوە و وتوویژ جگە لە بکوژەکان لەگەڵ لە سەدا نەوەدی کەسانی نێو کتێبەکە قسەم کرد و ئەو کارە کاتێکی زۆری خایاند. فێربوونی لایەنە جۆراوجۆرەکانی چیرۆک، هەروەها ناسینی سیستمی دادوەریی ئاڵمان کە لەگەڵ سیستمی دادوەریی ئەمریکا جیاوازییەکی زۆری هەیە، دیتنەوە و فێربوونی ئەو جیاوازییانە و وردەکارییەکانی دیکەی چیرۆک چوار ساڵێکی خایاند.»

_ چ جیاوازییەکیان هەیە ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «دادگای ئاڵمان هەیئەت مونسیفەی نییە. سەرکەوتنی دادگای میکۆنووس بە هۆی سیستمی دادوەری و سزادانی ئاڵمان بوو. سیستمی دادوەریی ئاڵمان باشترین سیستمی دادوەری لە نێو وڵاتانی ئوروپایی دایە. دادگا بە هۆی نەبوونی هەیئەت مونسیفە، کە لە کەسانی ئاسایی و ناشارەزا و ناودار پێکدێ، بە باشترین شێوە بەڕێوەچوو. ئەگەر دادگا هەیئەت مونسیفەی هەبا بە هۆی بوونی کەسانی ناشارەزا مەجاڵی هێنانەئارای زۆرێک لە بەڵگەنامە و شاهیدەکان نەدەبوو، چونکە هەیئەت مونسیفە توانای دادوەری کردنی نییە. لە دادگای ئاڵمان مەجاڵی هاتنەئارای هەموو جۆرە بەڵگەنامە و شاهیدێک هەیە. جیاوازیی دیکە ئەوەیە کە لە ئاڵمان دادوەرەکان لە لایەن سیاسەتمەداران هەڵنابژێردرێن. ئەوە لە حاڵێک دایە کە کە لە ئەمریکا دادوەرانی پایەبەرز و فیدراڵ لە لایەن سەرۆک کۆمار دیاری دەکرێ. لە ئاڵمان سیاسەت بە تەواوەتی لە دەزگای دادوەری جیایە، هەتا دادوەر و دادگاکان لە ژێر گوشاری سیاسەتمەداران و کۆنەپارێزانی تایبەت بە دەسەڵات دا نەبن. لە دادگای میکۆنووس گوشارە سیاسییەکان هەم لە لایەن دەوڵەت و بازرگانەکانی ئاڵمانی و هەم لە لایەن دەوڵەتی ئێران زۆر توند بوو، بەڵام دیتمان کە ئەو گوشارانە کاریگەرییان لە سەر بڕیاری دادگا دانەنا.

- ڕۆڵی میسباحی یان هەمان شاهیدی C لەو دادگایەدا چ بوو ؟ ئایا ئەو ئاگاداری پلانی تیرۆرەکە بوو ؟ هەر لە بنەڕەتەوە قسە و شەهادەتی ئەو تا چ ڕادەیەک بۆ دادگا جێگەی بڕوا بوو ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «گرینگیی ئەو زۆرتر بە هۆی ئاشکرا کردنی سیستمی دەسەڵاتدارێتیی کۆماری ئیسلامی بوو کە بە چ شێوەیەک لەبارەی ئەو تیرۆرانە بڕیار دەدا. لە ڕاستیدا ئەو پێکهاتەی سیستمی تیرۆر وێنا دەکا. وەک ئەوە ئێ کە بڕیارەکان بە چ شێوەیەک و لە لایەن چ کەسانێکەوە دەدران، چۆن جێبەجێ دەکران و پلانی تیرۆر قۆناخ بە قۆناخ چۆن بەرەو پێش دەچوو، لە هەر قۆناخێکدا بەرپرسیارەتییەکان لە ئەستۆی چ کەسانێک بوون و کارەکان چۆن دابەش دەکران. بەڵام سەبارەت بە تیرۆری میکۆنووس، بۆ خۆی لە ڕەوتی ئەو پلانەدا نەبووە و دەیکوت کە لە تاران چاوی بە بەنی هاشم، واتە ڕێبەر و بەرپرسی سەرەکیی تیرۆری میکۆنووس کە توانی ڕابکا و لەو کاتەدا بۆ ئێران گەڕابووە، کەتوە و لە زمانی ئەو هێندێک شتی بە نیسبەت میکۆنووس بیستووە. «

_ چ بەڵگەیەکی نیشان دا کە دادگای ئاڵمان متمانەی بە قسەکانی کرد؟

ڕوئیا حەکاکیان : «بە پێی ئەو زانیارییە تایبەتانەی کە پێشکەش بە دادگای کرد. بۆ نموونە وردەکاریی تیرۆری هادی خورسەندی باس کرد کە تەنیا پۆلیسی ئێسکاتلەندیارد ئاگاداری ئەو بابەتە بوو.»

حوسێن مووسەویان کە، لە دەستپێکی دادگای میکۆنووس تا کۆتایی دادگاکە کە دەرکردنی باڵوێزی ئێران لە ئاڵمانی لێکەوتەوە، باڵوێزی ئێران لە ئاڵمان بوو لە کتێبێکدا کە بە ناوی «پێوەندیی ئێران و ئاڵمان» بڵاو بووە باس لە ڕۆڵی چالاکانەی میسباحی لە ئاڵوگۆڕکردنی بارمتە ئاڵمانییەکان لەگەڵ فرۆکە رفێنە لوبنانییەکانی ئەندامی حیزبوڵلا (برایانی ڕەحمانی) و دانیشتنی میسباحی لەگەڵ بەرپرسانی ئاڵمانی دەکا. بە وتەی مووسەویان، میسباحی لە ساڵی ١٣٦٣ تا کاتێک کە لە لایەن دەوڵەتی فەرانسە لەو وڵاتە دەرکرا، وەک بەرپرسی ئوروپای ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامی لە فەرانسە بوو.

_ لە ڕوئیا دەپرسین : ئێستا کە ناوی خورسەندی هاتە پێش، کتێبی ئێوە بە نووسینێکی هادی خورسەندی دەست پێ دەکا. جگە لەمە تا کۆتایی کتێبەکە لە سەرەتای هەر بەشێکدا وتەیەکت لە هادی خورسەندی کە ڕێک لە بارەی تیرۆر و دادگای میکۆنووس دایە هێناوەتەوە. لە حاڵێکدا کە خۆدی کتێبەکە زۆر جیدی و هێندێک جار تراژیکە، بۆچی هەر بەشێکت بە تەنز دەست پێکردوە ؟

ڕوئیا حەکاکیان : « لە ڕاستیدا ئەوە هەڵبژاردنێک بوو بۆ شێوازی نووسینی کتێبەکە. لە لایەک دەمویست چیرۆکی خورسەندی و فتوای تیرۆری ئەو و پێوەندییەکەی لەگەڵ میسباحی باس بکەم، لە لایەکی دیکە ئەگەر ڕاستەوخۆ وردەکارییەکانم بە شێوەیەکی ئاسایی باس کردبا هەم کتێنەکە درێژ دەبووە و هەم دەبا چەند کەسی دیکەی جیاوازم هێنابا نێو کتێبەکە و بە پێی ئەو قەرەبالغییەی کە کتێبەکە لە ڕووداو و کەسایەتییەکان دا هەیبوو نەمدەتوانی ئەو کارە بکەم. هەر بۆیە هەتا کۆتایی کتێبەکە کە خۆدی خورسەندی دێتە نێو چیرۆکەکە لە نوکتەکانی کەڵکم وەردەگرت.

هەروەها تەنز بە جۆرێک نیشاندەری شێوازی نووسینی من لە ئینگلیسی دایە. کتێبی یەکەمیشم تەنزێکی زۆری هەیە. بە تایبەتی بە نیسبەت ئەو کتێبە دەمویست کە تاڵیی کتێبەکە بە بەکارهێنانی تەنز قەرەبوو بکەمەوە. پێموایە لە هەر کارێکی جیددی دا هەمیشە ڕادەیەک لە گاڵتەوگەپ پێویستە. ئەوە هونەرێکە کە ئێمە ئێرانییەکان تێیدا شارەزاین و بەردەوام کەڵکی لێ وەردەگرین. بۆ نموونە کاتی شەڕ کە دەنگی ئاژیری مەترسی دەهات بە جێگەی ئەوەی بچینە پەناگە دەچووینە سەربان. هەڵبەت تا ئەو کات شەڕ بۆ تارانییەکان زۆر جیددی نەبوو، بەڵام شەڕ لە ئارادا بوو. لە حاڵێکدا مەترسیی بۆمب و دەنگی ئاژیری سوور و ڕۆشنکەرەوەکان لە ئاسماندا بوو، خەڵک لە سەر سەربانان نۆکتەیان بۆ یەکتر دەگێڕاوە و نۆکتەی «گربە نرە«(ناوێک کە ئێرانییەکان بۆ ئایەتوڵڵا مونتەزێرییان دۆزیبۆوە. وەرگێڕ) و ئەو جۆرە شتانەیان باس دەکرد. ئەوە وێنەیەکی ڕاستەقینەی نەتەوەیەک و هەلومەرجی ڕووبەڕووبوونەوەی نەتەوەیەک لەگەڵ تاڵی و دژوارییەکانە.

کاراکتێرەکان لە دوای تەواوبوونی کتێب

وا پێ دەچێ کە بە نیسبەت کاراکتێرەکانی دیکەی چیرۆک دواتر لە ژیانی واقعی خۆیاندا بە شوێنیان کەتووی ؟

ڕوئیا حەکاکیان : «بەڵێ، لەم دایانەدا نۆربێرت زیگمۆندم لە بێرلین دیت. ئەو ڕۆژمامەنووسێک بوو کە بە جۆشوخرۆشەوە ٥ ساڵی ڕەبەق تاوانی میکۆنووسی بۆ ئاڵمانییەکان باس کرد و زیندووی ڕاگرت. هەروەها نۆربێرت دەیهەوێ بە بۆنەی بیستەمین ساڵی تاوانی میکۆنووس لە سێپتامبەری ئەمساڵدا بەرنامەیەکی تایبەت بەڕێوە ببات. دیارە منیشی بۆ ئەو بەرنامەیە بانگهێشت کردوە.

حەمیدی نۆوزەری و هاوڕێیانی درێژە بە چالاکییەکانیان دەدەن. وەک دەزانن کە ڕێستورانی میکۆنووس پاش ئەو ڕووداوە بە ڤییەتنامییەکان فرۆشرا و ناوەکەی بۆ ڕێستورانی سایگۆن گۆڕدرا. شارەوانی بە نیشانەی ڕێزدانان بۆ کوژراوانی میکۆنووس لەوحێکی لەوێ دانابوو. دیارە ڤییەتنامییەکان ڕێزیان بۆ ئەو یادە و پلاکە هەبوو و بەردەوام خاوێنیان دەکردەوە. پاش وەرشکستبوون و ڕۆیشتنی ئەوان پلاکەکە زۆر پیس بوو. ڕۆژێک حەمید لەگەڵ هاوڕێیانی چووە ئەوێ و لەوحەکەیان خاوێن کردەوە.»

ئەو پلاک(لەوح)ە یادەوەرییە، خۆی یەکێک لە کاراکتێرەکانی چیرۆکەکەیە، چۆنیەتیی ئامادەکردن و دانانی ئەو، بەشێکی سەرنجراکێش لە کتێبەکە پێکدێنێ. پلاکێک کە هەر بە تەنیا قەیرانێکی لە پێوەندی نێوان ئاڵمان و ئێران دا دروست کرد، تا ئەو جێگەیە کە ئەحمەدی نژاد، شارەداری ئەو کاتی تاران هەڕەشەی کرد کە ئەگەر ئەو پلاکە دابنرێ، شارەدارییی تارانیش بە تۆڵەی ئەو کارە پلاکێکی یادەوەری بۆ هێرشی شیمیایی بۆ سەر ئێران لە بەرامبەر باڵوێزخانەی ئاڵمان لە تاران دادەنێ و ناوی ئاڵمانیش لە ڕیزی یەکەمی ئەو ئەو وڵاتانە دا دەنووسن کە چەکی شیمیاییان بە عێراق فرۆشتوە. خاتوو مونیکا تیمێن شارەداری ناوچەی بێرلین گوێی بەو هەڕەشانە نەدا.

ڕوئیا حەکاکیان بە نیسبەت کاراکتێرەکانی دیکەی کتێب دەڵێ : «لە سەفەرێک کە بۆ ئاڵمان هەمبوو بۆ ناساندنی برۆنۆ یووست وەک کاندیدی وەرگرتنی خەڵاتی «بویری»ی ئاڵمان فۆرمێکم پڕکردەوە. ئەو خەڵاتە بەو ئاڵمانییانە دەدرێ کە لە کردەوەیەکی مرۆڤدۆستانەدا بوێرانە جووڵاونەتەوە. هەروەها بەردەوام شوهرە و سارا دەبینم، هەر دووکیان درێژە بە چالاکییە سیاسییەکانیان دەدەن. ساڵوومەش ئێستا ئەکتەرێکی زۆر سەرکەوتوویە و حەوتووی داهاتوو نمایشێکی شانۆی ئەو پێشکەش دەکرێ.»

دادگای میکۆنووس

دادگای میکۆنووس لە ساڵی ١٩٩٢ هەتا ساڵی ١٩٩٧ بۆ ماوەی پێنج ساڵ درێژەی کێشا. ساڵی یەکەمی دادگا تەنیا بۆ کۆکردنەوەی زانیاری تەرخان کرا. دادگا لە ٢٨ی ئۆکتوبری ساڵی ١٩٩٣ دەستی بە کارەکانی کرد و لە ١٠ی ئاوریلی ١٩٩٧ کۆتایی پێ هات. عەلی ئەکبەری ویلایەتی وەزیری دەرەوەی ئەو کاتی کۆماری ئیسلامی، پێش لە ڕاگەیاندنی بڕیاری دادگا هەڕەشەی کرد کە ئەگەر تەنانەت یەک ئێرانیش لەو دادگایە مەحکووم بێ، ئاڵمان نرخێکی گران دەدا.

بەم حاڵەش دادگا لە بڕیاری کۆتایی خۆیدا دەوڵەتی ئێرانی وەک بەرپرس و هۆکاری کوژرانی نارازییان لە دەرەوەی وڵات و بەکارهێنانی تیرۆریزمی دەوڵەتی مەحکووم کرد. لە ڕەوتی دادگادا، عەلی فەللاحیان وەزیری ئیتلاعات کە بەڕێوەبردنی تاوانەکان بە ڕێکخراوی ئەو سپێردرابوو، بۆ شایەدیدان لەدادگا بانگ کرا. بەڵام دواتر بە هۆکاری جۆراوجۆر ئەو بڕیارە جێبەجێ نەکرا.

ئەو دادگایە ڕایگەیاند کە لە دوای مردنی خومەینی ئەرکی لە نێوبردنی فیزیکیی کەسانێک کە لە لیستی پێنسەد کەسیدا بوون، بە کۆمیتەیەک بە ناوی کۆمیتەی کاروباری تایبەت ئەسپێردرا کە لە عەلی خامنەیی ڕێبەری کۆماری ئیسلامی، ئەکبەری هاشمی ڕەفسەنجانی سەرۆک کۆماری ئەو کات، عەلی ئەکبەری ویلایەتی وەزیری دەرەوە و عەلی فەللاحیان وەزیری ئیتلاعات پێکهاتبوون. ئەو کەسانە کۆبوونەوەکانی خۆیان لە کۆشکی فیرووزەی تاران دەگرت. دادگای میکۆنووس ئەو کەسانەی وەک بڕیاردەرانی تیرۆرەکان ڕاگەیاند.

ئەو دادگایە ٣ میلیۆن دۆلاری خەرج هەڵگرت و ١٧٦ شاهید لەوێدا ئامادەبوون و بەڵگەنامەکانی لە ١٨٧ بەرگ(مجلد) دا کۆ کرانەوە. هەروەها بە بڕیاری دادگا، کازمی دارابی (ئێرانی) و عەبباسی ڕائیل (لوبنانی) بە زیندانی هەتاهەتایی، یوسف ئەمین و محەممەد ئیدریس لە هاووڵاتیانی لوبنانی هەر یەکە بە ١١ و ٥ ساڵ زیندان مەحکووم بوون. گومانلێکراوەکەی دیکە، عەتا ئەیاد، بەبێ تاوان ناسرا.

کۆتایی هاتنی تیرۆری نارازییان لە دەرەوەی وڵات، ئاکامی دادگای میکۆنووس

_ ئاکامەکانی دادگای میکۆنووس چ بوون؟

ڕوئیا حەکاکیان : «گرینگترین ئاکامی ئەوە بوو کە لە ساڵی ١٩٩٧ بەم لایەوە، لانیکەم هەتا ١٠ ساڵ دواتر هیچ تاوانێکی دیکەی هاوشێوە دووبارە نەبۆوە. پاش ئەو دادگایە یەک دوو دانە مردنی گوماناویی کەسایەتییە سیاسییەکانی ئازەربایجانی ڕووی داوە کە کۆماری ئیسلامی بە تاوانبار لە قەڵەم دەدرێ. دوای ئەو دادگایە بۆ ماوەیەکی زۆر ئەمنییەت پێک هات و ڕەوتی ئەو کوشتنانە ڕاوەستا. ڕێژیم تێگەیشت کە چیدیکە ناتوانێ وەک پێشوو بە ئاشکرا و تەنانەت بە بێ شەرم و بە شانازییەوە دەست بۆ ئەو تاوانانە ببا. فەللاحیان تا پێش دادگای میکۆنووس لە تەلەڤیزیۆندا نەتەنیا ئەو کارەی نەدەشاردەوە، بەڵکوو شانازیی پێوە دەکرد و لە ڕیزی باشترین کارەکانی حکوومەتی دادەنا.»

دوای دادگای میکۆنووس : دارابی و مووسەویان

باڵوێزی ئێران لە ئاڵمان لە ساڵی ١٩٩٠ تا کۆتایی کاری دادگا حوسێنی مووسەویان بوو. دوای ئەو بڕیارە، ئاڵمان و ئێران باڵوێزەکەی خۆیان لەو دوو وڵاتە بانگ کردەوە. ئاڵمان چوار دیپلۆماتە ئێرانییەکەی لەو وڵاتە دەرکرد و سەرجەم وڵاتانی ئەندامی یەکیەتیی ئوروپاش باڵوێزەکانی خۆیان بانگ کردەوە. ئێرانیش لە کاردانەوە بەو کردەوەیەی یەکیەتیی ئوروپا باڵوێزەکانی خۆی لە وڵاتانی ئەندامی ئەو یەکیەتییە بانگ کردەوە و پێوەندیی ئێران و وڵاتانی ئوروپایی تووشی قەیرانێکی گەورە بوو. ئەو قەیرانە تا کاتی سەرکەوتنی محەممەدی خاتەمی لە هەڵبژاردنی سەرۆک کۆماری دا درێژەی هەبوو.

کتێبی «پیاوکوژانی کوشکی فیرووزە» چیرۆکەکەی تا کۆتایی دادگا درێژە پێداوە. لە بەشی کۆتایی کتێبەکەشدا چاوێکی خشاندوە بە سەر ئەو گۆڕانەی لە دە ساڵی دوای دادگادا، تا نووسینی کتێبەکە، بە سەر هێندێک لە کەسانی چیرۆکەکەدا هاتوە. بەڵام ئەوەی کە دەبێ لەوانەی زیاد بکەین ڕووداوی ئازادبوونی کازمی دارابی لە ساڵی ٢٠٠٧ دایە کە پاش تێپەڕاندنی پازدە ساڵ و دوو مانگ لە زیندانییە هەتاهەتاییەکەی ئازاد کرا و یەکسەر بۆ ئێران دیپۆرت کراوە. دیارە لەگەڵ ئەوەدا کە بە پێی یاسای ئاڵمان، کەسێک کە دوو لەسەر سێی زیندانییەکەی تەواو کردبێ دەتوانێ داوای پێداچوونەوە بکا، بەڵام لە بڕیاری دادگای میکۆنووس دا جەخت لەسەر ئەوە کرابوو کە دارابی بۆ داوای ئازادبوون دەبێ بە لانیکەم ٢٥ ساڵ لە زیندانییەکەی تێپەڕاندبێ. بنەماڵەی دێهکوردی و هێندێکی دیکە لە خەساردیتووانی میکۆنووس بە نیسبەت ئازادیی دارابی نارەزایەتیان دەربڕی و ئەو ئازادییەیان بە ئاکامی کەینەوبەینەی نێوان دەوڵەتی ئاڵمان و کۆماری ئیسلامی لە قەڵەم دا. ئەوان لە بەشێک لە نامە کراوەکەی خۆیاندا بەو جۆرە نارەزایەتییان دەربڕی :

« ئەو کردەوە فێڵبازانەی کە لە لایەن وەزارەتەکانی نێوخۆ و دادگوستەریی ئاڵمان بە مەبەستی ئازادکردنی تاوانباران داڕێژراوە، نەک هەر زەبرێک لە خەساردیتووانی میکۆنووس، بەڵکوو زەبرێک بۆ سەر هەموو ئازیخوازانی ئێران بوو. ئامانجی ئێمە تۆڵەسەندنەوە نییە، بەڵکوو گەیشتن بە دادپەروەرییە. هاوکات نارەزایەتی ئێمە بە نیسبەت هەڵسوکەوتی دوو لایەنەی دەوڵەت و دادوەریی ئاڵمانە، چونکە لەوە دڵنیاین کە ئەگەر کوژراوانی ئەو تیرۆرە، ئاڵمانیی ڕەسەن بان بێگومان بکوژەکان دوای تێپەڕاندنی دوو لەسەر سێی زیندانییەکەیان بۆ وڵاتی خۆیان، ئەویش ئەو وڵاتەی بڕیاری تیرۆری داوە، نەدەنێردرانەوە!

ئاکامی ئەو کردەوەیە بۆ ئێمە هەستکردن بە تووڕەیی و بێ تواناییەکی دوو لایەنەیە. لە لایەک لە بەرامبەر دیکتاتۆریی کۆماری ئیسلامیی ئێران و لە لایەکی دیکە لە بەرامبەر دەوڵەتی ئاڵمان کە ساڵانێکە باس لە خەبات بە دژی تیرۆریزمی نێونەتەوەیی دەکا (بۆ نموونە سەرنجی ئێوە بۆ بەرنامەی ئەمنییەتیی دژە تیرۆری بەڕێز شۆیبلە وەزیری نێوخۆی ئاڵمان ڕادەکێشین کە ڕێک لەو سەروبەندەدا نووسراوە و هاتۆتەئاراوە) ئەو کاتەی بەرژەوەندی سیاسی_نەتەوەیی ئاڵمان دێتە گۆڕێ ، چیدیکە پابەندی بەڵێنەکانی خۆیان نابن و بە شێوەیەکی دیکە هەڵسوکەوت دەکەن!»

هەواڵدەرییەکان ئازادیی کازمی دارابییان بە جۆرێک لە ساتوسەودای دەوڵەتەکانی ئێران و ئاڵمان و ڕەزامەندیی ئێران بۆ ئازادکردنی دونالد کلاین، هاووڵاتی ئاڵمانی کە کاتی ماسیگرتن لە ئاوەکانی کەنارەکانی باشووری ئێران قۆڵبەست کرابوو، دەزانی. ئەو پاش ساڵێک گیران، لە مانگی مارسی هەر ئەو ساڵەدا ئازاد کرا.

کازمی دارابی ٤٣ ساڵە ڕۆژی سێشەممە ٢٠ی سەرماوەزی ساڵی ١٣٨٦ لە نێو پێشوازیی ئەندامانی بنەماڵەکەی و عەلی باقێری جێگری ئوروپا و ئەمریکای وەزارەتی دەرەوە هاتە فرۆکەخانەی ئیمام خومەینیی تاران و یەکسەر هەر لە فرۆکەخانە خۆی بێ تاوان ڕاگەیاند. ئەو لە دادگای میکۆنووس کارمەندی وەزارەتی ئیتلاعات و ئەندامی سپای قودسی پاسداران ناسێندرابوو. ئایا دوای گەڕانەوەی بۆ سەر کارەکەی گەڕاوە؟

لە ڕەوتی دادگای میکۆنووسدا ئەبولحەسەنی بەنی سەدر وتی : «من لیستێکی ١٣ کەسیم هەیە کە لە بە ناوبانگترین تیرۆرەکانی ڕێژیمدا بەشدار بوون. تەواوی ئەو کەسانە بەرپرسیارەتییان لە ئاستی سەرەوەی ڕێژیمدا وەرگرتوە. بۆ نموونە کوروشی فوولادی کە لە ئینگلستان بە دوازدە ساڵ زیندان مەحکووم کرابوو، دوای ئازادی و گەڕانەوە بۆ ئێران بوو بە نوێنەری پارلمان. هەروەها میهردادی کەوکەبی کە بە تاوانی سووتاندنی کتێبفرۆشییەکی ئینگلستان مەحکووم کرابوو، ئێستا وەک ڕاوێژکاری پایەبەرز لە وەزارەتی خوێندنی باڵا کار دەکا».

حوسێنی مووسەویان باڵوێزی ئێران لە ئاڵمانیش لە ساڵی ١٩٩٧ بۆ ئێران گەڕاوە. ئەو کە ئەکبەری هاشمی ڕەفسەنجانی پشتیوانی بوو، لە سەردەمی خاتەمیدا بوو بە جێگری بەرپرسی شوورای بەرزی ئەمنییەتی نەتەوەیی (حەسەن ڕوحانی) و هەروەها ئەندامی باڵای هەیئەتی وتوویژی ناوکیی ئێران بوو و ساڵی ١٣٨٦ لە حاڵێکدا جێگری ناوەندی لێکۆڵینەوەی ستراتژیکی مەجمەعی تەشخیسی مەسلەحەتی نیزام بوو بەڵام لە دەوڵەتی ئەحمەدی‌نژاددا تەختی بەختی وەرگەڕا. بە تاوانی سیخوڕی بۆ بیانییەکان قۆڵبەست کرا، بەڵام دوای چەند ڕۆژ بە حوکمی زیندانی تەعلیقی و پێنج ساڵ بێبەشبوون لە چالاکیی دیپلۆماتیک ئازاد کرا. مووسەویان دوای ئازادبوون چووە زانکۆی پرینستۆن و ئێستاکە لەو زانکۆیە سەرقاڵی خوێندنە.

کتێبی «پیاوکوژانی کوشکی فیرووزە» سێپتامبەری ئەمساڵ لە سایزی گیرفاندا بڵاو دەکرێتەوە. نیوزویک ئەو کتێبەی لە ڕیزی دە کتێب کە پێویستە بخوێندرێنەوە دانا و ڕۆیتێرزیش وەک باشترین کتێب هەڵی بژارد. هەروەها گۆڤاری «هەڵسەنگاندنی کتێبی کیرکۆس» ئەو کتێبەی لە ڕیزی باشترین کتێبەکانی ساڵی ٢٠١١ دا ناو برد.

ڕوئیا حەکاکیان لە پێشوازییەک کە لە کتێبەکەی کراوە دڵخۆشە، بەڵام لەوەش گرینگتر لە کاردانەوەی کوردە ئێرانییەکان بە نیسبەت کتێبەکەی ڕازییە : «ڕێبەرانی کوردەکان لە ئوروپا لەگەڵ من دیداریان کرد. زۆر دەستخۆشیان کرد و داوایان کرد کە لە یادی بیست ساڵەی تاوانی میکۆنووسدا بەشداری بکەم. سەرەڕای چێژێک کە لە خۆدی نووسین دایە، دوستایەتی و ڕێزی کۆمەڵگەی کورد بۆ من خەڵاتێکی دیکە بوو کە بە نووسینی ئەو کتێبە دەستم کەوت و بۆ من جێگەی شانازییە.»

سەرچاوە :
نازی عەزیما/ دەنگی ئەمریکا
ماڵپەڕی: ایران امروز

گەشتێک بە نێو بیر و بۆچوونەکانی دوکتور سادق شەرەفکەندیدا

دێموکراسی لە نێوخۆی حیزبدا

بە شێوەیەکی گشتی دەبێ هەر کەسێک بتوانێ لە نێوخۆی حیزبدا بۆچوونی وەک بۆچوونی موخالیف دەربڕێ و بە شێوەیەکی ئازادانە بۆ (بردنەپێشی) ئەم بۆچوونەی لە نێو حیزبدا، هەوڵ بدا. لە کۆنفرانسەکان و کۆبوونەوە حیزبییەکان دا، ئەو بۆچوونەی ڕابگەیەنێ و لە کۆنگرەی داهاتوودا کە پێک دێ بۆچوونی خۆی بەرێتەپێش. دەتوانێ نامیلکەی نێوخۆیی هەبێ، لە نامیلکەی نێوخۆیی دا بیرو ڕای خۆی بێنێتە گۆڕێ و داکۆکیی لێ بکا، بەڵام لە دەرەوەی حیزب، دەبێ هەوڵ بدا وەک یەکەیەک، وەک گشتێک (حیزب) پێشان بدا.

لە نێو حیزب دا، دەبێ دێموکراسیی تەواو هەبێ قسەی من لە سەر دەنگدانەوەکەی لە دەرەوەی حیزبە. وەک وتم (موخالیفان) تەنانەت دەبێ بتوانن لە نامیلکەی نێوخۆیی حیزب دا، بۆچوونی موخالیفی خۆیان دەربڕن. بگەڕێینەوە سەر دەوڵەتی دێموکراتیک، بۆ وێنە نوێنەری ڕەسمیی وەزارەتی دەرەوەی دەوڵەتێکی دێموکراتیک ناتوانێ بچێ بۆچوونی خۆی، ئەگەر موخالیفی بۆچوونی دەوڵەت بێ و بۆخۆشی سەر بە حیزبێکی ئۆپۆزیسیۆن بێ، دەربڕێ... لە نێوخۆی حیزبیش دا دەبێ ئەوەندە دامەزراوەی دێموکراتیک هەبن کە هەر کەسێک بتوانێ ڕای خۆی دەربڕێ و کار بۆ پێشچوون و سەرکەوتنی بکا.

لە وتووێژی دوکتور شەرەفکەندی لەگەڵ «سەعید ڕاهنما» دا، گۆڤاری «مهرگان»، هاوینی ١٣٧٢

ئەگەر خەڵک حکوومەت بە هەڵبژاردە و نوێنەری خۆیان بزانن

لە دنیای پڕ پێچ و خەمی ئەوڕۆدا ئەو شتە سەرەکییە کە دەتوانێ دەستەبەری سەربەخۆیی ڕاستەقینەی سیاسی لە وڵاتی ئێران دا بێ «دێموکراسی»یە و، «بەستراوەیی» ئاکامی بێ ئەم لا و ئەولای دیکتاتۆری و سەرەڕۆیییە. تەنانەت لە باری ئابوورییشەوە هەر وەک گوتمان «خودکفایی» مانایەکی روونی نیە، ئەوە دێموکراسییە کە نەخشی هەرە کاریگەر دەگێڕێ، هیچ وڵاتێک ناتوانێ خۆ لە پێوەندیی ئابووری لەگەڵ وڵاتانی دیکە ببوێرێ. بەڵام بۆ ئەوەی ئەو پێوەندییە نەبێتە بەستراوەیی، پێویستە کە خەڵکی وڵات لە کارو باری ئابووری و بەرهەمهێنان دا چالاکانە و دڵسۆزانە بەشداری بکەن، ئەمەش وەدی نایە مەگەر لە سایەی دێموکراسییەوە یانی کاتێک کە خەڵک حکوومەت بە هەڵبژاردە و نوێنەری خۆیان بزانن و هەست بە کاریگەر بوونی بەشداریی خۆیان لە کاروباری بەڕێوەبردنی وڵات دا بکەن...

وتاری: «دیکتاتۆری و سەربەخۆیی»، نووسینی دوکتور شەرەفکەندی، ڕۆژنامەی «کوردستان»، ژمارە ١٤٣، خەزەڵوەری ١٣٦٧

نەبوونی ئازادیی بەیان، تایبەتمەندیی سیستمێکی دیکتاتۆر

نەبوونی ئازادیی بەیان دەبێتە هۆی ئەوە کە ئەو کەسەی یان ئەو تاقمەی بە هەر شێوەیەک حکوومەتیان بە دەستەوە گرتوە، هەرچی پێیان خۆش بێ و هەر شتێکی بە فکریان بگا ئەنجامی بدەن بێ ئەوەی بزانن نەتیجەو ئاکامی ئەو بڕیارەو ئەو هەڵوێستە لە کۆمەڵ دا و لە وڵات دا چۆن بووە و چۆن دەبێ و کەم و کوڕییەکان _ ئەگەر هەن _ چۆن و لە چ ڕێگایەکەوە دەکرێ چارەسەر بکرێن. ئەوە (ش) دیکتاتۆری پێک دێنێ، یان ڕوونتر بڵێین: بەرگرتن و لابردنی ئازادیی بەیان یەکێک لە تایبەتمەندییەکانی بەرچاوی ڕێژیمێکی دیکتاتۆر و سەرەڕۆیە.

وتاری « ئازادی دەربڕینی بیرو ڕا لە کۆماری ئیسلامی دا»، کتێبی هەڵبژاردەیەک لە وتارەکانی دوکتور سادق شەرەفکەندی، ل ١١٦ و ١١٥

گرنگیی خەبات بۆ ئازادیی ژنان

ئەرکی سەر شانی ئەندامان و لایەنگرانی حیزبی دێموکراتە کە زۆر بە جیددی و بە شێلگیرییەوە تێ بکۆشن بۆ گەیشتن بەو ئامانجە پیرۆزە (نەهێشتنی زوڵم و زۆر لە سەر ژنان) و بە هەموو توانایانەوە یارمەتیی برایان و خوشکان و بابان و دایکانی کوردستانە خۆشەویستەکەمان بدەن. لە بیرمان بێ کە خەباتی ئێمە بۆ گەیشتن بە ئازادی و بەختەوەری لایەنی جۆربەجۆری هەیە کە خەباتی چەکداری لەدژی دوژمنی داگیرکەر و چەوسێنەر تەنیا یەکێک لەوانەیە و خەبات بۆ ئازادیی ژنانیش کە نیوەی کۆمەڵن، یەکێکی دیکە لەو لایەنانەیە کە گرنگییەکەی زۆر لە خەباتی چەکداری بۆ ئازادیی گەلی کورد کەمتر نیە.

وتاری «ڕۆژی جیهانی ژن» بە بۆنەی ١٧ی ڕەشەمەی ١٣٦٣ لە ڕادیۆ دەنگی کوردستانی ئێران بڵاو بۆتەوە

یاسای زۆرداران

«تا کاتێک لە دنیادا ماف و ئازادییە ئینسانییەکان، «تابع»ی هەوا و هەوەسی زۆرداران بێ و قانوون لەلایەن زۆردارانەوە بنووسرێ، نەک هەر تێرۆریزم بەڵکوو زۆر کاری دیکەش مانایەکی دیاریکراویان نابێ و زۆرداران دەتوانن هەموو جووڵانەوەیەکی عادڵانە و هەموو ڕاپەڕینێک و کردەوەیەکی

شۆڕشگێرانە بە خیلافی قانوونەکانی خۆیان دابنێن و بە عینوانی تیرۆریزم مەحکوومی بکەن، لە بەرامبەردا هەموو جینایەتێکی خۆیان بەڕەوا و عادڵانە و قانوونی لە قەڵەم بدەن».

وتاری تیرۆریزم بە چی دەڵێن «کتێبی» هەڵبژاردەیەک لە وتارەکانی دوکتور سادق شەرەفکەندی ١٣٦٨_١٣٦٢،لاپەڕەی ١٦٦

لە پەراوێزی تیرۆری میکۆنووسدا

هاشم ڕۆستەمی

ئەگەرچی میکۆنووس ناوێکی خاریجی و هی ڕێستوورانێکیشە کە لە یەکێک لە گەڕەکەکانی شاری بێرلینی وەڵاتی ئاڵمان هەڵکەوتوە، بەڵام ئێستا بۆ کوردەکان نەک هەر ناوێکی ئاشنایە بەڵکوو بێ ئەوەی کورد بۆ خۆی ویستبێتی ئەو ناوە ئاوێتەی مێژووە پڕ کارەساتەکەی بووە. هەر کە ناوی میکۆنووس دێت دەسبەجێ تیرۆر و جینایەت لە لایەک و، عەدالەت و قەزاوەتیش لە لایەکی دیکەرا وێکرا دەبنە هەوێنی بیر و ئەندێشەمان. تیرۆر و جینایەتێک کە کۆماری ئیسلامیی ئێران کردی و عەدالەت و قەزاوەتێکیش کە دەستگای قەزایی ئاڵمان لە خۆی نیشان دا. جگە لەم دوو مەوزوعە، هەر کە باسی ڕێستوورانی میکونووس، تیرۆری میکۆنووس یا دادگای میکۆنووس دەکرێ، دەسبەجێ دیمەنێکی تاڵ و خەمهێنەر، دیمەنی لە خوێنا شەڵاڵی تەرمی شەهید شەرەفکەندی و هاورێیانی دێتە بەرچاو. دیمەنێکی تاڵ کە وەبیرهێنەرەوەی زۆر کارەساتی تراژیدیای مێژووی گەلە ماف زەوتکراو و غەدر لێکراوەکەمانە.

بیست ساڵ بەر لە ئێستا لە ناوەندی ئورووپای ئازاد و لانکەی دێموکراسی و مافی مرۆڤدا دەستی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران گەیشتە کۆمەڵێک لە باشترین تێکۆشەرانی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان و، لەو هێرشە بەرنامەرێژی کراوەدا مخابن دوکتور سادق شەرەفکەندی ناسراو بە دوکتور سەعید، سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکراتی کوردستانی ئێران، هاوڕێ لە گەڵ کاک فەتاح عەبدولی بەرپرسی حیزب لە ئورووپا، کاک هومایون ئەردەلان نوێنەری حیزب لە ئالمان و نووری دێهکوردی شەهید بوون. لە پێوەندی لە گەڵ ژیان و خەباتی ئەو شەهیدانەو چۆنیەتی شەهید بوونیان و ماجەرای میکۆنووس بە گشتی لەم سالانەی ڕابردوودا زۆر شت باس کراوە و بە دەیان و بگرە بە سەدان بابەت و وتار نوسراوە و بڵاو کراوەتەوە، تەنانەت هەر لەم پێوەندیەدا چەند کتێبێکیش نووسراون و و ئامادە کراون. هەرکام لەو نوسراو و بابەتانە لە ڕوانگەی جۆراوجۆر و لایەنی جوراوجۆر تیرۆر و دادگای میکۆنووسیان باس کردوە. بەڵام ڕادەی خەساری ئەو تیرۆرە و ئاکامەکانی ئەوەندە بەر بڵاون کە دیسانیش دەکرێ خاوەن نەزەران و نووسەران لە گۆشە نیگای دیکەوە باس لە لایەنەکانی دیکەی ئەو مەسەلەیە بکەن.

ئەمە ڕاستە کە پێشتریش و لە زۆر وڵاتی دیکەش دەستی ڕەشی تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامیی ئێران گەیشتبووە گەرووی ئازادیخوازانی ئێران و ڕزگاریخوازانی کوردستان. بە واتایەکی دیکە هێشتا خەڵکی کوردستان لە خەمی لە دەستدانی دوکتور قاسملوو سکرتێری گشتیی حیزبدا بوون کە جینایەتی میکۆنووس ڕووی دا.

هەر وەک ئاماژەم پێ کرد پێشتریش کۆماری ئیسلامیی ئێران سەدان کردەوەی تیرۆریستیی لە نێوخۆی ئێران و گۆشە و کەناری جیهان لە دژی نەیارانی سیاسیی خۆی بەڕێوە بردبوون، بەڵام ئەوەی کە تیرۆری میکۆنووس لە کردەوە تیرۆریستیەکانی دیکەی کۆماری ئیسلامی جودا دەکاتە ئەوەیە کە ئەم جارەیان تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی نەک هەر نەیانتوانی وەک بەرزەکی بانان بۆی دەر بچن، بەڵکوو بە هۆی ئازایەتیی دەزگای قەزایی ئاڵمان، کۆماری ئیسلامیی ئێران لە تەواوەتیی خۆیدا توشی ڕوورەشیەکی مێژوویی بوو و تێوەگلانی بەرزترین دەستەلاتدارانی ڕێژیم لەو تیرۆرەدا بە ئیسبات گەیشت. کاربەدەستانی ڕێژیم زۆر هەوڵیاندا کە بە دانی بەرتیل و تەماعی بازرگانی و ... ئەو کردەوە تیرۆریستیەشیان وەک کردەوەکانی دیکەیان دیزە بە دەرخۆنە بکەن. بەڵام بە خۆشیەوە لەو بوارەدا بە تەوای ناکام بوون و سەرئەنجام دادگای ئالمان لە ١٠ی ئاپریلی ١٩٩٧ بڕیاری خۆی دا. بە پێی ئەو بڕیارە لە لایەک سەزا بۆ تیرۆریستەکان دیاری کرا، لە لایەکی تریشەوە ئەو جینایەتە وەک کردەوەیەکی تیرۆریستیی دەوڵەتی ناسێندرا کە لەو دا سەردەمدارانی کۆماری ئیسلامی، خامنەیی و ڕەفسنجانی و... نەک هەر تێیدا مەحکووم کران، بەڵکوو حوکمی گرتنی عەلی فەللاحیان کە ئەوکات وەزیری خاریجەی کۆماری ئیسلامی بوو، درا.

دادگای میکۆنووس لە مێژووی دەستگای قەزایی ئالمان دا بە پڕ جنجاڵترین دادگای ئەو وڵاتە دێتە ئەژمار.

ئەو دادگایە بۆ ماوەی ٥ ساڵان بەردەوام بوو، بە هەزاران لاپەڕە لە بەڵگە و بازجوویی و قسەی شاهیدەکان و ... لە جەریانی ئەو ٥ ساڵ دادگایە دا تۆمار کراون. لێرە دا جێی خۆیەتی کە هەم سوپاسی سەربەخۆیی دەستگای قەزایی ئاڵمان بکەین هەم ڕێز بگرین لە شەهامەت و ئازایەتیی ئاغای بەنی سەدر و ڕێزدار پەرویزی دەستماڵچی کە بە ئامادە بوونیان لە دادگادا و، دانی شاهیدی و هێنانی شاهیدی تر، زۆر کۆمەگیان بە دادگا کرد.

لە کاتێکدا کە دوکتور شەرەفکەندی لە حەیات دابوو، وەک تێکۆشەرێکی ڕێگای ڕزگاریی کوردستان و دێموکراسی بۆ ئێران داییم چقلی چاوی کار بەدەستانی کۆماری ئیسلامی بوو. ئاخر ئەو دوای شەهید کرانی دوکتور قاسملوو، زۆر بە لێهاتوویی نەک هەر ڕێبەرایەتیی حیزبی کرد بەڵکوو شێلگیرانە لە هەوڵی ئەوە دابوو کە لایەنە جۆراوجۆرەکانی بەرهەڵستکاری ڕێژیم لە دەوری یەک کۆ بکاتەوە تا بە یەکگرتوویی هەم بە گژ ڕێژیمی کۆنەپەرستی کۆماری ئیسلامی دابچنەوە و هەم وێکرا کار بکەن بۆ دابینکردنی ئێرانێکی دوور لە زولم و ستەم. هەر وەک دەزانین لە کاتی شەهید کردنیشیدا ئەو هەر لەو پێوەندیەدا لە گەڵ کۆمەڵێک لە کەسانی موخالیفی ڕێژیم لە ڕێستوورانی میکۆنووسدا کۆبوونەوەی هەبوو. تیرۆریستەکانی کۆماری ئیسلامی لەو کردەوە تیرۆریستیەدا هەم ویستیان دوای تیرۆری شەهید قاسملوو زەبرێکی تر لە پەیکەری حیزبی دێموکرات بدەن هەم ناکۆکییش بخەنە نێوان ئۆپۆزیسیۆنی ئێرانی و حیزبەکانی ڕۆژهەڵاتی کوردستان. ئەوان بە پێی پلانێکی لە پێشدا دارێژراو هەوڵی ئەوەیان دابوو کە لە جەریانی تەقە کردندا تەنیا دەستڕێژ لە هەیئەتی حیزب بکەن و ئەوانی تر زەربەیان وێ نەکەوێ تا دواتر هەم کردەوەکەی خۆیان بە ئەستۆی ئەوان دابێنن و هەم دوو دڵی و بەد گومانی لە بەینی ئۆپۆزیسیۆنی سەرانسەری و خەڵکی کوردستان دروست بکەن. بە واتایەکی دیکە کار بەدەستانی کۆماری ئیسلامی ویستیان کورد گوتەنی بە بەردێک دوو کێڵ بشکێنن. هەم دوکتور و هاورێیانی شەهید بکەن هەم تەفرەقە لە نێو ئۆپۆزیسیۆن بنێنەوە.

بەڵام بە خۆشیەوە هەر وەک چۆن لە کاتی ژیانی دا، شەرەفکەندی هۆکاری لێک نزیک بوونەوەی بەرهەڵستکارانی ڕێژیم بوو، شەهید بوونیشی هەر بوو بە چقڵی چاوی کار بەدەستانی کۆماری ئیسلامی و ئەو جار دادگایەکی خاوەن سەڵاحیەتی وڵاتێکی بە دەسەڵاتی ئورووپایی مۆری تیرۆریست بوونی لە تەوێڵی کۆماری ئیسلامی دا.

پێم وایە جێی خۆیەتی لێرەدا و لە پێوەندی لە گەڵ ڕەوتی دادگای میکۆنووسدا ڕەخنەیەک لە خۆمان چ وەک تاکەکانی کورد چ وەک ئەندامانی حیزبی دیموکرات بگرین. شەهیدانی جینایەتی میکۆنووس کورد بوون، سەرکردەی حیزبێکی کوردی بوون، لە پێناو ڕزگاریی کورد و کوردستاندا شەهید کرابوون، کەوابوو دەبوو حیزبی دێموکرات و خەڵکی کوردستان بیان توانیبا لە جەریانی ٥ ساڵ بەردەوامیی کاری دادگادا زۆر بەهرە بەرداریی سیاسی بکەن تا لەو ڕێگەیەوە خزمەت بە ئامانجەکانی شەرەفکەندی بکەن، کەچی وەک ڕاستییەکی تاڵ دەبێ ئاماژە بەو ڕاستیە بکەین کە مخابن کورد بە گشتی و حیزبی دێموکرات بە گشتی کەمترین بەهرەبەرداریی سیاسیان لەو قەزیەیە نەکرد. کەچی ئەندامانی ڕێکخراوی موجاهیدینی خەڵک بە ئامادەبوون لە بەر دەرگای دادگا و بە تایبەت لە کاتی دەر کردنی بڕیاری نیهایی دا زۆرترین بەهرەبەرداریی سیاسیان لێ کرد. ئەوان هەم پشتیوانیان لە بڕیاری دادگا دەکرد هەم تەپڵی ڕیسوایی ڕێژیمیان لێ دەدا و هەم توانای ڕێکخراوەیی خۆیان بە جیهانیان نیشان دەدا.

ساڵێک دوای بڕیاری داگای ئاڵمان و دیاریکردنی سەزا بۆ تاوانباران و مەحکوم بوونی کۆماری ئیسلامی لە دادگادا، ئەو کات من وەک پەنابەری سیاسی لە هەولێر خۆم بە کۆمیسارپای بەرزی پەنابەران ناساندبوو و بەرپرسی کومیتەی کار و باری پەنابەران لە هەولێر بووم. بۆ زیاتر ڕیسوا کردنی کۆماری ئیسلامی وەک ڕێژیمێکی تیرۆریست لە لایەک و ڕێز گرتن لە بڕیاری دادگای ئاڵمان لە لایەکی تر، لە کومیتەی پەنابەراندا بڕیارماندا کە لە ساڵرۆژی بڕیاری دادگادا کە دەکاتە ١٠ ئاپریل، ڕێپێوانێکی بەرفراوان بۆ بەردەرگای یوئێن وەڕێ بخەین. دوای ئامادەکاریی تەواو، لە گەڵ نوێنەرایەتیی حیزب لە هەولێر پێوەندیمان گرت ولە مەبەستی خۆمان ئاگادارمان کردن و داوامان کرد کە حیزبیش بە گوێرەی مومکین لەو حەرەکەتەدا بەشدار بێ.

ڕۆژی ڕێپێوانەکە لە پەیامی حیزبدا وێڕای ئاماژە بە کارەساتی میکۆنووس و لایەنە جۆراوجۆرەکانی تر، پێشنیار کرابوو کە ڕۆژی ١٠ ئاپریل بکرێتە ڕۆژی بەربەرەکانی لە دژی تیرۆریزم.

ئەمن هەر ئەو کات، ئەو پێشنیارەم پێ درووست بوو، کەچی مخابن تا ئێستاش حیزب بۆ خۆی کە خاوەنی قەزیەکەیە و بۆخۆی پێشنیارەکەی مەترەح کردوە، بە جیددی کاری بۆ ئەو مەبەستە نەکردوە. دەبا لە بیستەمین سالیادی کارەساتی میکۆنووسدا ئەو پێشنیارە جارێکی تر بێتەوە بەرباس و بەئەرکی خۆمانی بزانین کە بۆجێگرتنی ئەو پێشنیارە هەوڵ بدەین.

بەرز و بەڕێز بێ یادی دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی

مەرگ و نەمان بۆ ڕێژیمی تیرۆریست و تیرۆریستپەروەری کۆماری ئیسلامی،

هۆرەی شەوێکی خوێناوی

ڕێبوار کەریمی

شەوی ١٩٩٣/٩/١٤ دەستمکرد بە نووسینی شێعرێک بە بۆنەی یەکەمین ساڵیادی شەهیدبوونی دکتۆر شەرەفکەندییەوە. بە گوێرەی ڕێکەوتی تۆمارکراوی نێو دەفتەرە شێعرێکی کۆن، نیوەشەوی بۆکارەبای ١٩٩٣/٩/١٥ سەعات ٢,٣٠ لە نووسینی ئەو شێعرە بوومەوە. ئەم شێعرە یادگارێکی خەون و خولیا و سۆزی هەڵچووی ئەو ڕۆژگارە و تەمەنی مێرمنداڵیمە. ئێستا لە پاش تێپەڕینی ١٩ ساڵی ڕەبەق بە سەر ئەو شەوەدا، وەک ڕێزلێنانەوەیەک لە یادی دکتۆر سەعید و هەموو قوربانیانی ڕێگای ئازادی، سەر لە نوێ بڵاوی دەکەمەوە.

...بەم شەوانە
کەزیەی پەیڤە قەترانیەکان بە دەستمەوە،
:پەلکەی شێعرە زامارەکان دەهۆنمەوە
زریزەی کۆست و کەوتنم،
چیرۆکی بێبڕانەوەی نەسرەوتن و ڕەتبردنم،
هاوار، هاوار
...نەبڕایەوە، بەسەرهاتی برین بارین
هاوار، هاوار
پەل و پۆی هەستم هەڵوەرین
کەچی هێشتا
نیگارێکی بێ ئادگارە
...پۆرتریتی ئەم ئازارە
*
نووکی خامە خوێن بژێنە،
باڵای خەیاڵی بەرزەفڕ
وەک پەراسووی پێکەنینم تێک شکاوە
چاو بۆ خەو نەفرەت دەنێرێ
خەو، ئەو بووکە ڕەش و شوومەم
...ئەمشەو لە چاوان تۆراوە
چاو پڕخوێنە
هەناوم قوڵپی گریانە
ئەمشەو زریان
دڕکەزی پێی دوانزدە سوارەی مەریوانە
ئەمشەو کسپەی شینەشێعرم
زیلەمۆی پشکۆی غەریبیی حاجی قادرە و
وا لە پێدەشتەکەی کۆیە
ئەسپی زامی
چەپۆکانە
دەستی یاریم بۆ سڕ بووە؟
ویژدان، پەیکەری شەختەیە
!هاوار، پاییز
...گەڵاڕێزان بێ ئامانە
*
.ئەمشەو هاتووم
لە پەنجەرەی برینێکی گیانی تۆوە
بڕوانمە تابۆکانی ئەم جیهانە
ئەمشەو هاتووم،
وردە ئاوێنە کۆوەکەم
بڕوانمە باڵای بەرزی خۆشەویستی؛
هاوار... هەتا کوێ ئاسمانە؟
شەرەفکەندی،
تۆ گڕکان بووی
وەک زیلەمۆی کوانووی شەوانی زستان بووی
تۆ یادگاری نسکۆ و هەنیسکی برسێتی
..منداڵانی کوردستان بووی
لەم تەرزە تووشی سامەدا
کە داروبەرد جمەیان دێ
نەچنە ریزی قافڵەی کۆچی هەرەسێ
کە مەل عەوداڵی سوانێکە
تاوێ لە ژێریا وەحەسێ،
وەک چۆن مەلیک، سلێمانیی هەتیوبار کرد
وەک شێخ سەعید، دیاربەکر و
قازی، کۆماری ساوای و
سمکۆ شکاکی بەجێ هێشت
تۆش هەر ئاوا بەجێت هێشتین
بە دنیایەک
هەڵبە و هیوا و ئازارەوە
بە کۆڵەباری ناسۆری
(...قاسملووی کۆڵەوارەوە
*
سەردەمێکی چ سامناکە:
دەبیە ئاونگ، دەبنە قاقڕ
دەبیە خەرمانی جوتیاران
...دەبن بە گڕ
سەرت دەکەی بە لانی کۆترە باریکە
دەبنە زریان
...لێت دەبنە باشووی ڕەش و دڕ

ئامان گەورەم،
سارده ساڵە، ڕابەرەوە
رابەرەوە و
لە سەر باڵی هەناسەی ساردی ئەم گەلە
وەرگەڕێوە-
وەرگەڕێوە و بەدەم ڕێوە
کوێ گەیشتی، کام مەڵبەندە
کامە شارە، کام دەربەندە
- کام نیشتمانە تەلبەندە
کام زەریایە،
کام هەوارە، نێرگزە جاڕی ئاشتی‌یە و
...شینکەی راستیی لێ ڕواوە
پڕ بە زاری ئەم میللەتە
تف هەڵبدە و
.-تازە هەرگیز ئاوڕ مەدە بەرەو دواوە

ئەمە من نیم تکاکارتم:
ئەمە کسپەی بن پەنگری بێدەنگییێکە
...مێژوو ی درێژی برینی کوردی ناوە
بۆ سوکنایی سەرمای گیانم،
بە دوای تۆزێ گڕ و تیندا، بۆ ئەنگوستی لە گۆکەوتووی هیواکانم
پەلێ نەما دای نەهێنم،
شاخێک نەما نەی بڕمەوە،
دارێ نەما دای نەپاچم،
...هاوار
کڕێوەی برینم،
هاوار...کوانووی کۆنە هەواری بێ تینم،
ئەی خوای بێکەسترینەکان!
دەبێ تا کەی
دەبێ تا کوێ
لە بەفری وەیشوومەی شوومی شەوی نامورادی، ڕاچم!؟
بێ باوەڕی هەموو هەبوونی داگرتووم
هاتوومەتە سەر ئەو بڕوایەی
گاڵە بدەم دڵی سافم
پشت بکەمە ئاینەکان،
لە سەر تەختەڕێکان لاچم
شوێن شوێن جۆگەی خوێناوی تۆ
بگرمە بەر
...بیکەم بە ڕێناس و خاچم
*
...شوومە ساڵە
لوتکە و بنار، شاخ و ڕەوەز
...قوڕپێوانە
هۆ کۆنە هاودەمی قەندیل
— کەی دێیەوە
کەی سەرچۆپی
بۆ شێخانیی ئەم خەمانە دەگریتەوە؟

کەی لە پاشکۆی خەونەکانی قاسملوودا
فاڵەبەختێ بۆم شەوانە دەگریتەوە؟
کەی لە نسێی
هەیبەت سوڵتانی باوەڕتا
خوناوکەی زامی ساڵانی
کوێرەوەری دەسڕیتەوە؟
یار، زەماوەندی هاتنەوە و خەنەبەندانی ئامانجت
خوێنە ڕژاوەکەی خۆت بوو،
یار، شەوچەلەی چارەنووسمان
مۆمە کوژاوەکەی خۆت بوو
...وا ئەوێستاش
لە نێو ژوورە ماتەکەتدا
بزەی سەرماوەزی پارت
...کڵپەی دڵی پێشمەرگانە
هەنیسکی کاتی تەنیاییت
- بۆ شەوگارە خنکاوەکان -
خوڕەی بەفراوی قەندیل و گڕووی کۆڕبە و
هەناسەی ساردی دایکانی
...چوار پارچەکەی کوردستانە
*
شەرەفکەندی
لە سەر زاری گوڵاڵە سوورەی برینی
ئەم کوردستانە زامارە
سروودێکیت
هەر دەتڵێن و دەتڵێنەوە و
(نابڕێیەوە
هۆ برووسکە خوێناوییەکەی خۆرنشینی کوردەواری
شەوەزەنگە و زەنگە شەوە

هاوارێکی نەمەیوە ئەم بێدەنگیە کڕوماتە،
ئەستێرە گوڵی بەرپێتە،
...هەور مینای خوێناوە و گوڵاوپرژێنی سەر ڕێتە
رامەمێنە!، رابەرەوە
پشتێنەکەت توندکەرەوە و ملی ئەم هەورازە بگرە
ئەم ڕێگەیە تەمتومانە - هەستەرەوە!
هەگبە سوورەی خەونەکانت لە کۆڵ بنێ و
بەسوار هەسپی زەردەپەڕت
ڕچەی کازیوە بشکێنە
لە ئاسمانی هەورامانداَ، بە گرمژنی هاوارت
خەو لە مەولەوی بزڕێنە و
لە بریاسکەی بێدادیدا، چەپکە شێعرێک
بکەرە مەشخەڵی ڕێگات
تا بزانن،
ئەو کەسانەی هەتاو زیندەبەچاڵ دەکەن،
ئازاری کورد هەر یەکێکە،
هەورامان دایکی قەندیلە
زام هەر زامە
کۆڵەکەی شێعری مەولەویش
هەر لق و پۆی داربەڕووە،
عەشقی ئەم خاکە هەر یەکە
...شەرەفکەندیش، قاسملووە
با بزانن،
گەر دارگوێزێکی هەورامان ریشەکێش کەن،
...ئاپاپاتە، دەزریکێنێ
گەر خەو لە چاوی منداڵی دیاربەکر بتۆرێنن،
..پیرەمەگروون بێشکەی نازی رادەژێنێ
گەر چاوێکی بوداغسوڵتان هەڵبکۆڵن،
ئەرخەوانێکی سەیوانە،
ئەدا لە شەقەی باڵ و دەفڕێ
لە سابڵاخی گڕ و خوێنا،
...لە چوارچرا سەر دەرێنێ

*
ئەی یاساوڵانی تاریکی،
ئەی جەللادانی پێتەختی شەیتانەکان
پێتان وایە، ئەگەر قەندیل ڕنووی هێنا
زریان نێختان بە جێ دێڵێ؟
پێتان وایە، تریفەمان لێ زەوت بکەن
خۆریش دەمرێ و
سمی زەردی ناهومێدی
کێڵگەی هیوامان دەکێڵێ؟
...پێتان وایە
بیچمی زریان، بە تەمتومان ئەخنکێندرێ؟
...پێتان وایە
پێتان وایە،
تروسکایی لەو ئاسمانە دەتارێنن،
کە یارانمان،
ئەستێرەی گیانی شیرینی
هەزارانمان
یەکبین، یەکبین
نووری تێدا دەبارێنن؟
*
دەلێ لێ یە و دەلۆلۆیە)
...هاوار، دەنگم بۆ دەرنایە
بەهار کوانێ دەستی سەوزت،
ئەم پاییزە تا تۆقی سەر هەر بەلایە
هەر دەستە چیلەی دۆزەخی
(...دەردیسەری کوردی تیایە
*
ئەی سێبەری پێڵوەکانی قاسملوو،
ئەی ڕۆحی نەمەیووی قازی،
ئەی ئەسپەشێی
خەونی سەوزی چوارچرای سوور
ئەی هەرەسی پاردەی سنوور
سیاساڵە لەم هەوارە،
ئەمساڵ کەتانی گەردەلوول
برینپێچی جەستەیەکی ڕەنجەڕۆیە
ئەمساڵ جۆخێنی بێ شەنمان
لە ئامێزی خەزاڵێکی
قژمسینی خەزەڵوەرا دەستەمۆیە
ئەمشەو ژانمان
...سەوزە، بەرزە، گەردنکەشە
...هەوێنی شین و ڕۆڕۆیە
*
...بەم شەوانە
کەزیەی پەیڤە قەترانیەکان بە دەستمەوە،
:پەلکەی شێعرە زامارەکان دەهۆنمەوە
نابڕێتەوە
...بەسەرهاتی برین بارین
نابڕێتەوە
چیرۆکی شین و خۆڕنین،
هاوار لە من،
پەل و پۆی هەستم داوەرین،
کەچی هێشتا
نیگارێکی بێ ئادگارە
...پۆرتریتی ئەم ئازارە
*
من شێعر نیم)
من زایەڵەی
هۆرەی شەوێکی خوێناویم
کە دەڕژێمە
...گەرووی گیراوی ئازاری شەوگارەوە
من شێعر نیم،
هاوار و هاڕەی بێداریم،
لە ناو هەناوی هاوەنی
...مێژووی درێژی بێزاریم
من شێعر نیم
...سەری هەڵگرتووی ئاواتم
لە کۆڵانە تەنگەکانی بەختی کوردا
خاچی خەونەکانی خۆمم لە سەر پشتە و
بە ڕێبواری،
...حەیرانبێژی کارەساتم
من شێعر نیم،
...ڕۆژمێری ساڵەکانی بێ هەتاویم
هاوارهاواری بێکەسیم،
...هۆرەی شەوێکی خوێناویم

ڕێکەوت ١٥,٩,١٩٩٣ (٢٤,٦,١٣٧٢) سەعات ٢,٣٠

٢٠ ساڵ دوای تیرۆری بێرلین بەرپرسی شارەوانی گەرەکی شارگۆتن بۆرک لە شاری بێرلین

خاتوو مونیکا تیمنی بۆ ڕاگەیاندنی حیزبی دێموکراتی کوردستان دەدوێ

وەرگێرانی لە ئاڵمانییەوە: سوڵتان گوڵاوی

پرسیار: بەڕێزتان ساڵی ٢٠٠٤ لە قسەکانتاندا و لە کاتی پەردەهەڵدانەوە لەسەر مۆنۆمێنتی میکۆنووس ئاماژەتان بەوە کرد، کە تا ئێستا پەردەهەڵدانەوە لەسەر هیچ تابلۆیەکی یادبوود بەو شێوەیە سەرنجی ڕانەکێشاوی و هەروەها بەو شێوەیە سەرنجی بیر و ڕای گشتییشی ڕانەکێشاوە و هیچ تابلۆیەکیش بەو ڕادەیە پڕ کێشە نەبووە، ئێوە ئەو حاڵەتە تایبەتە بۆ چی ئەگێڕنەوە؟

من ناوم مونیکا تیمنی یە ، من پێشتر ماوەی ١٠ ساڵان شارەداری گەرەکی شارگۆتن بۆرک لە شاری بێرلین بووم. ڕاست لەو سەروبەندە دا کە پەردە لە سەر ئەو تابلۆ یادبودە لا دەدرا لە ساڵی ٢٠٠٤ لە جهاد پراگ لەو گەرەکەی .

لە ئەساس دا بیرۆکەی دروستکردنی تابلۆیەکی لەم جۆرە، چەند ساڵێک پێشتر لە گۆڕێ دا بوو و هاتبووە بەر باس، بەڵام لە لایەک لە بەر گرینگیی ئەو تابلۆیە، و لە لایەکی دیکەش ئەو کات هێشتا دادگا حوکمی قانوونیی خۆی لە سەر تاوانباران دەر نەکردبوو. هەر بۆیە ئێمە پێمان وابوو کە تا کۆتایی دادگا ڕاوەستین و پێشوەخت هەنگاوێکی وا ناوێژین. دوای ئەوەی کە پارلمانی کۆمۆنی شارلۆتی هایس دۆرف بڕیاری دا کە ئە و تابلۆیە دروست بکا، لە سەر ئەو بابەتەی لە مێدیاکان زۆری لە سەر نووسرا و قسەی لە سەر کرا، نەک هەر لە ئاڵمان بەڵکو بە تایبەت لە ئێرانیش زۆر قسە و باس و پەیوەندی و وتووێژ لە گۆڕێ دا بوون، تا ڕادەیەکیش فشار بۆ ئەوە بوو کە پێش بە پەردە لادان لە سەر ئەو مۆنۆمێنتەی لە ساڵی ٢٠٠٤ بگیرێ. ئێران هەوڵی دا لە ڕێگای وەزارەتی دەرەوەی ئاڵمان ئەو کارە بکا، ئەوان پەیوەندیان بە وەزارەتی دەرەوەی ئاڵمان گرتبووە هەوڵی ئەوەیان دا بوو کە وەزارەتی دەرەوەی ئاڵمان قانع بکەن کە پێش بەم کارە بگرێ، بەڵام وەزارەتی دەرەوە تەسلیمی ئەو ویستەی ئێران نەبوو و ڕەددی کردەوە. بەو پاساو هێنانەوەیە کە ئەم جۆرە کارانە پێوەندییان بە شووڕای شار یان کۆمۆنەوە هەیە و وەزارەتی دەرەوە ناتوانێ هیچ دەست تێوەردانێک لە کاری وا دا بکات.

پرسیار: لە پڕۆسەی دروستکردنی تابلۆی یادەوەری میکۆنووس دا ئاڵوگۆڕ بەسەر دەقی نووسراوەکەدا هات، ئەو ئاڵ و گۆڕانە چی بوون و هۆکارەکانی چی بوون؟

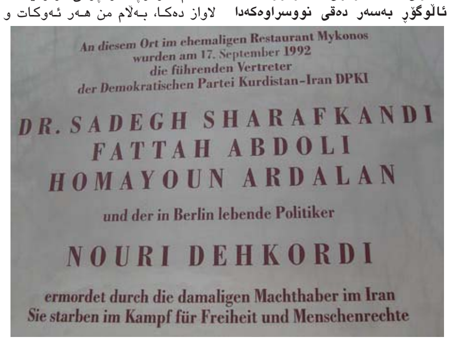

وەڵام: لە نێوەڕۆکی ئەو نووسینە دا کە بۆ ئەو مۆنۆمێنتە نووسرابوو، سەرەتا قەرار وابوو دوای نووسینی ناوی چوار قوربانییەکە ئاماژە بەوە بکرێ کە قوربانیان لە لایەن سازمانی ئەمنییەتی کۆماری ئیسلامیی ئێرانەوە کوژراون، بەڵام دواتر دوکتور «کۆرتین»، بەرپرسی بەشی نێوخۆی پاڕلمانی بێرلین، پێشنیاری کرد کە دەقی نووسراوەکە بگۆڕدرێ و بە جێی سازمانی ئەمنییەتی ئێران شتێکی دیکە بنووسرێ.

لە کۆتاییدا و لە پاش وتووێژێکی زۆر ڕێک کەوتین کە ئەو ڕستەیە بگۆڕدرێ و بە جێی سازمانی ئەمنییەتی ئێران بنووسرێ بە دەستی دەسەڵاتدارانی ئەوکاتی ئێران. زۆر کەس پێیان وابوو کە ئەم ئاڵوگۆڕە ناوەڕۆکی مۆنۆمێنتەکە لاواز دەکا، بەڵام من هەر ئەوکات و ئێستاش لە سەر ئەو باوەڕە بووم و هەم، کە ئەو دەقەی ئێستا دارێژراوە، نەک هەر ناوەڕۆکەکەی لاواز نەکردوە، بەڵکە لەوەی پێشوو ڕوونتر بووەتەوە. چونکە ئەگەر هەروەک سەرەتا بمابایەوە، ئەوە دەکرا وا لێک بدرێتەوە، کە سازمانی ئەمنییەتی ئەوکاتی ئێران ئەو کارەی بە بێ ئیجازەی حکوومەت ئەنجام داوە. واتە سەربەخۆ و بێ ئاگاداریی حکوومەت ئەو تیرۆرەی کردوە. بەڵام لە ڕاستیدا لەو دەقەی ئێستادا زۆر بە ڕوونی ئاماژە بە بەرپرسیارەتیی دەسەڵاتدارانی ئەوکاتی ئێران، وەک بڕیاردەری ڕووداوەکە کراوە و وەک تاوانباری ئەو کردەوە تیرۆریستییە دەستنیشان کراون

پرسیار: حکوومەتی ئێران زۆری هەوڵ دا بەر بە دروستکردنی ئەو تابلۆیە بگرێ، هەوڵ و گوشارەکان لە چ ئاستێکدا بوون؟

وەڵام: ئێرانییەکان هۆشداریان دابوو بە ئاڵمان کە ئەگەر لەو بڕیارە پەشیمان نەبنەوە، ئەوە ئێرانیش لە تاران تابلۆیەکی قێزەون لە ئاڵمان دروست دەکات. ئاڵمان گوێی بەو هەڕەشەی ئێران نەدا.

پاشان لە لایەن سەفیری ئێرانەوە پەیوەندی بە منەوە گیرا بۆ پێکهێنانی چاوپێکەوتنێکی حوزووری. پاشان سەفارەتی ئێران پەیوەندی گرت و چوارچێوەی دیدارەکەی پێڕاگەیاندم. هەروەها ئاگادار کرام کە سەفیری ئێران پیاوە و هەر بۆیە نابێ من، وەک لای ئورووپاییەکان عادەت و باوە، دەستی لەگەڵ لێ بدەمەوە، لەبەر ئەوەی من ژنم و ئەوە لە ئیسلامدا حەرامە. بەڵام من لە کاتی دیدارەکەدا گوێم بەوانە نەدا و بە جیدی دەستم بە مەبەستی لێدانەوە بۆ سەفیری ئێران ڕاداشت و چاوەڕێی کردەوەی ئەو بووم. خۆ ئەگەر دەستی لەگەڵم لێ نەدابایەوە، ئەوە دەستبەجێ کۆتاییم بە چاوپێکەوتنەکە دەهێنا. بەڵام ئەو بە ناچار دەستی لەگەڵ لێ دامەوە، هەروەک چۆن لای ئێمەی ئورووپایی باوە. لەو دیدارەدا ئەو هەوڵی دا من بێنێتە سەر ئەو باوەڕە و قانعم بکات کە درووستکردنی مۆنۆمێنتێکی ئاوا باش نابێ و لە ئاکامدا زیان بە پەیوەندیی ئێران و ئاڵمان دەگەیەنێ. ئەو بە ئامانجی خۆی نەگەیشت و لە ئاکامدا توانیمان لە ئاوڕیلی ساڵی ٢٠٠٤ یادی ئەوە ڕووداوە دڵتەزێنەی کە لە ڕستورانتی میکۆنووس ڕووی دابوو، لەبەر چاوی بیر و ڕای گشتیدا بکەینەوە.

پرسیار: ئێستا دوای تێپەڕبوونی ٢٠ ساڵ بەسەر ئەو ڕووداوەدا بەڕێزتان چ پەیامێکتان بۆ گەلی کورد هەیە؟

وەڵام: من بڕوام وایە کە کەس و کار و بنەماڵە و دۆستانی ئەو قوربانیانە هیچ کات ئەوان لە بیر ناکەن و دایمە خەمیان بۆ دەخۆن و ڕەنگە پێیان وابێت کە ئەوان بێهوودە کوژران. بەڵام من وای نابینم، هێندێک جار گیان لە دەستدانی مرۆڤەکان کاریگەری موسبەتیان هەیە و توانا و هێز دەبەخشن بە خەباتکاران و پەیامی ئەوەیان پێ دەدەن کە درێژەدەری خەبات بن بۆ ڕزگاری و وەدیهێنانی ئازادی. بەو هیوایە کە ڕۆژێک لە ڕۆژان خەڵکی ئێران ئازاد بن و چارەنووسی خۆیان بگرنە دەست.

پرسیار: بکوژانی ڕووداوی میکۆنووس لە ساڵی ٢٠٠٧ دا ئازاد کران، بەڵام تابلۆی یادکردنەوەی ئەو تراژیدیا مێژووییە لە بێرلین هەر ماوە، ئەو ڕاستییە چ واتا و پەیامێکی هەیە لە شاری بێرلینەوە بۆ دونیای دەرەوەی بێرلین؟

وەڵام: ئێمە لە بێرلین و لەو گەرەکە لە داوی شەڕی جیهانی دووهەم بە زۆر بۆنەی مێژووییەوە تابلۆی یادکردنەوەمان دروست کردوە. هێندێک لەو تابلۆیانە باسی ڕووداوێکی خۆش ن دەکەن، بەڵام هێندێکیشیان بە داخەوە، وەک ڕووداوی میکۆنووس دڵتەزێنن و ناخۆشی دەردەبڕن. ئێمە بە دروستکردنی ئەو مۆنۆمێنتە ویستمان کە خەڵک بە گشتی و خەڵکی بێرلین بە تایبەتی ئەو ڕووداوە قێزەونەی کۆماری ئیسلامییان لەبیر نەچێتەوە. ئێوە سەرنج بدەن، ئەگەر بۆ وێنە کەسێک بێرەدا تێپەڕێ و ئەو مۆنۆمێنتە ببینێ، ئەوە لەوانەیە لە خۆی بپرسێ کە ئەو مۆنۆمێنتە بۆ چییە و لەوانەیە بە دوایدا بچێ و بیهەوێ زانیاری لەسەر بەدەست بهێنێ.

لە کۆتاییدا دەقی ئەو نووسراوە دهەخوێنمەوە کە لەو جێگایە، واتە لە ڕستورانی میکۆنووس، بەو جۆرە نووسراوە: لە ١٧ی سێپتامبری ١٩٩٢ نوێنەرانی حیزبی دیموکڕاتی کوردستانی ئێران، دوکتور سادق شەرەفکەندی، فەتاح عەبدوولی، هۆمایوون ئەردەلان و هەروەها سیاسەتمەداری نیشتەجێ لە بێرلین، بە دەستی دەسەڵاتدارانی حاکمی ئەوکات لە ئێران کوژران. ئەوان لە سەر خەبات لە پێناو ئازادی و مافی مرۆڤدا گیانیان بەخت کرد.

چەند پەیڤێک لە سەر بیر و ئەندێشە و ڕوانگە و بۆچوونەکانی د،سادق شەرەفکەندی

ئەحمەد شێربەگی

ئەگەر بمهەوێ وەڵامی ئەم پرسیارە بدەمەوە و پێناسەیەک لە ڕوانگە و بیر و بۆچوونەکانی دوکتور سەعید وەک هاوڕێ و دۆستێکی ئەم چەند ساڵەی خۆم بکەم، دەبێ بڵێم کە کاک سەعید خاوەن و هەڵگری گەلێک ڕوانگەو بیرو بۆچوونی شەففاف و ئاشکرا بوو کە باسکردنیان حەوجێی بە کاتێکی زۆر هەیە .بۆیە من بەکورتی تەنیا ئاماژە بە یەک ڕوانگە و بۆچوونی ناوبراو دەکەم.

دیارترین ڕوانگەی دوکتور سەعیدکە بەلای من گرینگتریانە هەستی نەتەوەییخوازی و کوردایەتیی ناوبراو بوو . ئەم هەستە بەتەواوی لە بیری دوکتور سەعید دا پەنگی خواردبۆوە کە دەکرێ بڵێم کەسایەتی وچوارچێوەی هزریی دوکتور سەعید ی تەنی بوو و شکڵی پێ گرتبوو. ئەمەش سروشتی بوو، دەکرێ بڵێم ڕیشەیەکی مێژوویی هەبوو و بیرێکی ئاوا بە بێ هۆ لە دوکتور سەعید د ا سەری هەڵنەدا بوو . دوکتور سەعید لە نێو چوارچێوەی بنەماڵەیەکی نیشتمانپەروەری کورد دا پێ دەنێتە دونیا . سەردەمی منداڵیی ئەوهاوکاتە لە گەڵ هەڵایسانی شەری دووهەمی جیهانی و هاتنی هێزی هاوپەیمانان بۆ ناو خاکی ئێران، هاوکاتە لە گەڵ تێکشکانی نازیسم لە ئاڵمان و فاشیسم لە ئیتالیا،هاوتەریبە لە گەڵ پەرەگرتنی سۆسیالیزم و هەڵکردنی شنە بای ڕزگاریی زۆرێک لە گەلان و دروستبوون و شکڵ گرتنی زۆر وڵات ، سەرئەنجام هاوکاتە لە گەڵ دامەزرندانی کۆماری کوردستان لە مەهاباد.

لە لایەکی دیکە کاک سەعید برا چووکەی عەبدولڕەحمان شەرەفکەندی (مامۆستا هەژار) شاعیری نیشتمانیی کۆماری کوردستان بوو. ناوبراو بە چاوی خۆی ئاڵای کۆماری کوردستان دەبینێ کە لەسەر دام و دەزگاکانی حکوومەتی دەشەکێتەوە. بە شەوقەوە پێدەنێتە قوتابخانە و بە زمانی شیرینی کوردی دەرس دەخوێنێ و مێشکی بە نۆتەکانی سروودی کوردایەتیی سەردەمی کۆمار زاخاو دەدرێ. هەر بۆیە بوونی ئەودیاردانە دەبنە هۆی ئەوە کە کاک سەعید هەر لە تەمەنی منداڵی یەوە تێکەڵ بە کەشی سیاسەت و کوردایەتی بێ و یەکەم بەردی بناغەی کۆشکی کوردایەتی لە دەروونیدا دابمەزرێ. بیری نەتەوەیی بۆ کاک سەعید دەبێتە یەکەم ئامانج ومەشغەڵی ڕووناکی ڕێگای تێکۆشانی دوارۆژی. کەسایەتیی کاک سەعید هەر لەژێر کارتێکەریی و ڕووناکی ئەم بیرەدا گەشە دەکا. بە جۆرێک کە چ ئەوکاتەی وەک مامۆستا لە بوارە جور بەجۆرەکانەوە مامۆستایەتی کردوە و وانەی کوتۆتەوە، چ ئەوکاتانەش بە کردەوە دێتە نێو بزووتنەوەی کوردستان وتێکۆشانی سیاسیی خۆی دەست پێدەکات و پاشان ڕێبەرایەتیی حیزبی دێمۆکرات بەدەستەوە دەگرێ ئەو بیری نەتەوەخوازییە بەتەواوی لە هەستان و دانیشتن و گوتارو نووسینەکانی دوکتور سەعید دا ڕەنگ دەدەنەوە و دەردەکەون.

دوکتور سەعید شارەزای مێژووی کوردە وخوێندنەوەیەکی زانسیییانەی لە سەر مێژووی سەرهەڵدان و بزووتنەوەکانی کورد هەیە.ئەو لە نووسینی›› کورتە مێژوویەک لە جووڵانەوەکانی کورد››دا ئاماژە بە هۆکارەکانی سەرهەڵدان، کەمایەسی یەکان و تێکشکانەکانی ئەو جووڵانەوانە دەکا، هەر بۆیە لە گۆڕەپانی بە کردەوەدا بە دیدێکی زانستییانە و واقێعبینانە دەڕوانێتە داهاتووی کورد. لە دووره ڕوانینی خۆی دا کێشەی کورد و مافەکانی بەرامبەر بە نەتەوەی فەرمانڕەوا شی دەکاتەوە و ئەوانەی

ئێران تەنیا بە فارسەوە دەبەستنەوە دەکاتە مەسەلەیەکی دیار و بەرجەستە.

دوکتور سەعید بۆ دامەزراندنی ئێرانی داهاتوو ناچیتە ژێر ئاڵای هیچ بەرەیەکەوە کە لایەنەکانی ئەو بەرەیە باوەریان بە چارەسەری مافی نەتەوایەتیی گەلانی ئێران نەبێ. خەتێکی سووری پان بەسەر بیری سەڵتەنەتخوازی دا دەکێشێ و بۆ هەمیشە ئەو سیستمە بۆ داهاتووی ئێران ڕەتدەکاتەوە. بە خوێندنەوەیەک کە لەسەر ئەم سیستمە هەیەتی دەزانێ و لێی ڕوونە مافی نەتەوایەتی و دیاریکردنی چارەنووس لە گەڵ سیستمی دواکەوتووانەی سەڵتەنەتی لە ناتەبایی دایە و بە هیچ شکڵێک ناتوانێ خۆی لە گەڵ مافی نەتەوەیی وپلۆرالیسمی سیاسیی گەلانی ئێران بگونجێنێ . پاشان زۆر لێبڕاوتر و شەففافتر لەمە لەسەر مافی نەتەوەی کورد لە ئێران دا دەدوێ و بێ ئەوەی هیچ شک و گومانێک لای کەس دروست بکات زۆر بە ڕاشکاوی دەڵێ: ئەوە ڕاستە کە ئێران بە درێژایی مێژوو لە یەکگرتوویی و موزاییکی نەتەوە جیاجیاکان پێک هاتوە، بەڵام هیچ شتێک هەتا هەتایی وئەزەلی نییە، چ هۆیەک هەیە بۆ ئەوەی کە ئەگەر چەند نەتەوە ١٥٠٠ ساڵ پێکەوە ژیاون، نەکرێ لێک جیا بنەوە و جیالە یەکتری بژین؟ مەسەلەکە ئەو هەلومەرجەیە کە ئەمرۆ لە ئارادایە.

دوکتور سەعید باوەڕی تەواویی بە سەربەخۆیی و بە یەکپارچەیی کوردستان هەبوو. زۆرجار ئەو کاتەی بەرپرسی یەکەمی حیزب بووە وریێبەرایەتیی حیزبی وەئەستۆ گرتوە بە بێ ترس و دڵەڕاوکە و بە ئاگاهییەوە یارمەتیدەری ئەو بەشەی کوردستان بووە کە پێوستیی بە یارمەتیی حیزبی دێمۆکرات بووە . لەو جێگایەی پێویست بووە قازانجی نەتەوەیی وە پێش قازانجی حیزبایەتی داوە و لەم ڕێگایەش دا باجی بۆ داوە. لەبەر ئەوەی دوکتور سەعیدلە ‹› حیزب›› وەک ئامرازێک بۆ گەیشتن بە مافی نەتەوایەتی دەیڕوانی. باوەڕی وابوو حێزب دەتوانێ بۆ قۆناخێک لە ژیانی کۆمەڵ کارساز بێ بەڵام هەتاهەتایی نیە ولە قۆناخەکانی دیکەدا کۆمەڵگە حیزبی خۆی دیاری دەکات.

با نموونەیەکی دیکە بێنمەوە بۆ ئەوەی بەس بێ کە دوکتور سەعید چەندە شانازیی بە کورد بوون دەکا. لە ڕێورەسمی ١٠ساڵەی دامەزرانی ڕادیۆدەنگی کوردستانی ئێران داکاک دوکتور سەعید لە سەرنەتەوەیی خوازی و مافی نیشتمانیی کورد دەڵێ :

...دەبێ شانازی بە خۆمان بکەین کە کوردین. خەبات بۆ مافی نەتەوایەتی خەباتێکی پیرۆز و ڕەوایە . تەنیا کوردە ئەمرۆ بە کردەوە لە گۆڕەپانی سیاسیی ئێران دا بۆ ئازادی خوێنی دەڕژێ و قوربانی دەدا.کەواتە هیچ کەس ناتوانێ لە ئێران دا خۆی بەسەر کورد دا فەرز بکات . من وەکوو کورد نە لە هیچ کەسێکی کەمترم نە زیاتر ....

لەو سەردەمەداکە هێڵە فیکری یەکانی چەپی کلاسیک لە قاڵبی سوسیالیزمی مەوجوود دا باڵی بە سەر کەشی سیاسیی ئێران دا کێشا بوو و بیری نەتەوەخواز ی و دیاریکردنی مافی چارەنووس لە ڕوانگەی زۆرێک لە هیز و لایەنە ئێرانییەکانی سەر بەم ڕێبازە فکرییە ئیرتجاعی و دواکەوتووانە پێناسە دەکرا، ئەم بیرە لێبڕاوانەی دوکتور سەعید ئەوکاتەیە کە دەبێ هەڵوێستەی لە سەر بکرێ و گرینگی و بایەخیان پێ بدرێ.

دوکتور سەعید لەو سەنگەرەشەوە بێ ئەوەی بکەوێتە ژێر تەوژمی ئەو تێئۆریانە، لەبیری نەتەوەخوازی بە هەموو توانایەوە دیفاعی دەکردو هەڵوێستی دەگرت. ڕاستی و درووستیی ئەم بیرەی دوکتور سەعید ئەو کاتە بۆ هەموو لایەکی سەلمێنرا و دەرکەوت کە دیتمان چۆن هەستی نەتەوەیی و سەربەخۆییخوازی لە نێو گەلانی بلۆکی شەرق داکە زیاتر لە حەفتا ساڵ بێدەنگ و کپ کرابوون تەقیەوە و بوو بە هۆی هەڵوەشانی ئەو بەرەیە و جیابوونەوە و دامەزراندنی دەوڵەتی سەر بەخۆی خۆیان؟

لەکۆتایی دا دەڵێم: شەهید دوکتور سادق شەرەفکەندی بەر لە هەموو شتێک کوردێکی دێمۆکراتی چەپ بە مانای وشە بوو. باوەڕێکی یەکجار قووڵی بە دامەزراندنی کۆمەڵگایەکی دادپەروەرانە لە سەر بنەمای سۆسیالیزمی دێمۆکراتیک هەبوو. بۆ ئەم مەبەستەش زۆر لێبڕاوانە و بوێرانە پشتیوانیی لەم بیرۆکەیە کرد. یەکێک لەو کەسانە بوو کە بەتەواوی پشتی دوکتور قاسملووی ڕیبەری بۆ پەسەندی ‹›کورتە باسێک لە سەر سۆسیالیزم›› گرت کە لە کۆنگرەی شەشەمی حیزبدا هاتە بەرباس و مشتومڕ و هەڵلایەکی زۆری لێکەوتەوە.

دوکتور شەرەفکەندی، لە ئاوێنەی بیر و بۆچوونەکانی دا

قادر وریا

شەرەفکەندی، تێکۆشەر و ڕووناکبیرێکی نەتەوەیی

د.سادق شەرەفکەندی، لە ژێر سەرپەرستیی براگەورەکەی، شاعیری نەتەوەیی و نیشتمانپەروەر مامۆستا هەژار دا، پەروەردە ببوو. هەر لە منداڵییەوە خۆشەویستیی نەتەوە و نیشتمان، بە هۆی شێعر و ڕێنوێنی و ئامۆژگارییەکانی ئەو برایەی تێکەڵ بە هەست و بیری ببوو.

هاوینی ١٣٥٩، کە لە«یەنگیجە»ی نزیک سەردەرابات لە گەڵ ژمارەکی زۆر لە لاوە دیموکراتەکانی شارو ناوچە جۆراوجۆرەکانی کوردستان، بەشداری دەورەیەکی سیاسی نیزامی بووین، د.شەرەفکەندی کە بۆ خۆی خەڵکی ئەو دەوروبەرە بوو، سەرپەرستیی ئەو دەورەیەی دەکرد. ڕۆژێک لە خزمەتی دا، بەو دۆڵ و دەرەیەی ئەوێدا بەرەوژوور، بەرەو «کانیەرەش» ڕۆیشتین. لە ڕێگایەدا هێندیک لە بیرەوەرییەکانی سەردەمی منداڵیی خۆی بۆ گێڕاینەوە. باسی ڕۆژانی جێژن و وەدەرکەوتن لە گوند لە گەڵ منداڵانی دیکە و شێعری تایبەت بە منداڵان و ئامۆژگارییەکانی مامۆستا هەژاری بۆ کردین. بۆی باس کردین کە چۆن هەژار هانی دەدان نیشتمانی خۆیان خۆش بوێ و دواتریش کە گەورە بوو هەر لە ژێر کاریگەریی ئەو وتانەی هەژاری براگەورەی دا بووە. بۆیە کاتێکیش رووی کردە کاری سیاسی و کۆڕی تێکۆشان، حیزبی دێموکراتی کوردستانی وەک حیزبی خۆی هەڵبژارد، چونکە ئەو حیزبە هەڵگری داوای نەتەوەیی بوو.

د.شەرەفکەندی پێی وابوو پرسی چینایەتی، بڕوا بە هیومانیزم (انساندوستی) و ململانێی بەرەی سوسیالیزم و ئیمپریالیزم، کە هەموویانی لە جێی خۆیاندا بەوە گرنگ بوون، هیچیان لە سەرووی پرسی نەتەوەیی نین. نابێ بۆ هیچکامیان مەسەلەی نەتەوەیی وەلا بنێ.

لەو وتووێژانەدا کەلەگەڵ «کشتگر»و بڵاوکراوەکانی ئۆپوزیسیۆنی ئێرانی دا کردوونی، زۆر بە توندی داکۆکی لە پرسی نەتەوەیی و پێویستیی دابینکردنی مافی نەتەوەکان لە ئێراندا دەکا و بە توندی دژی هێندێک بۆچوون دەوەستێتەوە کە ئینکاری هەبوونی پرسی نەتەوەیی و فرە نەتەوە بوونی ئێران دەکەن.

ئەو، بە دروستی پیی وابوو ماهییەتی خەباتی خەڵکی کوردستان نەتەوەیی یە نەک چینایەتی. لەو وتارانەدا کە وەک وڵامدانەوە بە هێرشەکانی حیزبی کۆمونیستی ئێران و کۆمەڵە بۆ سەر حیزبی دیموکرات نووسیونی، کە دێتە سەر باسی ناکۆکییە سیاسییەکانی ئەو کات، زۆر بە شێوەیەکی زانستی باسی تەرکیبی چینایەتیی خەڵکی کوردستان دەکا و بە بەڵگە و ئیستیدلالی بە هێز دەیسەلمێنێ کە بزووتنەوەی کوردستان بزووتنەوەیەکی نەتەوەیییە و لە قۆناغی ئێستا دا بە شوێن دابینکردنی ئامانجی سیاسی و نەتەوەیی یەوەیە، نەک چینایەتی.

ئەو کاتەی بە شوێن نەمانی یەکیەتیی سۆڤیەتی و ئاڵوگۆڕەکانی جیهان لە دوا دەیەکانی سەدەی بیستەمدا، کۆمارە نەتەوەییەکانی یەکیەتیی سۆڤیەت سەربەخۆیی خۆیان ڕاگەیاند، چێک و سلۆڤاکی، وەک دوو نەتەوە و دوو وڵات لێک جیا بوونەوە، نەتەوەکانی نێو یۆگۆسلاویی پێشوو،هەر کام بۆ جیابوونەوە و ڕاگەیاندنی سەربەخۆیی و پێکهێنانی کیانی نەتەوەیی خۆیان هەنگاویان نا، لە نووسینەکان و لە وتووێژەکایندا ، گرنگیی زۆری پێدان، وەک ڕەوتی رزگاری و سەربەخۆیی نەتەوەکان، ناوی بردن وپێیان خۆشحاڵ و گەشبین بوو، ئەمەی بە سەرەتا و مۆژدەیەک بۆ رزگاریی نەتەوە بندەستەکانی دیکە زانی.

نەورۆزی ١٩٩١(١٣٧٠) کە راپەرینی خەڵکی باشووری کوردستان بە رزگاریی کەرکوک گەیشتە چڵەپۆپە، ئەم ڕووداوە کە لە باری نەتەوەییەوە، گرنگی و بایەخێکی تایبەتیی هەبوو، بە ڕادەییەک بووە هۆی خۆشحاڵیی ئەو کەسایەتییە کە هاتە نێوشایی و هەڵپەڕکێیەک کە کادر و پێشمەرگەکان بەم بۆنەوە لە بنکەی دەفتەری سیاسی پێکیان هێنابوو و وێڕای ئەوان بەو بۆنەوە هەڵپەڕی و شادیی کرد.

ئەگەر سەیری وتار و نووسینەکانی لە بارەی فەلەستینەوە بکەین، لەو مەیدانەشدا، گرنگیدانی بە مەسەلەی نەتەوایەتی و بە ڕەوا و پیرۆز زانینی خەباتی نەتەوەیی و ڕاوەستان لە بەرامبەر داگیرکەران و بەرزنرخاندنی خەبات و قوربانیدان لەم ڕێگایەدا، بە ڕاشکاوی و با باشترین شێوە بەدی دەکەین.

چەپ بەڵام چەپێکی نەتەوەیی و دیموکرات

نووسین و وتووێژەکانی د.شەرەفکەندی، ئاوێنەیەکن کە دەتوانین باوەڕکانی ئەو ڕێبەرە شەهیدە لە بارەی سۆسیالیزم و دادپەروەریی کۆمەڵایەتییان زۆر بە روونی تیدا ببینین. ئەو، داکۆکیی لە سوسیالیزم، وەک سیستمێکی ئابووری_ کۆمەڵایەتی دەکرد، چونکە دەیتوانی مەودای نێوان چینەکان کەم کاتەوە. نەک هەر لە ئاستی کوردستان و ئێران، بەڵکوو لە ڕادەی دنیاشدا دژایەتی لەگەڵ چەوسانەوەی چینایەتی و نابەرابەریی کۆمەڵایەتی دەکرد. لەم بارەیشەوە، ڕوانینێکی جیهانیی هەبوو و لە لێکدانەوەی مەسەلە نێونەتەوەییەکان و ئاڵوگۆڕە جیهانییەکاندا، بایەخێکی تایبەتیی دەدا بە گرنگیی مەودای چینایەتی و دابەشبوونی ناعادڵانەی سامان و ڕۆڵیان لە گۆڕانی سیاسی و کۆمەڵایەتیدا. دادپەروەریی کۆمەڵایەتی و ئاسوودەیی ژیان، ئەوەندە بەلای د. شەڕەفکەندییەوە گرینگ بوون کە لە نەبوونیان دا هەم دیموکراسی، هەم ئاشتیی جیهانیی بە ناتەواو و ناسەقامگیر دەزانی. لەم بارەیەوە لە ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی نۆیەم، کە بۆ خۆی وەک سکرتێری گشتیی حیزب نووسیویە و ئامادەی کردوە، دەڵێ:

«...ئاشتی و هێمنایەتی لە سەرانسەری جیهان ئاواتێکی پیرۆزن. بەڵام شەڕ و ئاشتی لەسەر مەیل و داخوازی یەک یا چەند حکوومەتی گەورە و بەهێز یا دوو بەرەی جیاواز پێک نایەن. ئەم شتانە لە ئەسڵ دا بەرهەمی رازی بوون یان نەبوون و هەست بە بەختەوەری کردن یا نەکردنی ئەفراد ئینسانی و گەلانی ئەم دنیایەن نەک ئاکامی پێکهاتن یا نەهاتنی دوو یا چەند دەوڵەت و حکوومەت. هەتا ئەوکاتەی ناعەداڵەتیی جۆراوجۆری سیاسی و ئابووری لە دنیادا بمێنێ، هەتا ئەوکاتەی چەوساندنەوە بە شێوەی ڕەنگاوڕەنگ درێژەی هەبێ و تا ئەوکاتەی مەودایەکی زۆری هەژاری و بێ دەرەتانی لە لایەک و دەوڵەمەندی و زیادەخوازی لە لایەکی دیکە لێک جیا بکاتەوە دیارە ئاژاوە و شەڕە و کێشەش هەر سەر هەڵدەدا...»

زۆر لە لاپەڕەکانی دیکەی ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی نۆیەم پڕن لە داکۆکی لە سۆسیالیزم و باس لە نابەرابەریی کۆمەڵایەتی و مەودای زۆری نێوان هەژاری و دەوڵەمەندی لە جیهان دا کە وەک مەترسی بۆ سەر ئاشتیی جیهانی و دیموکراسی سەیریان کراوە. هەر لەو ڕاپۆرتەدا لە سەر کاریگەریی نەبوونی و خراپیی ژیان و بەرێچوون لەسەر دیموکراسی دەڵێ:

«دیموکراسی دیارە بۆ ژیانی کۆمەڵگەی ئینسانی وەک هەوا وایە، بەڵام ئینسان تەنیا بە هەوا ناژی و نان و ئاویشی دەوێ.» (پاشان ئاماژە بە وڵاتانی ئامریکای لاتین دەکا کە ١٠ساڵێکە دێموکراسی لە نێویان دا جێگیر بووە، بەڵام هەنگاو بۆ کێشە

«تا کاتێک زوڵم و زۆر هەبێ، تا کاتێک چەوساندنەوەی جۆربەجۆری چینایەتی، نەژادی، نەتەوەیی، مەزهەبی و جینسی باو بێ، تا کاتێک دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی لە لایەک و یەخسیری و کۆیلەتی و دیلی و ژێر چەپۆکی و هەژاری لە لایەکی دیکە لە گۆڕێ دابێ، شەڕ و ناکۆکی هەر دەبێ و هەر دەشبێ ببێ. چەوسێنەر و زاڵم و سەرەڕۆ هیچکات بە مەیلی خۆیان دەست لە چەوساندنەوە و زوڵم و دیکتاتۆری هەڵ ناگرن، مەگەر بە زۆری و لە ئاکامی شکست لە خەباتێکی توندوتیژ دا نەبێ

کۆمەڵایەتییەکانیان نەنراوە، دوایە نەتیجە دەگرێ): «...دێموکراسی هەرچەند مەرجێکی زۆر پێویست بۆ ژیانی بەختەوەرانەی نینسانە، بەڵام تەنیا مەرج نییە و دێموکراسیی سیاسی بە بێ دێموکراسیی ئابووری و عەداڵەتی کۆمەڵایەتی چ لە یەک وڵات و چ لە ڕادەی جیهانی دا ناتوانێ هەموو بۆشایی یەکانی ژیان پڕ بکاتەوە.»

جێگای دیموکراسی لە باوەڕەکانی د. شەڕەفکەندیدا

د. شەڕەفکەندی دێمۆکراسیی بەم جۆرە پێناسە کردوە : «دێموکراسی» یانی پێکهاتنی فەزایەک کە لەودا هەر ئازادی و هۆوییەتی تاک بێ، دەبێ داننان بە مافەکانی نەتەوەیەکیشی تێدا بێ:

«ئەگەر ئینکاری هۆوییەت و شەخسییەتی تایبەتیی تاقە فەردێک کارێکی غەیرە واقعی بێ، ڕوونە کە ئینکاری هۆوییەت و شەخسییەتی تایبەتیی کۆمەڵێک ئەفرادیش کە گەڵ و نەتەوە پێک دێنن تا چ ئەندازە غەیرە واقعی یە».

هەر وەها لە نیوان دێموکراسی و «عدم تمرکز» و مەسەلەی نەتەوایەتیدا، بە قازانجی مەسەلە ڕەواکەی نەتەوەکەی پێوەندی دروست دەکا وپێێ وایە خودموختاری یا مافی نەتەوەیی لە ڕاستیدا دەبێ شکڵی پیادەکراوی ئەو دێموکراسییە کەس هەست بەوە بکا کە دەتوانێ لە بارەی ژیان و چارەنووسی خۆی و وڵاتەکەی بە ئازادی نەزەر بدا و، بزانێ کە نەزەر و هەڵوێستەکانی لە بەڕێوەچوونی کاروباری وڵاتەکەی دا جێگا و شوێنیان هەیە و حیسابیان لەسەر دەکرێ.» (ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی نۆیەم)

لەم پێناسەیە دا دەبینین د.شەرەفکەندی لە مەنزەر یا ڕوانگەی نەتەوەیەکی بندەستەوە، سەیری دیموکراسی دەکا. ئەو، لە زۆر نووسین و بۆنەی دیکەدا لە ڕوانگەی نەتەوەییەوە بۆ دێمۆکراسی دەڕوانێ و دەیەوێ دێمۆکراسی، وڵامدەری نیاز و چاوەڕوانییە نەتەوەییەکانیش بێ.

لە تێگەیشتنی د. شەڕەفکەندی دا، دێموکراسی ئەگەر بە ڕەسمی ناسینی بێ کە لە وڵات دا هەیە. هەر وەها بە دروستی وای بیر دەکردەوە کە ئەو مافە نەتەوەییە کە گەلان لە وڵاتێکی وەک ئێران دا دەیانبێ، دەبێتە دەستەبەری دێموکراسی ، دەبێتە هۆی کۆنەبوونەوەی هەموو دەسەڵاتەکان لە مەرکەز.

د.شەرەفکەندی لە نێوان دێموکراسی و چالاکبوونی کۆمەڵ، لە نێوان دیموکراسی و پێشکەوتنی ئابووریی کۆمەڵ، لە نێوان سەربەخۆیی سیاسیی وڵات و دیموکراسی دا، پێوەندیی دەدیت و سەرنجی تێکۆشەرانی حیزبەکەی و لایەنە سیاسییەکان و خەڵکی بۆ ڕادەکێشان. ئەو پێی وابوو لە حکوومەتی دیکتاتۆری دا خەڵک خۆی لە حکوومەت بە جیا دەزانێ و دڵخۆشییەکی بە ڕۆڵ و جێگای تایبەتیی خۆی لە کاروباری وڵات دا نییە، بۆیە کار کردن و بەرهەمهێنان بۆوان وەک بێگاری لێ دێ (نموونە وڵاتانی سۆسیالیستیی ئەو سەردەم، هەر وەها ئێران، کە خەڵکەکەیان لە دیموکراسی بێبەشن) بەڵام لە دێموکراسی و سیستەمی دیموکراتیک دا خەڵک دەسەڵات بە هی خۆیان دەزانن و بە عەلاقەوە لە کاروباری کۆمەڵ دا بەشداری دەکەن:

«بەستراوەیی» ئاکامی بێ ئەملاو ئەولای دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی یە. تەنانەت لە باری ئابوورییشەوە . هەر وەک گوتمان «خودکفایی» مانایەکی روونی نییە، ئەوە دێموکراسی یە کە نەخشی هەرە کاریگەر دەگێڕێ. وڵاتێک ناتوانێ خۆ لە پێوەندیی ئابووریی لەگەڵ وڵاتانی دیکە ببوێرێ. بەڵام بۆ ئەوەی ئەو پێوەندییە نەبێتە بەستراوەیی، پێویستە کە خەڵکی وڵات لە کاروباری ئابووری و بەرهەمهێنان دا چالاکانە و دڵسۆزانە بەشداری بکەن. ئەمەش وەدی نایە مەگەر لە سایەی دێموکراسییەوە، یانی کاتێک کە خەڵک حکوومەت بە هەڵبژاردە و نوێنەری خۆیان بزانن و هەست بە کاریگەربوونی بەشداریی خۆیان لە کاروباری بەڕێوەبردنی وڵات دا بکەن.» (ڕاپۆرتی کۆمیتەی ناوەندی بۆ کۆنگرەی نۆیەم)

بوێر بوون لە ڕەخنەگرتن و ئازایەتی لە داواکردنی گۆڕاندا:

ڕازی نەبوون بە وەزعی مەوجوود و نەزمی مەوجوود و پێناسەکانی سەردەم، یەکێک لەو تایبەتمەندییە بەرزانەی د.شەرەفکەندیین کە کاریگەریی زۆریان لە سەر بیر و باوەڕەکانی و لە سەر هەڵوێست و کەسایەتیی خەباتگێڕانەی هەبووە. با ئاماژە بە دەروشانەوەی ئەو تایبەتمەندییەی لە نێو هێندێک هەڵوێست و ڕوانینەکانیدا بکەم.

د.شەرەفکەندیی نەمر، لایەنگری سۆسیالیزم بوو و سەرسەختانە داکۆکی لە بیروباوەڕی سوسیالیستی دەکرد، بەڵام ڕەخنەگری سیستەمی سیاسیی وڵاتانی سۆسیالیستی بوو، بوێرانە ڕەخنەی لەو شتانە دەگرت کەبە ناوی سۆسیالیزمەوە دەکران.

لە وتاری «ڕابردوو و دوارۆژی ئەفغانستان» (١٣٦٧)دا دەڵێ: « ئەمە چ سۆسیالیزمێکە کە لە ترسی ئیمپریالیزم دەبێ بە زۆر و لە ڕێگای دامەزراندنی دیکتاتۆرییەکی ئاشکرای نیزامییەوە دیفاعی لێ بکرێ، نەک بە پشتیوانیی ڕەوابوون و حەقانییەتێک کە لە جەوهەری خۆیدا هەیەتی؟»

هەر وەها ئەو کاتەی وڵاتانی سۆسیالیستی نەمان و سیستەمە سۆسیالیستییەکان ڕووخان، ئەوەی وەک ئاکامی خراپیی سیستەمی سیاسی وبەتاڵبوونیان لە دیموکراسی سەیر کرد نەک وەک نیشانەی خراپیی سوسیالیزم، و بە هەمان ڕاشکاویی جارانەوە دیفاعی لە سوسیالیزم دەکرد.

نموونەیەکی دیکە لەم تایبەتمەندییەی ئەوە بوو ، تەسلیمی ڕوانین و بیرکردنەوە و پێناسەی دەوڵەتان و هێزە گەورەکان نەدەبوو. لە ڕوانگەی خۆی و بەرژەوەندی بزووتنەوە و نەتەوەکەی خۆیەوە سەیری دنیای دەکرد. چەمکە جۆراوجۆرەکانی لە ڕوانگەی سیاسی و خەباتگێڕی نەتەوەیەکی بندەستەوە پێناسە دەکرد. لە وتارێک لە ژێر سەردێڕی «تیرۆریزم بە چی دەڵێین»دا، بەم جۆرە ڕوانینی دەوڵەتان و ڕێژیمە زۆردارەکان لە بارەی تیرۆریزمەوە ڕەت دەکاتەوە :

«زۆر داران بە کەیفی خۆیان هەرچی بە زەرەریان و دژی خۆیان بووە، بە تیرۆریزمیان داناوە و حکوومەتیان کردوە و هەرچی بۆخۆیان کردوویانە و بە قازانجی خۆیان دیتووە بە ڕەوایان زانیوە. حکوومەتە دیکتاتۆر و سەرەڕۆکان بە مەیلی خۆیان تا ئەو جێگایە دەستیان دەڕوا، خەڵک دەگرن، دەکوژن و... بەڵام بە هیچ جۆرە ئەوە بە تێرۆریزم ناو نابەن. لە بەرامبەر دا هەر کات کەسێک یان تاقمێک لە ناچاری دژی زەبر و زەنگی حکوومەت و تاقمی زۆردار و دەسەڵاتدار ڕاپەڕن و بە ناچار دەست بۆ چەک و توندوتیژی بەرن، ئەوە دەستبەجێ ناوی تێرۆریزمی لەسەر دادەنرێ و هاواری مەحکوومییەتی بۆ بەرز دەبێتەوە.»(لاپەرەکانی ١٥٣ و ١٥٤ی کتێبی هەڵبژاردەیەک لە وتارەکانی دوکتور سادق شەڕەفکەندی، چاپی سوئێد)

هەر وەها دەڵێ:

«بە کورتی تا کاتێک لە دنیادا ماف و ئازادییەکانی ئینسانی «تابع»ی هەوا و هەوەسی زۆرداران بێ و قانوون لە لایەن زۆردارانەوە بنووسرێ، نەک هەر تێرۆریزم بەڵکوو زۆر کاری دیکەش مانایەکی ڕوون و دیاریکراویان نابێ و زۆرداران دەتوانن هەموو جووڵانەوەیەکی عادڵانە و هەموو ڕاپەڕینێک و کردەوەیەکی شۆڕشگێڕانە بە خیلافی قانوونەکانی خۆیانی دابنێن و بە عینوانی تیرۆریزم مەحکوومیان بکەن، لە بەرامبەر دا هەموو جینایەتێکی خۆیان بە ڕەوا و عادڵانە و قانوونی لە قەڵەم بدەن.» (لاپەرەی١٥٦ ی کتێبی هەڵبژاردەیەک لە وتارەکانی دوکتور سادق شەڕەفکەندی، چاپی سوئێد)،

یەکێکی دیکە لە ڕەنگدانەوەکانی ئەو تایبەتمەندییە بەرزەی د.شەرەفکەندی لە هەڵوێست و ڕوانینەکانی دا، بەڕەسمی ناسینی خەبات دژی ستەم و بێ مافی بوو، جا ئەگەر بە هۆی ئەم خەباتخوازییەوە ئاشتی لە ئاستی ناوچە و جیهانیش دا کەوتبایە مەترسییەوە:

«تا کاتێک زوڵم و زۆر هەبێ، تا کاتێک چەوساندنەوەی جۆربەجۆری چینایەتی، نەژادی، نەتەوەیی، مەزهەبی و جینسی باو بێ، تا کاتێک دیکتاتۆری و سەرەڕۆیی لە لایەک و یەخسیری و کۆیلەتی و دیلی و ژێر چەپۆکی و هەژاری لە لایەکی دیکە لە گۆڕێ دابێ، شەڕ و ناکۆکی هەر دەبێ و هەر دەشبێ ببێ. چەوسێنەر و زاڵم و سەرەڕۆ هیچکات بە مەیلی خۆیان دەست لە چەوساندنەوە و زوڵم و دیکتاتۆری هەڵ ناگرن، مەگەر بە زۆری و لە ئاکامی شکست لە خەباتێکی توندوتیژ دا نەبێ! کەوابوو سوڵح و ئاشتیی گشتیی جیهانی و هەروەها شەڕ و خەبات بۆ وەدەستهێنانی ئازادی و بۆ لە نێوبردنی زوڵم و چەوساندنەوە نەک هەر لێک جیا نین، بەڵکوو دوو لایەن و دوو دیوی یەک مەسەلەن کە یەکیان تەواوکەری ئەوەی دیکەیە. ئەو مەسەلەیەش بریتییە لە ئازادی و بەختەوەریی مرۆڤ.» وتاری «ساڵی تازەی جیهانی» (بە بۆنەی دەسپێکردنی ساڵی ١٩٨٩)

پەیمانی لۆزان و سێڤر

لە نووسینی د. سادق شەرەفکەندی

وەرگیراو لە کتێبی کورتە مێژووی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکانی کورد

وەرگێڕ بۆ کوردی: تەها عەتیقی

پەیمانی سێڤر (١٩٢٠ی زایینی)

بەر لەوەی باسی بڕیارەکانی کۆنفرانسی شەڕی یەکەمی جیهانی لە بارەی کوردستان دا و ئاکامی ئەم بڕیارانە بکەین، باسکردنی پێشینەیەکی کورت بە پێویست دەزانین!

لە تەواوی ماوەی شەڕدا، وتووێژ و کەینوبەین لە نێوان دەسەڵاتدارە ئیستعمارییەکان بە مەبەستی دابەشکردنی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست و خاکی عوسمانی لە ئارادا بوو. هەروەک پێشتر باسکرا لە بەهاری ساڵی ١٩١٦دا، لە نێوان ئینگلستان و فەڕانسە بڕیارنامەیەک لە مەڕ دابەشکردنی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاست مۆرکرا کە بە پەیمانی «سایکس پیکۆ» ناسراوە. بە گوێرەی ئەم پەیمانە ناوچەکانی جنوبی و ناوەندی «بین النهرین» عێراقی ئەمڕۆ تا ژورووی بەغدا و سولەیمانی دەدرا بە ئینگلستان. بەشێکی زۆری سوریا و لوبنانی ئێستا و خوارووی تورکیا (ناوچەی مووسڵ) وەبەر فەڕانسە دەکەوت. ڕووسیای تێزارییش دەستبەجێ داوای بەشی خۆی کرد. لە ئەنجامدا ناوچەکانی دەوروبەری گۆلی «وان» لەگەڵ بەشەکانی دیکەی ژورووی کوردستان و ئەرمەنستان بۆ ڕووسیا تەرخان کران. ئینگلستان کە لە ماوەی شەڕدا زانیارییەکی زۆری لە بارەی کانگای ژێر زەوییەکانی ڕۆژهەڵاتی نێوەڕاستی عەرەبی دا وەچنگ هێنابوو، بۆی دەرکەوتبوو کە کوردستانی خواروو بە تایبەتی لە باری نەوتەوە دەوڵەمەندە، چوار ڕۆژ پاش مۆر کردنی پەیماننامەی کۆتایی پێهێنانی شەڕ لەگەڵ عوسمانی (١٩١٨)، یەک لایەنە ناوچەی «مووسڵ»ی داگیر کرد کە وەبەر فەڕانسە کەوتبوو. ئەم کارە کێشەیەکی زۆری بە دواوە بوو، بوو بە هۆی ڕەخنە و بێزاریی فەڕانسە. بەڵام ئینگلستان کە دژ کردەوەی فەڕانسەی چاوەڕوان دەکرد، بۆ ململانێ کەوتە بیری ڕاکێشانی سەرنجی کوردەکان و دانی بەڵێنی سەربەخۆیی یان خودموختاری بە کوردەکان، بە یەکێک لە ڕێگاکانی دەست هەڵگرتنی فەڕانسە لە داواکردنی ناوچەی مووسڵ دادەنا. چوونی «سێر پێرسسی کاکس» کە پاشان بوو بە کۆمێسێری بەرزی بریتانیا لە عێراق بۆ خوارووی فەڕانسە لە پوشپەڕی ساڵی ١٩١٨دا، وتووێژ لەگەڵ ژەنێراڵ شەریف پاشا کە دوو ساڵ پاشان بوو بە سەرۆکی کۆڕی نوێنەرایەتیی کوردەکان لە کۆنفرانسی ئاشتیی پاریس لە بارەی پێکهێنانی کوردستانێکی سەربەخۆ یان خودموختاردا نموونەیەکن لەم سیاسەتە.

لە لایەکی دیکەوە، پاش شۆڕشی مەزنی سوسیالیستیی ئۆکتۆبر لە ساڵی ١٩١٧، یەکیەتیی سۆڤیەتی کە جێی ڕووسیای تێزاریی گرتبووە، لە تەواوی فراوانخوازییەکانی موستەعمەراتی و داوا ئەرزییەکانی لە وڵاتەکانی دراوسێ وازی هێنا. لە ئاکام دا ئەم ناوچەیە کە بڕیار وابوو بەشی ڕووسیای تێزاری بێ، تەماحی تێکرا. بە تایبەتی ئەمریکاییەکان بە ڕاستی خەریک بوون بیکەنە هی خۆیان. بۆ ئەم مەبەستە پێشنیاریان کردبوو: حکوومەتێکی ئەرمەنی لە بەسێکی زۆری ئیمپەراتۆریی عوسمانی دا کە بڕیار وابوو بدرێ بە ڕووسیا دابمەزرێ. سەرەڕای ئەوە حکوومەتێکی «کورد»یش دابمەزرێ کە بە پێی نەقشەو پلانی ئەو کاتی ئەمریکا نیزیک بە چواریەکی سەرجەم خاکی کوردستانی دەگرتەوە. ئەم سێ حکوومەتەش دیارە دەبوو لە ژێر چاودێریی ئەمریکادا بوایەن.

لە هەلومەرجێکی ئەوتۆدا کۆنفرانسی ئاشتی لە «سێڤر» هەڵکەوتوو لە دەوروبەری پاریس پێک هات. لەم کۆنفرانسەدا کۆڕێکی نوێنەرایەتیی کوردیش بە سەرۆکایەتی ژەنێراڵ شەریف پاشا (کۆنە ژەنێراڵی عوسمانی و باڵیۆزی پێشووی ئەم ئیمپەراتوورییە لە سوید) وەک چاوەدێر لە وتووێژەکانی پێوەندیدار بە کوردستان و ئەرمەنستان دا بەشدار بوو. وتووێژەکانی کۆنفرانسی ئاشتیی پاریس بوو بە هۆی مۆر کردنی پەیمانێک لە ١٠ی مانگی ئووتی ١٩٢٠ (٢٠ی خەرمانانی ١٢٩٩ی هەتاوی) لە ٤٣٣ خاڵدا. دەقی ئەم بڕیارەی لەمەڕ کوردستان لە بەشی سێهەمی پەیمانەکەدا هاتووە بەم جۆرەیە:

ماددەی ٦٢: کۆمیسیۆنێک لە نوێنەرانی بریتانیا، فەڕانسەو ئیتالیا لە قوستەنتەنیە جێگیر دەبێ و لە ماوەی شەش مانگ پاش بەڕێوەچوونی ئەم پەیمانە خودموختاریی ناوچەیی دەدا بە ناوچەیەک کە زۆربەی دانیشتوانی کوردن و لەو چواچێوەیەدا هەڵکەوتوون: ڕۆژهەڵاتی فورات، جنوبی سنوورەکانی خوارووی ئەرمەنستان بەم شێوەیەی کە پاشان دیاری دەکرێ. هەروەها بەشێک لە خاکی تورکیا هەڵکەوتوو لە ژورووی سنووره هاوبەشەکانی ئەم وڵاتە لەگەڵ بەین نەهرێن و سوریا بە لەبەر چاوگرتنی ماددەی (٢٧) بەشی دووهەم (خاڵی ٢و٣). هەرکات کۆمیسیۆن لەمەڕ کێشەیەک دا ساخ نەبۆوە، کێشەکە لەلایەن ئەندامانی کۆمیسیۆن دەدرێتەوە بە دەوڵەتەکانی خۆیان. گەڵاڵەی ئەم خودموختارییە دەبێ مافی ئاشوورییەکان، کەلدانییەکان و باقی کەمایەتییە ڕەگەزی و مەزهەبییەکانی نیشتەجێ لەو ناوچەیەدا بە تەواوی دەستەبەر بکا. کۆمیسیۆنێک کە لە نوێنەرانی ئینگلستان، فەڕانسە، ئیتالیا، ئێران و کوردەکان پێک دێ سەر لەم ناوچە دەدا ئەگەر پێویست بوو لە بارەی پێداهاتنەوەو ساغکردنەوەی سنورەکانی تورکیا کە بە گوێرەی ئەم پەیمانە لەگەڵ سنوورەکانی ئێران هاوبەشە، بڕیار بدا.

ماددەی ٦٣: حکوومەتی عوسمانی لە سەریەتی کە بڕیارەکانی هەرکام لەم کۆمیسیۆنانەی کە لە ماددەی ٦٢دا پێشبینی کراون لە ماوەی ٣ مانگ پاش وەرگرتنیان قبووڵ و جێبەجێیان بکا.

ماددەی ٦٤: لە ماوەی ساڵێک پاش جێبەجێ کردنی ئەم پەیمانە، بێتوو کوردەکانی دانیشتووی ئەم ناوچانە کە ماددەی ٦٤ دەیانگرێتەوە بچنە ئەنجومەنی کۆمەڵی نەتەوەکان و بیسەلمێنن کە زۆربەی دانیشتوانی ئەم ناوچانە حەزیان لە سەربەخۆیی لە تورکیایە و دەیانەوێ جیا ببنەوە و ئەنجومەنیش بۆی دەربکەوێ کە ئەم خەڵکە شیاوی سەربەخۆیین، بە تورکیا دەسپێرێ کە سەربەخۆیی بدا بە کوردەکان. تورکیا لەسەریەتی کە لەو کاتدا هەڵوێستی خۆی لەگەڵ ئەم ڕاسپێرییە ڕێک بخاو لە هەموو مافی خۆی لەم ناوچانە دا دەست هەڵبگرێ. چۆنیەتیی ئەم دەستهەڵگرتنە لە وتووێژە تایبەتییەکانیدا کە لە نێوان هاوپەیمانە سەرەکییەکانی و تورکیادا پێک دێ، دیاری دەکرێ.

گەر ئەم «دەستهەڵگرتنە«ی باسکرا لەلایەن تورکیاوە ئەنجام بدرێ و کوردەکانی دانیشتووی بەشێک لە کوردستان کە ئێستا لە ناوچەی مووسڵ هەڵکەوتووە بە پێی ویستی خۆیان بیانەوێ ڕەگەڵ حکوومەتی سەربەخۆی کورد بکەون هیچ کام لە هاوپەیمانە سەرەکییەکان لەم بارەوە مافی ڕەخنە و ئێعترازیان نییە.

باس کردنی چەند مەسەلە لە بارەی ئەم پەیمانەدا بە پێویست دەزانرێ: لە سەرەتادا پێویستە بزانرێ کە بە گوێرەی ماددەی ٦٤، چارەنووسی ویلایەتی کوردنشینی مووسڵ، بە شێوەی سروشتی و کتوپڕ بە چارەنووسی بەشەکانی دیکەی کوردستان گرێ نەدراوە. ئەم ویلایەتە نەوتەڵانییە تەنها کاتێک دەکرا وەسەر کوردستان بخرێ کە:

یەکەم – ئەم کوردستانە سەربەخۆیە پێک هاتبایە.

دووهەم – دانیشتوانی ویلایەتی مووسڵ نیشان بدەن کە حەزیان لە پێوەلکانە.

لەلایەکی دیکەوە پێکهاتنی کوردستانی سەربەخۆش بە مەرج و شەرت گرێ دراوە:

یەکەم – خەڵکی کوردستان دەبێ سەر لە ئەنجومەنی کۆمەڵی نەتەوەکان بدەن و بیسەلمێنن کە زۆربەیان سەربەخۆیییان گەرەکە.

دووهەم: ویست و دەنگی زۆربەی خەڵکیش بەس نییە و ئەنجومەنی کۆمەڵی نەتەوەکان پێویستە ئەوان بە شیاوی وەرگرتنی سەربەخۆیی بزانێ. ئەگینا دەبێ داوا لە ئینگلستان بکا کە بە لوتف و کەرەمی خۆی کوردەکان بخاتە ژێر سەربەستیی خۆیەوە!

خاڵێکی دیکە لە مەڕ سنوورەکانی ئەم «کوردستان»ەی کە دەبووایە پێک بێ: بە پێی نێوەرۆکی پەیمانەکە، ئەم کوردستانە بەشێکی بەرینی لە ناوچە چارەنووسی گەلاندا ڕاگەیاندبوو، یەکی نەدەگرتەوە. چونکە بێ ئەوەی لەگەڵ خەڵکی ناوچە دەست نیشانکراوەکان ڕاوێژ بکرێ و پێکهاتەی ڕەگەزیی ئەو ناوچانە دیاری بکرێن، سەرکۆماری ئەمریکا بەشێکی بەرین لە خاکی کوردستانی عوسمانی کە زۆربەی هەرە زۆری دانیشتوانی کورد بوون و نیزیک بە سێ بەشی دیکەی خاکی کوردستانی عوسمانی دەگرتەوە وەک ناوچەکانی «موش» و «ئەرزەنجان» و «ئەرزەرۆم»و «بینگۆل» و «بتلیس» و «وان» و «ئاگری»ی دابوو بە ئەرمەنستان « کە دیارە دەبوو لە ژێر سەرپەرستیی ئەمریکادا بوایەن».

بەمجۆرە ئەگەر پەیمانی «سێور» جێبەجێ بوایە، کوردستان لە ڕاستیدا بە کوردستانی ئێرانەوە دەبووە پێنج بەش. کوردستانی سەربەخۆی لەبەرچاوگیراو لە ناوەندی ئەم دابەشکرانەدا، وڵاتێک بوو کە لە باری خاکەوە تەنیا سێ یەکی خاکی کوردستانی عوسمانی کوردنشینەکانی وەک «ئاد یامان» و «مەلاتیە«و ... کە لە ڕۆژئاوای چۆمی فورات هەڵکەوتوون نەدەگرتەوە، لە بەر ئەوەی ئەم ناوچانە بەشێک لە ناوچەکانی ژێر دەسەڵاتی فەڕانسە بوون. سەرەڕای ئەوە بە گوێرەی ماددەی ٢٧ی بەشی دووهەمی پەیمان (خاڵەکانی ٢،٣) جگە لە ناوچەکانی «کورد داغ» و دەشتەکانی «جزیرێ» کە ئێستاش بەشێک لە خاکی سوورییان، هەروەها شارەکانی «ئورفە«، «ماردین»، «نەسیبین» و «جزیری ئیبنی عومەر»یش لە قەڵەم درابوون کە کەوتبوونە ژێر دەسەڵاتی فەڕانسە. ئەم دوو بەشەی لە خاکی کوردستان کە دەبووایە بە شێوەی ڕاستەوخۆ یان ناڕاستەوخۆ بدرێن بە فەڕانسە نیزیکەی سێ یەکی خاکی کوردستانی عوسمانی دەگرتەوە.

بەڵام لە بارەی «سنوورەکانی خوارووی ئەرمەنستان وەک پاشان دیاری دەکرێن» ئەم سنورانە لە ڕاستی دا لە ماددەی ٨٩ی پەیمان (بەشی شەشەم: ئەرمەنستان) دیاری کرابوون. بە گوێرەی پەیمان: تورکیا و ئەرمەنستان و وڵاتەکانی دیکەی بەشدار دەبووایە دیاریکردنی سنوورەکانی نێوان تورکیا و ئەرمەنستان لە ناوچەکانی «ئەرزەڕۆم» و «تەرابوزان» و «وان» و «بتلیس» بە داوەریی سەر کۆماری ئەمریکا بسپێرن و بڕیارەکان و ئەم ڕێوشوێنانەی کە ڕەنگە ناوبراو بۆ دەست پێڕاگەیشتنی ئەرمەنستان بە دەریا و هەروەها غەیرە نیزامی کردنی چەند بەشێک لە خاکی عوسمانی کە لە نیزیک سنوورەکانی ئەرمەنستان هەڵکەوتوون پێشیاری بکا، قبووڵ بکەن.

بەڵام دەنگی سەرکۆماری ئەمریکا بە کردەوە لەگەڵ ئەم چوارچێوەیەی کە خۆی پێشتر لە مەڕ دیاریکردنی دەگرتەوە و بە تایبەتی ئەم بەشە ناوچە بە پیتو بەرەکەتەکانی کشتوکاڵیی لەبار بۆ ئاژەڵداری دەگرتەوە. ئەوەی دەمایەوە ناوچە هەژارو دەسکورتەکانی وەک «خارپوت» و «دەرسیم» و «حەکاری» بوون و دیاربەکر وەک «ناوەندی ئیداری» و مووسڵ وەک «ناوەندی ئابووری» دەمانەوە. دیارە ئینگلستانیش مەسەلەی نەوتی دەخستە ژێر چاوەدێری.

کەوابوو پەیمانی «سێور» لە بارەی کوردستان و چارەنووسی نەتەوەی کورددا ئەوە نەبوو کیسەی بۆ هەڵدروین. سەرەڕای ئەوە هەروەک دەزانین تەنانەت ئەم پەیمانەش بەڕێوە نەچوو. سەرئەنجام کوردستانی عوسمانی، بە پێی پەیمانی «لۆزان» بەسەر سێ حکوومەتی تازە دامەزراوی جیابۆوە لە ئیمپەراتۆریی پێشووی عوسمانی، واتا تورکیا، عێراق و سوریادا، دابەش کرا.

پەیمانی لۆزان (١٩٢٣) و دابەشکردنی ئیستعماریی کوردستان

بڕیارەکانی پەیمانی «سێور» لە بارەی کوردستان دا، زیاتر نووسراوی سەرکاغەز بوون و هەر لە سەرەتاوە دیار بوو کە دەرەتانی جێبەجێ بوونیان نییە. لەمەڕ بەڕێوەبردنی ئەم پەیمانەدا هێندێک بەرپرسایەتی درابوو بە دەوڵەتی عوسمانی کە لە ڕاستیدا بە کردەوە دەوڵەتێکی ئەوتۆ لە گۆڕێدا نەبوو. هۆیەکەی ئەوە بوو کە لە ساڵی ١٩١٩وە، حەرەکەیەک بە ڕێبەریی ژەنەڕاڵ مستەفا کەماڵ کە پاشان بە ئاتا تورک (باوکی تورک) ناوی دەرکرد، بە مەبەستی لەسەر کار لابردنی سوڵتانی عوسمانی و وەدەرنانی هێزەکانی بێگانە لە وڵاتی تورکیا و وەدەستهێنانی سەربەخۆیی سیاسی دەستی پێ کردبوو، بەرەبەرە گەشەی ستاندبوو.

دیارە لە باسەکانی داهاتوودا بە وردی وێڕای باسکردنی بزووتنەوەکانی کورد لە کۆماری تورکیادا بە کورتی باسی هاتنە سەرکاری مستەفا کەماڵیش دەکەین. لێرەدا هەر ئەوەندە دەکوترێ کە تێکۆشانی مستەفا کەماڵ وەها گوشاری خستبووە سەر حکوومەتی عوسمانی لە ئەستەمبووڵ کە هاوپایمانەکانی ناچار کرد لە بەرانبەر هەڵوێستی ناسیۆنالیستیی مجلسی عوسمانی لە ساڵی ١٩٢٠دا ئەستەمبوڵ داگیربکەن و مەجلیسیش هەڵوەشێنن.

سەرەڕای ئەمە لە سەرەتای مانگی بانەمەڕی ئەو ساڵەدا کۆبوونەوەیەکی بەرین لەژێر ناوی «مەجلیسی مەزنی نیشتمانیی تورکیا» لە شاری ئەنقەرە کە لە ژێر نفوزی تەواوی مستەفا کەماڵدا پێک هاتبوو حکوومەتی نوێی دامەزراند و ئەم حکوومەتەی بە تاقە شوێنی نیشتمانی و قانوونی بۆ بەڕێوەبردنی کاروباری وڵات دانا.

یەک لە یەکەمین بڕیارەکانی مەجلیسی مەزنی نیشتمانی تورکیا و حکوومەتی دیاری کراو لە لایەن ئەم مەجلیسە ئەوە بوو کە بەرەسمی بە تەواوی جیهانی ڕاگەیاند:

«هەموو ئەم پەیمان و بڕیارنامانەی لەلایەن حکوومەتی ئیستەمبووڵەوە مۆر کراوە، بە ڕەسمی ناناسێ و بێ بایەخن» واتا لە ڕاستی دا پەیمانی «سێور» لە بارەی چارەنووسی تورکیا (دیارە کوردستان)یش بەر لەوەی لە دایک بێ، بەڕەسمی لەلایەن هێزی ڕاستەقینەی تورکیاوە بەرپەرچ درایەوە و هیچ دەستەبەرێک بۆجێبەجێ کردنی نەما.

سەرئەنجام شەڕی سەربەخۆیی تورکیا لە ١٩ی خەرمانانی ساڵی ١٩٢٢ی زایینی بە سەرکەوتنی یەکجاریی هێزی مستەفا کەماڵ بەسەر یونانییەکاندا کۆتایی هات. بەستنی کۆنفرانسی «لۆزان» لە «سویس» دوو مانگ و نیو پاش سەرکەوتنی مستەفا کەماڵ بەمانای بە ڕەسمی ناسینی حکوومەتی نوێی تورکیا لە باری نێونەتەوەیییەوە بوو. لەم کۆنفرانسەدا کە نوێنەرانی ئینگلستان و فەڕانسە و ئیتالیا و ژاپۆن و ڕۆمانی و «سێرب و کرۆوات» لە لایەک و نوێنەرانی تورکیای نوێ لە لایەکی دیکەوە بەشداربون پاشملەی کوردەکان زۆر باسی کێشەی کورد و چارەنووسی ناوچەی مووسڵ کرا. هەروەک لە پێشدا باسمان کرد، ساڵی ١٩١٨ پاش برانەوەی شەڕ لەگەڵ عووسمانی ناوچەی مووسڵ دەست بە جێ لەلایەن هێزەکانی ئینگلستانەوە داگیر کرا. فەڕانسە ڕەخنەی لەم کارە گرت چونکە بە گوێرەی پەیمانی «سایکس پیکۆ» مووسڵ وەبەر فەڕانسەی کەوتبوو. پاش باس و کێشمە کێشمێکی زۆر، لە نێوان سەرۆک وەزیرانی ئینگلیستان و فەڕانسە چاوپێکەوتنێک سازدرا. سەرۆک وەزیری فەڕانسە کە لە کانگا نەوتییەکانی مووسڵ ئاگادار نەبوو، بەوە ڕازی بوو لەبەرانبەر دانی مووسڵ بە ئینگلیستان بەشێکی دیکە لە خاکی عوسمانی بدرێ بە فەڕانسە. بەڵام کاتێک بوونی کانگا نەوتییەکان لە مووسڵ ئاشکرابوو، فەڕانسە ئەم ڕێکەوتنەی خستە بەر ڕەخنە. پاش دمەقاڵەیەکی زۆر لە بەهاری ١٩٢٠دا لەسەر ئەمە ساغ بوونەوە کە هێندێک لە داهاتی نەوت بدرێ بە فەڕانسە. بەڵام ئەمجار ئەمریکا کە لەم سەودایەدا سەری بێ کڵاو مابۆوە ڕەخنەی گرت.

لە ئاکام دا پاش کێشەو هەرایەکی زۆر، هەر سێ دەوڵەت لەسەر بەشکردنی داهاتی نەوت ڕێک کەوتن و بە ڕەسمی بڕیار درا کە «چارەنووسی مووسڵ پاشان لەلایەن ئەنجوومەنی کۆمەڵی نەتەوەکان دیاری بکرێ».

لە کۆنفرانسی لۆزاندا تورکیا داوای مڵکایەتیی ویلایەتی مووسڵی دەکرد. لەبەرانبەر ئەم داوایەدا بریتانیا کێشەی کوردی لە کوردستاندا دەهێنایە گۆڕێ و داوای دەکرد کە کوردەکان وەک نەتەوەکانی ناوچە مافی نەتەوایەتیی خۆیان وەربگرن و حکوومەتی تایبەتیی خۆیان ببێ. وەڵامی نوێنەرانی تورکیا ئەمە بوو «ئەم حکوومەتە لەلایەن مەجلیسی مەزنی نیشتمانیی تورکیاوە دامەزرراوە و حکوومەتی تورک و کوردە و نوێنەرانی ڕاستەقینەی کوردەکان لە مەجلیسی نیشتمانیی تورکیا لەگەڵ نوێنەرانی تورک بەشدارن» هەروەها «کوردەکان و تورکەکان وەک یەک لە حکوومەتی تورکیادا هاوبەشن» و «کوردەکان هەرچەند بە زمانێکی دیکە بێجگە لە تورکی قسە دەکەن، بەڵام لەگەڵ تورکەکان جیاوازییان نییە و لەباری ڕەگەزو ئایین و تایبەتمەندییەوە وەک یەکن» بەم چەشنە بەم فڕوفیشاڵانە، نەک ئامادە نەبوون مافی نەتەوایەتیی کوردەکان بە ڕەسمی بناسن، بەڵکوو داوای مووسڵیشیان دەکرد!

سەرئەنجام لە ٢٤ی ژوئیەی ساڵی ١٩٢٣ی زایینیدا (سێهەمی گەلاوێژی ١٣٠٢ی هەتاوی) پەیمانی لۆزان مۆرکرا. بە گوێرەی ئەم پەیمانە تورکیا وازی لە مووسڵ هێنا و دانی بەوەدا هێنا کە چارەنووسی مووسڵ لەلایەن ئەنجوومەنی کۆمەڵی نەتەوەکانەوە دیاری بکرێ. لە بەرامبەردا بەشی زۆری کوردستان وەبەر تورکیا کەوت. لەم پەیمانەدا بە هیچ شێوەیەک باسی کوردو مافی نەتەوایەتیی کورد ناکرێ. دیارە لە بەشی سێهەمی پەیمانەکەدا «ماددەکانی ٢٧ تا ٤٤) لە بارەی پێویستیی پاراستنی مافی «کەمایەتییەکان» چەند شتێک هاتووە. بۆ نموونە لە ماددەی ٣٩دا: «بۆ کەڵک وەرگرتنی ئازادانەی تەبەعەی تورکیا لە هەموو چەشنە زمانێک، چ لە پێوەندییەکانی تایبەتی و بازرگانی و کاروباری ئایینی و چاپەمەنی و چ لە کۆبوونەوە گشتییەکاندا، نابێ هیچ بەربەستێک پێک بێ» هەروەها: «سەرەڕای بوونی زمانێکی ڕەسمی، بۆ ئەم تاقمە لە دانیشتوانی تورکیا کە بێجگە لە زمانی تورکی، زمانێکی دیکەیان هەیە، دەرەتانی تەواو پێک بێ تا لە دادگاکاندا بۆ قسەکردن بەدەم، لە زمانی تایبەتیی خۆیان کەڵک وەربگرن.

بە گوێرەی ماددەی ٣٩: «حکوومەتی تورکیا وەئەستۆی خۆی دەگرێ کە خاڵەکانی هاتوو لە ماددەکانی ٣٨-٤٩دا وەک قانوونی بنەڕەتی بناسێ، بە جۆرێک کە هیچ قانوونێک، هیچ «ڕێوشوێن و هەنگاوێکی ڕەسمی لەدژ یان ناتەبا لەگەڵ ئەم خاڵانە نەبێ و هیچ قانوونێک بە سەر ئەواندا زێدەیان نەبێ».

بەڵام دەقی ماددەکانی ٤٠ تا ٤٥ دەری دەخا کە مەبەست لە «کەمایەتییەکان» بریتین لە: کەمایەتییە غەیرە موسوڵمانەکانی وەک ئەرمەنییەکان و یۆنانییەکان و هی دیکە ...

کار بەدەستانی حکوومەتی تورکیا بەو بیانووە کە کوردەکان وەک تورکەکان لە حکوومەتدا بەشدارن، ئەوانیان وەبەر ئەو ماددانەی لە سەرەوە باسکران و لە بارەی کەمایەتییەکاندایە نەخست. بەم چەشنە تەنها لەماوەی چەند ساڵدا، گەلی کورد لە تورکیا لە نەتەوەیەکی هاوبەشی بە مافی وەک یەکەوە بوو بەشتێکی «نەبوو».

لە بارەی ویلایەتی مووسڵیشدا، لێرەدا تەنیا دەبێ ئاماژە بە ئەمە بکەین کە دوای ئەوەی ئەنجومەنی کۆمەڵی نەتەوەکان بۆچوونی دانیشتوانیی (واتە کوردەکان) وەرگرت، سەرەڕای ویستی خەڵکی ئەم ناوچەیە لە مەڕ دامەزراندنی حکوومەتێکی سەربەخۆی کورد، لە ٥ی ژوئەنی ساڵی ١٩٢٦دا (١٦ی جۆزەردانی ساڵی ١٣٠٥ی هەتاوی) ئەم ویلایەتەش لە لایەن بریتانیاوە خرایە سەر وڵاتی تازە دامەزراوی عێراق.

بەمجۆرە کوردستان کە تا پێش شەڕ تەنیا لە نێوان ئێران و عوسمانیدا دابەش ببوو، بە پێی ویست و داخوازی وڵاتە ئیستعمارییەکان لە نێوان چوار وڵاتی ئێران، تورکیا، عێراق و سووریادا بەشکرا. ئەم دوو وڵاتەی دوایی واتا عێراق و سووریا پاش شەڕ لە دایک بوون.

KURDISTAN

The Organ of Kurdistan Democratic Party

NO: 591 16 September 2012

ماڵپەڕی ناوەندیی حیزبی دێموکراتی کوردستان، ڕۆژنامەی «کوردستان»، ڕادیۆ دەنگی کوردستان لە تۆڕی جیهانیی ئینتێرنێت دا:

www.radiokurdistan.net
dengikurdistan@gmail.com
Radiopdk_Iran@yahoo.com
Tel: 009647701597268

تەلەفوونی تەشکیلاتی نهێنی:
009647701901658
Kdp:Tashkilat@gmail.com
Tashkilat82@yahoo.com

www.kurdistanukurd.com
info@kurdistanukurd.org info@kurdistanukurd.com
www.kurdch.tv Hotbird:6 MHz 11200
polarization: Vertical-SR: 27500 - FEC

ڕێوڕەسم و چالاکیی جۆرا و جۆر لە کوردستان و دەرەوەی وڵات بە بۆنەی ٢٠ ساڵەی تیرۆری دوکتور شەرەفکەندی و هاوڕێیانی

ئاگاداری سمیناری یادی ٢٠ ساڵەی شەهیدانی میکۆنووس لە شاری ستۆکۆڵم

بە بۆنەی ٢٠ ساڵەی شەهیدکرانی دوکتور سادق شەرەفکەندی سکرتێری گشتیی حیزبی دێموکرات، فەتاح عەبدولی ئەندامی کۆمیتەی ناوەندی و بەرپرسی دەرەوەی وڵات، هومایون ئەردەڵان بەرپرسی کۆمیتەی ئاڵمان و نووری دێهکوردی کەسایەتیی سیاسی ئێرانیو دۆستی حدکو هەروەها بۆ ڕیسواکردنی هەرچی زیاتری بەرێوەبەرانی ئەو جینایەتە کۆمیتەی ئامادەکاری یادی ٢٠ ساڵەی شەهیدانی میکۆنووس سمینارێکی سیاسی بۆ بەرێزان مامۆستا عەبدوڵلا حەسەنزادە کەسایەتی سیاسی و تێکۆشەری دێرینی گەورەی کوردە بەرێز فرێدریک ماڵم ئەندامی پارلەمان لە سەر لیستی پارتی گەلی سوئێد و بەرێز سمایل بازیار مامۆستای زانکۆ ، تێکۆشەری دێرینی حیزبی دێموکراتی کوردستان پێک دێنێ.

ڕۆژی شەممە ڕێکەوتی ٢٠١٢/٩/١٥

ڕێوڕەسمێک بۆ بیستەمین ساڵوەگەڕی کارەساتی میکۆنۆس لە شاری کۆڵن (ئالمان)

بۆ یادو ڕێزلێنان لە شەهیدانی ١٧ی سێپتامبری میکۆنووس و ئامانجەکانیان و دەربڕینی بێزاری لە تیرۆریزم و لەقاودانی کۆماری ئیسلامیی ئێران و ڕێبەرانی وەک سەرچاوی تیرۆریزمی ناوچەیی و جیهانی نوێنەرایەتی حیزبی دێموکراتی کوردستان لە شاری کۆڵنی ئالمان ڕیورەسمێک پێک دێنێ.

ریزی بەرنامەکان بەکورتی :

- ڕیپۆرتاژێک لە وتووێژی خانمی مۆنیکا تیمن شارەداری پێشووی شارلوتن لە بێرلین
- باسێک لە لایەن ئاغای پەرویز دەستماڵچی وەک یەکیک لە شاهیدانی ئەو ڕووداوە
- وتووێژی بنەماڵەی دێهکوردی
- وتاری مستەفای شەڵماشی ئەندامی دەفتەری سیاسیی حیزبی دێموکراتی کوردستان
- وتاری ئاغای مێهدی ئیبراهیمزادە وەک یەکێک لە شاهیدانی ئەورواداوە
- باسێک لە لایەن دوکتور کەماڵ سیدۆ سەبارەت بە کەمایەتیە نەتەوایەتیەکان

کۆمیتەی ئامادەکاری ڕێورەسمی ٢٠ ساڵەی شەهیدانی میکۆنووس

کاتی ڕێورەسمەکە : شەممە، ١٥ ی سێپتامبری ٢٠١٢ کاتژمێر ٢ ی دوانیوەڕۆ

لە بیستەمین ساڵوەگەڕی کارەساتی میکۆنوسدا ڕێوڕەسمێک لە گۆڕستانی پێرلاشێز بەڕێوە دەچێ

کۆمیتەی یادکردنەوەی بیستەمین ساڵوەگەڕی شەهید بوونی دوکتور سادق شەرەفکەندی و هاوڕێیانی بۆ ڕێزگرتن لە یاد و بیرەوەریی قوربانیانی تێرۆری میکۆنۆس و بێزاری دەربڕین لە تێرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامی، ڕێورەسمێک لەسەر مەزاری شەهیدانی میکۆنووس لە گۆڕستانی پێرلاشێزی پاریس بەڕێوە دەبا.

بەشداریتان لەو ڕێورەسمەدا ڕێزگرتنە لە بیرەوەریی شەهیدانی ڕێگای ئازادیی کوردستان و دێموکڕاسیی ئێران و دەرفەتێکە بۆ نوێکردنەوەی هاوپێوەندی لەگەڵ درێژەدەرانی ڕێبازیان.

کاتی ڕێورەسمەکە : شەممە، ١٥ ی سێپتامبری ٢٠١٢، کاتژمێر ١ ی دوانیوەڕۆ

لە کۆیە و هەولێر ڕێوڕەسم و سمیناری تایبەتی بۆ بەرز ڕاگرتنی دوکتور شەرەفکەندی ڕێبەر و هاوڕێیانی شەهیدی

ڕۆژی ٢٦ی خەرمانان (١٦ی سێپتامبر) لە شاری کۆیە ڕێوڕەسمێکی گەورە بۆ یاد کردنەوەی شەهیدانی بێرلین پێک دێ.

لە شاری هەولێریش ڕۆژی ١٧ی سێپتامبر سمینارێک لە شاری هەولێرو پێتەختی هەرێمی کوردستان بۆ باس لە ڕوانگە و ڕۆڵی دوکتور شەرەفکەندی نی لە خەباتی حیزبی دێموکراتی کوردستان دا پێک دێ.

سمینارێک لە پارلەمانی بریتانیا بە بۆنەی بیستەمین ساڵەوەگەڕی تاوانی میکۆنۆس

لە یادی بیست ساڵەی شەهیدکرانی دکتۆر سادقی شەرەفکەندی و هاوڕێیانی لە لایەن تێرۆریستانی ڕێژیمی کۆنەپەرست و تیرۆریستی ئێرانەوە، نوێنەرایەتی حیزبی دیموکراتی کوردستان لە بریتانیا، بۆ ڕێزگرتن لە یادی ئەو شەهیدانە مەزنانە و ڕیسوا کردنی سیاسەتی تێرۆر و سەرکوتی ڕێژیمی ئیسلامیی ئێران، سمینارێک لە ژووری لۆردەکان، لە پارلەمانی بریتانیا بەڕێوە دەبا.

لەو سمینارە دا کە کاتژمێر ٦ی پاشنیوەڕۆی ڕۆژی دوو شەممە ١٧ی سپتامبر بەڕێوە دەچێ، کۆمەڵێک کەسایەتی و سیاسەتوانی ناسراوی کورد و ئێرانی و بیانی بەشداری تێدا دەکەن.

چاپی دووهەمی کورتە مێژووی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکانی کورد لە نووسینی نەمر دوکتور شەرەفکەندی بڵاو بۆوە

کۆمیسیۆنی چاپەمەنیی حیزبی دێموکراتی کوردستان بە بۆنەی ٢٠ ساڵەی تێرۆری دوکتور سادقی شەرەفکەندی کتێبی کورتە مێژووی بزووتنەوە نەتەوایەتییەکانی کورد لە نووسینی نەمر دوکتور شەرەفکەندی (دوکتور سەعید) لە وەرگێڕانی نەمر تەها عەتیقی سەر لە نوێ چاپ و بڵاو کردەوە.

بەر لە ماڵاوایی

ئەو ئەلفوبێیەی د.شەرەفکەندی فێری کردین!

قادر وریا

بیست ساڵ لەمەوبەر، لە بەرە بەری پایزێکی دڵڕفێنی داوێنی قەندیلدا، ڕاست لەو کاتانە دا کە خۆمان بۆ گەڕانەوەی ئامادە دەکرد، هەواڵی شەهیدبوونیمان بۆ هات. چەند تاڵ بوو! مێژوو لە ئێمە دووپات دەبۆوە. دیسان بە ڕۆژی هەینی، لە دەفتەری سیاسییەوە، نەفەریان بۆ ئاگادارکردنمان نارد. جارێکی دیکە سکرتێری گشتی و چەند هاوڕێیەکی بەوەجمان، ببوون بە نێچیری تیرۆریزمی دەوڵەتیی کۆماری ئیسلامیی ئێران، ئەمجاریش پێتەختێکی ئوورووپا، شایەدی ڕژانی خوێنی ڕێبەرێکی کورد و چەند هاواڵێکی بوون. سەرلەنوێ سەرنجی ڕاگەیەنە گشتییەکان لە سایەی تاوان و غەدرێکی دیکە کە لە کورد کرابوو، چۆوە سەر بزووتنەوەی کورد و ئەو پیلانانەی لە سەر ڕێی نەتەوەکەمانن. دیسان بە شێوەی نائاسایی گەڕاینەوە شوێنی کار و قۆڵهەڵماڵین لە نووسین و گوڕاندن و ئەو ئەرک و کارانەی لەوکاتانە دا دەبێ بیانکەین. دووبارە خۆ ئامادەکردن بۆئەوەی لە ئاستی چاوەڕوانیی نەتەوەیەک دابین کە ٣ ساڵ پێشتر، د.قاسملوو و ئێستاش جێنشینی ئەو ڕێبەرەیان لێ ئەستاندبوو.

٣ ساڵ پێشتر کە هەواڵی شەهیدکرانی د.قاسملوو بڵاو بۆوە، ئەومان شک دەبرد بۆ ئەوەی بە خەڵک بڵێین نیگەران مەبن، د.شەرەفکەندیمان هەیە کە دەتوانێ جێنشینێکی شیاو بێ بۆ ئەو ڕێبەرە بە توانایە. ئێستاش دەبوایە بە خەڵکەکەمان بڵێین، ڕاستە لە دەستدانی ئەو ڕێبەرە گەورانە، خەسارێکی گەورەن، بەڵام ئێمە و ئێوە بۆمان نییە ناهومێد بین. حیزبێک کە ئەم ڕێبەرانەی پێگەیاندوە، ڕێڕەوان و قوتابیانی ئەوتۆشی لە گەڵ ئەواندا بۆ بەردەوامیی ڕێگاکەیان و ئەرکەکانیان پەروەردە کردوە کە ئەگەر کەسێک بە تەنیاش نەتوانێ جێگای ئەوان پڕبکاتەوە، بە کاری بە کۆمەڵ و بە گیانی هەستکردن بە بەرپرسایەتی دەتوانین وا بکەین کەمتر بۆشایی نەبوونی ئەوانمان پێوە دیار بێ. هەر واشمان وت، هەر واشمان کرد. بەو هاودەردی و هاوپێوەندییە بەرینە کە لە ڕادەی کوردستان و لە ڕادەی ئۆپۆزیسیۆنی ئێران و لە ئاستی ڕێکخراو و کەسایەتییە دێموکرات و مرۆڤدۆستەکانی جیهان لە گەڵ حیزبی دیموکرات شایەدی بووین، بۆ مەگەر دەکرا غەیری ئەوە بکەین کە لێمان چاوەڕوان دەکرا؟

چەندین ساڵ لەمەوبەر دێڕە شێعرێکی فارسیم دیوە کە ناوەرۆکەکەی ئەوە بوو « لە خدریان پرسی تەمەنی درێژ چ سوودێکی بۆ تۆ تێدابووە بێجگە لە دیتنی مەرگی ژمارەیەکی زیاتر لە ئازیزانت؟» کە ئاوڕ لە ڕابردوو دەدەمەوە ودەبینم زۆر لەو کەسانەی بوون و مانیان لە مانی من بۆ نەتەوەکەیان و خەباتی ڕزگاریخوازانەی خەڵکی کوردستان، پێویستتر بوو و هەر لەو کاتەش دا خۆشم دەویستن و هیوای خۆم و حیزبەکەم و نەتەوەکەمم لە سەر بنیات نابوون، لە ژیان دا نەماون وشەهید بوون، ئەو پرسیارە لە خۆم دەکەم، ئەرێ خۆشیی ئەو زۆرتر ژیان و درەنگتر مردنە بۆ مەمانان لە چێ دایە؟ بە تایبەتی کە بە حوکمی کار و ئەرک و بەرپرسایەتییەکەم، دەبێ ناوە ناوە «جارێک بە بیانووی یادی١٠ ساڵە و جارێک بە ناوی ٢٠ ساڵە، ئەمجارەیان بۆ ئەمیان و جارێکی دیکە بۆ ئەویان) بچمەوە نێوقووڵایی ئەو ساتە تاڵ و ناخۆشانەی ئەم کارەساتانەیان تێدا ڕوو دا. هێندێ جار دڵی خۆم بەوە خۆش دەکەم کە حیکمەتێک لەم مانەوەیە دا هەیە. دەبێ کەسانێکیش هەبن بۆ بەرزڕاگرتنی یادی ئەوانی پێش خۆیان، بۆ پێشگرتن لە نیشتنی غەور و ژیلەمۆی فەرامۆشی لەو بیر و ئەندێشانەی کە هەتا دەیان ساڵی دیکەش دەتوانن وەک گەوهەر بدرەوشێنەوە. دەبێ کەسانێکیش بمێنن بۆ ئەوەی شایەدی بدەن لە سەرئەم هەمووە پاکی و خاکی و گەورەیی و بەخشەندەیی پێشەوا و پێشەنگانی قۆناغە سەختەکانی ڕابردوو. غەدرێکی گەورە دەبێ، ئەوانەی دەرۆن بکەونە بەر بێئەمەگیی ئەوانەی دێن. ئەمەش ڕوو دەدا ئەگەر کەسانێک نەبن سەرنجی تازەهاتووەکان بۆ لای ئەم مێژووە بە خوێن نەخشاوە ڕانەکێشن و شێعرەکەی ئەحمەد موختار بەگی جافیان بە گوێ دا نەدەن کە « بە بێقەدری بە سەریا ڕامەبوورن حورمەتی بگرن ئەم خاکە شیرینە...»

بیست ساڵ لەمەوبەر ئەوکاتەی ژمارەی تایبەت بە شەهیدبوونیمان، ئامادە دەکرد، بە دوورم دەزانی شانس و شانازیی مان و بەشداری لە ژمارەی پێنج ساڵە و ١٠ ساڵەی شەهیدبوونی ئەو ڕێبەر و مامۆستایەی خۆمم دا هەبێ. ئەوا نەمردم و بەشداری ئامادەکردنی ژمارەی تایبەتی ڕۆژنامەیەکم کە یادی ٢٠ ساڵەی شەهید بوونی یەکێک لە سەرنووسەرەکانی خۆی دەکاتەوە. هەر ئەو سەرنووسەرەی کە ئەلف و بێی کاری ڕاگەیاندن و ڕۆژنامەنووسیی شۆڕشگێڕانەی پێ وتین. بەڵام گرنگتر لە ئەلفوبێی نووسین، ئەلفوبێی سادەژیان و جیدی بوون وشۆڕشگێڕی وشێلگیربوون و هەستکردن بە بەرپرسایەتی لە ئاست نەتەوە و نیشتمان و بەرهەمی خەبات و فیداکاریی تێکۆشەرانی پێش خۆمانی فێرکردین.